PARAPHRASE

VAN HET BOEK

GENESIS

DOOR

Dr. J. SCHELHAAS Hzn.

EERSTE DEEL

HOOFDSTUK 1:1 — 25:11

T. WEVER N.V. — FRANEKER

INLEIDING.

§ 1. *De naam van het boek.*

Het boek Genesis werd door de Joden naar het beginwoord *Berêsjith* = *In den beginne* genoemd. In de Septuaginta, de Grieksche vertaling van het Oude Testament, werd aan dit boek (evenals aan andere) een andere naam gegeven met de bedoeling, den inhoud kort te typeeren. Dit is de naam *Genesis.*

De Vulgata, de bekende Latijnsche vertaling van de Heilige Schrift, nam dezen naam van de Septuaginta over. En sindsdien is deze naam geheel ingeburgerd.

Genesis beteekent *Wording, Oorsprong.* Men wilde hierdoor blijkbaar aangeven, dat in dit boek over den oorsprong der dingen, over de wording van hetgeen bestaat, over de aanvangen der geschiedenis wordt gehandeld. Deze naam is zinrijk en typeerend, omdat in Genesis de schepping van hemel en aarde en de geschiedenis in haar aanvang tot aan de vorming van het volk Israël, het beloofde volk Gods, wordt beschreven.

§ 2. *De plaats van het boek.*

Het boek Genesis is het eerste boek van den Oud-Testamentischen canon. Dat is op zichzelf reeds van groote beteekenis. Want daardoor worden wij erop gewezen, dat hier de grondslag geboden wordt van heel het gebouw der Oud-Testamentische Godsopenbaring.

Wanneer echter hier afzonderlijk gesproken wordt over de plaats van het boek, dan geschiedt dit speciaal, om er de aandacht op te vestigen, dat dit boek één van de vijf deelen is van een groot werk, dat onder Israël den naam *Thorah* = *Wet, Onderwijzing* droeg en later onder Griekschen invloed den naam *Pentateuch* = *Vijfdeelig (Boek)* verkreeg. Het is het eerste deel van dit werk; de andere deelen zijn Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium.

Wanneer in deze inleiding een volledige bespreking diende te worden gegeven van de quaesties, die in een inleiding op een *Verklaring* van het boek behooren te worden behandeld, dan zou dus eerst in het algemeen moeten worden gehandeld over den Pentateuch. Omdat een inleiding op de Paraphrase zich echter naar mijn oordeel heeft te be-

perken tot eenige onmisbare opmerkingen, is van zulk een behandeling hier afgezien.

Het is evenwel noodig, dat bedacht wordt, dat Genesis niet een op zichzelf staand boek is, maar deel uitmaakt van *de Thorah* of *den Pentateuch,* één der drie hoofddeelen van het Oude Testament naar de Joodsche indeeling, die ook in het Nieuwe Testament gevonden wordt.

Al bevat Genesis ook een inhoud, die een tamelijk afgerond geheel vormt, Genesis leidt toch heen naar Exodus, waarin over het volk, welks ontstaan in Genesis is vermeld, verder in verband met hetgeen reeds medegedeeld is wordt gehandeld. In Exodus moeten we zien het vervolg op Genesis.

§ 3. *De auteur van het boek.*

De auteur van het boek Genesis is, gelijk uit het voorgaande kan worden afgeleid, de auteur van heel den Pentateuch. Werd eeuwen lang bijna algemeen [1]) aangenomen, dat heel dit werk of bijna heel dit werk geschreven was door Mozes, den man Gods, die Israël uit Egypte leidde en door wiens bemiddeling het volk de wet ontving, tegenwoordig is er vrijwel niemand meer, die Mozes houdt voor den auteur van heel den Pentateuch, al wordt door de Schriftgeloovige geleerden onverzwakt vastgehouden, dat aan Mozes een zeer belangrijk aandeel in het ontstaan van den Pentateuch moet worden toegekend, en dat de gedeelten, die aan Mozes uitdrukkelijk worden toegeschreven, ook van zijn hand zijn.

De redenen, waarom ook van Schriftgeloovige zijde bij erkenning van omvattenden arbeid van Mozes als schrijver toch niet meer aan Mozes' auteurschap van *heel het werk* wordt vastgehouden, zijn voornamelijk daarin gelegen, dat er uitspraken in voorkomen uit lateren tijd, dat dikwijls over Mozes in den derden persoon wordt gesproken en somtijds op zulk een wijze, dat moeilijk kan worden aanvaard, dat hij zoo over zichzelf zou hebben geschreven, dat ook zijn dood als een historisch feit wordt gemeld, terwijl er noch in Oud noch in Nieuw Testament dwingende gronden zijn voor het aanvaarden van Mozes' auteurschap van heel het geschrift.

De opvattingen der critische geleerden, die met Mozes als auteur en als wetgever in opdracht Gods geheel of bijna geheel hebben afgerekend, kunnen wij niet aanvaarden, omdat zij de betrouwbaarheid van dit deel

---

[1]) Er waren ook toen enkele geleerden, die van een ander gevoelen blijk gaven.

der Heilige Schrift aantasten, door vooroordeelen worden beheerscht en niet op onaantastbare argumenten zijn gegrond. Wie daarover wil worden ingelicht, verwijs ik naar de *Korte Verklaring* van *Genesis* van de hand van *Prof. Dr. G. Ch. Aalders*, die breedvoerig de argumenten van deze geleerden bespreekt en bestrijdt.

De auteur, die de eindredactie van den Pentateuch heeft tot stand gebracht, heeft vermoedelijk geleefd in het tijdperk der eerste koningen van Israël. Hij heeft gebruik gemaakt van hetgeen vóór dien tijd op schrift was gesteld, met name ook van den arbeid van Mozes. Wie deze auteur geweest is, kan niet worden gezegd.

Omdat Genesis een historisch boek is, is het niet van overwegend belang, dat we den auteur kennen. Het komt er vóór alle dingen op aan, dat de geschiedenis betrouwbaar is weergegeven en dat waar is al wat dit boek ons bericht.

Daarvan zijn wij zeker, omdat dit boek deel uitmaakt van de openbaring van den waarachtigen God en de auteur geïnspireerd werd door den Heiligen Geest. Bij onbevangen en nauwkeurige exegese blijken ook de van critische zijde aangewezen tegenstrijdigheden in Genesis geen wezenlijke tegenstrijdigheden te zijn, gelijk ook uit de Paraphrase blijken kan.

§ 4. *De samenstelling van het boek.*

Het is bekend, dat verschillende hypothesen zijn opgesteld over de samenstelling van den Pentateuch en met name ook van het eerste deel van dit werk, het boek Genesis. Na veel scherpzinnig onderzoek kwam men in critisch wetenschappelijken kring tot het oordeel, dat in hoofdzaak vier bronnen moesten worden aangenomen, waaruit het ons overgeleverde geschrift zou zijn samengesteld. Men dacht hierbij aan afzonderlijke werken, waaruit gedeelten waren genomen, die tot een nieuw geheel werden samengevoegd of samengeflanst. Hierbij werd de arbeid van verschillende *redactoren* verondersteld. Later kwam men ook nog weer tot al maar verdere splitsing der bronnen.

Aan de *vier-bronnen-hypothese* zijn de namen *Graf, Kuenen* en *Wellhausen* voor altijd verbonden. Deze hypothese heeft jaren lang vele geleerden beheerscht. Men meende tot een vaststaand resultaat te zijn gekomen.

Maar verder onderzoek heeft ook geleerden, die op critisch standpunt staan, tot het inzicht gebracht, dat reeds één der schijnbaar hechtste pijlers, waarop dit gebouw rustte, is verzakt, omdat het verschillend gebruik der namen Gods tekstcritisch heelemaal niet meer vaststaat.

Deze hypothese, die weer in gedurige discussie is, is door de Schriftgeloovige geleerden steeds bestreden en verworpen, omdat zij tekort doet aan de betrouwbaarheid der Heilige Schrift en niet op overtuigende gronden is opgebouwd.

Ik verwijs ook hiervoor naar de inleiding op Genesis en de exegese van dit boek in de Korte Verklaring van *Prof. Aalders.*

Hoewel deze hypothese met beslistheid moet worden afgewezen, moet wel worden erkend, dat de auteur bronnen heeft gebruikt bij de samenstelling van zijn werk. Ik neem aan, dat schriftelijk reeds veel was vastgelegd van hetgeen al of niet gewijzigd door den ons onbekenden auteur onder de inspiratie des Heiligen Geestes in zijn boek werd opgenomen.

Ik wijs ten bewijze hiervan allereerst op Genesis 5 : 1, waar gesproken wordt van *het boek des geslachts van Adam.* Ook de andere genealogieën of geslachtsregisters maken sterk den indruk als reeds grootendeels schriftelijk te zijn vastgelegd, toen zij in Genesis werden opgenomen.

Bovendien wordt over de schepping, over paradijs en zondeval, over den zondvloed en over verschillende andere gebeurtenissen in afgeronde gedeelten gehandeld. Wanneer eenmaal vaststaat, dat reeds vroeg een boek des geslachts van Adam bestond, dan ligt het voor de hand te aanvaarden, dat er ook onderscheidene andere geschriften waren, die de auteur benut heeft voor het samenstellen van zijn boek.

Het wetenschappelijk onderzoek van de overblijfselen der oudheid heeft aangetoond, dat in Abrahams tijd het schrift algemeen bekend was en gebruikt werd. Het is dan toch zeker onnatuurlijk, Abraham van deze kennis en dit gebruik uit te sluiten.

Omdat het schrift toen reeds algemeen was en ook nog oudere inscripties zijn gevonden, moet het schrift heel oud zijn, misschien ongeveer zoo oud als de taal zelf.

Aangezien de groote beteekenis van de vastlegging der bijzondere openbaring Gods steeds werd verstaan, moet naar mijn oordeel, gezien de beschikbare gegevens, aan schriftelijke overlevering de voorrang worden verleend, al wil ik natuurlijk de mogelijkheid van mondelinge traditie in het geheel niet uitsluiten.

De auteur heeft over het algemeen een schoon harmonieus geschiedwerk samengesteld. De keuze en de verwerking van de stof werden beheerscht door de inspiratie van den Heiligen Geest, waardoor onjuistheden, fouten en onwaarheden werden vermeden, alles wat God noodig keurde werd opgenomen en al het beschrevene in het juiste licht kwam te staan.

Deze historie en haar beschrijving zijn openbaring Gods. Genesis be-

doelt ons Gods openbaring te bieden, waarom onze weetgierigheid op menig punt onbevredigd blijft, maar ons niettemin alles medegedeeld wordt, wat wij noodig hebben te weten.

§ 5. *De inhoud van het boek.*

Het boek Genesis vangt aan met de machtige beschrijving van de majestueuze schepping van hemel en aarde door het woord Gods. Deze schepping loopt uit op het formeeren van den mensch naar Gods beeld. Hierbij wordt zijn wezen, positie, roeping en levensonderhoud reeds terstond in het kort aangewezen, terwijl ook van de instelling van den sabbath naar het voorbeeld Gods wordt gewag gemaakt.

Na de schepping volgt de aanvang der geschiedenis van hemel en aarde. Hoewel deze geschiedenis zich veelszins concentreert om den mensch, moet toch steeds voor oogen worden gehouden, dat God in Genesis heeft laten opteekenen de geschiedenis *van hemel en aarde.*

Nadat meer speciaal de schepping van den mensch beschreven is, wordt het paradijs geteekend, waarin hij zijn woonplaats vindt. Op den boom des levens en den boom der kennis van goed en kwaad wordt daarbij reeds terstond de aandacht gevestigd.

Arbeid, arbeidsvrucht, proefgebod, naamgeving der dieren en instelling van het huwelijk na het formeeren van de vrouw worden in het licht gesteld. Hierin worden grondslagen voor het menschelijk leven en samenleven gelegd en blootgelegd.

Daarna volgt de geschiedenis van de verleiding en den val der eerste menschen. De zonde treedt in Gods schepping binnen en met de zonde de dood. De booze brengt den mensch onder deze schrikkelijke macht.

Maar de vloek over den verleider en zijn instrument bevat de belofte van den Verlosser, die de macht van dengene, die het geweld des doods heeft, zal verbreken, den dood dooden en de zonde wegnemen.

Uit de ellende en de macht der zonde, des doods en des boozen is er uitkomst te vinden in Hem, die den kop der slang vertreden zal.

In den Verlosser, die beloofd wordt, is alle heil besloten. Het is duidelijk, dat God zich voortaan in Hem openbaart. Hij werkt Zijn werk, schenkt Zijn gemeenschap en zendt Zijn gerichten in Hem, Wiens komst Hij voorzegt. De Verlosser is het middelpunt der openbaring en haar kern.

Terstond buiten het paradijs neemt het offer een aanvang, dat zijn grondslag in Hem vindt. Tegenover het hoogmoedig geslacht, dat stamt uit den broedermoordenaar Kaïn, staat de heilige linie.

Eva, die zich vergist in haar verwachting betreffende Kaïn, ontvangt

ter plaatsvervanging van den vermoorden Abel Seth, wiens zoon Enos is, in wiens tijd men een aanvang maakt met den publieken eeredienst in de aanroeping van den naam des HEEREN.

Uit deze plaatsvervanging blijkt wel overduidelijk de beslissende beteekenis, die aan de voortzetting van de heilige linie ter vervulling van de belofte Gods wordt toegekend. Ook wordt ons de heilige linie gegeven in de aangrijpende monotonie van geboorte en dood, welke slechts onderbroken wordt door de hemelvaart van Henoch en de verwachting aangaande Noach.

De zonde wordt overheerschend op de aarde. Daarom besluit God tot het gericht van den zondvloed. Maar temidden van het gericht, dat het goddeloos geslacht doet ondergaan in den dood, bewaart Hij in Noach en zijn gezin het heilig zaad en de kiem van de nieuwe menschheid, terwijl Hij ook in de dieren, die in de ark kwamen, de soorten der levende schepselen in stand houdt, die niet in het water konden blijven leven.

Het verbond der natuur, de vrees van de dieren voor den mensch, en de instelling van de doodstraf verleenen bescherming aan het menschelijk geslacht, dat overeenkomstig den hernieuwden scheppingszegen de aarde vervullen moet.

De zegen van Noach wijst Sem aan als stamvader van den komenden Verlosser, tot Wiens heil Jafeth zal ingaan. Tegenover dezen zegen staat de vloek over Kanaän, den zoon van den zich aan de zedelijkheid vergrijpenden Cham.

Terwijl de volkerentafel een wereldwijden rondblik biedt, torenbouw en spraakverwarring getuigen van de verbreking van de eenheid in dienst der zonde ter vervulling van de aarde, wordt van Sem en Terah speciaal de lijn der geslachten aangegeven, opdat wij zien, dat Abraham als nazaat van Sem de belofte in zich draagt.

Daarna volgt de roeping van Abraham (toen nog Abram geheeten) uit Ur der Chaldeeën, waarbij zich verder aansluit de geschiedenis der aartsvaders tot de vorming van Israël als volk en den dood van Jakob en Jozef.

In deze geschiedenis ligt centraal de belofte van den Verlosser, den Zegen voor alle geslachten des aardbodems, voor alle volkeren der aarde. In verband met Hem staan verbond, vreemdelingschap, het recht op het beloofde land en de beteekenis van het toekomstig volk. Zonder en buiten Hem zijn zij niet te verstaan, in Hem vinden zij hun wezenlijken zin.

De toerekening der gerechtigheid en Abrahams geloof rusten ook in

Hem. Het kind des wonders, de zoon der belofte, wijst op Hem.

De verkiezing Gods blijkt klaar in de aanwijzing van Jakob, den jongsten tweelingbroeder, als drager der belofte met voorbijgang van Ezau.

De voorzienigheid Gods, die telkens tevoorschijn treedt, waakt over de instandhouding van de heilige linie, gelijk wel heel sterk openbaar wordt in den verkoop van Jozef als slaaf naar Egypte en zijn verhooging in het vreemde land.

De openbaring Gods is rijk en veelzijdig; haar kern. wezen en zin ligt in den beloofden Verlosser, het Vrouwenzaad.

In beginsel bestaat het beloofde volk aan het eind van het boek Genesis, gelijk blijkt uit den zegen van Jakob. Maar dat de Verlosser het centrum der belofte is, treedt ook dan in het licht in den zegen over Juda, waarin Silo's komst wordt voorzegd, Die Zijn onderdanen brengt in het land zonder vloek. Van *dit land zonder vloek* biedt *het land der belofte* afschaduwing en een voorloopig blijk. Men zie verder mijn *De Messiaansche Profetie in den tijd vóór Israëls volksbestaan,* Hoogeveen, 1932, en mijn artikel „De beteekenis van het land Kanaän" in Geref. Theol. Tijdschrift.

Tenslotte merk ik nog op, dat Gods deugden in Genesis heerlijk stralen en zich openbaren in Zijn werken. Zijn almacht, wijsheid, voorzienigheid, rechtvaardigheid, heiligheid, barmhartigheid en genade blinken in Zijn openbaring in verschijning, woord en daad.

Gods verkiezende liefde, Zijn aanbiddelijke heerlijkheid en Zijn straffende gerechtigheid in geduchte gerichten blijven niet verborgen.

Reeds bij de schepping treedt het onderscheid van Personen in het goddelijk Wezen aan den dag.

Voor den opeenvolgenden inhoud zie men de inhoudsopgave.

§ 6. *De paraphrase van het boek.*

Het boek Genesis bevat historie, die God als Zijn openbaring heeft laten opteekenen voor alle volgende geslachten. Het beheerschend doel is, dat Gods raad aangaande Zijn verlossing wordt geopenbaard, opdat Zijn heilswerk in het licht treedt tot Zijn eer en ter redding van zondaren, verloren in schuld.

Dit moet uit den aard der zaak in de paraphrase uitkomen.

Evenzeer moet echter rekening gehouden worden met het feit, dat de openbaring Gods in Genesis over het algemeen een *historisch* karakter draagt. Daarom moet terdege gelet worden op de eigenaardigheden van de Hebreeuwsche geschiedbeschrijving, gelijk wij haar in het Oude Testa-

ment vinden. Haar levendigheid en aanschouwelijkheid van voorstelling hebben reeds van ouds de aandacht getrokken en bij ieder erkenning gevonden.

Bij nadere beschouwing van deze historiebeschrijving treedt als bijzonderheid aan den dag, dat zij zich in hoofdzaak bepaalt tot het weergeven van woorden, daden, gebeurtenissen en omstandigheden. Zij draagt over het geheel een zeer zakelijk karakter. Slechts bij uitzondering wordt medegedeeld, wat gedacht wordt en welke overwegingen, aandoeningen, opvattingen, strevingen, begeerten, gevoelens en doeleinden de personen bewegen en beroeren. Toch ligt in de wijze van teekening, de keuze der woorden, den gang der dingen, het enger of wijder verband en den afloop dikwijls opgesloten, wat het spreken en handelen beheerscht en hoe over de gebeurtenissen moet worden gedacht. Daardoor wordt het historieverhaal tegelijk zeer eenvoudig en zeer diep.

Al ontbreekt doorgaans de psychologische ontleding en uiteenzetting, het verhaal laat menigmaal den nauwlettenden opmerker een diepen blik werpen in de psyche van de handelende personen.

Het is mijn ernstig streven geweest, in de paraphrase uitdrukking te verleenen aan hetgeen wel in den tekst ligt maar niet in woorden wordt uitgezegd. Ik heb bedoeld, slechts in het licht te stellen in den gang en den samenhang van het oorspronkelijk verhaal hetgeen in het verhaal aanwezig is, maar menigmaal niet dan bij nauwkeurige exegese wordt opgemerkt en gevonden.

Al heb ik mij noodgedwongen misschien een enkele maal niet geheel binnen de grens van den tekst gehouden, ik heb er toch steeds alles op gezet, om die grens niet te overschrijden.

Bovendien moest hierbij in acht genomen worden, dat de levendigheid en aanschouwelijkheid van voorstelling zoo weinig mogelijk schade leden. Daarom heb ik naar kortheid en beperking gestreefd. Hoewel somtijds de levendigheid en aanschouwelijkheid van het verhaal nog iets sterker uitkomen, erken ik toch gaarne, dat de paraphrase niet steeds daaraan bevorderlijk is, omdat omschrijving licht deze levendigheid en aanschouwelijkheid krenkt.

Nauwkeurige exegese ligt aan de paraphrase ten grondslag. En om de gebruikers te gerieven heb ik gepoogd, zooveel mogelijk ook den tekst zelf in de paraphrase op te nemen.

De paraphrase is geschreven in de taal van onzen tijd, waarbij ik dankbaar gebruik gemaakt heb van hetgeen mij daarbij dienstbaar kon zijn. Ik hield zooveel mogelijk telkens het onderscheid in het oog ten aanzien van den rang, de plaats en de omstandigheden van de personen, die

spreken en handelen.

Daarom wordt hetgeen de HEERE zegt steeds in gewijde taal weergegeven, maar wordt in een gesprek onder menschen over de gewone zaken van het leven ook de volkstaal gebruikt, waarbij echter nog weer verschil bestaat in verband met de positie, het onderwerp en de stemming van hen, die aan het gesprek deelnemen.

Gewijde momenten en aangrijpende gebeurtenissen zijn in andere taal beschreven dan voorvallen uit het minder hoogstaande verkeer onder menschen of feiten zonder groote spanning of ontroering.

Bovenal heb ik gepoogd, platheden te vermijden.

De gesprekken zijn naar den zin onveranderd overgezet. Maar in verband met ons taalgebruik en onze wijze van uitdrukking heb ik mij eenige vrijheid veroorloofd, om de natuurlijkheid der dialogen ook voor onzen tijd te bewaren en te doen uitkomen.

In het Hebreeuwsch is de spreker gewoon eerst zichzelf te noemen en daarna den ander. Ik heb vereenkomstig onze zeden en gebruiken de volgorde omgekeerd, behalve wanneer God zelf spreekt.

Deze paraphrase wil slechts dienstbaar zijn aan het beter verstaan van de Heilige Schrift. Wanneer dit doel onder den zegen des Heeren eenigermate mag worden bereikt, dan is de arbeid aan haar besteed niet tevergeefs geweest.

Zij mag zich niet stellen tusschen den lezer en Gods Woord, maar moet temeer naar de openbaring Gods heenleiden en in haar inleiden.

SCHEPPINGSWERK EN SCHEPPINGSWEEK.

1 : 1 In den beginne schiep God den hemel en de aarde. Tegelijk met den aanvang van den tijd schonk God, die alleen van eeuwigheid bestaat en met almacht is bekleed, het aanzijn aan den hemel en de aarde, die nog geen bestaan hadden noch naar inhoud noch naar vorm. Zij vormden samen het heelal, dat Hij als een schoone eenheid in onderscheidenheid en in samenhang schiep.

2 De aarde lag daar volkomen woest en eenzaam. Geen levend schepsel roerde zich op haar. Vormloos bestond zij in materie. Zij breidde zich uit in volstrekt ongeordenden en vloeibaren toestand. Water overspoelde haar, terwijl dichte duisternis zich legerde over den vloed. Maar de levenwekkende Geest van God zweefde wakend en werkend, hoedend en zorgend over de wateren.

3 Toen zeide God: Er zij licht! En daar was licht. Onmiddellijk bleek Gods almacht in Zijn scheppend woord, waardoor licht begon te stralen in de duisternis.

4 Keurend ging Gods oog over het licht, dat Hij zelf ontstoken had. Hij zag, dat het goed was: het beantwoordde volmaakt aan Zijn plan en wil. God maakte ook scheiding tusschen het licht en de duisternis, zoodat zij naast en tegenover elkander stonden en beurtelings heerschappij oefenden.

5 Hij schonk het wezen aan het licht en aan de duisternis, waaraan Hij uitdrukking verleende in den naam, dien Hij daaraan gaf. Het licht noemde Hij dag, en de duisternis noemde Hij nacht. Zoo werd het avond en werd het morgen [1]): de eerste dag [2]).

---

[1]) Hoewel het op zichzelf mogelijk moet worden geacht, dat eerst de avond en daarna de morgen wordt genoemd, terwijl toch de morgen als voorafgaand aan den avond wordt gedacht, ligt het toch voor de hand, dat de auteur ook bedoeld heeft, dat de avond aan den morgen voorafging. Dit gevoelen vindt steun in het feit, dat bij de schepping van hemel en aarde terstond duisternis de aarde bedekte en eerst daarna het licht in het aanzijn werd geroepen. Wij zullen het ons dus zoo hebben voor te stellen, dat op den eersten dag hemel en aarde geschapen zijn, dat deze dag begint met duisternis en het licht gaat stralen op het machtwoord Gods gedurende het tweede gedeelte van den dag, dat het donkere gedeelte nacht of avond wordt genoemd en het lichte gedeelte dag of morgen, maar dat deze deelen samen den eenen eersten dag vormden. Onder Israël werd later ook de dag gerekend als aan te vangen met den avond.

[2]) Over de lengte van de scheppingsdagen is veel gediscussieerd. Ik sluit mij

6 Toen zeide God: Er zij een uitspansel midden tusschen de wateren, opdat er scheiding zij, die een grens stelt tusschen het eene en het andere water.
7 Zoo maakte God door Zijn scheppend woord het uitspansel, waardoor Hij naar Zijn voornemen het water beneden het uitspansel afscheidde van het water, dat boven aan het uitspansel was. Het werd precies zooals Hij had gewild: de dampkring was gevormd.
8 God schonk ook den zin aan het uitspansel en drukte dat uit in den naam. Hij noemde het hemel, omdat het gesteld was tot overkoepeling van de aarde, opdat het in zijn schoonheid de schittering van den reeds geschapen hemel zou verbeelden en verbergen. Zoo werd het avond en werd het morgen: de tweede dag.
9 Toen zeide God: Het water, dat onder den hemel is, verzamele zich in één plaats, zoodat het droge tevoorschijn treedt. Terstond werd het, gelijk Hij gezegd had.
10 Aan het droge, dat als het vaste bestanddeel meer bijzonder de aarde in haar wezen en beteekenis vertegenwoordigde, schonk Hij den naam van het geheel. Zoo noemde Hij het droge aarde, terwijl Hij aan het samengestroomde water den naam zee [1]) gaf. Keurend ging opnieuw Gods oog over het geschapene, waardoor Hij constateerde, dat het goed was. Zonder gebrek beantwoordde het aan de bestemming, die Hij daaraan verleend had.
11 Toen zeide God: De aarde doe groen tevoorschijn

---

aan bij de opvatting, dat de auteur bedoeld heeft, dat het dagen geweest zijn van gewone lengte, dus van 24 uur. De scheppingsdag is wel een dag Gods, maar tevens een dag *in betrekking tot de aarde.* Vanaf den vierden dag waren het zeker gewone dagen, omdat van toen af de dagen beheerscht werden *door het zonnestelsel.* Van het vaststaande naar het op zichzelf niet vaststaande redeneerend — zooals toch methodisch vereischt is — heeft het goeden grond, ook de eerste drie dagen te beschouwen als dagen van denzelfden duur. De afwisseling van duisternis en licht was er immers ook in die dagen, alleen nog niet gebonden aan het zonnestelsel. Zij worden overigens geheel gelijkgesteld met de volgende dagen. En later wordt in de Heilige Schrift ook van de scheppingsdagen op zulk een wijze gesproken, dat zij met de dagen, die wij kennen, op één lijn worden gesteld. Men zie b.v. Ex. 20 : 11.

[1]) In het oorspronkelijk staat het meervoud, dat wij zouden kunnen weergeven door te spreken van *wereldzee* of *oceaan.* Omdat ons woord *zee* echter het meest algemeene woord is, heb ik in de paraphrase het meervoud niet tot uitdrukking gebracht.

komen, zaaddragend kruid en vruchtboomen, die vrucht voortbrengen naar hun aard, waarin het zaad zich bevindt, dat op de aarde zich ter voortplanting kan ontwikkelen.

Zoodra het scheppend woord was uitgegaan, werd het, gelijk gesproken was.

12 De aarde bracht groen voort, kruid in rijke verscheidenheid, dat naar zijn aard zaad ter uitzaaiing voortbracht, en geboomte in velerlei variatie, dat vrucht droeg met zijn zaad daarin naar zijn aard. Wederom stelde God keurend vast, dat het goed was: het voldeed volkomen aan Zijn wil
13 en woord. Zoo werd het avond en werd het morgen: de derde dag.

14 Toen zeide God: Dat er lichten zijn aan het hemelgewelf om scheiding te maken tusschen den dag en den nacht, terwijl zij tevens hebben te dienen als teekenen zoowel voor
15 gezette tijden als voor dagen en jaren. Ook is hun tot taak gesteld, als lichten aan het hemelgewelf de aarde te verlichten. Terstond werd het overeenkomstig het scheppingswoord.

16 God maakte de twee groote lichten: het grootste licht tot heerschappij over den dag en het kleinere licht tot
17 heerschappij over den nacht, en de sterren. God gaf ze hun
18 plaats aan het firmament, om de aarde te verlichten, om heerschappij te oefenen over den dag en over den nacht, en om het licht van de duisternis te scheiden. Keurend constateerde God, dat het goed was, volkomen in staat tot de
19 taak, door Hem gesteld. Zoo werd het avond en werd het morgen: de vierde dag.

20 Toen zeide God: Het water wemele van een wemelende menigte levende wezens, en gevogelte vliege over de aarde langs het hemelgewelf.

21 Door dit machtwoord schiep God de groote zeedieren en alle krioelende levende wezens, waarvan het water wemelt; naar hun aard, en allerlei gevogelte, dat vleugels heeft, naar zijn aard. God zag ook nu, dat het goed was: het was geheel in overeenstemming met Zijn wil en bekwaam tot het door Hem gestelde doel.

22 Zoodra God aan deze schepselen het leven had geschonken, stelde Hij hen ook in het genot van de ongestoorde voortplanting. Daartoe sprak Hij over hen als

wezens met een zelfstandig schoon onbewust bestaan dezen zegen uit: Weest vruchtbaar, vermenigvuldigt u en vervult het water in de zeeën, en het gevogelte vermenigvuldige
23 zich op aarde. Zoo werd het avond en werd het morgen: de vijfde dag.
24 Toen zeide God: De aarde brenge levende wezens voort naar hun aard: vee, kruipend gedierte, en op de aarde levend wild naar zijn aard. Meteen werd het naar het machtwoord, dat was uitgegaan.
25 God maakte aldus het door Zijn kracht uit de aarde opkomend en nauw met haar verwant gedierte: het op de aarde levend wild, het vee, en al wat op den aardbodem kruipt, alles naar zijn aard. Wederom zag God, dat het goed was, geheel naar Zijn plan en woord.
26 Toen zeide God: Laat Ons menschen [1]) maken als Ons beeld, naar Onze gelijkenis, ook daarin, dat zij heerschen over de visschen der zee, over het gevogelte des hemels, over het vee, over heel de aarde en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt.
27 Met dezen bijzonderen raadslag, dien God als in Personen onderscheiden hield over den beelddrager, die op Hem gelijken zou in zijn heerlijkheid als hoofd, kroonstuk en pronkjuweel van Zijn schepping, schiep Hij den mensch als Zijn beeld. Als het beeld van God schiep Hij hem: met onderscheid van geslacht als man en vrouw schiep Hij hen.
28 Ook zegende Hij hen en richtte zich daartoe tot hen persoonlijk als zelfstandige bewuste en redelijke schepselen met de woorden: Weest vruchtbaar, vermenigvuldigt u, vervult de aarde, onderwerpt haar, en heerscht over de visschen der zee, over het gevogelte des hemels en over alle levende wezens, die op de aarde krioelen.
29 Naast den zegen, waarin God vruchtbaarheid en heerschappij toezegde als levensvreugde, levenstaak en levensdoel, ontvingen zij ook aanwijzing van de spijze, die zij voor hun levensonderhoud behoefden in de woorden, die God

---

[1]) Het Hebreeuwsche woord voor mensch is *adam*, dat voor aardbodem, akkerland *adamah*. Dit woord voor mensch zal dus aanduiden, dat hij in betrekking staat tot den aardbodem. Hij is daaruit genomen en ontvangt straks de opdracht, dien te bewerken.

daaraan toevoegde: Zie Ik heb u gegeven al het zaaddragend kruid, dat heel de aarde overdekt, en al het geboomte, waaraan zaaddragende boomvrucht hangt; het zij u tot voedsel.

30 Maar al het in het wild levend gedierte en al het gevogelte des hemels en al wat op de aarde krioelt, waarin zich leven roert, heeft zich te voeden met al het groene kruid. Het was en werd terstond, zooals gezegd en verordend was.

31 Toen de schepping aldus tot haar hoogtepunt gekomen was, keurde God met Zijn alziend oog al wat Hij gemaakt had, en Hij stelde vast, dat alles zeer goed was: er was geen enkel gebrek noch eenig gemis, alles voldeed volmaakt aan Zijn wil en woord, aan Zijn plan en doel. Zoo werd het avond en werd het morgen: de zesde dag.

2 : 1 Zoo zijn voltooid de hemel en de aarde met alle schepselen die zich daarin en daarop bevonden, als een harmonische eenheid in legerformatie georganiseerd.

2 Aangezien God op den zevenden dag Zijn werk, dat Hij gemaakt had, beëindigd had, heeft Hij op dien zevenden
3 dag gerust van al den arbeid, dien Hij had verricht. Voortaan stelde God den zevenden dag ten zegen en tot heiliging van Zijn naam door hem als gezegenden dag der rust af te zonderen tot Zijn dienst, omdat Hij zelf daarop gerust heeft van al Zijn scheppingswerk, dat Hij tot stand gebracht had, ter verlustiging in hetgeen uit Zijn hand was voortgekomen door het woord Zijner kracht.

PARADIJS. ARBEID. PROEFGEBOD. NAAMGEVING DER DIEREN. HUWELIJK.

2 : 4 Thans volgt de geschiedenis van den hemel en de aarde, die een aanvang nam, zoodra zij geschapen waren.

Ten tijde dat de HEERE God aarde en hemel maakte,
5 was er eerst nog geen enkele struik op de aarde en sproot ook nog in het geheel geen veldgewas uit, omdat de HEERE God het niet had laten regenen op de aarde en er geen mensch was, om het akkerland te bewerken.

6 Toen begon er echter een damp [1]) van de aarde op te stijgen, die heel het aardoppervlak nat maakte, opdat de plantengroei zou kunnen beginnen.
7 Bovendien formeerde de HEERE God den mensch, waartoe Hij het stof uit den aardbodem in zijn verschillende bestanddeelen als materiaal gebruikte. Hij schonk hem door rechtstreeksche inwerking het leven, dat zich onmiddellijk openbaarde in de ademhaling door de neusgaten. Door deze wonderbare vereeniging van het door God ingeblazen onstoffelijk levensbeginsel met het uit stof gevormde menschelijk lichaam werd de mensch tot een levend wezen.
8 Ook plantte de HEERE God een hof in Eden [2]) tegen het Oosten, waar Hij den mensch, dien Hij geformeerd had, zijn woonplaats wees.
9 De HEERE God liet daartoe uit den aardbodem allerlei geboomte voortspruiten, beladen met begeerlijk en smakelijk ooft, dat een lust was voor de oogen en heerlijk voedsel bood.

Onder dit geboomte bevonden zich twee boomen, die reeds door hun plaats bijzonder opvielen, maar ook ieder een afzonderlijken naam droegen. Het waren de boom des levens en de boom der kennis van goed en kwaad, die beide midden in den hof stonden, en waarvan de eerste noodigde tot het zoeken en verkrijgen van onverliesbaar en onvergankelijk leven en de laatste wees op de levenskeuze met de mogelijkheid van verlies van het leven.
10 Een rivier ging uit van Eden, om den hof te besproeien;
11 vandaar [3]) deelde deze zich en werd tot vier armen. De

---

[1]) De damp of nevel, die van de aarde opsteeg, ontlastte zich natuurlijk in regen, waardoor het bebouwbare land nat gemaakt werd. Dit wordt niet uitdrukkelijk gezegd, maar ligt duidelijk in het verband besloten.

[2]) *Eden* was het landschap, waarin de hof gelegen was. Het Hebreeuwsche woord *eden* beteekent *liefelijkheid, lust, genot.* Het is derhalve niet onwaarschijnlijk, dat door dezen naam dit landschap in verband met den zich daarin bevindenden hof wordt aangeduid als *geluksland.* Het is evenwel ook mogelijk, dat dit verband niet bestaat.

[3]) *Vandaar* kan terugslaan op *Eden* en op *hof.* Voor de eerste opvatting pleit, dat *hof* in den bijzin, die het doel van de rivier aangeeft, staat, terwijl met *vandaar* de hoofdzin verder gaat. Bovendien ligt het het meest voor de hand, te veronderstellen, dat de verdeeling der rivier in vier armen het paradijs ten goede kwam. Dan moest deze splitsing in het landschap Eden hebben plaats

naam van de eerste is Pisjon [1]): deze is het, die het geheele
12 land Chawila omspoelt, waar het goud is, en het goud van
dat land is van goed gehalte. Daar wordt ook het balsem-
13 hars en de sjoham-steen [2]) gevonden. De tweede rivier heet
14 Gichon [3]): deze omstroomt het geheele land Kusj. De naam
van de derde rivier is Tigris [4]): deze is het, die ten Oosten
van Assur loopt. De vierde rivier is de Eufraat [5]).

15 In dezen hof van Eden, die toebereid als een lusthof
een waar paradijs was met zijn weelderigen groei, zijn be-
tooverende afwisseling en harmonie van tint en toon en
geur, zijn lommerrijk geboomte en lachend ooft, zijn frisch-
heid van kabbelend water en zijn koestering van stralenden
zonneschijn, liet de HEERE God den mensch binnen-
treden. Opdat hij door nuttigen arbeid en zorgvuldige op-
merkzaamheid de hem geschonken gaven ontwikkelen, het
paradijs met afwering van alle kwaad in cultuur brengen
en in de vervulling van zijn dagtaak arbeidsvreugde smaken
zou, ontving hij de opdracht den hof te bewerken en te be-
waken.

16 Aan den productieven arbeid verbond de HEERE God

---

gehad, vóór de rivier den hof bereikte. Voor de tweede opvatting kan worden aangevoerd, dat *hof* het dichtst bij *vandaar* staat. Hoewel besliste keuze moeilijk is, geven we aan de eerstgenoemde opvatting de voorkeur.

[1]) Een rivier of rivierarm van dezen naam is buiten het paradijsverhaal niet bekend. Omdat ook de ligging van *Chawilah* niet met zekerheid is aan te geven, is er over de plaats van de rivier en haar loop niets te zeggen, dat boven gissingen uitgaat. Bovendien moet worden bedacht, dat tengevolge van zondeval en zondvloed groote veranderingen ook op geografisch gebied zijn ingetreden.

[2]) *Sjoham-steen* is een kostbare siersteen, die ook op andere plaatsen in de H. Schrift wordt genoemd. Wij weten echter niet, welke steen hiermede bedoeld wordt.

[3]) Ook van deze rivier weten wij verder niets. Het land Kusj is in de H. Schrift wel dikwijls *Ethiopië*, maar er is in ieder geval ook een *Arabisch Kusj* geweest. De naam van dit land kan derhalve ook geen nadere aanduiding betreffende deze rivier met eenige zekerheid verstrekken.

[4]) In het Hebreeuwsch heet deze rivier *Chiddekel*. Omdat *Tigris* in het wezen der zaak precies dezelfde naam is en de rivier onder dezen naam algemeen bekend is geworden, heb ik dezen naam ook in de paraphrase opgenomen. Deze rivier biedt in ieder geval eenige aanduiding van de oorspronkelijke ligging van het paradijs.

[5]) De *Frat* of *Eufraat* is de bekende rivier van het Twee-Stroomen-Land. Ook deze rivier wijst aan, in welke richting de ligging van het paradijs moet worden gezocht. De geografische wijzigingen zullen echter het vinden wel steeds onmogelijk maken.

de genieting van de vrucht door hem daarover naar eigen believen de beschikking te geven met deze woorden: Van al het geboomte in den hof moogt gij vrij eten.

17 Omdat Hij echter hem tegelijk door een zeer geringe beperking van deze aan hem verleende vrijheid van gebruik voor de levenskeuze wilde plaatsen met de bedoeling, hem te beproeven ten aanzien van de vrijwilligheid der gehoorzaamheid en de toegewijde liefde in Zijn dienst, voegde Hij er onmiddellijk het verbod aan toe: Maar van den boom der kennis van goed en kwaad moogt gij in het geheel niet eten, want zoodra gij daarvan eet, wordt gij beslist met den dood gestraft. Zoo wees Hij hem door den eisch der gehoorzaamheid de onderscheiding tusschen goed en kwaad en den weg tot het leven en tot den dood.

18 Daar evenwel volle intense genieting van waar geluk zonder gemeenschap der liefde en deelgenootschap in de vreugde niet mogelijk is, zeide de HEERE God: Het is niet goed, dat de mensch alleen is. Ik zal hem een hulp maken, die als zijn wederhelft hem aanvult.

19 Maar vóór Hij aan dit voornemen gevolg gaf, wilde Hij eerst in den mensch het verlangen wekken naar het liefdeleven met een levensgezellin, die hem verstaan kon en met hem waarlijk één zou kunnen zijn.

De HEERE God nu had uit den aardbodem al het gedierte des velds en al het gevogelte des hemels geformeerd [1]). Deze bracht Hij in verband met Zijn besluit thans tot den mensch, om te zien hoe hij ze noemen zou. En zooals de mensch met zijn inzicht in het wezen der dingen elk levend schepsel noemde, zoo was de juiste naam.

20 Zoo gaf de mensch ter kenschetsing en uitdrukking van hun aard en wezen namen aan al het vee, aan het gevogelte des hemels en aan al wat leeft in het vrije veld.

Hierbij bemerkte hij natuurlijk, dat er bij alle schepselen onderscheid was van geslacht, waardoor zij binnen

---

[1]) Het verband wijst duidelijk uit, dat hier de voltooid verleden tijd is bedoeld. Het gaat immers niet om het ontstaan der dieren, maar om de opwekking van het besef bij den mensch, dat hij behoefte had aan een levensgezellin. Dat daartoe nu dieren zouden worden geschapen, is een al te vreemde en onaanvaardbare verklaring. Er is dus ook hier geen tegenstrijdigheid tusschen Genesis 1 en Genesis 2.

elke soort toch verschilden en vereenigd werden. Zoo kwam hij vanzelf tot het inzicht, dat zij bezaten wat hij miste.

De behoefte, die daardoor in hem gewekt werd, kon niet worden vervuld, omdat de dieren wezenlijk van hem verschilden en ware eenheid met deze lager gestelde en anders aangelegde schepselen onmogelijk was. Hij vond, hoe hij ook zag en zocht, geen hulp, die bij een mensch [1]) paste.

21 Zoodra het verlangen naar een met hem in wezen gelijke levensgezellin ontwaakt was, liet de HEERE God een diepen slaap op den mensch vallen, zoodat hij geheel onbewust terneerlag. Tijdens dien slaap nam Hij een van zijn
22 ribben, welker plaats Hij vulde met vleesch. En de HEERE God bouwde deze rib, die Hij aan den mensch ontnomen had, uit tot een vrouw en bracht haar tot den mensch.

23 Deze, uit den slaap ontwaakt, zag in haar het in hem gewekte verlangen heerlijk vervuld. Geboeid door haar aanblik en bekoord door haar gestalte doorschouwde de mensch tevens haar terstond in haar wezen en geaardheid. In ontluikende liefde gaf hij daaraan met dichterlijke bezieling en profetische visie uiting in den bruidszang:

Deez' is dan eindlijk been van been en vleesch van [vleesch, van mij gekomen.
Men noeme haar mannin, want uit den man is zij [genomen [2]).

24 Omdat aldus het huwelijk was ingesteld, dat man en vrouw naar de ordinantie van den Schepper in liefde en trouw vereenigt, verlaat voortaan een man zijn vader en zijn moeder en verbindt zich op het innigst met zijn vrouw, zoodat die twee tot één vleesch worden.

25 Beide nu waren naakt, zoowel de mensch als zijn vrouw. Maar onschuldig als zij waren, rein en recht in hun verhouding tot hun Schepper en tot elkander, schaamden zij zich niet.

---

[1]) Het ontbreken van het lidwoord in den Hebreeuwschen tekst wijst speciaal op het verschil in *wezen* tusschen mensch en dier. Daarom is het geen verbetering, wanneer hier in afwijking van de Mas. lezing het lidwoord wordt gelezen.

[2]) Deze bruidszang is het eerste gedicht. Om dat te doen uitkomen, heb ik in dichterlijken vorm de woorden van den mensch weergegeven.

ZONDEVAL. VLOEK. VERLOSSING. ELLENDE.

3 : 1 De slang nu was het schranderste van alle dieren des velds, die de HEERE God gemaakt had. Zelf zonder denkend verstand en redelijke taal was ze door haar bijzondere dierlijke begaafdheid toch de aangewezen tolk voor een vreemde macht, die zich indirect zou willen richten tot den mensch. Zoo heeft dan ook de slang haar mond geopend en als instrument van een welbewust wezen, dat zich achter en in haar verborgen hield, zich gewend tot de vrouw, die zich in het paradijs bevond.

Hoewel de man de verantwoordelijke persoon was, sprak zij tot de vrouw, omdat zij meer toegankelijk scheen en indien mogelijk juist mede moest worden ingeschakeld met haar vrouwelijken invloed op den man, om toegang tot hem te verkrijgen, en zei tot haar: Is het ook, dat God gezegd heeft: Gij zult niet eten van al het geboomte in den hof?

2 Hoewel in dit dubbelzinnig woord de bedriegelijkheid en boosheid van den verleider reeds openbaar werden, doordat vragenderwijs een mogelijkheid gesteld werd, die in strijd was met de werkelijkheid en den eisch Gods zwaarder voorstelde dan hij was, wekte deze voorzichtige inbreuk op de waarheid niet de heilige verontwaardiging van de vrouw. Ook waakte niet het verlangen in haar op, om den lichten last, dien het verbod haar slechts oplegde, helder in het licht te stellen.

Goed bekend als zij was met den inhoud van Gods eisch, antwoordde zij met de mededeeling van hetgeen God in werkelijkheid geschonken en onthouden had. Maar tegelijk reeds eenige ergernis nemend aan het verbod Gods en niet meer geheel zeker van de redelijkheid daarvan onder invloed van de woorden van de slang zei zij tot haar: Van de vrucht van het geboomte in den hof mogen wij
3 eten, maar van de vrucht van dezen boom hier midden in den hof heeft God gezegd: Gij moogt daar niet van eten ja die zelfs niet aanraken op straffe van den dood.

4 De opkomende lichte wrevel over het verbod deed reeds de bedreiging aan geduchtheid inboeten. Maar de toegezegde straf had toch nog wel zooveel invloed op de vrouw,

dat zij haar voor de daad der ongehoorzaamheid deed terugschrikken. Daarom keerde de slang zich thans met volle kracht tegen deze bedreiging. Brutaal de waarheid weersprekend en in haar tegendeel omkeerend zei zij met aantasting van de hoogheid, de heiligheid, en de onbaatzuchtigheid van de bedoelingen Gods tot de vrouw: Gij zult
5 beslist niet sterven. Maar God weet, dat zoodra gij daarvan eet uw oogen geopend zullen worden en gij als God zult wezen, kennende goed en kwaad.

6 De vrouw dronk deze woorden in. Haar hoogmoed werd geprikkeld en haar begeerlijkheid gewekt. Onder den invloed van de schoone voorspiegelingen van de slang verloor zij haar geloof in God en aanvaardde als waarheid de leugen van den verleider.

Gode evengelijk te zijn lokte haar aan. Zelfstandig te beslissen over goed en kwaad scheen haar schoon en heerlijk. Ineens verscheen de boom in een geheel ander licht. In haar zucht naar de geheimzinnige kennis, haar hoogmoedige verwachting van goddelijke zelfstandigheid en haar hunkering naar de verboden vrucht zag zij, dat de boom kostelijke spijze bood, dat hij een lust was voor de oogen, ja een boom, die begeerlijk was om verstand te verkrijgen.

Toen kon zij aan de verleiding niet langer weerstand bieden. Haar hand ging naar den boom, zij plukte van zijn vrucht en at. Uit behoefte niet alleen te staan, maar haar man deelgenoot te maken in de daad der ongehoorzaamheid, die zooveel verborgen genot beloofde door het eten van de verboden vrucht, trad zij gewillig in dienst van de leugen en ging als verleidster naar haar man met de afgeplukte vrucht in haar hand. In plaats van naar zijn roeping als de verantwoordelijke leidsman de verleiding af te slaan volgde hij haar leiding, geloofde den verleider, nam aan, wat zij hem aanbood, en at met haar van de verboden vrucht.

7 Onmiddellijk werden naar het woord der slang hun oogen geopend. Maar welk een ontgoocheling! Geen diepten van kennis noch hoogten van heerlijkheid onthulden zich voor hun blik. Wreed en ontnuchterend was de vervulling van de belofte van de leugen: hun oogen gingen open voor het feit, dat zij naakt waren.

Van den staat der rechtheid door eigen schuld vervallen schaamden zij zich voor de schande der naaktheid en zochten naar bedekking. Daartoe hechtten zij vijgebladeren aaneen en maakten zich schorten.

8 Nauwelijks hadden zij zoo goed en zoo kwaad het ging hun naaktheid bedekt, of zij hoorden het geluid van de nadering van den HEERE God, die in den hof wandelde in den dagwind. Zoodra zij Zijn voetstappen hoorden, sloeg de schrik hen om het hart. Zij sidderden voor den Heilige, omdat hun schuld onbedekt bleef, al hadden zij zich met het vijgeblad bekleed. IJlings verborg de mensch zich met zijn vrouw voor den HEERE God diep in den hof midden tusschen het geboomte.

9 Doch ook in den versten schuilhoek konden zij voor den Alziende natuurlijk niet verborgen blijven. Met Zijn gebiedende, doordringende en geen tegenstand gedoogende stem riep de HEERE God den mensch en zeide tot hem: Waar zijt gij?

10 Beschaamd en in het nauw gebracht antwoordde deze: Toen ik U hoorde naderen in den hof, werd ik bevreesd, omdat ik naakt ben; daarom verborg ik mij.

11 Nu hij zich terstond bloot gaf door van zijn naaktheid te gewagen, kwam tot hem de onderzoekende vraag, die hem onverbiddelijk ter verantwoording riep: Wie heeft u te kennen gegeven, dat gij naakt zijt? Hebt gij gegeten van den boom, waarvan Ik u nadrukkelijk verboden heb te eten?

12 Aangezien aan een bekentenis eenvoudig niet te ontkomen viel, poogde de mensch toch nog iets te redden en greep naar een verontschuldiging, die indirect ook den Schepper mede in de schuld trachtte te betrekken. Daarom antwoordde hij: De vrouw, die Gij mij aan mijn zijde gegeven hebt, die heeft mij van den boom gegeven en ik heb gegeten.

13 Nu de vrouw in staat van beschuldiging gesteld werd, wendde de HEERE God Zich tot haar met de ontdekkende vraag: Wat hebt gij gedaan? Doch ook de vrouw had haar verontschuldiging gereed. Zij antwoordde: De slang heeft mij bedrogen en ik heb gegeten.

14 Nadat de schuld was vastgesteld en de boosheid van den

verleider daarbij ondubbelzinnig en onweersprekelijk was gebleken, ging de HEERE God als rechter over tot het vellen van het rechtvaardig vonnis. Hij riep den booze niet ter verantwoording, omdat deze immers uit pure boosaardigheid had gehandeld en zijn opzet alle verontschuldiging onmogelijk maakte, maar richtte zich terstond tot de slang en in haar tot den verleider, die haar als zijn instrument gebruikt had, met de oordeelsaankondiging: Omdat gij dit gedaan hebt, zijt gij vervloekt boven al het vee en boven al het gedierte des velds. Op uw buik zult gij kruipen en stof zult gij eten al de dagen uws levens [1]).

15 En Ik zal vijandschap zetten tusschen u en deze vrouw, tusschen uw zaad en haar zaad; haar Nazaat zal u den kop vermorzelen, en gij zult Hem de verzenen vermorzelen [2]).

16 Na het uitspreken van dezen vloek over de slang, de leugen en den verleider, die tevens profetie was van zegen, omdat hij uitliep op de belofte van den Overwinnaar, die de zonde, den dood en de macht des boozen in bange worsteling tot den dood zal verbreken tot verlossing van allen, die in Hem begrepen zijn, zeide Hij tot de vrouw: Ik zal uw zwangerschap zeer zwaar en bang maken; met smart zult gij kinderen ter wereld brengen. Niettemin zal

[1]) Het kruipen op den buik is vernedering als gevolg van den vloek evenals het eten van stof. Het is niet de bedoeling,dat de slang stof als haar voedsel eet, maar dat zij stof in den mond krijgt bij haar schuifelenden gang en het verslinden van de prooi. Dit vers wordt evenals het volgende gericht tot de slang, maar met name ook tot den verleider. Voor den verleider moeten de woorden „op uw buik kruipen en stof eten" overdrachtelijk verstaan worden als aankondiging van diepe vernedering. „Stof lekken" komt in de Heilige Schrift in deze beteekenis meermalen voor. Men zie Ps. 72 : 9; Jes. 49 : 23; Micha 7 : 17. Men vergelijke ook Jes. 65 : 25.

[2]) Omdat dit vers algemeen bekend is, heb ik mij in de paraphrase hier zoo dicht mogelijk bij de Statenvertaling aangesloten. Het zaad der slang is slangengebroed en ten opzichte van den verleider dat deel van het menschelijk geslacht, dat zich door den booze, de macht der duisternis en de zonde laat beheerschen. Het zaad der vrouw is haar nakomelingschap, die in den Nazaat gelooven en de zonde en den booze bestrijden zal. „Haar Nazaat" heb ik ingevoegd, omdat in het Hebreeuwsch van het collectieve tot het individueele zaad wordt overgegaan in onderling verband, en dit in onze taal zonder invoeging niet duidelijk blijkt. Het Vrouwenzaad, de Verlosser vertreedt den kop der slang. De slang bijt den hiel stuk van den Slangvertreder. In den Verlosser zijn de Zijnen begrepen. Hetzelfde woord wordt gebruikt bij de worsteling, maar het verband wijst de nuanceering aan. Men zie voor verdere verklaring mijn: *De Messiaansche Profetie in den tijd vóór Israëls volksbestaan.*

naar uw man uw begeeren uitgaan en hij zal over u heerschen.

17 En tot den mensch zeide Hij: Omdat gij geluisterd hebt naar de verleiding van uw vrouw en gegeten hebt van den boom, waarvan Ik u gebood: Gij zult daarvan niet eten, zoo zij de aardbodem om uwentwil vervloekt. Met zware inspanning zult gij daaraan uw voedsel ontworstelen al de
18 dagen uws levens. Doorn en distel zal hij u voortbrengen, terwijl gij u voedt met het gewas des velds.

19 In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot den aardbodem wederkeert, omdat gij daaruit genomen zijt. Want stof zijt gij, en tot stof zult gij wederkeeren.

20 Hoewel dit vonnis bekend maakte, dat de zonde ellende bracht, voor de vrouw in haar smart bij het voortbrengen van haar kinderen en in haar onderworpenheid aan den over haar heerschenden man, en voor den man, den verantwoordelijken mensch, in de moeizaamheid van zijn arbeid, de onvruchtbaarheid van den met vloek beladen akker en het vergaan tot stof, had de mensch toch wel verstaan, dat de Rechter genade bewees, dat er verlossing was van de zonde, levensbestaan op aarde, uitkomst uit de ellende en bevrijding van den dood. Geloovend in den beloofden Nazaat van de vrouw, die het leven zou verwerven, dat opbloeit uit den dood, en op Hem hopend, noemde hij den naam van zijn vrouw Eva [1]), omdat zij, die eerst haar bestemming vond in de eenheid met den man als zijn hulp, die bij hem paste, nu geworden was de moeder van al wat leeft.

21 De HEERE God, die in den Nazaat de verlossing en het eeuwige leven in uitzicht had gesteld, wilde in Zijn gunst als teeken van de bedekking der schuld bekleeding van de naaktheid bieden. Hij schonk daartoe de beschikking over de dieren, wier bloed straks moest vloeien in het offer, en gaf aan den mensch [2]) en zijn vrouw van vellen vervaardigde rokken, die Hij hen liet aantrekken.

---

[1]) In het Hebreeuwsch is deze naam *Chawwah* = *Leven* of *Bron van leven*, zooveel als *Levensmoeder*.

[2]) Hier sluiten we ons aan bij de verbeterde lezing, die het lidwoord toevoegt aan den tekst.

22 De mensch, die in zekeren zin aan God gelijk geworden was, doordat hij zich geëmancipeerd had van zijn Schepper en tot onafhankelijke eigenmachtige onderscheiding van goed en kwaad in den weg der ongehoorzaamheid gekomen was, moest gevoelen, dat deze gelijkheid tegelijk de grootste ongelijkheid en deze eigenwillige verhooging tevens de smadelijkste vernedering beteekende. Daarom zeide de HEERE God in Zijn raadslag betreffende den mensch, die door zijn zonde het recht op het leven verloren en den directen weg tot het volle, zalige, eeuwige leven toegesloten had, met een zinspeling op het woord der slang: Zie de mensch is geworden als Onzer één in het kennen van goed en kwaad. Laat hij daarom vooral zijn hand niet uitsteken om ook van den boom des levens te nemen en te eten en te leven in eeuwigheid.

23 Overeenkomstig dit besluit zond de HEERE God hem weg uit den hof van Eden, om den aardbodem te bewerken,
24 waaruit hij genomen was. En opdat de mensch op geenerlei wijze de vrucht van den boom des levens zou kunnen bemachtigen en aldus in het land der ballingschap den toegang tot het eeuwige leven alleen zou kunnen zoeken in den Verlosser, die den dood verbreken en het leven aan het licht brengen zal, verdreef Hij den mensch uit het heerlijk oord van het aardsche paradijs en zette aan de Oostzijde van den hof van Eden cherubs[1]) met een vlammend bliksemend zwaard, om den weg naar den boom des levens te bewaken.

KAÏN EN ABEL. EEN HOOGMOEDIG GESLACHT. PLAATSVERVANGING. PUBLIEKE EEREDIENST.

4 : 1 Toen het eerste menschenpaar uit het paradijs verdreven was, stond voor hun aandacht de belofte, die aan het nageslacht verbonden was en vervuld zou worden in den Nazaat van de vrouw. Gedachtig aan deze troostrijke

[1]) Cherubs zijn geestelijke wezens, die wij engelen noemen. Zij waken voor de heiligheid Gods. Zij komen ook op andere plaatsen in de Heilige Schrift voor. Zij dienen God ook als dragers van Zijn troon. De beteekenis van den naam is niet met zekerheid aan te geven.

toezegging, begeerig naar de beloofde verlossing en gehoorzaam aan de scheppingsordinantie betreffende het huwelijk leefden zij het leven der liefde als man en vrouw. De mensch oefende gemeenschap met zijn vrouw Eva en zij werd zwanger en bracht Kaïn [1]) ter wereld, waarbij zij uiting gaf aan haar dankbare vreugde en haar rijke verwachting aangaande haar zoon in de woorden: Ik heb aan een man het leven
2 geschonken met den bijstand des HEEREN. Reeds spoedig mocht zij zich opnieuw in den kinderzegen verheugen, doordat zij het levenslicht schonk aan zijn broeder Abel [2]).

Bij het opgroeien kozen beide broeders een verschillend beroep, waarin hun onderscheiden aanleg aan het licht trad. Abel werd schaapherder [3]) en Kaïn werd landbouwer. Terwijl Abel zich met toewijding gaf aan de verzorging van de kudde, wierp Kaïn zich op de bewerking van het akkerland, waaruit de mensch genomen was.

3 Het geschiedde nu na verloop van tijd, dat Kaïn zich van zijn offerplicht kweet. In aansluiting aan zijn beroep koos hij van de landbouwproducten [4]), die hij den HEERE
4 als offergave aanbood. Ook Abel bleef in den offerdienst niet ten achter. Hij slachtte van de eerstgeborenen van zijn kudde en nam daarvan nog weer speciaal het vet, om het beste en edelste te offeren.

Het onderscheid, dat in samenhang met hun maatschappelijke positie tusschen hun offergaven bestond, was echter geenszins het eenige noch het diepste onderscheid. Al scheen het, dat zij in den offerdienst aan elkander gelijk waren, in het wezen der zaak was dit toch allerminst het geval. De HEERE, voor Wiens alziend oog niets verborgen is, zag,

---

[1]) De eerstgeboren zoon van Eva ontving den naam Qaïn. Zij gebruikt in haar uitspraak in verband met deze geboorte van haar eersteling het werkwoord *qanah*, dat beteekent: *voortbrengen, verkrijgen, ontvangen*, in de paraphrase omschreven met de woorden: *het leven schenken aan.*

[2]) De naam van den tweeden zoon *Hèbel* of *Habel* wordt niet nader verklaard. Het Hebreeuwsche woord beteekent: *ijdelheid, nietigheid.*

[3]) Bedoeld is een herder van kleinvee, dus van schapen en geiten.

[4]) Omdat van Abel uitdrukkelijk vermeld wordt, dat hij van de eerstgeborenen nam en bijzonder het vet offerde, mag worden verondersteld, dat Kaïn niet het beste koos; anders mocht verwacht worden, dat dit bij Kaïns offer ook werd medegedeeld. Iemand heeft dit zeer kernachtig getypeerd door te zeggen: Kaïn nam voor zijn offer „het eerste het beste", Abel offerde „het eerste en het beste".

dat er verschil van gezindheid des harten was. Daarom was Abel hem welgevallig en nam Hij zijn offer, dat Hem in
5 geloof gebracht werd, aan. Maar Kaïn, die de zonde diende en slechts in uitwendigheid offerde, zag Hij niet aan, en zijn offer aanvaardde Hij niet.

Omdat de HEERE getuigenis gaf aan de offergaven, bleef dit voor hen, die hun offer gebracht hadden, niet verborgen. Ofschoon Kaïn hierdoor gewezen werd op zijn zondige gezindheid, zijn gemis aan geloof en zijn uitwendigen dienst, die den HEERE niet welbehagelijk kon zijn, liet hij zich niet verootmoedigen noch tot zelfinkeer bewegen. Integendeel, de afgunst sproot op in zijn ziel. Omdat hij in alles de eerste wilde zijn, kon hij niet verdragen, dat hij achtergesteld werd bij zijn jongeren broeder, terwijl hij toch ook den offerplicht had vervuld. De toorn vlamde in hem op en zijn gelaat betrok geheel.

6 Toen zeide de HEERE tot Kaïn: Waarom zijt gij zoo toornig en waarom is uw gelaat heelemaal betrokken?
7 Is er niet, wanneer gij u betert, vergeving [1]? Maar betert gij u niet, dan ligt de zonde op de loer. Deze strekt zich reeds vol begeerte naar u uit, maar gij moet erover heerschen.

8 Deze ontdekkende waarschuwing, waardoor de HEERE in Zijn gunst nog tot bekeering noodigde, had echter geen vat op Kaïn. Hij liet zich door zijn woede en nijd meesleepen en zon slechts op wraak, ofschoon Abel hiervoor in het geheel geen reden had gegeven.

Om zijn toorn te kunnen koelen zei Kaïn tegen zijn broeder Abel: Kom, ga mee het veld in! [2]) En toen zij in het vrije veld waren, keerde Kaïn zich plotseling tegen zijn broeder Abel, die niets kwaads vermoedde, en sloeg hem dood.

---

[1]) Het woord, dat met „vergeving" is weergegeven, wordt zeer verschillend opgevat. Laat ik slechts enkele opvattingen noemen. Het kan beteekenen *opheffing*, waarbij dan gedacht wordt aan het gelaat, dat in het Hebreeuwsch als *gevallen* d.w.z. *geheel betrokken* is geteekend. Ook is de beteekenis *aanvaarding* n.l. van het offer mogelijk. Ik geef echter de voorkeur aan de beteekenis *vergeving*, omdat het werkwoord, waarvan dit woord gevormd is, in Gen. 50 : 17 met zonde verbonden *vergeven* beteekent, terwijl ook hier de zonde in geding is, al wordt zij eerst in het vervolg genoemd.

[2]) Deze woorden zijn op grond van oude vertalingen ingevoegd.

9 Zoodra Kaïn den schrikkelijken broedermoord onbespied door menschen had bedreven, werd hij door den hemelschen Rechter, Die alles ziet, ter verantwoording geroepen. De HEERE zeide tot hem: Waar is uw broeder Abel? Maar brutaal deed hij alsof hij van niets wist en antwoordde op onverschilligen toon: Ik weet het niet. Ben ik mijns broeders hoeder?
10 Nu hij weigerde schuld te bekennen en zich in zijn hardheid, oneerbiedigheid en ongezeggelijkheid aan het onderzoek trachtte te onttrekken, ontving hij ten bescheid: Wat hebt gij gedaan? Hoor, uws broeders bloed roept tot Mij
11 van den aardbodem! Nu dan, wees vervloekt ten opzichte van den aardbodem, die zijn mond heeft opengedaan, om het bloed van uw broeder van uw hand te ontvangen.
12 Wanneer gij den aardbodem bewerkt, zal hij u voortaan zijn opbrengst niet meer geven. Rusteloos zult gij rondzwerven en omdolen op de aarde.
13 Kaïn, die zich ontdekt zag en beefde voor de gevolgen van den vloek, dien hij door zijn gruweldaad over zich gehaald had, kon zijn onverschillige houding niet langer handhaven. Zijn trots was gebroken. Zonder oprecht berouw over de zonde, maar gekweld door de angst voor de straf der zonde zei Kaïn tot den HEERE: Mijn schuld is te groot
14 om ze te kunnen dragen. Zie Gij verdrijft mij thans van het bouwland; voor U zal ik mij moeten verbergen en ik zal rusteloos moeten rondzwerven en omdolen op de aarde. Dan kan het immers niet uitblijven, dat wie mij maar vindt mij zal doodslaan.
15 Maar de HEERE, Die Kaïn de vrees voor menschen wilde ontnemen om hem te sterker te bepalen bij het gericht van den hemelschen Rechter, zeide tot hem: Daarom zal ieder, die Kaïn doodt, er zevenvoudig voor boeten. En om hem daarvan zekerheid te bieden, gaf de HEERE aan Kaïn een teeken, dat niemand het zou wagen, hem neer te slaan, als hij hem ontmoette.
16 Daarna ging Kaïn uit de tegenwoordigheid des HEEREN weg en vestigde zich metterwoon in het land Nod [1]) ten Oosten van Eden.

---

[1]) Dit land is verder onbekend. De beteekenis van het Hebreeuwsche woord

17 Kaïn zocht zijn geluk in de liefde en zijn toekomst in het voortbestaan van zijn geslacht. Hij oefende gemeenschap met zijn vrouw [1]) en zij werd zwanger en bracht Henoch ter wereld. Ook zocht hij een vaste en veilige woonplaats ter afwering van de gevolgen van den vloek zooveel dit mogelijk was. Daartoe ging hij een stad bouwen en noemde die stad, waarin hij evenals in zijn nageslacht zich bestaan en voortbestaan dacht te verzekeren, naar den naam van zijn zoon Henoch.

18 Aan Henoch werd Irad geboren. Irad werd vader van Mechujaël, Mechujaël vader van Metusaël en Metusaël vader van Lamech.

19 In strijd met de ordinantie Gods begaf Lamech zich tot de polygamie [2]). Hij nam zich twee vrouwen; de naam van de eene was Ada en de naam van de tweede Zilla.

20 Ada bracht Jabal ter wereld; deze is de vader [3]) van
21 allen, die in tenten wonen ter verzorging van vee [4]). De naam van zijn broeder was Jubal: deze is de vader van alle citherspelers en fluitblazers.

22 Zilla, die ook moederweelde mocht smaken, schonk het levenslicht aan Tubal-Kaïn, een smid, die allerlei voorwerpen van koper en ijzer vervaardigde. En de zuster van Tubal-Kaïn was Naäma.

23 Trotsch op de voortschrijding der van God vervreemde cultuur, vermetel door het bezit van het scherpe zwaard en vervuld van wraakzucht en moordlust, zei Lamech in grenzenlooze verwatenheid en goddeloozen hoogmoed tot zijn vrouwen Ada en Zilla:

Nod is zooveel als *Omzwerving*. De eerste menschen schijnen na de verdrijving uit den hof nog in het landschap Eden vertoefd te hebben.

[1]) De vrouw van Kaïn was natuurlijk een zuster van hem. Adam en Eva hadden zonen en dochters. Zoo kon ook alleen het menschelijk geslacht uit éénen bloede ontstaan. Later werd zulk een huwelijk als bloedschande streng verboden.

[2]) = Veelwijverij. Feitelijk was het bigamie: hij nam zich twee vrouwen.

[3]) *Vader* moet hier en in vs. 21 worden verstaan als *schutspatroon* of *schutsheer*, die het eerst het bedrijf uitoefende of de kunst beoefende.

[4]) Onder dit vee behoort zoowel kleinvee als rundvee, vermoedelijk ook de kameel en de ezel. Daarom is er geen tegenstrijdigheid tusschen deze mededeeling en die in Gen. 4 : 2.

Hoort naar mijn stem, o gij vrouwen van Lamech!
Luistert aandachtig naar 'tgeen ik thans zeg!
Zonder pardon dood 'k een man om een wond,
'n Knaap om een striem van wie mij slechts weerstond.
24 Zevenmaal toch wordt voor Kaïn geboet,
Zeven en zeventig keer voor mijn bloed [1]).

25 Nadat door den broedermoord de verwachting, die aangaande Kaïn gekoesterd werd, was beschaamd, en Abel, die door zijn godsvrucht als aangewezen scheen voor de voortzetting van het heilig geslacht, waaruit de Nazaat zou voortkomen, van het leven was beroofd, oefende Adam [2]) nogmaals gemeenschap met zijn vrouw, opdat de vervulling der belofte niet werd tenietgedaan.

Zij bracht een zoon ter wereld en noemde hem Seth. Uit dankbaarheid voor de plaatsvervanging van Abel, die onder Gods gunst was verleend, gaf zij aan het kind dezen naam onder de woorden: Want God heeft mij een anderen stamhouder gesteld [3]) in de plaats van Abel, omdat Kaïn hem heeft gedood.

26 Ook aan Seth werd een zoon geboren, dien hij Enos [4]) noemde. Toen werd begonnen met het aanroepen van den naam des HEEREN in publieken eeredienst.

HET BOEK VAN ADAMS GESLACHT.

5 : 1 Dit is het boek, dat Adams geslachtsregister bevat.

Toen God Adam schiep, maakte Hij hem als Gods ge-
2 lijkenis. Als man en vrouw schiep Hij het menschenpaar,

---

[1]) Dit is het lied van Lamech. Om aan te geven, dat het een gedicht is, heb ik het oorspronkelijk iets vrij in dichterlijken vorm weergegeven.

[2]) Hier wordt het woord *Adam,* dat *mensch* beteekent, gebruikt als de eigennaam van den eersten mensch.

[3]) Het Hebreeuwsche werkwoord, dat hier gebruikt wordt, is *sjith,* met de beteekenis *stellen, zetten.* De auteur gebruikt dit werkwoord in verband met den naam *Sjéth,* die aan het kind gegeven wordt.

[4]) Het Hebreeuwsche woord *Enosj* beteekent *Mensch* in meer dichterlijke taal.

Hij zegende hen en gaf hun ter uitdrukking van hun wezen
den naam Mensch [1]), toen zij geschapen werden.
3 Toen Adam den leeftijd van honderd en dertig jaar[2])
bereikt had, werd hij vader van een zoon [3]), die geheel op
hem geleek als drager van zijn beeld, en gaf hem den naam
4 Seth. Na de geboorte van zijn zoon Seth leefde Adam nog
achthonderd jaar, en hij verkreeg zonen en dochters.
5 Zoo waren al de dagen, waarin Adam van het leven
mocht genieten, negenhonderd en dertig jaar, en hij stierf.
6 Toen Seth honderd en vijf jaar oud was, werd hij vader
7 van Enos. Na de geboorte van zijn zoon Enos leefde Seth
nog achthonderd en zeven jaar, en hij verkreeg zonen en
8 dochters. Zoo waren al de dagen van Seth negenhonderd en
twaalf jaar, en hij stierf.
9 Toen Enos negentig jaar oud was, werd hij vader van
10 Kenan. Na de geboorte van zijn zoon Kenan leefde Enos
nog achthonderd en vijftien jaar, en hij verkreeg zonen en
11 dochters. Zoo waren al de dagen van Enos negenhonderd en
vijf jaar, en hij stierf.
12 Toen Kenan zeventig jaar oud was, werd hij vader van
13 Mahalaleël. Na de geboorte van zijn zoon Mahalaleël leefde
Kenan nog achthonderd en veertig jaar, en hij verkreeg
14 zonen en dochters. Zoo waren al de dagen van Kenan negen-
honderd en tien jaar, en hij stierf.
15 Toen Mahalaleël vijf en zestig jaar oud was, werd hij
16 vader van Jered. Na de geboorte van zijn zoon Jered leefde
Mahalaleël nog achthonderd en dertig jaar, en hij verkreeg
17 zonen en dochters. Zoo waren al de dagen van Mahalaleël
achthonderd vijf en negentig jaar, en hij stierf.
18 Toen Jered honderd twee en zestig jaar oud was, werd
19 hij vader van Henoch. Na de geboorte van zijn zoon Henoch
leefde Jered nog achthonderd jaar, en hij verkreeg zonen en
20 dochters. Zoo waren al de dagen van Jered negenhonderd
twee en zestig jaar, en hij stierf.

---

[1]) Men bedenke, dat de eigennaam Adam dezelfde is als de naam voor mensch.

[2]) Opmerking verdient, dat de getallen in den *Hebreeuwschen tekst*, in *den Samaritaanschen Pentateuch* en in *de Septuaginta* niet alle gelijk zijn, somtijds zelfs aanmerkelijk verschillen, zoodat de duur der leeftijden niet geheel vaststaat.

[3]) Het woord *zoon* ontbreekt in den Hebreeuwschen tekst.

21 Toen Henoch vijf en zestig jaar oud was, werd hij vader
22 van Metusalach. Henoch leefde dicht bij God, genoot in rijke mate Zijn gemeenschap, oefende zich in geloof en betoonde zijn godsvrucht in een heiligen wandel. Ook in zijn huwelijks- en gezinsleven was hij een man des geloofs, die zich aan Gods ordinantiën gehoorzaam onderwierp. Hij wandelde met God na de geboorte van zijn zoon Metusalach nog driehonderd jaar, en hij verkreeg zonen en dochters.
23 Zoo waren al de dagen van Henoch driehonderd vijf en zestig jaar.
24 Omdat Henoch met God wandelde, bespaarde God hem den gang des doods: ineens was hij er niet meer, omdat God hem tot Zich genomen had in heerlijkheid.
25 Toen Metusalach honderd zeven en tachtig jaar oud
26 was, werd hij vader van Lamech. Na de geboorte van zijn zoon Lamech leefde Metusalach nog zevenhonderd twee
27 en tachtig jaar, en hij verkreeg zonen en dochters. Zoo waren al de dagen van Metusalach negenhonderd negen en zestig jaar, en hij stierf.
28 Toen Lamech honderd twee en tachtig jaar oud was,
29 werd hij vader van een zoon, dien hij Noach [1]) noemde in de verwachting, waaraan hij aldus uiting gaf: Deze zal ons troosten [1]) over den moeitevollen arbeid onzer handen tengevolge van den aardbodem, dien de HEERE vervloekt heeft.
30 Na de geboorte van zijn zoon Noach leefde Lamech nog vijfhonderd vijf en negentig jaar, en hij verkreeg zonen
31 en dochters. Zoo waren al de dagen van Lamech zevenhonderd zeven en zeventig jaar, en hij stierf.
32 Toen Noach vijfhonderd jaar oud was, werd hij vader van Sem, Cham en Jafeth.

---

[1]) *Noach* beteekent *Rust*. Het werkwoord, dat Lamech gebruikt, is *nicham*, dat *troosten* beteekent. De *Septuaginta* heeft gelezen een vorm van het werkwoord *nuach*, dat in dien vorm *rust verschaffen* kan beteekenen. Het is mogelijk, dat die lezing ontstaan is onder den invloed van den naam Noach, maar zij kan ook de oorspronkelijke lezing zijn.

DE MOTIVEERING VAN DEN ZONDVLOED. DE OPDRACHT TOT HET BOUWEN VAN DE ARK.

6 : 1 Het menschelijk geslacht begon zich snel over de aarde te verspreiden tengevolge van den langen levensduur en de talrijke geboorten. Aanvankelijk werd de scheiding tusschen het geslacht, dat in trotsche hoovaardij vervreemd van God naar eigen goeddunken leefde, en het heilig geslacht, dat uit Seth stamde en op de vervulling der belofte Gods hoopte, streng in acht genomen door hen, die dit als hun dure roeping zagen. Maar toen de menschen van de wereld zich naar alle zijden uitbreidden en hun dochters geboren wer-
2 den, die door haar schoonheid de aandacht trokken, geschiedde het, dat ook de kinderen Gods [1]) hun oogen met welgevallen op haar lieten rusten, door haar schoonheid en bevalligheid bekoord werden, zich met verwaarloozing van de door God gestelde antithese uit deze ongeloovige meisjes vrouwen kozen en die ten huwelijk namen. Zij stelden schoonheid boven godsvrucht en lieten zich in hun huwelijk door hun vrouwen verleiden tot zinnedienst en wereldzin, zoodat zij door hun zondig gedrag den toorn Gods opwekten.
3 Toen zeide de HEERE: Mijn Geest zal niet voor altoos in het menschdom blijven [2]), aangezien zij zich misgaan. Zij zijn zonder Mijn levenwekkende kracht slechts vleesch, maar hun zullen nog honderd en twintig jaren uitstel van gericht geschonken worden.
4 In die dagen, toen de kinderen Gods tot de dochters der wereldlingen kwamen en deze hun kinderen schonken, waren er — evenals ook wel daarna — reuzen op de aarde. Dat zijn de geweldigen uit den voortijd, mannen van naam.
5 Toen de HEERE zag, dat de boosheid der menschen op de aarde vele en ernstige vormen aannam, ja dat zij in hun

---

[1]) De kinderen Gods zijn, gelijk het verband uitwijst, geen engelen, maar afstammelingen van Seth.

[2]) Deze uitspraak van den HEERE is moeilijk te vertalen en te verklaren. Dit zal de bedoeling zijn. Het gericht om de zonde van het menschelijk geslacht wordt aangekondigd. De HEERE wil daartoe Zijn Geest terugtrekken, Die het leven geeft, tengevolge waarvan de dood intreedt. Maar Hij schenkt nog uitstel van gericht om mogelijkheid van bekeering te bieden.

hart heel den dag niets anders dan booze gedachten en
6 overleggingen koesterden en uitbroedden, berouwde het den
HEERE, dat Hij de menschen op de aarde gemaakt had,
7 en Hij droeg daarover droefheid in Zijn hart. In Zijn afkeer van de zonde en Zijn heiligen toorn tegen de goddeloozen zeide de HEERE: Ik zal de menschen, die Ik geschapen heb, van den aardbodem verdoen, en niet alleen de menschen, maar ook het vee en het kruipend gedierte en het gevogelte des hemels, want het berouwt Mij, dat Ik ze gemaakt heb.
8 Maar Noach vond genade in de oogen des HEEREN.
9 Dit is de geschiedenis van Noach. Noach was een rechtvaardig en onberispelijk man, een voorbeeld in alles voor zijn tijdgenooten, die een geheel ander leven leidden. En het geheim van zijn rechtvaardig en onberispelijk levensgedrag lag in zijn wandel met God, Wiens gemeenschap hij in rijke mate smaken mocht en Dien hij diende in godsvrucht des harten en geloofsgehoorzaamheid.
10 Noach verkreeg drie zonen: Sem, Cham en Jafeth.
11 De aarde dan was verdorven in Gods oogen, ja de aarde was vol van geweldenarij.
12 Toen God zag, dat de aarde heelemaal verdorven was — want alle vleesch had zijn weg verdorven op de aarde —,
13 toen zeide God tot Noach: Het einde van alle vleesch is volgens Mijn besluit gekomen, want de aarde is door hun optreden en wangedrag vervuld met geweldenarij. Daarom
14 ga Ik hen nu met de aarde verderven. Maak u een ark van goferhout [1]), die uit tal van afdeelingen moet bestaan. Ge moet haar van binnen en van buiten met pek bestrijken.
15 En dit zijn haar afmetingen: driehonderd el [2]) de lengte,
16 vijftig el de breedte en dertig el de hoogte. Met een dak [3]) moet ge de ark overdekken, haar afwerken tot op een el van boven en de deur van de ark in haar zijde zetten. Ge moet er een benedenste, een tweede en een derde ver-
17 dieping met afdeelingen in maken. Want Ik, zie Ik breng

[1]) Vermoedelijk is een soort cypressenhout bedoeld. Maar omdat de kwaliteit van het hout niet met zekerheid bekend is, laten we *gopher* onvertaald evenals de *Statenvertaling* doet.

[2]) De el had vermoedelijk een lengte van 49.5 centimeter.

[3]) Het woord, door *dak* vertaald, is van onzekere beteekenis. Anderen zijn van meening, dat het woord den zin heeft van *lichtopening, venster*.

gewis spoedig een watervloed over de aarde, om alle vleesch,
waarin zich leven roert, van onder den hemel te ver-
18 delgen. Al wat op de aarde is zal daarbij omkomen. Maar
met u richt Ik Mijn verbond op: gij moet in de ark gaan,
gij met uw zonen, uw vrouw en de vrouwen van uw zonen.
19 Ook moet ge van al wat leeft, van alle vleesch, twee van
elk in de ark brengen, om ze met u in het leven te be-
houden; het moeten natuurlijk een mannetje en een wijfje
20 zijn. Van het gevogelte naar zijn aard, van het vee naar
zijn aard en van al het op den aardbodem kruipend ge-
dierte naar zijn aard zal telkens één paar tot u komen,
21 om ze in het leven te houden. Zorg gij echter voor het op-
slaan van allerlei voedsel, dat gegeten kan worden, opdat
het u en hun tot spijze kan dienen.
22 Gehoorzaam voerde Noach deze opdracht uit; hij deed
nauwgezet, wat God hem geboden had.

NOACH IN DE ARK.

7 : 1 De tijd van uitstel van het gericht, dien de HEERE in Zijn gunst geschonken had om gelegenheid tot bekeering te bieden, spoedde ten einde. De prediking, die van Noach in woord en wandel in deze periode van honderd en twintig jaar was uitgegaan, had geen vrucht van geloof en van bekeering voortgebracht. Ook de ark, die Noach op 's HEEREN bevel gebouwd had, maakte geen indruk op het gemoed der goddeloozen. Hoewel zij in haar bestaan een ernstige veroordeeling van de zonde en een aangrijpende aankondiging van naderend gericht was, gingen de verharde zondaren onbewogen of spottend aan haar getuigenis voorbij. Het menschdom toonde zich door zijn boosheid, ongeloof en onbekeerlijkheid rijp voor het gericht.

Zoodra de ark gereed was, was ook het einde van 's HEEREN lankmoedigheid gekomen. Daarom zeide Hij tot Noach, dien Hij in Zijn barmhartigheid met zijn gezin en de verschillende diersoorten sparen wilde, opdat in hem de heilige linie zou worden voortgezet, de schepping in

haar wezen in stand zou blijven en de rechtvaardige niet
met den goddelooze zou omkomen in den vloed: Ga gij
met heel uw huis in de ark, want u heb Ik rechtvaardig
2 bevonden in Mijn oogen onder dit geslacht. Van al het
reine vee moet ge telkens zeven paar nemen, mannetjes en
wijfjes, maar van het vee, dat niet rein is, telkens slechts
3 één paar, een mannetje en een wijfje, van het gevogelte des
hemels echter ook telkens zeven paar met onderscheid van
mannelijk en vrouwelijk geslacht, om voor de toekomstige
4 voortteling over heel de aarde heen te zorgen. Want over
nog zeven dagen zal Ik het op de aarde laten regenen veertig dagen en veertig nachten lang, om aldus alle wezens, die
Ik gemaakt heb, van den aardbodem te verdoen.
5 Ook nu handelde Noach in geloofsgehoorzaamheid geheel volgens de opdracht, die de HEERE hem verstrekt
had, al was er van een watervloed nog geen spoor te bekennen.
6 Zeshonderd jaar was Noach oud, toen de zondvloed
7 over de aarde kwam. Overeenkomstig het bevel des
HEEREN ging Noach met zijn zonen, zijn vrouw en de
vrouwen van zijn zonen in de ark, om zich in veiligheid
8 te stellen voor het water van den vloed. Van het reine vee,
9 van het vee, dat niet rein was, van het gevogelte en van al
wat op den aardbodem kruipt kwamen er van elke soort
twee [1]) tot Noach in de ark, een mannetje en een wijfje,
zooals God Noach geboden had.
10 En het gebeurde na de zeven dagen, dat het water van
11 den vloed op de aarde kwam. Toen Noach zeshonderd jaar
oud was, zijn op den zeventienden dag der tweede maand,
precies op dien dag, alle fonteinen van den grooten vloed
12 losgebroken en de sluizen [2]) des hemels geopend. Vanaf dat
oogenblik was er naar het woord des HEEREN, dat Noach

---

[1]) Het is natuurlijk niet de bedoeling, dat er niet meer dan twee dieren kwamen van elke soort. Hier wordt in het algemeen gezegd, dat er van alle soorten twee kwamen. Dat er van de reine dieren meer kwamen, was immers reeds medegedeeld. Dit wordt hier niet uitgesloten, maar slechts onvermeld gelaten. Dat er meer reine dieren werden opgenomen in de ark, geschiedde zeker wel met het oog op den offerdienst.

[2]) In het oorspronkelijk staat, gelijk bekend is: de vensteren des hemels.

in geloof had aangenomen, hoewel er, toen het tot hem
kwam, nog niets op de nadering van zulk een vloed wees,
een stortregen op de aarde veertig dagen en veertig nachten
13 lang. Juist op dienzelfden dag ging Noach met Sem, Cham
en Jafeth, Noach's zonen, en de vrouw van Noach en de
14 drie vrouwen van zijn zonen met hen in de ark, zij en al
het wild gedierte naar zijn aard, al het vee naar zijn aard,
al het kruipend gedierte, dat op de aarde kroop, naar zijn
aard en al het gevogelte naar zijn aard, al wat veeren en
15 vleugels heeft. Deze kwamen tot Noach in de ark, telkens
16 twee van alle vleesch, waarin zich leven roerde. En die
er kwamen, die kwamen onderscheiden in mannelijk en
vrouwelijk geslacht van alle vleesch, gelijk God hem geboden had.

Daarna sloot de HEERE achter hem af, zoodat niemand meer kon binnengaan. Op het door Hem bepaalde oogenblik maakte Hij de scheiding definitief en onherroepelijk tusschen hen, die Hij in Zijn barmhartigheid wilde behouden, en hen, die door eigen schuld om hun goddeloosheid en ongeloof zouden ondergaan.

De bewoners van de ark stelde Hij veilig in de door Hem toegesloten ruimte, maar voor hen, die in hun ongeloof, onbekeerlijkheid en goddeloosheid hadden volhard, sneed Hij den weg tot de ark der behoudenis af.

17 De vloed kwam op over de aarde veertig dagen lang.
Het water steeg gestadig en hief de ark op, zoodat zij los-
18 kwam van de aarde. Weldra had het water zooveel kracht
en stond het zoo hoog boven de aarde, dat de ark op het
water dreef.

19 Ja het water werd zoo allesoverheerschend op de aarde,
dat alle hooge bergen, die onder den ganschen hemel zijn,
20 overdekt werden. Vijftien el steeg het water er boven uit,
zoodat de bergen heelemaal onder water kwamen. Zoo werd
alle mogelijkheid ter ontkoming aan den dood in de golven
21 afgesneden. Hoe snel men ook voor het water vluchtte, hoe
hoog men ook in zijn doodsangst klom, het water overwon
in dezen wedloop, achterhaalde al wie in doodsnood vlood
en spoelde hen eenvoudig van de aarde weg. Alle vleesch,
dat zich op de aarde roerde, vond den dood: de vogels,
het vee, de wilde dieren, alle gewemel, dat op de aarde

door elkander heen krioelde en met name ook alle menschen.
22 Al wat adem in zijn neusgaten had en op het droge
23 leefde stierf. In Zijn toorn trof de HEERE met Zijn geducht gericht met den mensch ook het gedierte vanwege de gruwelijke boosheid, die de aarde vervulde. Hij verdelgde al wat op den aardbodem leefde: de menschen, maar ook het vee, het kruipend gedierte en het gevogelte des hemels.
Zij werden van de aarde verdaan. Alleen Noach bleef
24 gespaard met wat bij hem in de ark was. En het water hield de overhand op de aarde honderd vijftig dagen lang [1]).
8 : 1 Toen vaststond, dat alle goddeloozen in den vloed waren ondergegaan en al wat op het droge leefde gestorven was, betoonde de God des gerichts, dat Hij waakte over Noach en de ark, over den erfgenaam van de belofte en over het gezin, waaruit de nieuwe menschheid zou ontstaan, en over de dieren, die gespaard gebleven waren voor het voortbestaan van de diersoorten, die Hij geschapen had. Hij gedacht in Zijn barmhartigheid aan Noach en aan al het wild gedierte en aan al het vee, dat bij hem in de ark was. In Zijn goedertierenheid deed God een wind over de
2 aarde strijken, waardoor het water begon te zakken. Ook werden de fonteinen van den vloed en de sluizen des hemels gesloten, zoodat de stortregen ophield neer te stroomen van
3 den hemel. Zoo liep het water op de aarde gaandeweg terug en begon het af te nemen na verloop van honderdvijftig dagen.
4 De ark, die natuurlijk een behoorlijken diepgang had, raakte reeds op den zeventienden dag van de zevende maand op de bergen van Ararat [2]) vast.
5 Geleidelijk daalde het water tot de tiende maand; in

---

[1]) Blijkens Gen. 6 : 12 duurde de stortregen veertig dagen, opdat het water de gewenschte hoogte zou bereiken. Deze periode van 150 dagen wordt gevormd zoowel door dien tijd van 40 dagen als door het tijdperk van 110 dagen, waarin de HEERE er zorg voor droeg, dat het water op de hoogte bleef, die het had bereikt. Dat daartoe telkens weer aanvulling van het water noodig was, spreekt vanzelf, maar evenzeer is duidelijk dat dit niet geschiedde in die mate, als dit plaats vond in de eerste veertig dagen.

[2]) Deze bergen liggen in Armenië. Op welken top de ark vastraakte is niet bekend. De hoogste top is 5156 meter hoog.

de tiende maand, op den eersten dag van die maand, werden de toppen der bergen zichtbaar.
6 Na verloop van veertig dagen opende Noach het venster
7 van de ark, dat hij gemaakt had. Hij liet een raaf uit, omdat hij een onderzoek wilde instellen naar den stand van het water, nu hij zelf dien niet kon waarnemen. Maar deze vloog weg, en zette zich dan hier dan daar neer. Omdat deze roofzuchtige vogel overal voedsel vond, bleef zij rondvliegen, totdat de aarde heelemaal droog was.
8 Toen de raaf wegbleef en hij dus zijn doel miste, liet Noach na een week een duif los, om te zien of de aard-
9 bodem al weer vrij van water was. De duif, die van een geheel andere geaardheid is, vond geen rustplaats voor het hol van haar voet. Daarom keerde zij tot hem naar de ark terug. Want de aarde stond nog heelemaal onder water. Hij stak terstond zijn hand uit, pakte haar en bracht haar weer in de ark.
10 Daarop wachtte hij weer zeven dagen; toen liet hij opnieuw de duif uit de ark.
11 Nu kwam de duif eerst tegen den avond terug, terwijl zij zoowaar een pas afgeplukt olijfblad in haar snavel had. Hieraan merkte Noach, dat het water van de aarde afgenomen was.
12 Weer wachtte hij zeven dagen en liet toen de duif voor de derde maal uit. Maar nu kwam zij niet meer bij hem terug.
13 Het was, toen Noach zeshonderd en een jaar oud was, op den eersten dag van de eerste maand, dat er geen water meer op de aarde stond. Toen deed Noach het dek van de ark en zag tot zijn blijdschap, dat er geen water meer op den aardbodem stond. Hij bleef echter in de ark, omdat hij gehoorzaam wachtte op Gods bevel, gelijk hij ook op het door God aangewezen tijdstip in de ark gegaan was.
14 Op den zeventienden dag van de tweede maand was de
15 aarde heelemaal droog. Toen bleek ook, dat hij terecht op Gods aanwijzing had gewacht. Want God sprak toen tot Noach:
16 Ga uit de ark, gij met uw vrouw, uw zonen en de
17 vrouwen van uw zonen. Laat ook alle dieren, die bij u zijn, uit, alle soorten van schepselen: het gevogelte, het vee en

al het op de aarde kruipend gedierte, opdat zij op de aarde door elkaar heen krioelen, en vruchtbaar zijn en zich vermenigvuldigen op de aarde.
18 Toen ging Noach naar buiten met zijn zonen, zijn
19 vrouw en de vrouwen van zijn zonen; ook ging al het wild gedierte, al het kruipend gedierte en al het gevogelte, al wat op de aarde krioelt, naar hun geslachten, uit de ark.

NOACH EN ZIJN ZONEN NA DEN VLOED.

8 : 20 Zoodra Noach de ark verlaten had, gevoelde hij behoefte, den HEERE te danken en te loven, Die hem immers bewaard had temidden van het gericht en hem behouden had in de ark, die rondgedobberd had op de wateren van den zondvloed.

Gered uit het gericht en zich in dankbaarheid des harten verlatend op de trouw en goedheid des HEEREN bouwde hij een altaar voor den HEERE, Die Zijn barmhartigheden aan hem en zijn gezin had grootgemaakt. Voor het offer, dat hij bracht, nam hij van al het reine vee en van al het rein gevogelte, dat tot dat doel in de ark der behoudenis een wijkplaats had verkregen. Zich aan 's HEEREN bescherming toevertrouwend bracht hij in oprechte toewijding met een bede in het hart den HEERE brandoffers, die hij op het altaar in rook deed opgaan.
21 Toen de rook ten hemel steeg, was deze den HEERE aangenaam en aanvaardde Hij deze in geloof gebrachte offeranden, die zulk een liefelijken geur verspreidden. Ziende op dit offer zeide de HEERE in ontfermende liefde en ongehouden goedertierenheid bij Zichzelven: Ik zal voortaan den aardbodem niet meer vervloeken om 's menschen wil, omdat hetgeen in het hart van den mensch opkomt boos is van zijn jeugd af, door opnieuw al wat leeft
22 met den dood te treffen, gelijk Ik nu gedaan heb. Voortaan zal, zoolang de aarde blijft bestaan, de normale geregelde afwisseling van zaaitijd en oogst, van koude en warmte, van zomer en winter, en van dag en nacht niet ophouden.
9 : 1 Opdat de nieuwe menschheid bij den aanvang van deze

nieuwe periode op de ontvolkte aarde haar roeping tot uitbreiding van het menschelijk geslacht zou verstaan, maar ook verzekerd mocht zijn van Gods hulp, bescherming en verzorging, zegende God Noach en zijn zonen. Den scheppingszegen hernieuwend zeide Hij tot hen: Weest vrucht-
2 baar, vermenigvuldigt u en vervult de aarde. Vrees en schrik voor u zij er over al het gedierte der aarde en over al het gevogelte des hemels, onder al wat op den aardbodem kruipt en onder alle visschen der zee; zij zijn in
3 uw hand gegeven. Al wat zich beweegt en leeft zij u tot voedsel; evenals het groene kruid geef Ik u dit alles.
4 Gij moogt alleen geen vleesch eten, waarin het leven, dat is het bloed, zich bevindt.
5 Slechts van uw bloed, dat is van uw leven, zal Ik rekenschap vragen. Van al het gedierte zal Ik het opeischen, maar ook van den mensch, van ieder die zich aan zijn naaste vergrijpt, zal Ik het leven van den mensch op-
6 vorderen, waarbij Ik dezen regel stel: Wie des menschen bloed vergiet, diens bloed zal door den mensch vergoten worden, want naar Gods beeld heeft Hij den mensch ge-
7 maakt. Maar gij, weest vruchtbaar en vermenigvuldigt u, teelt overvloedig voort op de aarde en vermenigvuldigt u op haar.
8 Nadat God aldus aan de nieuwe menschheid den zegen der vruchtbaarheid en de heerschappij over de dieren, die voor haar vreezen zullen, had verleend, de spijze van den mensch had uitgebreid tot dierlijk naast plantaardig voedsel, mits geen levend vleesch gegeten werd, de doodstraf als rechtsregel had gesteld ter bescherming van het menschelijk leven en tot handhaving van de gerechtigheid, en bij herhaling den eisch der voortplanting ter vervulling van de aarde had opgelegd, openbaarde Hij Zijn besluit inzake de handhaving van de ordeningen der natuur.
9 God zeide tot Noach met zijn zonen: Ik nu, zie Ik richt Mijn verbond op met u, met uw nakomelingschap en
10 met alle levende wezens die bij u zijn: de vogels, het vee en al het wild gedierte der aarde met u, zoowel met de dieren, die uit de ark gegaan zijn, als met al het gedierte
11 der aarde. Dit is Mijn verbond, dat Ik met u opricht, dat niet weer alle vleesch door het water van een vloed zal

worden vernietigd, en dat er geen vloed meer komen zal,
om de aarde te verderven.
12 Omdat God rekende met de behoefte van den mensch
aan herinnering en bevestiging van de geschonken belofte,
voegde Hij er in Zijn nederbuigende goedertierenheid en
onwrikbare trouw deze woorden aan toe: Dit is het teeken
van het verbond, dat Ik sluit tusschen Mij en u en alle leven-
de wezens die bij u zijn, voor alle volgende geslachten:
13 Mijn boog zet Ik in de wolken, om te zijn tot een teeken
van het verbond tusschen Mij en de aarde.
14 Zoo zal het gebeuren wanneer Ik wolken verzamel
boven de aarde en de regenboog in de wolken verschijnt,
15 dat Ik gedenken zal aan Mijn verbond, dat tusschen Mij
en u en alle levende wezens van alle vleesch bestaat, dat
het water niet meer zal worden tot een vloed, om alle
vleesch te verdelgen.
16 Als deze boog in de wolken staat, dan zal Ik dien zien
om te gedenken aan het eeuwig verbond tusschen God en
alle levende wezens van alle vleesch, dat op de aarde is.
17 En om hierop de aandacht te vestigen, zeide God met na-
druk tot Noach: Dit is het teeken van het verbond, dat
Ik opgericht heb tusschen Mij en alle vleesch, dat op de
aarde is.
18 De zonen van Noach, die uit de ark gingen, waren ge-
lijk bekend is Sem, Cham en Jafeth. En Cham is de vader
19 van Kanaän. Deze drie waren de zonen van Noach, uit wie
de menschheid stamt, die de aarde overal heeft bevolkt.
20 Noach, die een echt bekwame landbouwer was, begon
met den wijnbouw. Hij plantte voor het eerst een wijngaard.
21 Toen de wijn gereed was, proefde hij ervan. Omdat de
smaak hem beviel en hij de kracht van den wijn nog niet
voldoende kende, liet hij zich ertoe verleiden, teveel te
drinken, zoodat hij dronken werd. En in zijn dronkenschap
verloor hij zoozeer de macht over zichzelf, dat hij zich
ontblootte en naakt in zijn tent lag.
22 Toen Cham, de vader van Kanaän, de tent binnen-
kwam, zag hij zijn vader daar ontbloot liggen. Zinnelijk en
onzedelijk als hij was, verlustigde hij zich in den aanblik
van de naaktheid van zijn vader. En omdat hij meende,
dat zijn broers zedelijk even laag stonden als hij

zelf, liep hij naar buiten en vertelde met een zeker welbehagen aan zijn beide broers, wat hij in de tent van hun vader gezien had.

23 Maar Sem en Jafeth, die een afschuw hadden van de schaamteloosheid van Cham, namen terstond vol piëteit een mantel, legden dien op hun beider schouder, liepen achteruit en bedekten de schaamte van hun vader. Zedig en kiesch hadden zij bij het neerleggen van den mantel hun aangezichten naar achteren gekeerd, zoodat zij de naaktheid van hun vader niet zagen.

24 Toen Noach uit zijn roes ontwaakt was, vernam hij, wat zijn jongste zoon hem had aangedaan. Hierin vond hij aanleiding, om profetisch de toekomst te voorzeggen.

25 Cham treffend in zijn zoon Kanaän, die van dezelfde gezindheid was als zijn vader, zeide hij: Vervloekt zij Kanaän, een knecht der knechten zij hij voor zijn broeders.

26 Maar tegenover den vloek, die Kanaän volstrekte slavernij toezegde onder het juk van zijn eigen broeders, stelde Noach den zegen voor zijn geheel anders gezinde zonen, aan wie Kanaän ook onderdanigheid zou moeten bewijzen.

Ziende op Sem als den stamvader van den beloofden Verlosser, in Wien alle gemeenschap met den HEERE rust, en op Jafeth als den vader van het geslacht, dat eerst rijke natuurlijke zegeningen zal ontvangen, maar na de totstandkoming van de verlossing tot het heil, in Sems geslacht en Nazaat verkregen, zal ingaan om deelgenoot te zijn van de verworven verlossing en de gemeenschap met God, zeide hij: Gezegend zij de HEERE, de God van Sem, en Kanaän zij hem tot knecht.

27 God breide Jafeth uit[1]) en hij wone in Sems tenten, en Kanaän zij hem tot knecht.

28 Na den vloed[2]) leefde Noach nog driehonderd en vijf-
29 tig jaar; zoo waren al de dagen van Noach negenhonderd en vijftig jaar, en hij stierf.

---

[1]) In het Hebreeuwsch staat de werkwoordsvorm *japhth* = *breide uit.* Deze vorm heeft, gelijk men zien kan, veel overeenkomst met den eigennaam *Japheth* en is ongetwijfeld in verband daarmede door den gewijden schrijver gekozen.

[2]) De bedoeling zal zijn: na het begin van den vloed.

DE VOLKERENTAFEL.

10 : 1 Dit is de stamboom van de zonen van Noach Sem Cham
en Jafeth, aan wie zonen geboren werden na den zondvloed.
2 De zonen van Jafeth waren: Gomer [1]), Magog, Medië,
3 Jawan [2]), Tubal, Mesech en Tiras. De zonen van Gomer:
4 Askenaz, Rifath en Togarma. De zonen van Jawan: Elisa,
Tarsis, de Kittieten en de Dodanieten [3]).
5 Uit hen hebben de bewoners van de kustlanden der
volkeren zich verdeeld over hun landen, elk naar zijn
taal, naar hun geslachten in hun volkeren.
6 De zonen van Cham waren: Kusj, Egypte, Put en
7 Kanaän. De zonen van Kusj: Seba, Chawila, Sabta, Raëma
en Sabteka. De zonen van Raëma: Scheba en Dedan.
8 Kusj bracht ook Nimrod voort. Deze begon een macht-
9 hebber te worden op de aarde. Hij was een geweldig jager
voor het aangezicht des HEEREN. Vandaar, dat men pleegt
te zeggen van iemand, die op dit gebied op den voorgrond
treedt: Hij is als Nimrod, een geweldig jager voor het aan-
gezicht des HEEREN.
10 De grondslag van zijn heerschappij was Babel, Erech,
11 Akkad en Kalne in het land Sinear. Uit dat land trok hij
12 naar Assur en bouwde Nineve, Rechoboth-Ir, Kelach en
Resen tusschen Nineve en Kelach: dit is de groote stad.
13 Egypte bracht voort de Ludieten, de Anamieten, de
14 Lehabieten, de Naftuchieten, de Patrusieten, de Kaslu-
chieten, waaruit de Filistijnen zijn uitgegaan, en de Kafto-
rieten.
15 Kanaän bracht voort Sidon [4]), zijn eerstgeborene, en

---

[1]) Omdat er inzake de interpretatie der namen en de localisatie der volken veel onzekerheid bestaat, neem ik over het algemeen de namen in de paraphrase op, zooals zij in den Hebreeuwschen tekst staan of onder ons burgerrecht verkregen zonder nadere toelichting of verklaring. Slechts waar de beteekenis duidelijk is en algemeen erkend, zetten we den naam van het betreffende volk, zooals die onder ons bekend is.

[2]) Jawan zal vermoedelijk kunnen worden overgezet als Jonië. In ieder geval moet aan een Griekschen volksstam gedacht worden.

[3]) Het is mogelijk, dat in overeenstemming met 1 Kron. 1 : 7 *Rodanieten* moet gelezen worden, maar zeker is dit niet.

[4]) Met *Sidon* worden *de Sidoniërs* of nog breeder *de Feniciërs* bedoeld.

16 Heth[1]), verder de Jebusieten, de Amorieten, de Girgasieten,
17, 18 de Hevieten, de Arkieten, de Sinieten, de Arwadieten, de Zemarieten en de Hamathieten. Daarna werden de geslach-
19 ten der Kanaänieten verstrooid. Het gebied der Kanaänieten strekte zich uit van Sidon in de richting van Gerar tot Gaza, en in de richting van Sodom, Gomorra, Adama en Zeboïm tot Lesja.
20 Dit zijn de nakomelingen van Cham, naar hun geslachten, naar hun talen, in hun landen, in hun volkeren.
21 Ook Sem kreeg nakroost: hij is de vader van alle Hebreeën[2]), de broeder van Jafeth, die de oudste was.
22 De zonen van Sem waren: Elam, Assur, Arpachsad, Lud
23 en Aram. De zonen van Aram[3]): Uz, Chul, Geter en Masj.
24 Arpachsad bracht Sjelach voort en Sjelach bracht Heber voort.
25 Aan Heber werden twee zonen geboren: de naam van den een was Peleg[4]), want in zijn tijd splitste de menschheid zich, en de naam van zijn broeder was Joktan.
26 Joktan bracht voort: Almodad, Sjelef, Chazarmaweth,
27, 28, 29 Jerach, Hadoram, Uzal, Dikla, Obal, Abimaël, Scheba, Ofir, Chawila en Jobab. Deze allen waren zonen van Joktan.
30 Hun woonplaats strekte zich uit van Mesa in de rich-
31 ting van Sefar: den berg van het Oosten. Dit zijn de nakomelingen van Sem, naar hun geslachten, naar hun talen, in hun landen, naar hun volkeren.
32 Dit zijn de geslachten van de zonen van Noach naar hun generaties in hun volkeren. En uit hen hebben de volkeren zich op de aarde verdeeld na den zondvloed.

---

[1]) Met *Heth* worden *de Hethieten* bedoeld, die in Klein-Azië een machtig rijk gesticht hebben, maar ook in andere gebieden zich vestigden.

[2]) In het Hebreeuwsch staat er eigenlijk *zonen van Eber*. De bedoeling zal echter zijn, dat genoemd worden degenen, die wij kennen onder den naam Hebreeën.

[3]) Hoewel Aram de naam van een volk of van een land is — het wordt veelal verstaan als *Syrië* of *de Syriërs* — hebben we ons hier toch maar nauw aan den Hebreeuwschen tekst aangesloten door te spreken van *zonen van Aram*.

[4]) *Peleg* beteekent zooveel als *Splitsing*. De naam bevat klaarblijkelijk een herinnering aan de spraakverwarring, die in het volgende hoofdstuk beschreven wordt.

DE TORENBOUW VAN BABEL EN DE SPRAAKVERWARRING.

11 : 1 De geheele menschheid sprak evenals vóór den zondvloed ook den eersten tijd daarna één en dezelfde taal en bediende zich tot uitdrukking der gedachten van dezelfde woorden. Deze eenheid van taal bood hun de mogelijkheid, de eenheid onder elkander te bewaren en als één volk samen te leven.

2 Zij besloten gemeenschappelijk een woonplaats te zoeken, waar zij een welvarend bestaan zouden kunnen vinden. Toen zij in Oostelijke richting trokken, troffen zij in het land Sinear een laagvlakte aan, die geheel aan hun wensch voldeed, waarom zij zich daar vestigden.

3 Toen zij daar woonden, deden zij de ontdekking, dat de grondsoort van deze vlakte zich zeer goed leende voor het vormen van bouwsteen, terwijl daar ook asfalt gevonden werd, dat uitstekend kon dienen voor de samenvoeging van de muren. Enthousiast over het perspectief, dat hun hierdoor geboden werd, zeiden zij tot elkander: Komt, laten we tichelsteenen vormen en die in het vuur bakken. Zoo diende hun de tichel tot bouwsteen en het asfalt tot metselspecie.

4 Door het eenheidsideaal gegrepen zagen zij in deze nieuwe bouwkunst een mogelijkheid, om tegen de ordinantie des HEEREN in zich tegen verspreiding over de aarde te verweren. Vol geestdrift voor dit plan, dat de eenheid in dienst der zonde stelde, zeiden zij: Komt, laten wij ons een stad bouwen met een toren, waarvan de spits ten hemel reikt, en daardoor een grootsch monument oprichten, opdat wij niet over de geheele aarde verstrooid worden.

5 Terwijl zij vol ijver bezig waren, dit bouwwerk tot eigen glorie in dienst van het eenheidsideaal te stichten, daalde de HEERE neder, om de stad en den toren te bezien, waaraan de menschenkinderen bouwden.

6 Bekend met hun zondige overleggingen en booze bedoelingen hield de HEERE over hun voornemen een raadslag en zeide in Zijn afkeer van hun hoogmoedig streven: Zie zij zijn één volk en zij spreken één en dezelfde taal, en dit is nu hun eerste onderneming. Indien dit ongehinderd voortgaat, zal niets hun onuitvoerbaar voorkomen van het-

7 geen zij beramen. Welaan, laat Ons nederdalen en daar hun taal verwarren, zoodat zij elkander niet meer kunnen verstaan.
8 Toen de HEERE de eenheid van taal verbrak, werden de bouwers van den toren ineens vreemden van elkander. Geen gedachtenwisseling noch overleg was meer mogelijk. Verwonderd en geërgerd staarden zij elkander aan, omdat zij niet meer begrepen, wat gezegd werd. De verwarring van de taal leidde vanzelf tot oneenigheid en verdeeldheid. Zoo verstrooide hen de HEERE vandaar over de gansche aarde, en zij staakten het bouwen van de stad.
9 Daarom noemt men haar Babel [1]; want daar verwarde de HEERE de taal van de geheele menschheid en vandaar heeft de HEERE hen over de gansche aarde verstrooid.

HET GESLACHTSREGISTER VAN SEM EN TERAH.

11 : 10 Dit is het geslachtsregister van Sem. Sem was honderd [2]) jaar, toen hij vader werd van Arpachsad, twee jaar
11 na den vloed. Na de geboorte van zijn zoon Arpachsad leefde Sem nog vijfhonderd jaar, en verkreeg zonen en dochters.
12 Toen Arpachsad vijf en dertig jaar oud was, werd hij
13 vader van Sjelach. Na de geboorte van zijn zoon Sjelach leefde Arpachsad nog vierhonderd en drie jaar, en verkreeg zonen en dochters.
14 Toen Sjelach dertig jaar oud was, werd hij vader van
15 Heber. Na de geboorte van zijn zoon Heber leefde Sjelach nog vierhonderd en drie jaar, en verkreeg zonen en dochters.
16 Toen Heber vier en dertig jaar oud was, werd hij vader
17 van Peleg. Na de geboorte van zijn zoon Peleg leefde Heber

---

[1]) *Babel* kan gevormd zijn van *balal* = *verwarren*. Een andere, veel verbreide verklaring van den naam *Babel* is, dat deze is afgeleid van *Báb-ilu* = *poort Gods*.

[2]) Er zijn verschillen in de cijfers tusschen *den Hebreeuwschen tekst, den Samaritaanschen Pentateuch* en *de Septuaginta*. In *de Septuaginta* wordt bovendien een geslacht meer vermeld, dat ook in het evangelie van Lucas wordt genoemd (Lucas 3 : 36).

nog vierhonderd en dertig jaar, en verkreeg zonen en dochters.
18 Toen Peleg dertig jaar oud was, werd hij vader van
19 Reü. Na de geboorte van zijn zoon Reü leefde Peleg nog tweehonderd en negen jaar, en verkreeg zonen en dochters.
20 Toen Reü twee en dertig jaar oud was, werd hij vader
21 van Serug. Na de geboorte van zijn zoon Serug leefde Reü nog tweehonderd en zeven jaar, en verkreeg zonen en dochters.
22 Toen Serug dertig jaar oud was, werd hij vader van
23 Nahor. Na de geboorte van zijn zoon Nahor leefde Serug nog tweehonderd jaar, en verkreeg zonen en dochters.
24 Toen Nahor negen en twintig jaar oud was, werd hij
25 vader van Terah. Na de geboorte van zijn zoon Terah leefde Nahor nog honderd negentien jaar, en verkreeg zonen en dochters.
26 Toen Terah zeventig jaar oud was, werd hij vader van Abram, Nahor en Haran.
27 Dit is het geslachtsregister van Terah. Terah werd vader van Abram, Nahor en Haran. En Haran werd vader van Lot.
28 Haran stierf nog bij het leven van zijn vader Terah in zijn geboorteland, in Ur der Chaldeeën.
29 Abram en Nahor namen zich vrouwen: de naam van Abrams vrouw was Saraï en de naam van Nahors vrouw Milka, de dochter van Haran, die twee dochters had namelijk Milka en Jiska.
30 Saraï was echter onvruchtbaar; zij had geen kinderen.
31 Terah nu nam zijn zoon Abram, zijn kleinzoon Lot, den zoon van Haran, en zijn schoondochter Saraï, de vrouw van zijn zoon Abram, en voerde hen [1]) uit Ur der Chaldeeën om te gaan naar het land Kanaän. Maar toen zij tot Haran gekomen waren, bleven zij daar.
32 De dagen van Terah waren tweehonderd en vijf jaar [2]); toen stierf Terah te Haran.

---

[1]) We volgen hier een andere lezing op grond van enkele oude vertalingen.
[2]) De *Samaritaansche Pentateuch* leest hier honderd vijf en veertig jaar. Was dit het juiste getal, dan zou er overeenstemming zijn met Stefanus' uitspraak in Hand. 7 : 4.

DE ROEPING VAN ABRAM. ZIJN TOCHT NAAR KANAÄN.

12 : 1 Toen Abram in Haran, waar zijn vader zijn voorgenomen tocht naar Kanaän beëindigd had, woonde, zeide de HEERE tot hem: Ga uit uw land en uit uw familiekring en uit uws vaders huis naar het land, dat Ik u wijzen zal.
2 Zoo zal Ik u tot een groot volk maken en u zegenen en
3 uw naam groot maken, en wees een zegen. Ik zal zegenen die u zegenen, maar die u vloekt, zal Ik vervloeken. En in u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden.

4 Hoewel Abram hetgeen hem lief was moest loslaten door de verbreking van den band aan vaderland, familie en ouderlijk huis, en onkundig werd gehouden aangaande het land van bestemming, aarzelde hij geen oogenblik, dezen moeilijken tocht naar een onbekend gebied met een vreemde bevolking in geloof te ondernemen. Hij zag daarbij slechts op het bevel des HEEREN en verheugde zich op den rijken zegen, die hem was toegezegd, waar hem land en volk en naam zou geworden en hij was aangewezen als de erfgenaam van de belofte, die als vader van den toekomstigen Nazaat tot zegen voor de geloovigen en tot vloek voor den verwerper van de belofte werd gesteld.

Abram ging heen, gelijk de HEERE tot hem gezegd had. Slechts met één man uit zijn geslacht bewaarde hij den band. Zijn neef Lot vergezelde hem. Abram was vijf en zeventig jaar oud, toen hij Haran verliet.

5 Al was het einddoel van den tocht niet genoemd, hij wist, in welke richting hij moest gaan. Zich toevertrouwend aan het voorzienig bestuur des HEEREN nam Abram zijn vrouw Saraï, zijn neef Lot, en al hun have, die zij verworven hadden, met het dienstpersoneel, dat zij in Haran verkregen hadden, en zij trokken weg om te gaan naar het land Kanaän. En na een voorspoedige reis kwamen zij in
6 het land Kanaän. Dit land trok Abram door tot de plaats Sichem tot den eik More [1]). De Kanaänieten woonden toentertijd in dat land.

---

[1]) *De eik Moreh* kan vertaald worden als: *de eik van den leeraar.* Deze leeraar moet dan gedacht worden als een waarzegger. Men zou ook kunnen

7 Op deze eerste rustplaats in het land Kanaän verscheen de HEERE aan Abram, om hem bekend te maken, dat hij in het beloofde land gekomen was, met de woorden: Aan uw nakomelingschap zal Ik dit land geven.

Diep onder den indruk van de verschijning des HEEREN en vol dankbaarheid voor de heerlijke belofte, die hem geschonken was, bouwde hij daar een altaar voor den HEERE, Die hem verschenen was.

8 Vandaar brak hij op naar het gebergte ten Oosten van Bethel en sloeg zijn tent op tusschen Bethel ten Westen en Ai ten Oosten. Ook daar bouwde hij een altaar voor den HEERE en riep in publieken eeredienst den naam des HEEREN aan.

9 Daarna trok Abram al verder en verder naar het Zuiden.

ABRAM IN EGYPTE.

12 : 10 In het land der belofte kwam een hongersnood, toen de erfgenaam der belofte er zich nog niet heel lang gevestigd had. Zijn verblijf in dit land werd hierdoor zeer bemoeilijkt, terwijl hij toch naar 's HEEREN uitdrukkelijk gebod zich juist daar zijn woonplaats gekozen had.

Toen deze plaag zich sterk deed gevoelen, vond Abram daarin voldoende reden, om zonder nadere aanwijzing dit land, waar hij naar 's HEEREN wil wonen moest, tijdelijk te verlaten. Hij daalde af naar Egypte, om daar als vreemdeling te vertoeven, aangezien de hongersnood zwaar op het land drukte.

11 Nu Abram eenmaal bezig was op eigen gelegenheid naar eigen inzicht in den eisch van toestand en omstandigheden zijn weg te bepalen, kwam hij als vanzelf nog meer in de macht van menschelijke overleggingen, die hem van zijn rust beroofden en hem met vrees vervulden.

---

zeggen: *de orakeleik.* De toekomst werd onder de heidenen uit het geritsel der bladeren voorspeld. Natuurlijk hield Abram zich verre van tooverij en waarzeggerij.

Toen hij op het punt stond, Egypte binnen te trekken, overviel hem de angst voor mogelijke gevaren in verband met het bezit van zijn vrouw. Daarom zei hij, zich wapenend met een halve waarheid [1]), die in feite even erg was als een leugen, tot zijn vrouw Saraï: Zeg eens, ik weet, dat
12 ge een opvallend schoone vrouw zijt. Wanneer de Egyptenaren u zien en dan zeggen: Dat is zijn vrouw, dan zullen
13 zij mij dooden en u in het leven laten. Zeg daarom toch, dat ge mijn zuster zijt. Dan zal het mij om uwentwil welgaan en blijf ik op grond van uw verklaring in het leven.

14 Zoodra Abram in Egypte kwam, zagen de Egyptenaren, dat de vrouw bizonder schoon was, zooals Abram reeds
15 had verwacht. Zij trok zelfs zoo sterk de aandacht, dat de vorsten van Farao haar prezen bij Farao. Onder den invloed van dien lof over haar schoonheid werd zij, omdat zij voor ongehuwd doorging door haar eigen houding en getuigenis, in het paleis van Farao opgenomen.

16 Ofschoon Abram zijn vrouw moest missen, mocht hij gezien zijn gedrag niet klagen over hetgeen hem overkwam. Hij verwachtte immers, zooals hij zelf tegen Saraï gezegd had, als vrucht van de onwaarheid, die hij van haar vroeg, dat het hem om harentwil wel zou gaan. Welnu, Farao deed hem wel om harentwil: hij kreeg klein- en rundvee en ezels en slaven en slavinnen en ezelinnen en kameelen. Zoo ondervond Abram, wat het weldoen inhoudt, dat in den weg van menschelijke overleggingen en onware getuigenissen wordt verwacht en verkregen.

17 De HEERE wilde hem echter spijt zijn vreesachtigheid, oneerlijkheid en gebrek aan geloofsverwachting en vertrouwen uit deze netelige positie verlossen. Omdat Hij waakte over de vervulling der belofte en de instandhouding der heilige linie greep Hij in Zijn goedertierenheid ten gunste van Abram in. Hij trof Farao en zijn huis met zware plagen, omdat hij Saraï, Abrams vrouw, in zijn harem had opgenomen.

18 Toen hierdoor de waarheid aan het licht kwam, ontbood Farao Abram en zei in zijn verontwaardiging op afkeurenden toon: Wat is dit nu voor een optreden tegen

[1]) Men vergelijke Gen. 20 : 12, waar door Abraham wordt gezegd, dat Sara in werkelijkheid zijn halfzuster is.

mij? Waarom hebt u mij niet laten weten, dat zij uw vrouw
19 is? Waarom hebt u gezegd: Zij is mijn zuster, zoodat ik haar tot vrouw genomen heb? Welnu, hier hebt ge uw vrouw; neem haar en vertrek!
20 Abram kon slechts de berisping, die hij verdiend had, stilzwijgend accepteeren. Farao, die hem niet meer in zijn land wilde houden, gaf hem een geleide mee met de opdracht, hem met zijn vrouw en al wat hij had over de grens te zetten. Zoo werd Abram tengevolge van zijn eigen optreden gedwongen, naar het land der belofte terug te keeren. Onder hooger leiding werd alles alzoo beschikt, dat hij het vreemde land verliet, waar hij voor den hongersnood toevlucht had gezocht, zonder te vragen naar 's HEEREN wil en weg.

ABRAM SCHEIDT VAN LOT.

13 : 1 Toen Abram door Farao uitgewezen was, trok hij op uit Egypte, hij en zijn vrouw met al wat hij bezat naar het Zuiderland. Lot ging natuurlijk ook nu weer met Abram mee.
2 Abram nu was een zeer vermogend man, rijk aan vee,
3 aan zilver en aan goud. Hij trok langs zijn vroegere pleisterplaatsen in étappes uit het Zuiderland tot Bethel toe, tot de plaats, waar zijn tent ook in het begin gestaan had tus-
4 schen Bethel en Ai, tot de plaats van het altaar, dat hij toen hij Kanaän binnenkwam daar gebouwd had. Daar riep Abram weer in publieken eeredienst den naam des HEEREN aan.
5 Ook Lot had, hoewel hij niet zoo rijk was als Abram,
6 met wien hij meeging, schapen en runderen en tenten. De weide van het land was niet toereikend om bij elkander te wonen, omdat hun have te talrijk was, om bij elkaar te kunnen blijven.
7 Het gebrek aan voldoenden weidegrond was oorzaak van voortdurende wrijving tusschen de herders van Abrams vee en die van Lots vee, welke in twist ontaardde. Men bedenke, dat de Kanaänieten en Ferezieten toen de bewoners van het land waren, die natuurlijk eerst voor hun

eigen bezit zorgden. Bovendien moest deze tweedracht onder de herders van deze herdersvorsten wel op de gezeten bevolking een slechten indruk maken. Zoo leidde de situatie er onder 's HEEREN bestuur toe, dat er scheiding moest komen tusschen Abram en Lot, waardoor ook de laatste band met de familie doorgesneden werd.

8 Zoodra Abram bemerkte, dat deze scheiding noodzakelijk was, nam hij zelf daartoe het initiatief. Maar in zijn onbaatzuchtigheid wenschte hij bij het uiteengaan in het geheel niet op eigen voordeel bedacht te zijn en zelfs den schijn daarvan te vermijden. Daarom deed hij afstand van zijn recht als oom en leidsman op de keuze van de landstreek en liet deze geheel aan zijn neef Lot. Door edele motieven geleid zei hij tot Lot: Laat er toch geen twist zijn tusschen u en mij door de voortdurende oneenigheid, waarin onze herders met elkander leven, want wij zijn man-
9 nen broeders. Ligt niet heel het land voor u open? Scheid u toch van mij af: gaat gij naar links, dan ga ik naar rechts, maar kiest gij voor rechts, dan ga ik naar links.

10 Toen Lot dit aanbod ontving, bedacht hij zich geen oogenblik, hoewel het hem betaamde, aan zijn vaderlijken leidsman en oom de keuze te laten. Baatzuchtig en egoïstisch als hij was greep hij deze gelegenheid gretig aan, om zich ten koste van zijn oom, die hem mee naar dit land genomen had, te bevoordeelen. Hij sloeg zijn oogen op en zag met innerlijke verlustiging, dat de geheele Jordaanstreek een en al vruchtbaarheid was. Voordat de HEERE Sodom en Gomorra verwoest had, was zij als de hof des
11 HEEREN, of ook als Egypteland, tot Zoar toe. Door de weelderigheid en welvaart van dit waterrijk gebied bekoord koos Lot voor zich de geheele Jordaanstreek in de verwachting van een rijk bestaan en een schoone toekomst. In overeenstemming met deze keuze, die door Abram stilzwijgend werd goedgekeurd, brak Lot op naar het Oosten. En zoo scheidden zij van elkander.

12 Abram bleef wonen in het land Kanaän, terwijl Lot zich vestigde in de steden van de Streek [1]), waarbij hij zijn

---

[1]) Hiermede wordt bedoeld de Vlakte van den Jordaan, waarin deze steden lagen.

13 tenten opsloeg tot Sodom toe. Al had Lot echter het rijkste gebied met schoone beloften van weelde en welvaart verkregen, hij beleefde van zijn keuze reeds terstond weinig genoegen.

Want hij kwam wonen temidden van een verworden en verdorven volk. De burgers van Sodom waren boos en goddeloos. Zij zondigden op de meest gruwelijke wijze tegen den HEERE. En dit was voor Lot een gedurige kwelling, omdat hij een afkeer had van den dienst der zonde, al was hij sterk verknocht aan de goederen dezer aarde.

14 Maar Abram ontving de verzekering, dat hij het goede deel verkregen had. De HEERE zeide tot hem, nadat Lot zich van hem afgescheiden had: Sla toch uw oogen op en zie vanaf de plaats waar gij u bevindt naar het Noorden,
15 naar het Zuiden, naar het Oosten en naar het Westen. Want heel dit land, dat gij ziet, zal Ik voor altijd aan u in uw
16 nakroost geven. Ik zal uw nakomelingschap zoo talrijk maken als het stof der aarde, zoodat indien iemand het stof der aarde tellen kan ook uw nakroost zal kunnen ge-
17 teld worden. Sta op, trek door dit land in zijn lengte en breedte, want aan u geef Ik het.

18 Dankbaar voor deze belofte, die hem het recht op het land in den beloofden Nazaat verleende, nam Abram zinnebeeldig bezit van dit land. Hij sloeg zijn tenten op en kwam wonen bij de eikenbosschen van Mamre, die bij Hebron zijn. En hij bouwde daar een altaar voor den HEERE.

ABRAM BEVRIJDT LOT.

14 : 1 In de dagen van Amrafel[1]), den koning van Sinear, Arjoch, den koning van Ellasar, Kedor-Laomer, den koning
2 van Elam, en Tideal, den koning der volkeren, bonden deze den strijd aan tegen Bera, den koning van Sodom, Birsja, den koning van Gomorra, Sjinab, den koning van

---

[1]) Over de beteekenis dezer namen en de identificatie dezer koningen is veel geschreven. Ik verwijs hiervoor naar het proefschrift van *Dr. J. H. Kroeze, Genesis Veertien,* Hilversum, 1937. Tot zekerheid is men nog niet gekomen.

Adama, Sjemeber, den koning van Zeboïm, en den koning
van Bela, dat is Zoar.
3 Laatstgenoemden trokken allen hun troepen bijeen in
het dal Siddim, dat is de Zoutzee, opdat zij in gesloten ge-
lederen daar samen zouden strijden tot afwending van het
4 gevaar, dat hun steden bedreigde. Twaalf jaar hadden ze
Kedor-Laomer gediend, maar in het dertiende jaar waren
5 zij in opstand gekomen. Om dezen opstand te onderdrukken
ondernam Kedor-Laomer met de koningen, die hem bijston-
den, in het veertiende jaar deze strafexpeditie. Op hun
tocht versloegen zij, om overal ontzag in te boezemen en
schrik te verspreiden en zich met buit te verrijken, de
Refaïeten te Asteroth-Karnaïm, de Zuzieten te Ham, de
6 Emieten te Sjaweh-Kirjataïm en de Horieten op hun ge-
bergte Seïr, tot aan El-Paran, dat aan den rand van de woes-
tijn ligt.
7 Na deze wapenfeiten keerden zij om en kwamen naar
En-Misjpat, dat is Kades, en sloegen het geheele gebied der
Amalekieten en zelfs de Amorieten, die te Hazezon-Thamar
woonden.
8 Toen rukten de koningen van Sodom, Gomorra, Adama,
Zeboïm en Bela, dat is Zoar, uit, om buiten de poorten
hunner steden gemeenschappelijk hun macht in te zetten
ter bestrijding van den vijand. Zij stelden zich in slagorde
9 in het dal Siddim tegen Kedor-Laomer, den koning van
Elam, Tideal, den koning der volkeren, Amrafel, den koning
van Sinear, en Arjoch, den koning van Ellasar: vier konin-
gen tegen vijf.
10 Het dal Siddim nu was vol asfaltputten. Al waren de
verbonden steden in getal de meerderen, militair beteeken-
den zij niets. De koningen van Sodom en Gomorra sloegen
op de vlucht en vielen zelf in de putten, die voor den vijand
waren bedoeld. De overigen wisten naar het gebergte te ont-
komen.
11 De overwinnaars maakten al de have van Sodom en
Gomorra en al hun voedselvoorraad buit en trokken weg.
12 Zij namen ook Lot, den broederszoon van Abram, en zijn
have mee op hun tocht: deze was immers woonachtig te
Sodom. Zoo ondervond Lot, dat de keuze, die hij in baat-
zuchtigheid had gedaan, hem geen voordeel bracht. De

droom van weelde en welvaart werd wreed verstoord door deze krijgsgevangenschap met de slavernij voor oogen!

13 Maar terwijl de koningen in hun overwinningsroes wegtogen, onbekend met de verwantschap van Lot, één krijgsgevangene onder de velen, kwam een vluchteling, die ontkomen was, dit boodschappen aan Abram den Hebreeër, die woonde bij de eikenbosschen van Mamre, den Amoriet, den broeder van Eskol en Aner. En deze waren bondgenooten van Abram.

14 Zoodra Abram hoorde, dat zijn neef gevankelijk weggevoerd was, mobiliseerde hij zijn geoefende manschappen, de ingeborenen van zijn huis, driehonderd en achttien man, en zette het overwinnend leger in bondgenootschap met de
15 genoemde Amorieten na tot Dan. Toen verdeelden hij en zijn knechten zich volgens zijn plan tegen hen des nachts en overvielen hen van verschillende kanten. Hij versloeg en vervolgde hen tot Choba toe, dat links[1]) van Damaskus
16 ligt. Hij veroverde alle have, die zij immers in hun wilde vlucht hadden moeten achterlaten. Ook zijn neef Lot, om wien hij dezen krijgstocht ondernomen had, bracht hij met zijn have terug evenals de vrouwen en het volk. Zoo hadden zij allen hun bevrijding te danken aan het gezegende en met succes bekroonde optreden van Abram ter wille van zijn neef, die in baatzuchtigheid eens Sodom tot woonplaats koos. Zijn oom had hem uit gevangenschap en slavernij verlost.

17 Toen de mare van Abrams heldenfeit zich verspreidde, trok de koning van Sodom, die ongedeerd uit de put was tevoorschijn gekomen, Abram tegemoet na diens terugkeer van het verslaan van Kedor-Laomer en de koningen, die hem gesteund hadden, naar het dal Sjaweh, dat is het Koningsdal.

18 Maar vóór deze zich tot Abram kon richten, bracht een andere koning Abram zijn hulde: Melchizedek, de koning van Salem[2]), bood hem brood en wijn aan; deze nu was priester van God den Allerhoogste.

---

[1]) Dat is: ten Noorden.

[2]) Salem is de stad, die onder den naam Jeruzalem algemeen bekend geworden is. Melchizedek beteekent: *koning der gerechtigheid* of: *mijn Koning is gerechtigheid.*

19 Abrams krijgsfeit als een werk Gods en als een geloofsdaad eerend zegende hij Abram en zeide:
Gezegend zij Abram door God den Allerhoogste, den Schepper van hemel en aarde!
20 Gezegend zij God de Allerhoogste, die uw vijanden in uw hand overgeleverd heeft!
Dankbaar voor den zegen van den priester en koning, die den waarachtigen God diende, erkende Abram hem in zijn bizonder ambt als zijn meerdere en gaf hem een tiende van heel den buit.
21 Thans kreeg de koning van Sodom gelegenheid, zich tot Abram te wenden. Met een schijn van royaliteit zei hij tot Abram in de verwachting, dat het hem om rijkdom te doen was: Geef mij de menschen en houd de have voor u.
22 Maar Abram, die dezen koning doorzag, deed hem gevoelen, dat hij van hem niets begeerde en geen enkel voordeel zocht. Den koning van Sodom vernederend door de versmading van zijn onbetamelijk voorstel liet hij hem verbaasd staan door tot hem te zeggen: Ik hef mijn hand op tot den HEERE, God, den Allerhoogste, den Schepper
23 van hemel en aarde, dat ik geen draad noch schoenriem ja niets zal nemen van al wat u toebehoorde, opdat gij niet
24 zegt: Ik heb Abram rijk gemaakt. Geen denken aan! Slechts wat de knechten verteerd hebben en het deel van deze mannen, die met mij getogen zijn, Aner, Eskol en Mamre, laten die hun deel nemen.

BELOFTE EN TEEKEN. HET BONDSOFFER.

15 : 1 Na deze gebeurtenissen geschiedde het woord des HEEREN tot Abram in een visioen aldus: Vrees niet,
2 Abram! Ik ben u een schild, uw loon zeer groot. Na deze bemoedigende woorden, waarin de HEERE Zichzelf als bescherming en als belooning aan Abram gaf, vond Abram vrijmoedigheid, om met schuchteren eerbied naar den inhoud van dit loon te vragen in verband met zijn kinderloosheid, die zijn gedachten gedurig bezig hield. Daarom zei hij in hevige bewogenheid: Heere HEERE! wat zult Gij mij geven, terwijl ik toch zonder kinderen door het

leven ga, waardoor deze Damascener Eliëzer wel de toe-
3 komstige bezitter van mijn huis moet wezen? En ter nadere verduidelijking voegde Abram er aan toe: Zie mij hebt Gij geen stamhouder gegeven, zoo zal toch een van mijn onderhoorigen mijn erfgenaam moeten zijn.
4 Maar terstond kwam tot zijn verrassing het woord des HEEREN tot hem: Deze zal uw erfgenaam niet wezen, maar integendeel een lijfelijke zoon van u die zal uw erfgenaam zijn.
5 Toen bracht Hij hem naar buiten en zeide: Zie toch op naar den hemel en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt. Toen Abram met bewondering zijn blik sloeg op de millioenen flonkerende sterren aan het nachtelijk firmament,
6 zeide Hij tot hem: Zoo zal uw nakomelingschap zijn. En hij geloofde in den HEERE, Die hem de belofte van den Nazaat en het teeken van de ontelbaarheid van het nakroost gaf. Toen rekende Hij hem dit geloof, dat Hij in hem gewekt en op de belofte gericht had, tot gerechtigheid.
7 Door het geloof in den Beloofde gerechtvaardigd ontving Abram nu bij vernieuwing de belofte van het land. Hij, Die zich zoo heerlijk door de belofte van het nakroost had geopenbaard, zeide thans tot hem: Ik ben de HEERE, Die u uit Ur der Chaldeeën heb uitgeleid, om u dit land tot erfbezitting te geven.
8 Uit behoefte aan een teeken ter versterking van het geloof en ter bevestiging van de belofte, op welker vervulling niets zichtbaars wees, zei Abram in diepe ontroering: Heere HEERE! waaraan zal ik weten, dat ik het in erfbezit verkrijgen zal?
9 Toen zeide Hij in Zijn goedgunstigheid tot hem: Haal Mij een driejarige vaars, een driejarige geit, een driejarigen ram, een tortelduif en een jonge duif!
10 Gehoorzaam haalde hij terstond al die dieren, sneed ze middendoor en legde telkens de helften tegenover elkander; maar het gevogelte sneed hij niet door [1]).

---

[1]) Vermoedelijk legde hij den eenen vogel tegenover den anderen. Het gaan tusschen de stukken door houdt in, dat het verbond, dat twee partijen vereenigt, wordt aanvaard, terwijl het den bondsbreker moet vergaan als de geslachte in tweeën gedeelde dieren.

11 Nadat Abram het bondsoffer in gereedheid gebracht had, wachtte hij op de verbondssluiting. Hij wachtte en wachtte, maar er geschiedde niets. Roofvogels streken op het aas neer, maar Abram joeg ze weg. Hoe ook zijn geduld op de proef werd gesteld, hij bleef wachten in geloof.
12 Eindelijk, toen de zon op het punt stond onder te gaan, viel een diepe slaap op Abram, en zie, schrik, groote
13 duisternis, overviel hem. Temidden van deze duisternis, die hem verschrikte, omdat zij hem ontdekte aan zijn zonde, die niet bestaan kan voor de heiligheid des HEEREN, zeide Hij tot Abram: Weet wel, dat uw nakomelingen als vreemdelingen zullen verkeeren in een land, dat hun niet toebehoort, en dat zij aan de bewoners dienstbaar zullen zijn,
14 die hen zullen verdrukken vierhonderd jaar. Maar Ik houd ook gericht over het volk, dat zij zullen dienen, en daarna
15 zullen zij uittrekken met groote have. Gij zult echter in vrede tot uw vaderen komen, gij zult in gezegenden ouder-
16 dom begraven worden. Maar als vierde generatie zullen zij hierheen terugkeeren, want de maat van de ongerechtigheid der Amorieten is tot nog toe niet vol.
17 Toen de zon was ondergegaan en het volslagen duister was, zoodat de natuur ook de duisternis van den zondaar symboliseerde, opdat in alles zou openbaar worden, dat het gaat door duisternis tot het licht, door lijden tot heerlijkheid, door gericht naar verlossing, toen verscheen plotseling een rookende oven met een vurigen fakkel, die tus-
18 schen die stukken doorging. Te dien dage sloot de HEERE, Die Zijn heiligheid in zelfbedekking om der zonde wil openbaarde als licht in den rook, en Zijn belofte bevestigde door Zijn gang tusschen de stukken door, met Abram een verbond in deze woorden: Aan uw nakomelingschap geef Ik dit land van de rivier van Egypte tot aan de groote
19 rivier, de rivier den Eufraat: de Kenieten, de Kadmonieten,
20, 21 de Hethieten, de Ferezieten, de Refaieten, de Amorieten, de Kanaänieten, de Girgasieten en de Jebusieten.

SARAÏ EN HAGAR. DE GEBOORTE VAN ISMAËL.

16 : 1 Ofschoon de HEERE Zijn belofte aan Abram bevestigd had en hem uitdrukkelijk had toegezegd, dat uit hem een zoon zou geboren worden, bleef Saraï, Abrams vrouw, onvruchtbaar en schonk hem geen kind. Nu had zij een Egyptische slavin, die Hagar heette.

2 Omdat zij op eigen moederschap niet meer durfde hopen, kwam zij op de gedachte, haar dienstmaagd aan Abram te geven, opdat zij in dien weg een kind zou ontvangen en van den smaad der kinderloosheid zou worden bevrijd. Zij overwoog daarbij, dat de HEERE wel gezegd had, dat het beloofde kind uit Abram zou voortkomen, maar niet daaraan had toegevoegd, dat dit ook haar bloedeigen kind zou zijn.

Omdat het geloof te kort schoot en de verwachting des geloofs inzonk, kregen menschelijke overleggingen de overhand. En hoewel het in den aard der belofte lag, dat zij de moeder wezen zou, omdat zij Abrams wettige vrouw was, en zij ook op 's HEEREN tijd had te wachten, Die wel voor de vervulling van Zijn belofte zorgen zou, meende zij, dat zij moest medewerken aan deze vervulling met zelf bedachte middelen, en langs eigengekozen wegen.

Zoodra zij voor zich tot een besluit gekomen was, zei zij tot Abram: Zie toch, de HEERE heeft mij de mogelijkheid van het moederschap onthouden. Kom toch tot mijn slavin. Misschien zal ik door haar moederschap kinderen krijgen. Toen zij met dit voorstel tot Abram kwam, toonde hij zich niet afkeerig. Ook hij liet zich door menschelijke overleggingen beheerschen en gaf in zwakheid van geloof vanwege het langdurig tevergeefs wachten aan Saraï's wensch gehoor.

3 Zoodra hij zijn instemming met haar plan betuigd had, voegde zij de daad bij het woord. Saraï, Abrams vrouw, nam Hagar, de Egyptische, haar slavin, na verloop van tien jaren, dat Abram in het land Kanaän gewoond had, en gaf haar aan haar man Abram tot vrouw.

4 En hij kwam tot Hagar en zij werd zwanger. Zoodra zij echter bespeurde, dat zij zwanger geworden was, zag zij
5 in haar trots minachtend op haar meesteres neer. Saraï,

die deze smadelijke bejegening om haar onvruchtbaarheid, die haar reeds pijn genoeg deed, niet kon verdragen, zei tot Abram: De krenking, die mij aangedaan wordt, komt voor uw rekening. Ik heb zelf mijn slavin in uw armen gegeven. Maar nu zij ziet, dat zij zwanger geworden is, staat de minachting voor mij in haar oogen te lezen. De HEERE richte tusschen u en mij!

6 Abram begeerde over de schuldvraag niet in gedachtenwisseling te treden. Hij gevoelde het hoogst pijnlijke van de situatie. En omdat hij de hautaine houding der slavin streng afkeurde, koos hij zonder eenige reserve terstond de zijde van zijn vrouw en zei tot Saraï: Uw slavin is geheel in uw macht, hoor! Doe haar gerust, wat gij noodig oordeelt!

Toen vernederde Saraï haar. Maar in trotsche opstandigheid liep zij bij haar weg, omdat zij deze behandeling niet wenschte te verdragen.

7 Op haar vlucht ontmoette haar echter de Engel des
HEEREN [1]) bij een waterbron in de woestijn, bij de bron
8 aan den weg naar Sur. Hij richtte zich tot haar met de
vraag: Hagar, gij slavin van Saraï, waar komt gij vandaan
en waar gaat gij heen? Zij antwoordde: Ik ben bij mijn
9 meesteres Saraï weggeloopen. Toen zeide de Engel des
HEEREN tot haar: Ga weer naar uw meesteres terug en
10 onderwerp u aan haar gezag! Aan dezen eisch, die ver-
nedering inhield, voegde de Engel des HEEREN echter een
belofte toe, door tot haar te zeggen: Ik zal uw nakroost
zoo buitengewoon talrijk maken, dat het om zijn menigte
11 niet te tellen zal zijn. Nadat Hij deze belofte gegeven had,
zeide de Engel des HEEREN nog tot haar, om haar in te
lichten over den naam en den aard van haar zoon: Zie gij
zijt zwanger en zult een zoon ter wereld brengen, dien gij
Ismaël [2]) moet noemen. Want de HEERE heeft naar uw

[1]) De Engel des HEEREN wordt hier voor het eerst in de Heilige Schrift genoemd. Hij is onderscheiden van den HEERE, maar toch is Hij evenzeer God. We moeten Hem zien als den Zone Gods, die tijdelijk deze gestalte aanneemt, wanneer Hij dit noodig acht. Eerst in de volheid des tijds komt Hij in het vleesch.

[2]) *Ismaël* beteekent: *God hoort.* God hoorde immers Hagars geklag in haar ellende. Van gebedsverhooring is hier geen sprake, omdat Hagar niet gebeden had.

12 ellende gehoord. Hij zal in zijn onbeheerschten vrijheidsdrang een woudezel van een mensch zijn. Zijn hand zal zijn tegen allen, en de hand van allen tegen hem. En hij zal zich tegenover al zijn broeders vestigen.
13 Onder den indruk van deze ongedachte en onverwachte openbaring Gods noemde zij den HEERE, Die tot haar sprak: Gij God Die ziet! Want zij zei: Heb ik hier ook maar eenigszins omgezien naar Hem, Die naar mij omziet?
14 Daarom noemt men dezen put: de put Lachai-Roï [1]), zie hij is tusschen Kades en Bered.
15 Na haar terugkeer tot haar meesteres schonk Hagar aan Abram een zoon. Door Hagar over haar ontmoeting ingelicht noemde Abram zijn zoon, dien Hagar ter wereld
16 had gebracht, Ismaël. Abram nu was zes en tachtig jaar oud, toen Hagar Ismaël aan Abram schonk.

VERBOND EN BESNIJDENIS.

17 : 1 Toen Abram negen en negentig jaar oud was, verscheen de HEERE aan Abram en zeide tot hem: Ik ben God de Almachtige, wandel voor Mijn aangezicht en leef onberispe-
2 lijk. Dan zal Ik Mijn verbond zetten tusschen Mij en u, en u buitengewoon vermeerderen.
3 Vol heilig ontzag voor den almachtigen God, Die met Zijn heiligen eisch en Zijn heerlijke belofte aan hem ver-
4 scheen, viel Abram op zijn aangezicht. Toen sprak God met hem aldus: Zie *Mijn* verbond bestaat met u: gij zult
5 tot vader van een menigte volkeren worden. Gij zult voortaan niet meer Abram heeten, maar Abraham [2]) zal uw naam zijn, omdat Ik u maak tot vader van een menigte

---

[1]) *De put Lachai Roï* moet verstaan worden als: *de put van den Levende, Die mij ziet.*

[2]) *Abram* beteekent: *verheven vader* of *mijn Vader is verheven.* In het laatste geval wordt *Abram* dan beschouwd als verkorting van *Abiram. Abraham* moet worden geïnterpreteerd als *vader van een menigte.* De afleiding van den naam is echter onzeker.

6 volkeren. Ik zal u buitengewoon vruchtbaar maken en u
tot volkeren stellen, en koningen zullen uit u voortkomen.
7 Ik zal Mijn verbond oprichten tusschen Mij en u en uw
zaad na u van geslacht tot geslacht, tot een eeuwig verbond,
8 om u te zijn tot een God en uw zaad na u. Ik zal ook u
in uw zaad het land, waarin gij als vreemdeling verkeert,
het geheele land Kanaän, geven tot een eeuwige bezitting,
en Ik zal hun tot een God zijn.

9 Nadat God op het eenzijdige van het ontstaan van de verbondsverhouding de aandacht had gevestigd, Zichzelf en Zijn gemeenschap als *de* gave des verbonds had beloofd en verder de rijke goederen, de onvergankelijke schatten van het verbond had uitgestald, opdat Abraham zich daarin verheugen kon, kwam Hij nu met Zijn eisch, de verplichting des verbonds, tot Abraham. Daartoe zeide God tot hem: Gij van uw zijde moet Mijn verbond houden, gij en uw na-
10 komelingschap na u van geslacht tot geslacht. Dit is Mijn verbond, dat gij houden moet tusschen Mij en u en uw nakomelingschap na u: besneden moet onder u worden al
11 wat mannelijk is. Gij moet u laten besnijden aan het vleesch uwer voorhuid; dat is het teeken van het verbond tusschen
12 Mij en u. Van geslacht op geslacht moet elk mannelijk kind van acht dagen onder u besneden worden: de in huis geborene maar ook de voor geld gekochte uit alle vreemden, die niet van uw zaad zijn.

13 Zonder uitzondering moet besneden worden de in uw huis geborene en de door u voor geld gekochte. Zoo zal Mijn verbond in uw vleesch zijn tot een eeuwig verbond.
14 De mannelijke onbesnedene, die zich het vleesch zijner voorhuid niet zal laten besnijden, die zal uitgeroeid worden uit het midden van zijn verwanten: hij heeft Mijn verbond verbroken.

15 Na deze inzetting van de besnijdenis als teeken en zegel des verbonds zeide God tot Abraham: Uw vrouw Saraï zult gij niet langer Saraï noemen, maar Sara [1]) zal
16 haar naam zijn. Want Ik zal haar zegenen door u ook uit

[1]) Tusschen de namen *Saraï* en *Sarah* schijnt geen wezenlijk verschil van beteekenis te bestaan. *Sarah* is de latere vorm, die het duidelijkst is. Wellicht is daarom deze verandering van naam geschonken. *Sarah* beteekent: *vorstelijke, vorstin.*

haar een zoon te geven, ja Ik zal haar zegenen, dat zij tot volkeren wordt; koningen van volken zullen uit haar voortkomen.

17 Deze toezegging, die boven begrip en bevatting uitging, overweldigde Abraham geheel, zoodat hij in diepen eerbied en groote ontroering op zijn aangezicht viel. Tegelijk bracht de heerlijkheid en de ongelooflijkheid der belofte een glimlach op zijn gelaat. Hij lachte, omdat de vervulling der belofte hem te groot scheen. En aan zijn bedenkingen gaf hij uitdrukking door bij zichzelf te zeggen: Zal aan een honderdjarige een kind geboren worden of zal Sara op negentigjarigen leeftijd nog moeder worden?

18 Daarom zei Abraham, die reeds jaren lang gewend was aan de gedachte, dat Ismaël de erfgenaam zou zijn, tot God: Och dat Ismaël mocht leven voor Uw aangezicht!

19 Maar God zeide: Neen! Uw vrouw Sara schenkt u een zoon, dien gij Izak [1]) moet noemen. Met hem zal Ik Mijn verbond oprichten tot een eeuwig verbond met zijn na-
20 komelingschap na hem. Maar wat Ismaël betreft heb Ik u ook verhoord: Zie Ik zegen hem door hem buitengewone vruchtbaarheid en uitbreiding te schenken: twaalf vorsten zal hij voortbrengen en Ik zal hem tot een groot
21 volk maken. Doch Mijn verbond zal Ik oprichten met Izak, dien Sara u op dezen tijd in het volgende jaar schenken zal.

22 Toen Hij geëindigd had met hem te spreken, voer God
23 van Abraham op. Gehoorzaam voldeed Abraham terstond aan de verbondsverplichting, die hem opgelegd was. Hij nam zijn zoon Ismaël en al de in zijn huis geborenen en al de door hem voor geld gekochten, al wat mannelijk was onder Abrahams huispersoneel, en besneed het vleesch hunner voorhuid op dienzelfden dag, gelijk God tot hem gesproken had.

24 Abraham was negen en negentig jaar oud, toen hij
25 zich het vleesch zijner voorhuid besneed, en zijn zoon Ismaël was dertien jaar oud, toen hij de besnijdenis ontving.

---

[1]) *Izak* beteekent: *Hij lacht.* Hierdoor wordt gezinspeeld op den lach van Abraham, die het verrukkelijke en ongelooflijke aanduidt, straks ook op den lach van Saraï, die de vervulling der belofte haast niet gelooven kan (Gen. 18 : 12). In dezen naam wordt uitdrukking gegeven aan het heil, in dezen zoon besloten.

26 Op dienzelfden dag werd Abraham besneden en zijn zoon
27 Ismaël. Ook werden tegelijk met hem besneden al zijn huisgenooten, zoowel de in huis geborenen als de voor geld gekochten, die van vreemden oorsprong waren.

DE HEERE VERSCHIJNT ALS GAST AAN ABRAHAM. SARA'S LACH. ABRAHAMS VOORBEDE VOOR SODOM.

18 : 1 Niet lang na de instelling van de besnijdenis verscheen de HEERE aan Abraham bij de eikenbosschen van Mamre, terwijl hij op het heetst van den dag in de opening van de tent zat, om in de schaduw eenige verkoeling te genieten.
2 Toen hij op een gegeven oogenblik opkeek, zag hij ineens drie mannen voor zich staan. Zoodra hij hen opmerkte, liep hij hun tegemoet van den ingang der tent, boog
3 zich ter aarde en zei: Mijnheer, doe uw dienaar toch de eer en het genoegen, dat gij niet aan hem voorbijgaat.
4 Sta mij toe, dat er een weinig water wordt gehaald voor het wasschen van uw voeten en neemt dan rust onder dezen
5 boom. En laat ik tot uw verkwikking wat brood halen. Daarna kunt gij naar uw believen verder trekken. Daarom is het toch zoo beschikt, dat gij langs uw dienaar gekomen zijt.

Deze vriendelijke en dringende uitnoodiging werd aanvaard met het korte bescheid: Doe zooals gij gezegd hebt!
6 Omdat Abraham zijn gasten gaarne een rijk onthaal wilde bieden, spoedde hij zich in de tent tot Sara en zei: Kneed vlug drie maten[1]) meel, en wel van het fijnste, en
7 bak koeken! Vervolgens liep Abraham zelf naar de kudde, koos daaruit een best malsch jong rund en gaf het aan den
8 knecht, die zich haastte om het toe te bereiden. Daarna nam hij room en melk benevens het kalf, dat hij gereed had laten maken, en zette het hun voor. Zelf bleef hij als een wellevend en behulpzaam gastheer bij hen staan onder den boom, om hen terwijl zij aten te bedienen.

---

[1]) Een *sea*, hier weergegeven als *maat*, bevat ongeveer 12 liter.

9 Terwijl zij van zijn gastvrijheid genoten, zeiden zij tot hem: Waar is uw vrouw Sara? Hij antwoordde: Daar in de tent.
10 Toen zeide Hij: Ik zal zeker over een jaar bij u terugkomen, en zie, dan heeft uw vrouw Sara een zoon. Door het noemen van haar naam opmerkzaam geworden luisterde Sara aan den ingang van de tent, die zich achter Hem bevond.
11 Abraham en Sara nu waren oud en bedaagd; het ging
12 Sara niet meer naar de wijze der vrouwen. Omdat deze belofte, hoe heerlijk ook, haar daarom onvervulbaar scheen, lachte zij in zichzelf, terwijl de gedachte door haar heenging: Zou er voor mij, nadat ik boven den leeftijd gekomen ben, nog echtelijk geluk bestaan, terwijl bovendien mijn heer oud is?
13 Maar de HEERE, voor Wien niets verborgen is, zeide tot Abraham: Waarom lacht Sara daar, denkende: Zou ik
14 nu werkelijk op mijn ouden dag nog een kind krijgen? Zou voor den HEERE iets te wonderlijk zijn? Op dezen zelfden tijd kom Ik over een jaar weer bij u en dan heeft Sara een zoon!
15 Toen loog Sara: Ik heb niet gelachen, want zij was bang. Maar streng bestrafte Hij haar leugen met de woorden: Gij hebt wel gelachen!
16 Daarna rezen die mannen op en zagen in de verte naar de kant van Sodom. Toen zij aanstalten maakten om te vertrekken, ging Abraham als een wellevend gastheer met hen, om hun uitgeleide te doen.
17 Toen zeide de HEERE: Zou Ik voor Abraham ver-
18 bergen, wat Ik ga doen, terwijl Abraham toch zeker tot een groot en machtig volk zal worden en in hem alle vol-
19 keren der aarde gezegend zullen worden? Ik heb hem immers gekend, opdat hij zijn kinderen en zijn huis na hem bevelen zou, dat zij den weg des HEEREN houden, om gerechtigheid en recht te doen, ten einde de HEERE aan
20 Abraham vervult, wat Hij tot hem gesproken heeft. Met het oog op deze positie van Abraham als vader van het beloofde volk en van den beloofden Verlosser, en op zijn roeping, als verkorene Gods zijn nakomelingschap in te scherpen, dat de HEERE gerechtigheid en recht bemint en

een heiligen wandel eischt, zeide de HEERE thans: Het
geroep over Sodom en Gomorra dat is groot, en hun zonde
21 die is zeer zwaar. Ik wil afdalen en zien, om te weten, of
zij geheel en al gedaan hebben volgens den roep, die tot
Mij gekomen is, of niet.
22 Toen begaven de mannen zich vandaar op weg naar
Sodom, maar de HEERE bleef nog staan bij Abraham [1]).
23 Bekommerd over het schrikkelijk oordeel, dat Sodom be-
dreigde, gedachtig aan Lot, die daar woonde, en ziende op
den Beloofde, den Zegen voor de volkeren, greep Abraham
de hem geboden gelegenheid aan, om een beroep te doen
op 's HEEREN barmhartigheid en rechtvaardigheid, die in
de plaatsbekleeding elkander ontmoeten. Hij trad nader en
zei: Zult Gij dan inderdaad den rechtvaardige met den
24 goddelooze verdelgen? Misschien zijn er vijftig rechtvaar-
digen binnen de stad; zult Gij die ook verdelgen en de
plaats niet sparen ter wille van de vijftig rechtvaardigen,
25 die zich in haar bevinden? Het zij verre van U iets derge-
lijks te doen, den rechtvaardige met den goddelooze te
dooden! Dan zou het immers den rechtvaardige vergaan als
den goddelooze. Verre zij dit van U! Zou de Rechter der
gansche aarde geen recht doen?
26 Toen de HEERE dit pleidooi hoorde, waarin voor de
rechtvaardigen met een beroep op Zijn gerechtigheid werd
opgekomen, maar ook gesmeekt werd om barmhartigheid
voor de goddeloozen om der wille van de rechtvaardigen,
opdat er nog mogelijkheid van bekeering zou zijn door het
uitstel van het gericht, zeide Hij: Indien Ik in Sodom vijftig
rechtvaardigen binnen de stad vind, dan zal Ik de geheele
plaats sparen om hunnentwil.
27 Toen antwoordde Abraham en zei: Zie toch, ik heb
mij verstout te spreken tot den Heere, hoewel ik slechts
28 stof en asch ben. Misschien zullen er aan de vijftig recht-
vaardigen vijf ontbreken, zult Gij dan om die vijf de geheele
stad te gronde richten? Hij zeide: Ik zal haar niet te gronde
richten, indien Ik daar vijf en veertig vind.

---

[1]) In den Hebreeuwschen tekst is door de schriftgeleerden een wijziging aangebracht, waardoor gelezen werd: maar Abraham bleef nog voor den HEERE staan. Omdat men het onvoegzaam achtte, dat gezegd werd, dat de HEERE bij Abraham bleef staan, werd deze verandering noodig geoordeeld.

29 Dit antwoord gaf hem vrijmoedigheid, zijn pleidooi
voort te zetten door tot Hem te zeggen: Misschien zullen
daar veertig gevonden worden! Hij zeide: Ik zal het niet
30 doen om der wille van die veertig. Daarop zei hij: De
Heere ontsteke toch niet in toorn, wanneer ik nogmaals
spreek: misschien zullen daar dertig gevonden worden! Hij
zeide: Ik zal het niet doen, indien Ik daar dertig vind.
31 Toen zei hij: Zie toch, ik heb mij verstout, tot den
Heere te spreken: misschien zullen daar twintig gevonden
worden! Hij zeide: Ik zal haar niet te gronde richten om
der wille van die twintig.
32 Toen zei hij: De Heere ontsteke toch niet in toorn,
wanneer ik nog eenmaal spreek: misschien zullen daar tien
gevonden worden! Hij zeide: Ik zal haar niet te gronde
richten om der wille van die tien.
33 Toen ging de HEERE weg, nadat Hij opgehouden had
tot Abraham te spreken, en Abraham keerde terug naar
zijn plaats.

SODOMS ONDERGANG EN LOTS REDDING EN NAKOMELINGSCHAP.

19 : 1 De twee engelen, die den HEERE in gedaante van
menschen begeleid hadden, maar voor Hem uitgegaan
waren, toen Hij bij Abraham bleef staan, om hem gelegen-
heid te bieden voor zijn pleidooi voor Sodom, kwamen in
den avond te Sodom, terwijl Lot juist in de poort van Sodom
zat. Zoodra Lot hen zag, rees hij overeind om hun tege-
2 moet te gaan, boog zich met het aangezicht ter aarde, en
zei: Wel mijne heeren, neemt toch uw intrek ten huize
van uw dienaar, om te overnachten en uw voeten te was-
schen. Dan kunt gij morgenochtend vroeg uw weg weer ver-
volgen. Maar zij antwoordden, om hem als gastheer op de
proef te stellen: Neen dank u, wij kunnen wel op het plein
overnachten.
3 Doch Lot, die gaarne gastvrijheid bewees en bovendien
wist, welke gevaren de vreemdelingen in deze goddelooze
stad op het plein in den nacht bedreigden, drong er sterk

bij hen op aan, dat zij bij hem zouden binnenkomen. Zoo lieten zij zich overhalen en traden zijn woning binnen. Toen maakte hij een maaltijd voor hen gereed, bakte in der haast ongezuurde koeken en zij aten.

4 Nog hadden zij zich niet ter ruste begeven, toen de mannen der stad, de mannen van Sodom, het huis omsingelden, jong en oud, heel de bevolking zonder uitzonde-
5 ring. Eén in tegennatuurlijke lust en goddeloozen hartstocht riepen zij Lot toe en zeiden tot hem: Waar zijn de mannen, die van nacht bij u gekomen zijn? Breng ze ons hier buiten, opdat wij met hen gemeenschap hebben!

6 Toen Lot dezen eisch hoorde stellen, begreep hij onmiddellijk, dat hier groot gevaar dreigde. Hij ging naar hen toe buiten vóór den ingang, terwijl hij uit voorzichtigheid de deur achter zich sloot. Om zijn gasten te beschermen en het heilig gastrecht ongeschonden te bewaren, was hij
7 zelfs tot ongeoorloofde concessies bereid. Op gemoedelijken
8 toon zei hij: Doet toch geen kwaad, mijne broeders! Zie eens, ik heb twee dochters, die geen omgang met een man gehad hebben. Die wil ik u wel hier buiten brengen, om met haar te doen wat goed is in uw oogen. Maar deze mannen moogt ge beslist niets doen, want daarom zijn zij onder de schaduw van mijn dak gekomen.

9 Hoewel Lot zelfs de eer van zijn dochters wilde opofferen ter bescherming van zijn gasten, vonden zijn woorden geen goed onthaal. Integendeel, in hun booze begeerten gedwarsboomd schreeuwden zij in boosaardige woede: Maak dat je wegkomt! Schimpend en dreigend voegden zij er aan toe: Deze eenling is hier als vreemdeling komen wonen en die zal ons zeker de wet stellen! Nu zullen we jou meer kwaad doen dan hun! Meteen drongen zij in hun wilde drift sterk op den man — op Lot — aan en traden op de deur toe om haar open te breken.

10 Op dit critieke oogenblik grepen Lots gasten in. De mannen staken hun hand uit, trokken Lot tot zich in huis
11 en sloten de deur. De mannen, die voor den ingang te hoop geloopen waren, sloegen zij met verblindheid, van klein tot groot, zoodat zij zich tevergeefs inspanden, om de deur te vinden.

12 Nu door deze alle perken te buiten gaande boosheid

van heel de bevolking klaar in het licht getreden was, dat
er in heel die stad geen tien rechtvaardigen te vinden waren,
gingen de mannen over tot de volvoering van hun opdracht.
Zij zeiden tot Lot: Wien hebt gij hier nog? een schoon-
zoon of zonen of dochters? Raad ieder, die in deze stad
tot uw familie behoort, dat hij uit deze plaats vertrekt.
13 Want wij gaan deze plaats te gronde richten, omdat de
roep, die van hen tot den HEERE gekomen is, groot is, en
de HEERE ons gezonden heeft, om haar te verwoesten.
14 Nog in den nacht ging Lot erop uit, om zijn ver-
wanten te waarschuwen, omdat het gericht ophanden
was. De goddelooze inwoners der stad waren inmiddels
naar hun woningen teruggekeerd, nadat zij vruchte-
loos naar den ingang van het huis gezocht hadden. Met de
onheilsboodschap van den naderenden ondergang der stad
kwam Lot tot zijn aanstaande schoonzoons, die met zijn
dochters verloofd waren. In diepen ernst zei hij tot hen:
Staat op, gaat weg uit deze plaats, want de HEERE gaat
deze stad te gronde richten. Maar de schoonzoons waren
onvatbaar voor deze oordeelsaankondiging. Zij lachten er-
om. In hun lichtzinnigheid dachten zij eenvoudig, dat hij
schertste.
15 Hoewel Lot zelf van den ernst van de gerichtsaan-
kondiging doordrongen was, was hij zoo gebonden aan zijn
huis en zijn bezit, dat hij er maar niet toe komen kon, zich
voor de vlucht gereed te maken. Zoodra echter de dageraad
aangebroken was, drongen de engelen bij Lot op spoed aan
met de woorden: Sta op, neem uw vrouw en uw twee hier
aanwezige dochters, opdat gij niet omkomt in de onge-
rechtigheid van de stad.
16 Toen hij nog talmde, grepen de mannen hem en zijn
vrouw en zijn twee dochters bij de hand, omdat de HEERE
in Zijn goedgunstigheid hem wilde sparen, en zij brachten
hem naar buiten en lieten hem eerst buiten de stad los.
17 Zoodra zij hen naar buiten gebracht hadden, zeide een
van hen: Red u, als het leven u lief is! Kijk niet om en
sta niet stil in de geheele Streek! Red u naar het gebergte,
opdat gij niet omkomt!
18 Maar Lot, die nu geheel door vrees beheerscht werd,
19 zei tot hen: Eisch dat toch niet, mijnheer! Zie, uw

knecht heeft genade in uw oogen gevonden, vergroot dan
toch de gunst, die gij aan mij bewezen hebt, door mij in
het leven te behouden! Want ik zal niet kunnen ontkomen
naar het gebergte; het onheil zal mij dan achterhalen, zoo-
20 dat ik den dood vind. Zie toch, deze stad is dicht genoeg bij
om daarheen te vluchten en zij is maar klein. Laat mij toch
daarheen ontkomen. Is zij niet klein? Dan zal ik er het
leven afbrengen.
21 Toen zeide hij tot hem: Ook deze gunst sta ik u nog
toe, dat ik de stad, waarvan gij spreekt, niet zal omkeeren.
22 Haast u, red u daarheen, want ik kan niets doen, vóór gij
daar gekomen zijt. Daarom noemt men die stad Zoar [1]).
23 De zon was juist opgegaan over de aarde, toen Lot te
Zoar aankwam.
24 Toen deed de HEERE over Sodom en Gomorra zwavel
en vuur regenen, die van den HEERE uit den hemel neer-
daalden. In het vuur vonden de goddeloozen een vreese-
lijken dood. De HEERE trof hen met Zijn geducht gericht.
25 Hij keerde deze steden onderstboven en heel de Streek,
waarin zij lagen, met al de inwoners der steden en den
plantengroei op het land.
26 De vrouw van Lot kon echter niet nalaten om te kijken.
Verknocht aan haar woning en al wat haar lief was ver-
loor zij den ernst van het verbod uit het oog. Zoodra zij
achter Lot omzag, werd zij door de straf op de ongehoor-
zaamheid getroffen: zij werd een zoutpilaar.
27 Omdat het lot van Sodom Abraham geen oogenblik uit
de gedachten was, begaf hij zich des morgens vroeg naar de
plaats, waar hij voor den HEERE gestaan had bij zijn voor-
bede voor Sodom, om te zien, hoe het met deze stad zou
28 afloopen. Toen hij zijn blik liet gaan in de richting van
Sodom en Gomorra en over heel het vlakke land van de
Streek, zag hij tot zijn ontsteltenis de rook van het land
omhoog stijgen als de rook van een smeltoven.
29 Maar het geschiedde, toen God de steden van de Streek
verwoestte, dat God aan Abraham, den voorbidder voor de
rechtvaardigen binnen Sodom, gedacht en Lot deed ont-

[1]) Deze stad heette *Bela*. Omdat Lot den nadruk legde op de kleinheid van deze stad en zij daarom ter wille van zijn behoud gespaard bleef, kreeg zij den naam *Zoar*. Deze naam beteekent zooveel als *kleinigheid*.

komen midden uit de catastrophe, waarmede Hij de steden trof, waarin Lot woonde.

30 De keuze, die Lot in zijn zelfzucht en baatzuchtigheid had gedaan, had hem aan den rand van den ondergang gebracht. De zonde, die hem als inwoner van Sodom en als getuige van het goddeloos leven dezer stad dag aan dag gekweld had, had eindelijk het oordeel van den hemel afgeroepen. En hij was slechts met achterlating van huis en goed ontkomen, omdat God hem barmhartigheid had bewezen op de voorbede van Abraham. Zelfs zijn vrouw was in het schrikkelijk gericht ondergegaan.

Toen hij in Zoar de verwoesting van Sodom had aanschouwd, besloot hij, ook deze stad te verlaten. Hij ging uit Zoar weg en vestigde zich met zijn beide dochters op het gebergte. Want hij durfde niet in Zoar te blijven, omdat hij vreesde, dat het gericht ook deze stad nog eens zou treffen om haar zonde. Zij was immers slechts op zijn dringende bede gespaard. Daarom vestigde hij zich in een spelonk, hij en zijn beide dochters.

31 In dit verlaten oord kwam bij de dochters de vrees boven, dat zij ongehuwd zouden blijven en dus kinderloos zouden sterven. Daarom zei de oudste, die de leiding nam, tot de jongste in strijd met alle zedigheid en zedelijkheid: Vader is oud en er is in dit land geen man om naar de ge-
32 woonte der geheele wereld tot ons te komen. Kom, laten wij vader wijn te drinken geven en bij hem gaan liggen, om ons geslacht uit vader zelf in stand te houden.

33 Toen maakten zij dien nacht hun vader dronken. Daarna kwam de oudste en ging bij haar vader liggen, terwijl hij niet bemerkte, dat zij ging liggen noch dat zij opstond.

34 Den volgenden dag zei de oudste tegen de jongste: Zeg, ik heb gisterennacht bij vader gelegen. Laten wij hem ook vannacht weer wijn te drinken geven en kom jij dan en ga bij hem liggen, om ons geslacht uit vader zelf in
35 stand te houden. Zoo maakten zij ook dien nacht hun vader weer dronken. Toen stond de jongste op en ging bij hem liggen terwijl hij niet bemerkte, dat zij ging liggen noch dat zij opstond.

36 Aldus werden Lots beide dochters zwanger bij haar vader.

37 De oudste bracht een zoon ter wereld en noemde hem Moab [1]), deze is de vader van de nu nog levende Moabieten.
38 De jongste kreeg ook een zoon en noemde hem Ben-Ammi [2]); deze is de vader van de nu nog levende Ammonieten.

ABRAHAM, SARA EN ABIMELECH.

20 : 1 Abraham veranderde van woonplaats en vertrok naar het Zuiderland. Hij vestigde zich tusschen Kades en Sur en verkeerde als vreemdeling te Gerar.
2 Hoewel Abraham in Egypte de kwade gevolgen van zijn oneerlijkheid had ondervonden, zei hij ook hier weer van zijn vrouw Sara: Zij is mijn zuster. En ook nu had zijn onwaar getuigenis tot gevolg, dat zijn vrouw aan hem ontnomen werd. Abimelech, de koning van Gerar, die door Sara's opnieuw opbloeiende schoonheid was bekoord, liet
3 haar weghalen door zijn dienaren. Maar God, die waakte over de vervulling van Zijn belofte en daarom voor de ongereptheid van Sara zorg droeg, kwam in den droom des nachts tot Abimelech en zeide tot hem: Gij ligt onder het oordeel des doods om de vrouw, die gij hebt laten weghalen, want zij is reeds gehuwd.
4 Abimelech was echter nog niet tot haar genaderd. Dit gaf hem te meer vrijmoedigheid, om in het besef van zijn
5 onschuld te zeggen: Heer! zult Gij ook een rechtvaardig volk dooden? Heeft hij niet persoonlijk tegen mij gezegd: Zij is mijn zuster? En zij heeft ook zelf uitdrukkelijk verklaard: Hij is mijn broer. Met een zuiver geweten en reine handen heb ik dit gedaan.
6 Toen zeide God tot hem in den droom: Ik weet ook wel, dat gij dit met een zuiver geweten gedaan hebt. Ik zelf heb er u ook voor bewaard tegen mij te zondigen. Daarom heb
7 Ik u geen gelegenheid gegeven haar aan te raken. Welnu, zend de vrouw van dezen man terug, want hij is een profeet:

---

[1]) De naam *Moab* beteekent vermoedelijk: *uit den vader.*
[2]) De naam *Ben-Ammi* kan worden vertaald als: *zoon van mijn bloedverwant.*

hij zal voor u bidden, dat ge in leven blijft. Maar indien gij haar niet terugzendt, weet dan, dat gij onherroepelijk met den dood gestraft wordt, gij en al de uwen.

8 Diep onder den indruk van deze goddelijke openbaring met haar zoo ernstige waarschuwing stond Abimelech reeds zeer vroeg in den morgen op. Omdat hij het noodig oordeelde, dat ook zijn hof hiervan kennis nam, ontbood hij al zijn dienaren en bracht al deze woorden aan hen over, zoodat die mannen van vrees beefden.

9 Daarna ontbood Abimelech Abraham, om hem op het onbehoorlijke van zijn gedrag te wijzen, dat had kunnen leiden tot een ernstig vergrijp jegens de heiligheid van het huwelijk. Verontwaardigd over Abrahams optreden, dat hem schoon onbewust en slechts in beginsel tot echtbreuk gebracht had, zei hij tot hem: Wat hebt u ons aangedaan? Wat heb ik toch jegens u misdreven, dat u over mij en over mijn koninkrijk zoo groote zonde gebracht hebt? Hoogst onbehoorlijk hebt u jegens mij gehandeld!

10 Na deze scherpe berisping stelde Abimelech Abraham de vraag: Wat had u er toch mee voor, om zoo jegens mij te handelen?

11 Abraham antwoordde: Och, ik dacht: Er zal in deze plaats wel geen godsvrucht zijn, en dan dooden zij mij om
12 mijn vrouw. Zij is trouwens ook inderdaad mijn zuster: zij is de dochter van mijn vader, maar niet de dochter van mijn
13 moeder, en zij is mijn vrouw geworden. Het geschiedde nu, toen God mij deed omzwerven ver van mijns vaders huis, dat ik tot haar gezegd heb: Wees zoo goed en bewijs mij dezen dienst, dat ge overal waar wij komen van mij zegt: Hij is mijn broer.

14 Na deze verklaring, die Abraham van zijn handelwijze gaf, nam Abimelech schapen en runderen, slaven en slavinnen, en schonk ze ter vergoeding voor het geleden verlies aan Abraham. Ook gaf hij hem zijn vrouw Sara terug.

15 Hij noodigde hem vervolgens zoo hoffelijk mogelijk uit, om in zijn gebied te blijven wonen met de woorden: Zie mijn land ligt voor u open, vestig u waar het u maar goeddunkt. Voor Sara had hij echter een afzonderlijke bood-
16 schap. Met lichte ironie en eenige zelfverdediging als in het voorbijgaan zei hij tot haar: Ik geef hierbij aan uw broer

duizend zilverlingen[1]) met de bedoeling, dat zij voor u tot schadeloosstelling dienen om vrij uw oogen te kunnen opslaan voor allen die bij u zijn als in alles gerechtvaardigd.
17 Na deze genoegdoening bad Abraham tot God, en God genas Abimelech en zijn vrouw en zijn bijvrouwen, zoodat
18 zij weer kinderen konden krijgen. Want de HEERE had elken moederschoot in den harem van Abimelech volkomen toegesloten om Sara, de vrouw van Abraham.

DE GEBOORTE VAN IZAK. DE WEGZENDING VAN ISMAËL. HET BONDGENOOTSCHAP MET ABIMELECH.

21 : 1 De HEERE deed Zijn woord gestand, dat Hij tot Abraham en Sara gesproken had. Toen naar menschelijken maatstaf de tijd van de geboorte van een kind voorbij was, achtte Hij juist, dat het oogenblik daarvoor gekomen was. Toen geen mogelijkheden voor het moederschap van Sara meer aanwezig schenen, betoonde Hij Zijn wondermacht, die aardsche perken teboven gaat en niet aan de voorwaarden der menschelijke natuur gebonden is. De HEERE bezocht Sara, gelijk Hij gezegd had, en deed haar, zooals Hij ge-
2 sproken had. Sara werd zwanger en schonk Abraham een zoon in zijn ouderdom op het tijdstip, dat God tevoren aan-
3 gewezen had in Zijn belofte. Dezen zoo lang verbeiden zoon, die hem eindelijk geboren was, dien hem Sara ge-
4 schonken had, noemde hij Izak. En Abraham besneed zijn zoon Izak, den in het verbond geborene, toen hij acht dagen oud was, gelijk God hem geboden had.
5 Abraham was honderd jaar oud, toen hem zijn zoon Izak geboren werd.
6 In haar moederweelde en haar innige dankbaarheid voor de heerlijke vervulling der belofte Gods zei Sara: God doet mij lachen van geluk. Al wie het hoort, zal met

[1]) De zilveren sikkel of zilverling had een waarde, die verschillend wordt opgegeven. Omdat het zilver gewogen werd, moet in het verband met het gewicht de waarde worden vastgesteld. Een sikkel woog ruim 16 gram. De latere zilveren sikkel had een waarde van ± *f* 1.50.

7 mij lachen. En diep ontroerd door de grootheid Gods, die openbaar geworden was in de geboorte van dit kind des wonders, zei zij in eerbiedige verwondering: Wie zou tot Abraham gezegd hebben: Sara voedt kinderen? Want ik heb hem een zoon geschonken in zijn ouderdom.

8 Toen het kind zoo groot geworden was dat het niet meer door de moeder zelf gevoed kon worden, richtte Abraham een grooten maaltijd aan op den dag, waarop 9 Izak gespeend [1]) werd. Op dit feest, dat in vroolijke en dankbare stemming ter eere van den door God zoo wonderbaar geschonken zoon der belofte gevierd werd, zag Sara den zoon van Hagar de Egyptische, dien zij aan Abraham geschonken had, in zijn hoogmoed, zijn afkeer van de belofte en zijn vijandschap jegens het kind des wonders op laatdunkende wijze lachen.

10 Aangezien zij in dezen spotlach de belaging van de heilige erfenis en den haat tegen de belofte opmerkte, nam zij terstond het besluit, een definitieve scheiding tusschen haar zoon en dien van de Egyptische Hagar tot stand te brengen. Zelf niet door den band des bloeds met Ismaël, den zoon der dienstbare, verbonden stelde zij ter beveiliging van de erfenis Abraham den scherpen eisch: Drijf deze dienstmaagd met haar zoon uit, want de zoon van deze dienstmaagd zal met mijn zoon, met Izak, niet erven.

11 Abraham, die zich in zijn vaderlijke gevoelens gekrenkt achtte, kon dezen eisch van Sara niet verdragen. Hij nam haar als vader van Ismaël dit woord zeer kwalijk uit liefde tot zijn zoon, met wien hij door den band des bloeds ver- 12 bonden was. Maar God, die van Abraham verlangde, dat hij den band des verbonds zou stellen boven den band des bloeds, zeide tot Abraham: Laat het niet kwaad zijn in uw oogen om den jongen en om uw dienstmaagd. In al wat Sara tot u zegt moet gij aan haar wensch voldoen. Want in Izak zal u het zaad genoemd worden.

13 Maar Ik zal ook den zoon der dienstmaagd tot een volk maken, omdat hij uw zaad is.

14 Toen Abraham dit bevel Gods ontvangen had, gehoor-

---

[1]) Het spenen had in Israël gewoonlijk laat plaats. Het kind was dan dikwijls wel drie jaar oud, somtijds nog ouder.

zaamde hij terstond in de overtuiging, dat de geestelijke tegenstelling deze scheiding noodzakelijk maakte. Hij stond des morgens vroeg op, nam brood en een zak met water, legde dezen Hagar op den schouder, gaf haar ook den jongen, en zond haar weg. Op haar tocht raakte zij echter
15 aan het dwalen in de woestijn van Berseba. Aanvankelijk had zij nog voldoenden watervoorraad, om den dorst te lesschen. Maar toen zij nergens een bron kon vinden, raakte de zak spoedig leeg. Zoodra het water op was en Ismaël van dorst versmachtte en om water riep in de hitte van de woestijn, legde zij in teedere zorg haar jongen onder een van de struiken, opdat hij nog eenige schaduw kon genieten.
16 Zelf ging zij in haar vertwijfeling op een boogschot afstand van hem zitten, want zij zei: Ik kan het kind niet zien sterven! Toen zij daar zoo zat, begon zij in haar ellende luid te schreien, troosteloos en hopeloos, omdat zij geen uitkomst zag en den dood van haar eenigst kind duchtte.
17 Maar God hoorde het gejammer van den jongen. Al ontbrak het gebed tot Hem bij moeder en kind, de belofte, die Hij geschonken had, deed Hem ingrijpen, nu de nood op het hoogst was en menschelijke hulp uitgesloten scheen. De Engel Gods riep tot Hagar uit den hemel en zeide tot haar: Wat deert u, Hagar? Vrees niet, want God heeft het gejammer van den jongen gehoord in den toestand, waarin
18 hij zich daar bevindt. Sta op, til den jongen op en houd hem stevig vast, want Ik zal hem tot een groot volk maken.
19 Toen opende God haar oogen, dat zij een waterput zag. Vlug liep zij er heen, vulde den zak met water en gaf den jongen te drinken.
20 Na deze wonderbare uitredding uit den hoogsten nood was God naar Zijn belofte ook verder met den jongen, zoodat hij volwassen werd. Hij bleef in de woestijn wonen en
21 werd een boogschutter. Hij vestigde zich in de woestijn Paran en zijn moeder, die den band des bloeds boven den band des verbonds stelde, nam hem een vrouw uit Egypteland.
22 Als blijk van Gods bijzonderen zegen over Abraham in het land, waar hij als vreemdeling verkeerde, kwam in denzelfden tijd, waarin het noodig gebleken was, den zoon der dienstmaagd te scheiden van den zoon der belofte,

Abimelech met zijn veldheer Pichol tot Abraham met het
vereerend voorstel: God is met u in alles wat gij doet.
23 Zweer mij daarom hier bij God, dat u noch jegens mij
noch jegens mijn nakomelingen noch jegens mijn nageslacht
u bedriegelijk zult gedragen, maar dat u tegenover mij en
het land, waarin u als vreemdeling verkeert, dezelfde goed-
gunstigheid zult betoonen, die ik u bewezen heb.
24 Omdat Abraham gaarne inging op dit aanbod, dat hem
als rechtsgelijke van den koning erkende, antwoordde hij
25 terstond: Ik ben tot dien eed bereid. Maar vóór hij den eed
aflegde, wilde hij eerst een bezwaar, dat bij hem bestond,
uit den weg ruimen. Daarom berispte hij thans Abimelech
over een waterput, dien de dienaren van Abimelech zich
wederrechtelijk toegeëigend hadden.
26 Abimelech antwoordde echter: Ik weet niet, wie dit
gedaan heeft. U hebt u daarover ook niet eerder tot mij
gewend. Ik heb er zelfs vóór vandaag nooit iets over ge-
hoord.
27 Toen aldus duidelijk bleek, dat Abimelech van harte
bereid was, deze zaak naar genoegen van Abraham te
regelen, nam Abraham schapen en runderen en gaf die aan
Abimelech. Daarna sloten zij beiden een verbond.
28 Abraham had echter zeven lammeren van de kudde af-
zonderlijk gezet.
29 Dit bracht Abimelech tot de vraag: Wat wilt u toch met
die zeven lammeren daar, die u afzonderlijk gezet hebt?
30 Abraham antwoordde: Omdat u die zeven lammeren van
mij aannemen moet, opdat dit voor mij tot een getuigenis
31 zal zijn, dat ik dezen put gegraven heb. Daarom noemt men
die plaats Berseba [1]), want daar hebben zij beiden elkander
trouw gezworen.
32 Toen zij het verbond te Berseba gesloten hadden, stond
Abimelech op met zijn veldheer Pichol om naar het land
der Filistijnen terug te keeren.

---

[1]) Deze naam moet blijkbaar verstaan worden als *Put des Eeds.* De beteekenis kan ook zijn: *Put van Zeven.* De naam doelt blijkens het verband allereerst op den eed, die er gezworen is. Maar in de tweede plaats ligt er een zinspeling in op de zeven lammeren, die een getuigenis waren van Abrahams recht op dezen put. Het heilig getal *zeven* en de heilige *eed* hangen in het Hebreeuwsch met elkander samen. De woorden zijn aan elkander verwant.

33 Als blijvende herinnering aan dit gedenkwaardig feit plantte Abraham een tamarisk te Berseba. Met een dankbaar gemoed riep hij daar den naam van den HEERE, den
34 eeuwigen God, aan in publieken eeredienst. En Abraham verkeerde vele dagen als vreemdeling in het land der Filistijnen.

DE OFFERANDE VAN IZAK.

22 : 1 Na deze gebeurtenissen geschiedde het, dat God Abraham op de proef stelde. Hij zeide daartoe tot hem: Abraham! Deze antwoordde onmiddellijk op onderdanigen toon:
2 Wat is er van uw dienst? Toen gaf Hij hem deze opdracht met vollen nadruk op de zwaarte van den eisch: Neem nu uw zoon, uw eenige, dien gij liefhebt, Izak, en ga naar het land Moria en offer hem aldaar ten brandoffer op een van de bergen, dien Ik u zeggen zal.
3 God gebood en Abraham gehoorzaamde. Ook de liefde tot den eenigen zoon, in wien al zijn hoop en heel zijn verwachting besloten lag, wekte in hem geen verzet. Hoewel hij de overeenstemming tusschen Gods belofte en Gods eisch betreffende zijn zoon niet vatten kon, kwam geen woord van verweer over zijn lippen. God was immers bij machte, zelfs door den dood heen Izak nakomelingschap te schenken!

In geloovig vertrouwen op de waarachtigheid, de almacht en de liefde Gods stond hij des morgens vroeg op; hij zadelde zijn ezel, nam twee van zijn knechten en zijn zoon Izak, kloofde hout voor het brandoffer, stond op en ging met hen op weg naar de plaats, die God hem gezegd had.
4 In geloof begon hij den tocht, in geloof zette hij dien voort. Omdat de overlegging des geloofs hem beheerschte, bleef hij tot het offer bereid ook bij het voortschrijden op den weg. Eindelijk, op den derden dag, zag hij eerst, toen hij in de verte keek, de plaats, waar hij het offer brengen moest.
5 Zoodra Abraham dezen berg in het oog kreeg, liet hij

zijn knechten achter, omdat hij verder met zijn zoon alleen wilde zijn en geen toeschouwers duldde bij het ontzettend gebeuren, dat hem ginds wachtte. Om hen te laten wachten op zijn terugkomst zei hij tot hen in aansluiting aan hun verwachting en overeenkomstig de hoop, die leefde in het diepst van zijn ziel: Blijft gij hier met den ezel, terwijl de jongen en ik daarginds heengaan om ons in aanbidding neder te buigen en daarna hier terug te keeren.

6 Nu de knechten en het lastdier niet meer tot hun beschikking stonden, nam Abraham het hout voor het brandoffer en legde het op zijn zoon Izak. Zelf nam hij het vuur en het mes. Zoo gingen zij beiden tezamen.

7 In deze intimiteit van hun samenzijn zonder vreemden vond Izak vrijmoedigheid, zich tot zijn vader te richten met een vraag, die hem reeds gedurig bezig hield. Met schuchteren eerbied zei hij tot zijn vader Abraham: Vader! Deze antwoordde: Wat is er kind? Toen zei hij: Hier is wel het vuur en het hout, maar waar is het lam voor het brandoffer?

8 Op deze zoo begrijpelijke maar tevens zoo aangrijpende vraag antwoordde Abraham in vertrouwen op God, in geloof aan Zijn belofte en in overgave aan Zijn bevel: God voorziet zich het lam ten brandoffer, kind! Zoo gingen zij beiden tezamen.

9 Toen zij gekomen waren op de plaats, die God hem gezegd had, bouwde Abraham daar een altaar en schikte het hout, dat zijn zoon gedragen had. Zonder op eenige onwilligheid te stuiten bond hij zijn zoon Izak en legde hem
10 op het altaar boven op het hout. Daarna strekte Abraham in volstrekte geloofsgehoorzaamheid zijn hand uit en greep het mes, om zijn zoon te slachten.

11 In dit beslissende oogenblik riep plotseling de Engel des HEEREN hem toe uit den hemel en zeide: Abraham, Abraham! Deze antwoordde: Wat is er van uw dienst?
12 Toen zeide Hij: Sla uw hand niet aan den jongen en doe hem niets, want nu weet Ik, dat gij Godvreezend zijt en uw zoon, uw eenige, Mij niet hebt onthouden.

13 Toen de spanning gebroken was, keek Abraham op en zag ineens achter zich een ram, die met zijn horens in het struikgewas was vastgeraakt. Abraham ging er heen en

nam den ram, dien de HEERE hem onder Zijn voorzienig bestel had toebeschikt, en offerde dien ten brandoffer in de plaats van zijn zoon.

14 Onder den indruk van de voorzienigheid Gods, die zoo duidelijk bleek in deze toebeschikking van den ram, die de plaats van den zoon verving en heenwees naar de volmaakte Offerande, die eens zal worden gebracht, noemde Abraham die plaats: De HEERE voorziet. Daarom pleegt men nog heden te zeggen: Op den berg des HEEREN wordt voorzien.

15 Toen riep de Engel des HEEREN Abraham ten
16 tweeden male toe uit den hemel en zeide: Ik zweer bij Mijzelven, zegt de HEERE: Omdat gij dit gedaan hebt en
17 uw zoon, uw eenige, Mij niet hebt onthouden, zal Ik u in rijke mate zegenen en uw nazaten zoo talrijk doen zijn als de sterren des hemels en als het zand aan het strand der zee. Uw nakroost zal de poort zijner vijanden erfelijk in
18 bezit nemen. En in uw Nazaat zullen alle volkeren der aarde gezegend worden, wijl gij aan Mij gehoorzaam zijt geweest.

19 Toen keerde Abraham naar zijn knechten terug. Zij stonden op en gingen tezamen naar Berseba. En Abraham bleef wonen te Berseba.

20 Na deze gebeurtenissen geschiedde het, dat aan Abraham, die zich mocht verheugen in het bezit van zijn zoon, die hem als uit den dood hergeven was, de boodschap werd gebracht: Ook Milka heeft zonen geschonken aan uw
21 broeder Nahor: Uz, zijn eerstgeborene, Buz, zijn broeder,
22 Kemuël, den vader van Aram, Kesed, Chazo, Pildasj,
23 Jidlaf en Bethuël. Deze Bethuël is de vader van Rebekka. Deze acht zonen schonk Milka aan Nahor, den broeder van Abraham.

24 Hij had echter ook een bijvrouw, genaamd Reüma, die hem eveneens kinderen schonk: Tebach, Gacham, Tachasj en Maächa.

SARA'S DOOD EN BEGRAFENIS IN DE GEKOCHTE ERFBEGRAAFPLAATS.

23 : 1 De leeftijd van Sara was honderd zeven en twintig jaar. Dit waren de jaren, waarin Sara van het leven mocht ge-
2 nieten. Toen stierf Sara te Kirjath-Arba, dat is Hebron, in het land Kanaän. In het land der belofte ontsliep de moeder van den zoon der belofte.

Zoodra Sara gestorven was, werd Abraham door diepe droefheid en bittere smart aangegrepen. Hij kwam bij de doode, om over haar rouw te bedrijven en haar te beweenen.

3 Hij kon echter niet lang zich aan zijn smart overgeven: de doode moest immers spoedig begraven worden. Hoewel hij naar de belofte erfgenaam van Kanaän was en God hem het recht op heel het land der belofte verleend had, kon hij geen stuk grond zijn eigendom noemen.

Thans werd hij echter door het sterven van zijn vrouw genoodzaakt, pogingen aan te wenden tot het verkrijgen van een erfbegraafplaats. En zoo werd het eerste bezit, dat begeerd werd in het beloofde land, een graf, opdat zou worden verstaan, dat het eigenlijke volle bezit van het land ligt aan gene zijde van het graf, dat het aardsche Kanaän afschaduwing en tijdelijke vertegenwoordiging is van het land zonder vloek, zonder dood en zonder graf, waarin de burgers eeuwig zullen wonen.

Omdat de tijd drong stond Abraham op van de doode,
4 en sprak tot de Hethieten aldus: Ik ben een vreemdeling en bijwoner bij u, geeft mij het bezit van een graf bij u, opdat ik mijn doode grafwaarts kan dragen.

5 De Hethieten antwoordden echter met bijzondere voorkomendheid, wellevendheid en welwillendheid, omdat zij
6 Abraham hoogachtten: Geloof ons, mijnheer! gij zijt een vorst Gods onder ons. Begraaf uw doode in de keur onzer graven! Niemand van ons zal u zijn graf weigeren, wanneer gij daarin uw doode begraven wilt.

7 Toen Abraham deze vereerende en tegemoetkomende toezegging ontving, stond hij op, dankte het volk des lands,
8 de Hethieten, met een buiging voor de bewezen eer en sprak tot hen: Indien het dan uw wil is, dat ik mijn

doode hier aan het graf toevertrouw, weest dan zoo goed
en oefent voor mij aandrang uit op Efron, den zoon van
9 Zohar, dat hij mij de spelonk van Machpela afstaat, die
hem toebehoort, en die gelegen is aan het einde van zijn
stuk land. Laat hij mij die geven voor den vollen prijs tot
een erfbegraafplaats in uw midden.
10 Efron nu was zelf gezeten temidden van de Hethieten.
Toen antwoordde Efron, de Hethiet, Abraham ten aan-
hooren van de Hethieten, van allen, die naar de poort van
11 zijn stad gekomen waren: Neen mijnheer, luister naar mij:
het stuk land geef ik u, en de spelonk, die daarin is, geef
ik u. Ik sta ze u af ten overstaan van mijn medeburgers.
Begraaf gij uw doode!
12 Abraham, die onmiddellijk begrepen had, dat hij de
spelonk slechts koopen kon, als hij het land erbij nam, boog
13 opnieuw voor het volk des lands en sprak tot Efron ten
aanhooren van deze gezeten burgerij: Als gij er zoo over
denkt, luister dan indien gij wilt naar mij: ik betaal den
prijs voor het stuk land. Neem dien van mij aan, dan zal ik
daar mijn doode begraven.
14 Toen antwoordde Efron Abraham, om hem den prijs
15 dien hij begeerde te doen weten: Och mijnheer! luister
naar mij: land van vierhonderd sikkelen zilver, wat is dat
tusschen u en mij? Begraaf toch uw doode!
16 Zonder ook maar aan afdingen te denken, omdat hij de
doode ook daarin eeren wilde, ging Abraham terstond op
het aanbod van Efron in. Hij betaalde Efron de som, die hij
genoemd had ten aanhooren van de Hethieten, vierhonderd
sikkelen zilver in afgewogen geld, dat in den handel gang-
baar was.
17 Zoo kwam het stuk land van Efron, dat in Machpela
tegenover Mamre lag, de grond met inbegrip van de spelonk,
die daarin was, en al het geboomte, dat heel dat stuk land
18 omzoomde, aan Abraham in eigendom ten overstaan van de
Hethieten, voorzoover zij naar de poort van zijn stad ge-
komen waren.
19 Daarna begroef Abraham zijn vrouw Sara in de spelonk
van het stuk land van Machpela, tegenover Mamre, dat is
Hebron, in het land Kanaän. De moeder van den zoon der
belofte vond haar graf in het land der belofte.

20 Zoo is dat stuk land met de spelonk, die zich daarin bevond, aan Abraham tot een erfbegraafplaats afgestaan door de Hethieten.

HET HUWELIJK VAN IZAK.

24 : 1 Abraham was oud en welbedaagd, en tot op hoogen
2 ouderdom had de HEERE hem in alles gezegend. Omdat de zegen des HEEREN vorderde, dat Izak een huwelijk sloot overeenkomstig 's HEEREN wil en in overeenstemming met den eisch der belofte, waarvan hij de drager was, besloot Abraham, vóór zijn dood maatregelen te nemen, dat Izak zich niet verzwagerde met de bevolking van Kanaän, maar een vrouw kreeg, die een stammoeder kon zijn van het verkoren geslacht en den beloofden Verlosser. En omdat de jaren van Abraham hoog geklommen waren, oordeelde hij, dat geen uitstel meer toelaatbaar was. Daarom zei hij tot zijn dienaar, den oudste van zijn huis, den beheervoerder over al zijn goederen, aan wien hij deze opdracht wilde toevertrouwen, omdat hij zelf niet naar het land zijner vaderen mocht terugkeeren: Leg toch uw hand onder mijn
3 heup, opdat ik u bij den HEERE, den God des hemels en den God der aarde, doe zweren, dat gij geen vrouw voor mijn zoon zult nemen uit de dochters der Kanaänieten, in
4 wier midden ik woon, maar dat gij naar mijn land en mijn familie zult gaan, om daar een vrouw weg te halen voor mijn zoon Izak.
5 De dienaar, die betreffende alle mogelijkheden het standpunt van zijn heer wenschte te kennen, om daarnaar te kunnen handelen, antwoordde hem: Misschien zal die vrouw mij niet willen volgen naar dit land. Dan moet ik zeker uw zoon terugbrengen naar het land, waaruit gij weggetrokken zijt?
6 Maar Abraham, die dit zag als rechtstreeks in strijd met het gebod des HEEREN, zei tot hem: Dat moogt

7 gij in geen geval doen. De HEERE, de God des hemels,
Die mij genomen heeft uit mijns vaders huis en uit
mijn geboorteland, en Die tot mij gesproken ja mij ge-
zworen heeft: Aan uw nakomelingschap zal Ik dit land
geven, Die zal Zijn engel voor u uitzenden, wanneer gij
8 vandaar een vrouw voor mijn zoon haalt. Mocht de vrouw
echter niet bereid zijn u te volgen, dan zijt gij vrij van
dezen eed aan mij. Breng echter onder geen voorwaarde
mijn zoon daarheen terug!
9 Toen legde de dienaar zijn hand onder de heup van
zijn heer Abraham en hij zwoer hem aangaande deze zaak
den gevraagden eed.
10 Daarna nam de dienaar een tiental kameelen van zijn
heer en ging op reis met allerlei kostbare voorwerpen van
zijn heer bij zich. Hij trok op en ging naar Mesopotamië,
naar de stad van Nahor.
11 Toen hij het doel van zijn tocht genaderd was, liet hij
de kameelen buiten de stad bij een waterput neerknielen,
tegen den avond, den tijd waarop de meisjes uitgaan om
water te putten.
12 Gevoelend het gewicht van zijn hooge taak en beseffend,
dat hij hiertoe de bijzondere leiding des HEEREN be-
hoefde, bad hij in teedere godsvrucht: HEERE, God van
mijn heer Abraham, geef mij heden de gewenschte ont-
moeting en betoon aldus Uw goedgunstigheid aan mijn heer
13 Abraham. Zie ik sta thans bij de waterbron, terwijl de
dochters van de burgers der stad naar buiten komen om
14 water te putten. Laat het nu zoo mogen zijn, dat Gij dat
meisje, tot wie ik zeg: Geef mij toch wat water uit uw
kruik!, en dat dan zegt: Drink vrij en ik zal ook uw
kameelen water geven, bestemd hebt voor Uw dienaar Izak.
Daaraan zal ik dan weten, dat Gij goedgunstigheid be-
toont aan mijn heer.
15 Hij was nog niet geheel uitgesproken of daar kwam
Rebekka naar buiten, de dochter van Bethuël, den zoon
van Milka, de vrouw van Nahor, den broeder van Abraham,
16 met de kruik op haar schouder. Het meisje was bijzonder
schoon en welgevormd, nog ongehuwd en ook nog onver-
loofd. Deze daalde af naar de bron, vulde haar kruik en
kwam weer naar boven.

17 Toen liep de dienaar op haar toe en zei: Geef mij
18 toch wat water uit uw kruik! Zij antwoordde: Drink vrij mijnheer! terwijl zij fluks haar kruik op haar hand liet glijden en hem liet drinken.
19 Toen zij hem zijn dorst had laten stillen, zei zij: Ik zal ook voor uw kameelen putten, tot zij genoeg hebben.
20 Vlug goot zij haar kruik leeg in den drinkbak. Daarna liep zij weer naar den put om water te scheppen. En zoo putte zij voor al zijn kameelen.
21 Onderwijl stond de man maar zwijgend naar haar te zien, om na te gaan, of de HEERE zijn weg voorspoedig gemaakt had of niet.
22 Toen de kameelen klaar waren met drinken, nam de man om haar vorstelijk te beloonen in de verwachting, dat hij de toekomstige vrouw van den zoon van zijn heer reeds voor zich zag, een gouden ring van een halven sikkel ge-
23 wicht en twee armbanden van tien sikkelen gouds en, terwijl hij deze armbanden over haar polsen schoof, zei hij: Zeg mij eens, wiens dochter zijt gij toch? Is er in uws vaders huis ook gelegenheid voor ons om te overnachten?
24 Zij antwoordde hem: Ik ben de dochter van Bethuël,
25 den zoon van Milka en Nahor. Zij noodigde hem tevens vriendelijk uit met de woorden: Wij hebben zoowel stroo als voeder in overvloed en ook ruimschoots gelegenheid om te overnachten.
26 Overweldigd door 's HEEREN voorzienig bestel en deze klaarblijkelijke gebedsverhooring viel de man op zijn
27 knieën, boog zich in aanbidding neer voor den HEERE en zei: Gezegend zij de HEERE, de God van mijn heer Abraham, Die Zijn genade en trouw niet heeft onthouden aan mijn heer. Wonderlijk heeft de HEERE mijn weg geleid naar het huis van de verwanten van mijn heer!
28 Toen liep het meisje weg, om in het huis van haar moeder te vertellen, wat haar overkomen was.
29 Nu had Rebekka een broer, die Laban heette. Deze Laban liep meteen naar den man buiten bij de bron.
30 Daar hij den ring en de armbanden om de polsen van zijn zuster gezien had en zijn zuster had hooren vertellen: Zoo heeft die man tot mij gesproken, kwam hij, inhalig als hij was, bij den man en vond hem nog staan bij de kameelen

31 bij de bron. Toen zei hij: Kom gij gezegende des HEEREN!
waarom zoudt gij buiten blijven staan, terwijl ik het huis
reeds in gereedheid heb gebracht en er ook plaats is voor
de kameelen?
32 Toen trad de man het huis binnen. Laban maakte de
banden van de kameelen los en gaf ze stroo en voeder. Hij
verstrekte water aan zijn gast om zijn voeten te wasschen
33 en aan de mannen, die hem begeleidden. Daarna liet hij
hem den maaltijd voorzetten. Maar deze zei, geheel in
beslag genomen door het verloop en het doel van zijn
tocht: Ik zal niet eten, vóór ik gezegd heb, wat mij op het
34 hart ligt. Hij zei: Spreek u maar uit! Toen zei hij: Ik
35 ben de dienaar van Abraham. De HEERE heeft mijn heer
bijzonder gezegend, zoodat hij grooten welstand verkregen
heeft. Hij gaf hem kleinvee en rundvee en zilver en goud en
dienstknechten en dienstmaagden en kameelen en ezels.
36 Sara, de vrouw van mijn heer, heeft aan mijn heer een
zoon geschonken, nadat zij reeds oud geworden was. Aan
dezen heeft hij alles gegeven, wat hij bezit.
37 Nu heeft mijn heer mij doen zweren, dat ik deze op-
dracht voor hem vervul: Gij zult voor mijn zoon geen
vrouw nemen uit de dochters der Kanaänieten, in wier land
38 ik woon. Gij moet integendeel naar het huis mijns vaders
gaan en naar mijn geslacht, om daar een vrouw voor mijn
zoon weg te halen.
39 Ik zei toen tot mijn heer: Misschien zal die vrouw mij
niet willen volgen.
40 Maar hij gaf mij ten antwoord: De HEERE, voor Wiens
aangezicht ik gewandeld heb, zal Zijn engel met u zenden
en uw weg voorspoedig maken, wanneer gij voor mijn zoon
een vrouw haalt uit mijn geslacht en uit mijns vaders huis.
41 Slechts dan zijt gij vrij van den eed aan mij: wanneer
gij bij mijn familie komt en zij haar niet willen meegeven.
Dan zijt gij ontslagen van dezen eed.
42 Zoo ben ik dan heden gekomen aan de bron en heb
gezegd: HEERE, God van mijn heer Abraham, och maak
43 toch mijn weg voorspoedig, dien ik ga. Zie ik sta hier
bij de waterbron. Laat het nu zoo zijn, dat de jonge vrouw,
die uitgaat om water te putten, en die, als ik tot haar zeg:
44 Laat mij toch wat water drinken uit uw kruik, mij zal ten

antwoord geven: Drink vrij, en ik zal ook voor uw
kameelen putten, dat die de vrouw is, die de HEERE voor
den zoon van mijn heer bestemd heeft.
45 Ik was nog niet aan het eind van mijn stil gebed ge-
komen, of daar kwam Rebekka naar buiten met de kruik
op haar schouder en daalde af naar de bron om te putten.
46 Toen zei ik tot haar: Laat mij even drinken! Zij liet vlug
haar kruik van zich afglijden en zei: Drink vrij en ik zal
ook uw kameelen water geven. Zoo dronk ik, waarna zij
ook de kameelen van water voorzag.
47 Daarna vroeg ik haar en zei: Wiens dochter zijt gij?
Zij antwoordde: De dochter van Bethuël, den zoon van
Nahor en Milka. Toen deed ik dezen ring in haar neus en
48 deze armbanden om haar polsen, en ik wierp mij op de
knieën en boog mij in aanbidding neer voor den HEERE
en ik loofde den HEERE, den God van mijn heer Abraham,
Die mij op den rechten weg geleid had, om een kleindochter
van den broeder van mijn heer voor zijn zoon te nemen.
49 Welnu, indien gij aan den wensch van mijn heer goed-
gunstig en in trouwe wilt voldoen, zegt het mij. En zoo niet,
zegt het mij ook, opdat ik mij naar rechts of naar links
kan wenden.
50 Het woord van Abrahams dienaar, waarin hij in het
begin den rijkdom en de bijzondere positie van Abraham
en zijn universeelen erfgenaam in het licht gesteld had,
maar verder allen nadruk had laten vallen op het voor-
zienig bestel, de bijzondere leiding en de wonderlijke ge-
bedsverhooring des HEEREN, liet niet na, diepen indruk
te maken. Zoodra hij uitgesproken was, antwoordden Laban
en Bethuël, bij wie de beslissing ten aanzien van dit aan-
zoek berustte, en zeiden: Van den HEERE is deze zaak.
Wij kunnen in dezen niet een beslissend woord spreken
51 vóór noch tegen. Zie Rebekka is tot uw beschikking, neem
haar mee, opdat zij de echtgenoote wordt van den zoon
van uw heer, gelijk de HEERE gesproken heeft.
52 Bij het hooren van deze woorden boog de dienaar van
Abraham zich in aanbidding ter aarde voor den HEERE,
53 om Hem te danken en te loven. Daarna haalde de dienaar
zilveren en gouden gebruiksvoorwerpen en kleederen voor
den dag en gaf deze als bruidsgeschenk aan Rebekka. Ook

schonk hij kostbaarheden aan haar broer en aan haar moeder.
54 Toen kwamen zij eindelijk tot den maaltijd. Zij aten en dronken, hij met de mannen, die hem begeleidden. Zij brachten daar ook den nacht door. Maar zij stonden reeds vroeg in den morgen op. Zoodra hij de familie ontmoette, zei hij: Sta mij toe, dat ik weer naar mijn heer afreis!
55 Haar broeder en haar moeder antwoordden echter: Laat het meisje nog een dag of tien bij ons blijven en ga dan
56 heen! Maar hij zei tot hen: Houdt mij niet op, nu de HEERE mijn weg zoo voorspoedig gemaakt heeft! Laat mij vertrekken en weer naar mijn heer gaan!
57 Om deze aangelegenheid tot wederzijdsch genoegen te regelen zeiden zij: Laten wij het meisje roepen en het aan haar beslissing overlaten!
58 Toen riepen zij Rebekka en zeiden tot haar: wilt ge met dezen man gaan? Zij antwoordde: Ja ik ga mee!
59 Zoo lieten zij hun zuster en haar min vertrekken met
60 den dienaar van Abraham en zijn mannen. Bij het afscheid zegenden zij Rebekka en zeiden tot haar: O gij onze zuster, word gij tot duizend maal tienduizenden, en uw nakroost neme de poort van zijn haters erfelijk in bezit!
61 Daarna stond Rebekka op met haar dienstmaagden. Zij bestegen de kameelen en volgden den man. Toen ging de dienaar met Rebekka op reis.
62 Izak nu was juist gekomen in de nabijheid van den put Lachai Roï; want hij vertoefde in het Zuiderland.
63 Toen hij tegen het vallen van den avond naar buiten was gegaan om te mediteeren in het vrije veld, en hij opkeek, zag hij opeens in de verte kameelen aankomen.
64 Toen Rebekka ook haar oogen opsloeg, zag zij Izak
65 en liet zich als bij intuïtie van den kameel afglijden. Om voor haar vermoeden zekerheid te krijgen zei zij tot den dienaar: Wie is die man daarginds, die ons in het veld tegemoet komt? De dienaar antwoordde: Dat is mijn heer! Toen nam zij overeenkomstig het heerschende gebruik den sluier en deed zich dien voor.
66 De dienaar deed Izak een omstandig verhaal van al wat hij verricht had.
67 Toen bracht Izak haar in de tent van zijn moeder

Sara. Hij nam Rebekka tot vrouw en kreeg haar lief. Zoo werd Izak getroost na den dood van zijn moeder.

ABRAHAMS HUWELIJK MET KETURA. ZIJN DOOD EN BEGRAFENIS.

25 : 1 Toen Abraham zich verheugen mocht in het huwelijk van zijn zoon Izak, dat geheel was naar 's HEEREN wil en beantwoordde aan zijn positie als erfgenaam der belofte, gevoelde hij te sterker zijn eigen eenzaamheid na het verscheiden van zijn vrouw.

Hij besloot, nogmaals in het huwelijk te treden, en nam zich een vrouw, die Ketura heette.

2 Zij schonk hem Zimran, Joksan, Medan, Midian, Jisbak
3 en Suah. Joksan werd vader van Scheba en Dedan. En de nakomelingen van Dedan waren de Assurieten, de Letusieten
4 en de Leümmieten. En de zonen van Midian waren Efa, Efer, Henoch, Abida en Eldaä. Deze allen zijn nakomelingen van Ketura.

5 Abraham gaf al wat hij bezat aan Izak, die als drager der belofte en zoon van Sara zijn wettige en universeele
6 erfgenaam was. Aan de zonen van Abrahams bijvrouwen gaf Abraham echter geschenken, waarmee hij hen nog bij zijn leven uit de nabijheid van zijn zoon Izak wegzond in Oostelijke richting naar het Oosterland, opdat de erfenis veilig gesteld werd voor den eenigen wettigen stamhouder, den zoon der belofte en het kind des wonders.

7 Dit is de levensduur van Abraham: hij leefde honderd
8 vijf en zeventig jaar. Toen ontsliep hij. Abraham stierf in gezegenden ouderdom, oud en der dagen zat, en hij werd vergaderd tot zijn voorgeslacht.

9 De vader van den zoon der belofte stierf ook in het land der belofte, waarop hij het recht in den Nazaat verkregen had. Hij vond zijn graf in het stuk land, dat als eenigst bezit in het beloofde land door hem verworven was. Eén in liefde tot hun vader begroeven zijn zonen Izak en Ismaël hem in de spelonk van Machpela in het stuk land

van Efron, den zoon van Zohar, den Hethiet, dat tegen-
10 over Mamre ligt, het stuk land, dat Abraham van de
Hethieten gekocht had. Daar is Abraham begraven en zijn
vrouw Sara.
11 Het geschiedde nu na den dood van Abraham, dat God
zijn zoon Izak, den erfgenaam der belofte, zegende. En Izak
woonde bij den put Lachai Roï.

INHOUD.

Pag.

Inleiding 5
§ 1. De naam van het boek 5
§ 2. De plaats van het boek 5
§ 3. De auteur van het boek 6
§ 4. De samenstelling van het boek 7
§ 5. De inhoud van het boek 9
§ 6. De paraphrase van het boek 11
Scheppingswerk en Scheppingsweek 14
Paradijs. Arbeid. Proefgebod. Naamgeving der dieren. Huwelijk 18
Zondeval. Vloek. Verlossing. Ellende 23
Kaïn en Abel. Een hoogmoedig geslacht. Plaatsvervanging. Publieke eeredienst 28
Het boek van Adams geslacht 33
De motiveering van den zondvloed. De opdracht tot het bouwen van de ark 36
Noach in de ark 38
Noach en zijn zonen na den vloed 43
De volkerentafel 47
De torenbouw van Babel en de spraakverwarring . . . 49
Het geslachtsregister van Sem en Terah 50
De roeping van Abram. Zijn tocht naar Kanaän 52
Abram in Egypte 53
Abram scheidt van Lot 55
Abram bevrijdt Lot 57
Belofte en Teeken. Het Bondsoffer 60
Saraï en Hagar. De geboorte van Ismaël 63
Verbond en Besnijdenis 65
De HEERE verschijnt als gast aan Abraham. Sara's lach. Abrahams voorbede voor Sodom 68
Sodoms ondergang en Lots redding en nakomelingschap . . 71
Abraham, Sara en Abimelech 76

De geboorte van Izak. De wegzending van Ismaël. Het bondgenootschap met Abimelech 78
De offerande van Izak 82
Sara's dood en begrafenis in de gekochte erfbegraafplaats . 85
Het huwelijk van Izak 87
Abrahams huwelijk met Ketura. Zijn dood en begrafenis . . 93

K 2643

PARAPHRASE

VAN HET BOEK

GENESIS

DOOR

Dr J. SCHELHAAS Hzn.

TWEEDE DEEL

HOOFDSTUK 25:12 - 50:26

T. WEVER N.V. — FRANEKER.

WOORD VOORAF.

Het tweede deel van de Paraphrase van Genesis gaat in volgorde van verschijning aan het eerste deel vooraf, omdat dit het eerst persklaar was en de uitgever er prijs op stelde, met de uitgave niet te wachten, tot beide tegelijk zouden kunnen verschijnen. We hopen spoedig het eerste deel te laten volgen, waarin ook de inleiding zal worden opgenomen.

De schrijver.

NAGESLACHT EN DOOD VAN ISMAEL.

25 : 12 Hetgeen thans volgt bevat de geschiedenis van Ismaël, den zoon van Abraham, dien de Egyptische Hagar, de slavin van Sara, aan Abraham geschonken heeft, meer bijzonder wat zijn nageslacht betreft.
13 Dit zijn de namen van Ismaëls zonen, te weten hun namen naar hun geslachten: de eerstgeborene van Ismaël Nebajoth,
14 voorts Kedar, Adbeël, Mibsam, Misma, Duma, Massa,
15 Hadad, Tema, Jetur, Nafis en Kedma.
16 Dit zijn de zonen van Ismaël, en wel hun namen, zooals zij voortleven in hun dorpen en kampementen: twaalf vorsten hunner stammen.
17 En dit is de levensduur van Ismaël: honderd zeven en dertig jaar. Toen kwam hij aan zijn einde, stierf en werd vergaderd tot zijn voorgeslacht.
18 De nakomelingen van Ismaël woonden van Chawila af tot Sur, dat niet ver ten Oosten van Egypte ligt, in de richting van Assur. Hij heeft zich daar tegenover al zijn broeders neergezet.

GEBOORTE, JEUGD EN EERSTGEBOORTERECHT VAN JAKOB EN EZAU.

25 : 19 Nu volgt de geschiedenis van Izak, den zoon van
20 Abraham. Abraham gewon Izak. Izak was veertig jaar oud, toen hij in het huwelijk trad met Rebekka, de dochter van den Arameeër Bethuel uit Paddan-Aram, de zuster van den Arameeër Laban.
21 Omdat Rebekka onvruchtbaar was, bad Izak met kracht en bij herhaling tot den HEERE met het oog op zijn echtgenoote en in haar tegenwoordigheid om den kinderzegen. Eindelijk — na twintig jaren — liet zich de HEERE van hem verbidden en verleende Hij hem het voorrecht, dat zijn vrouw Rebekka zwanger werd.
22 Toen zij in gezegende omstandigheden verkeerde, stieten de kinderen eens in haar schoot tegen elkander. Dit greep haar erg aan, omdat dit haar de aankondiging van een tweeling en van botsing scheen. Onthutst en in haar hoopvolle verwachting geschokt vroeg zij: Als het is, zooals ik denk, waarom treft mij dan zoo iets? Zij ging in deze onzekerheid den eenig goeden weg: zij zocht den HEERE en
23 bad Hem om antwoord op haar vragen. En de HEERE zeide tot haar: Twee volken zijn in uw schoot, in hun stamvaders daar bijeen; deze twee natiën zullen zich echter reeds bij de geboorte van de stamvaders vaneen scheiden, omdat zij krachtens beschikking principieel verschillend zijn. Zij zullen met elkander worstelen in een geweldigen strijd, waarin het eene volk het andere zal overwinnen. In tegenstelling met hetgeen men zou verwachten zal de oudste het tegen den jongste moeten afleggen en hem dienstbaar zijn.
24 Toen nu haar dagen vervuld waren, en dies het oogenblik aanbrak, waarop zij baren moest, toen was het precies zoo-

als voorvoeld en voorzegd was: er waren tweelingen in haar
25 schoot. De eerste kwam ter wereld, roodbruin en zoo behaard, dat hij wel geheel bekleed scheen met een haren
26 mantel. Dies noemde men hem Ezau [1]). Daarna kwam zijn broeder te voorschijn. Zijn hand hield, als had hij zijn broeder willen vóórkomen, de hiel van Ezau vast. Daarom noemde men hem Jakob [2]). Izak was zestig jaar oud, toen hij vader werd van deze kinderen.
27 De jongens groeiden voorspoedig op. En toen zij volwassen werden, werd Ezau een geoefend jager, die zich gaarne ophield in het vrije veld, maar Jakob werd een herder, die het vredig en rustig verblijf en bedrijf in en bij de tenten minde.
28 In verband met den uiteenloopenden aard en arbeid was er ook verschil van voorkeur bij de ouders. Izak had een zwak voor Ezau, omdat hij zoo echt smullen kon van het wild, dat deze ving en voor hem toebereidde. Maar Rebekka hield bijzonder veel van Jakob.
29 Eens was Jakob juist aan het kokerellen geweest, toen
30 Ezau uit het veld kwam, vermoeid van de jacht. Hongerig van den verren tocht sloeg Ezau begeerig zijn oogen op het eten, dat daar stond te dampen. En met groote gretigheid zei hij tegen Jakob: Laat mij toch slorpen van dat roode, dat roode daar, want ik ben moe. Daarom noemt men hem Edom [3]).
31 Jakob zag de gelegenheid schoon, om voor zich als voorwaarde te bedingen, wat hij reeds lang begeerde en zocht

---

[1]) De naam *Ezau* is nog niet bevredigend te verklaren. Het vermoeden ligt voor de hand, dat er een zinspeling op de harigheid van den pas geborene in schuilt.

[2]) Vanwege de zinspeling door den woordvorm (*Aqeb* is het Hebreeuwsche woord voor *hiel*) zullen wij *Jakob* hebben te verstaan als: *hielvasthouder, hiellichter.* Reeds hierom kan Ezau in Gen. 27 : 36 gezegd hebben, dat Jakobs naam bedrieger is. Een hielvasthouder of hiellichter wil immers den ander vóórkomen of doen struikelen op bedriegelijke wijze. Maar Ezau zal in dezen naam ook wel een vorm van het werkwoord *aqab* = *bedriegen* hebben gezien. De beteekenis van den naam is dan: *die bedriegt,* dus: *bedrieger.*

[3]) Dat *Edom rood* beteekent is niet op goede gronden vast te stellen. *Edom* gelijkt in klank veel op *adom* = *rood.* Wij zullen hier derhalve te doen hebben met een woordspeling door klankovereenkomst. *Edom* wordt dan hierdoor als *„de roode"* gekenschetst in verband met zijn begeerte naar *het roode.*

te verwerven. Hij maakte zonder eenige scrupule misbruik van Ezau's positie. Zonder te bedenken, dat het eerstgeboorterecht niet te koop is, en dat hij het onteerde, door het te willen koopen, en dan ook nog voor zulk een prijs, zei hij: Verkoop mij dan vandaag eerst je eerstgeboorterecht.
32 Onder den invloed van den sterk geprikkelden eetlust, zonder uitzicht op eeuwig goed, en zonder hoop op de belofte van den Nazaat zei Ezau: Ik ben immers toch op weg naar den dood, en wat heb ik dan aan het eerstgeboorterecht?
33 Jakob was echter niet tevreden met deze losse toezegging. Hij wilde volle zekerheid, dat het door hem zoo hoog gewaardeerde recht voor zoo geringen prijs volledig aan hem was afgestaan. Vandaar, dat hij nog met den eisch kwam: Doe er mij dan nu een eed op! Zonder zich ook maar een oogenblik te bedenken legde Ezau den eed af en verkocht zoo zijn eerstgeboorterecht aan Jakob.
34 Daarna gaf Jakob aan Ezau brood en linzenmoes. Deze at en dronk, stond vervolgens op en ging zijns weegs. Onbewogen en onverschillig stelde hij spijs en drank ter vervulling van zijn oogenblikkelijke behoefte boven het blijvend goed, dat in de heilige linie besloten en verscholen lag. Zoo verachtte Ezau het eerstgeboorterecht.

IZAK EN ABIMELECH.

26 : 1 Toen er een hongersnood in het land kwam — dit is natuurlijk een geheel andere dan de eerste hongersnood, die gelijk bekend is in de dagen van Abraham geheerscht heeft —, ging Izak naar Abimelech, den koning der Filistijnen, naar Gerar. De richting, waarheen hij zich begaf, en de reden, die tot dezen tocht dwong, wezen op diens overweging, door te trekken naar Egypte.
2 Vóór hij echter tot een beslissing gekomen was, verscheen de HEERE hem en zeide: Trek niet af naar Egypte, maar
3 blijf wonen in het land, dat Ik u zeg. Vertoef als vreemdeling in dit land. Wanneer ge u hier gehoorzaam vestigt, dan zal Ik met u zijn en u zegenen, want aan u en aan uw nakomelingschap zal Ik al deze gebieden geven. Ik zal den eed gestand doen, dien Ik uw vader Abraham gezworen heb.
4 Ik zal uw nazaten zoo talrijk maken als de sterren des hemels, en uw nakomelingschap al deze gebieden geven. Ook zal in uw Nazaat door gemeenschap met Hem Mijn
5 zegen tot alle volken der aarde komen. Ik beloof u dit alles om het feit, dat Abraham mij gehoorzaam geweest is en nauwgezet in acht genomen heeft wat Ik hem oplegde: Mijn geboden, inzettingen en wetten.
6 Hiermede was de zaak beslist: gelijk vanzelf spreekt bleef Izak nu te Gerar wonen.
7 Toen Izak zich daar metterwoon vestigde, had hij nog geen kinderen. Omdat zijn verhouding tot Rebekka mede hierdoor aan de omwonenden niet geheel duidelijk was, Rebekka echter sterk de aandacht trok, kwamen de burgers dier plaats tot hem om informaties betreffende zijn vrouw. Maar hij gaf ten bescheid: Zij is mijn zuster. Want hij durfde niet zeggen: Zij is mijn vrouw. Hij dacht: De burgers

van deze plaats moeten mij niet van het leven berooven
om Rebekka, want zij ziet er bekoorlijk uit.
8 Het verblijf aldaar werd gedurig gerekt. Toen hij daar
reeds geruimen tijd verkeerde, keek Abimelech de koning
der Filistijnen eens door het raam en zag toen tot zijn ver-
bazing, dat Izak met den lach der liefde op het gelaat
Rebekka minnekoosde, zoodat het onomstootelijk voor hem
9 vaststond, dat zij zijn echtgenoote was. Daarom ontbood
Abimelech Izak en zei: Zij is immers uw echtgenoote! Hoe
hebt ge nu kunnen zeggen: Zij is mijn zuster? Izak voerde
echter tot zijn verdediging aan: Omdat ik bij mijzelf zei:
Ik moet om haar geen gevaar voor mijn leven loopen.
10 Maar Abimelech zei op afkeurenden toon: Wat is dit nu
voor een houding, die ge jegens ons hebt aangenomen?
Hoe licht had een van het volk met uw vrouw gemeen-
schap gehouden, en dan hadt gij door uw toedoen schuld
over ons gebracht!
11 Al veroordeelde Abimelech aldus de oneerlijkheid van
Izak, hij begreep toch diens vrees, die hem tot dit gedrag
verleid had. Dies vaardigde hij, om voor het vervolg alle
reden voor vrees weg te nemen, voor heel het volk een
gebod uit van dezen inhoud: Wie aan dezen man of aan
zijn echtgenoote raakt, zal onherroepelijk met den dood
gestraft worden.
12 Izak beoefende in dat land ook den landbouw. In het
eerste jaar, waarin hij het zaaikoren aan de aarde toever-
trouwde, verkreeg hij onder den zegen des HEEREN ter
beschaming van alle vrees voor misoogst een honderd-
13 voudige vrucht. Die zegen bleef hem vergezellen, zoodat hij
groot werd ja gaandeweg al meer toenam in aanzien en
14 vermogen, totdat hij zeer groot geworden was. Hij kreeg
in bezit kudden klein- en rundvee, en een talrijken slaven-
stoet, zoodat de Filistijnen brandend jaloersch op hem wer-
15 den. In hun afgunst keerden zij zich eerst tegen hetgeen
zijn vader Abraham, die inmiddels gestorven was, in dit
land had toebehoord. Zij stopten de putten dicht, die deze
door zijn knechten in zijn dagen had laten graven, en vulden
ze met aarde. Maar dit kon Izak, zoolang hij te Gerar
16 woonde, geen afbreuk doen. De jaloezie werd echter zoo
sterk, dat Abimelech meende persoonlijk te moeten in-

grijpen. Hij richtte tot Izak het als een bevel klinkend
verzoek: Ga bij ons weg, want gij zijt veel machtiger ge-
17 worden dan wij. Zonder tegenspreken ging Izak op 's konings
eisch vandaar weg. Hij sloeg zijn tenten op in het dal van
18 Gerar en vestigde zich aldaar. Nu ondervond Izak den
hinder van de daad der Filistijnen, aangezien hij zich thans
bevond in de omgeving, waar de waterputten waren, die
in de dagen van Abraham gegraven waren, maar door de
Filistijnen na Abrahams dood waren dichtgestopt. Hij groef
echter eenvoudig deze waterputten weer op en gaf ze, om
tot uitdrukking te brengen, dat dit eertijds de putten van
zijn vader waren, dezelfde namen, die zijn vader eraan ge-
geven had. Daarvan zeiden de Filistijnen, gedachtig aan
het verbond, dat zij met Abraham gesloten hadden, en aan
19 het erfrecht van Izak, dan ook niets. Maar toen de knech-
ten van Izak in dat dal groeven en daar een bron met
20 stroomend water vonden, twistten de herders van Gerar met
de herders van Izak, terwijl zij beweerden: Dat water is
van ons. Izak zag daarom van het bezit van deze bron af,
al erkende hij het recht van de herders van Gerar niet.
Dit kwam wel uit in den naam: Eseq [1]), dien hij aan den
21 put gaf, omdat zij hem dien betwist hadden. Daarop groeven
zij een anderen put, maar zij maakten ook daarover on-
22 eenigheid; dien noemde hij toen Sitna [2]). Omdat hij liefst
alle twist en strijd wilde vermijden, liet hij niet alleen ook
dezen put aan zijn bestrijders, maar brak hij ook vandaar
op. Op zijn nieuwe verblijfplaats groef hij weer een put, en
daarover twistten zij niet. Dien noemde hij Rehobôth [3]),
waardoor hij uitdrukking gaf aan zijn dankbare gezindheid,
die hij uitsprak in deze woorden: Want nu heeft de HEERE
ons ruimte gemaakt, zoodat wij in dit land kunnen gedijen.
23 Hoewel hij in de ruimte gebracht was, bleef hij toch ook
daar niet wonen, maar toog vandaar naar Berseba.
24 Den eersten den besten nacht, dien hij hier doorbracht,
verscheen de HEERE hem en zeide: Ik ben de God van
uw vader Abraham; vrees dus niet, want Ik ben met u en

---

[1]) = Twist.
[2]) = Bestrijding.
[3]) = Ruimte.

Ik zal u zegenen en uw nageslacht talrijk maken ter wille
van Mijn knecht Abraham.
25 Na deze bemoediging door 's HEEREN verschijning en
belofte bouwde Izak in dankbare gezindheid, en met de be-
geerte, den HEERE te eeren door offeranden, daar een al-
taar. Ook riep hij in publieken eeredienst den naam des
HEEREN aan. Hij sloeg daar zijn tent op en de knechten
26 van Izak groeven er een put. Hij had nog geen kennis ont-
vangen van de ontdekking van dit water, toen onverwacht
en ongedacht Abimelech voor hem stond, gekomen uit
Gerar, met zijn vriend[1]) Achuzzath en zijn krijgsoverste
27 Pichol. Hoogelijk verwonderd ontving hij hen met de woor-
den: Hoe komt gij nu zoo tot mij, terwijl gij mij toch haat
28 en mij bij u weggezonden hebt? Maar zij antwoordden ter
verklaring van hun komst: Wij hebben heel duidelijk op-
gemerkt, dat de HEERE met u is. Daarom hebben wij ge-
zegd: laat er toch een eedverbintenis tusschen ons zijn,
d.w.z. tusschen ons en u. Wij willen een verbond met u
29 sluiten, waarin wij overeenkomen: Gij doet ons geen kwaad,
gelijk wij u geen leed hebben berokkend, maar u niets dan
goed hebben gedaan en u in vrede hebben laten trekken.
Gij zijt nu eenmaal de gezegende des HEEREN.
30 Nu de gasten in hun woorden lieten uitkomen, dat zij
vredelievende bedoelingen hadden, en er prijs op stelden,
het feit der wegzending in een gunstig licht te plaatsen,
kwam Izak op deze zaak niet meer terug. Hij toonde zijn
bereidwilligheid, om hun voorstel te aanvaarden, door een
maaltijd voor hen aan te richten en met hen te eten en
31 te drinken. Ook bewees hij hun gastvrijheid voor den nacht.
Toen zij 's morgens vroeg waren opgestaan, zwoeren zij
elkander den eed, waarna Izak hun uitgeleide deed en zij
in vrede van hem heengingen.
32 Het was nu juist op dien dag, dat de knechten van Izak
hem bericht kwamen brengen aangaande den put, dien zij
gegraven hadden, met de woorden: Wij hebben water ge-
vonden.

---

[1]) Het is waarschijnlijk, dat met de kenschetsing „zijn vriend" een ambt wordt bedoeld, waarbij dan wel te denken is aan de positie van (groot)vizier, den hoogst geplaatsten en meest vertrouwden raadsman des konings.

33 Zoo kwam het, dat hij in verband met hetgeen 's morgens plaats gevonden had, dien Siba[1]) noemde. Daarom heet die stad Berseba tot op dezen dag.

---

[1]) *Sjibah* beteekent *zeven*. Waar dezelfde medeklinkers met andere klinkers verbonden het woord voor *Eed* vormen, de Grieksche vertaling *Eed* gelezen heeft, *eed* en *zeven* ook onderling samenhangen, en de naam *Ber-Seba* ook spreekt van den *eed*, daar moet *Sjibah* ook in den zin van *Eed* worden opgevat, of met andere klinkers als *Sjibuah* = *Eed* gelezen worden.

DE ZEGEN DER EERSTGEBOORTE EN DE STRIJD DAAROVER.

26 : 34 Toen Ezau veertig jaar oud was, nam hij tot vrouw
Judith, de dochter van den Hethiet Beëri, en Basmath, de
35 dochter van den Hethiet[1]) Elon. Deze vrouwen stamden uit
het volk des lands. Door deze huwelijksverbintenis werd
derhalve zoowel de godsdienst als de afgezonderdheid van
het geslacht, waaraan de eisch van vreemdelingschap ge-
steld was, geschonden en verwaarloosd. Daarom waren deze
schoondochters een bron van bitter zielsverdriet voor Izak
en Rebekka.

27 : 1 Toen Izak oud geworden was, werden zijn oogen zoo
zwak, dat hij niet meer kon zien. Zijn hooge leeftijd deed
hem erop bedacht zijn, af te handelen, wat noodzakelijk
vóór zijn dood diende te geschieden. Daarom nam hij maat-
regelen, om den vaderlijken zegen te geven, opdat de dood
dit niet onmogelijk zou maken. Ofschoon de HEERE tot
Rebekka gezegd had, dat de oudste den jongste dienstbaar
zou zijn, liet hij zich hierdoor thans niet leiden. Ook het
indroeve feit, dat Ezau door zijn gemengd huwelijk de
heilige linie voor zich had prijs gegeven, en getoond had,
religieus noch ethisch als erfgenaam van den zegen in aan-
merking te kunnen komen, kon hem niet afbrengen van
zijn voornemen, zijn oudsten zoon met den zegen te begif-
tigen. Ezau was nu eenmaal de eerstgeborene. En zijn zwak
voor Ezau en diens smakelijk wildbraad deed hem te meer
in zijn plan volharden. Zoo riep hij Ezau, zijn oudsten
zoon, en zei tegen hem: Mijn zoon! Deze antwoordde: Ja
2 wat blieft u? Door dit antwoord zeker van zijn aanwezig-

---

[1]) Volgens enkele oude vertalingen was Elon een Heviet.

heid en opmerkzaamheid zei hij: Ge weet, ik ben oud.
Natuurlijk weet niemand vooruit, wanneer hij sterven moet.
Maar gezien mijn leeftijd zou het met mij wel eens niet zoo
3 lang meer kunnen duren. Neem daarom uw jachtgereed-
schap, uw pijlkoker en uw boog, ga het veld in en schiet
4 mij een stuk wild. Maak me dat lekker klaar, zooals ge wel
weet, dat ik het graag heb, en breng het mij. Ik zal er mij
dan aan te goed doen, om u daarna van harte te zegenen,
eer ik voorgoed de oogen sluit.
5 Maar Rekekka stond te luisteren, toen Izak tot zijn zoon
Ezau sprak. Onmiddellijk rees voor haar geest op het woord
des HEEREN, dat haar had medegedeeld, dat de jongste
recht had op den zegen. Haar voorliefde voor Jakob kwam
tevens terstond in het geweer. Eén ding stond bij haar vast:
zij zou Izaks voornemen verhinderen. Zij dacht er niet aan,
in deze zaak, waarin de HEERE reeds Zijn besluit had ge-
openbaard, nu ook naar Gods wil te vragen. Zij overwoog
niet, dat slechts rechte wegen den HEERE aangenaam zijn.
Zij stelde het ook niet vol vertrouwen in 's HEEREN hand,
dat Hij er voor zou zorgen, dat de door Hem aangewezen
erfgenaam ook den zegen verkreeg. Neen zij moest nu zelf
optreden. Van haar activiteit en vindingrijkheid, zoo meen-
de zij, hing het nu af. Daarom was zij ook niet kieskeurig
inzake de middelen. Zoodra Ezau naar het jachtveld gegaan
was met het doel een stuk wild te schieten, om het zijn
vader te kunnen brengen, maakte Rebekka gebruik van
6 hetgeen zij afgeluisterd had. Zij zei tegen haar zoon Jakob:
Ik hoorde zoojuist je vader tegen je broer Ezau zeggen:
7 breng mij een lekker klaargemaakt heerlijk stukje wild-
braad, om er mij aan te goed te doen en je dan te zegenen
als in de tegenwoordigheid des HEEREN vóór mijn dood.
8 Luister daarom naar mij, Jakob, en doe wat ik je gebied:
9 loop gauw even naar de kudde en haal mij daaruit twee
beste geitenbokjes. Ik zal ze wel braden en als een lekker
hapje wildbraad bereiden voor je vader, precies zooals hij
10 er zoo echt van houdt. Jij brengt het dan je vader, dat hij
er zich aan te goed doet, opdat hij jou zegene vóór zijn
dood. Jakobs gedachten gingen onder het spreken van zijn
moeder onwillekeurig terug naar den dag, waarop hij het
eerstgeboorterecht gekocht had. Hij beschouwde zichzelf

als de rechtmatige erfgenaam. Het gevaar, dat hij het nu
toch nog zou verliezen, was groot. Dit maakte hem bereid,
het met de eerlijkheid niet zoo nauw te nemen. Evenals
zijn moeder liet hij na, het in den rechten weg van God te
verwachten. Daar kwam bij, dat Ezau immers zijn vader
ook niet gewezen had op den verkoop van het eerstgeboorte-
recht. Hij maakte dus geen bezwaar tegen het bedrog, dat
11 zijn moeder om hem en met zijn hulp wilde plegen. Hij zat
echter nog wel met een moeilijkheid, niet van ethischen,
maar van technischen aard. Daarmee kwam hij voor den
dag in de opmerking, die hij tegen zijn moeder Rebekka
maakte: U hebt er niet aan gedacht, dat mijn broer Ezau
12 erg harig is, en ik heelemaal glad ben. Misschien zal mijn
vader mij betasten. En dan ben ik natuurlijk in zijn oogen
niet anders dan een spotter, die van zijn gebrek misbruik
maakt. En zoo zal ik vloek over mij halen in plaats van
13 zegen. Maar zijn moeder liet zich niet uit het veld slaan.
Zij wist ook hiervoor wel een oplossing. De gevolgen vreesde
zij niet. Zij zei slechts: Op mij ruste de vloek, waar je voor
vreest, jongen. Luister slechts naar mij en ga ze mij halen.
14 Toen liep hij heen en haalde ze en bracht ze aan zijn
moeder. Zijn moeder bereidde ze terstond als een lekker
15 stukje wildbraad, zooals zijn vader het graag had. Rebekka
nam verder ook alle mogelijke voorzorgsmaatregelen. Zij
haalde de beste kleeren van haar oudsten zoon Ezau te voor-
schijn die bij haar in huis opgeborgen waren, en liet die haar
16 jongsten zoon Jakob aantrekken. De vellen van de geiten-
bokjes gebruikte zij als bekleeding van zijn handen en van
17 het gladde van zijn hals. Daarna gaf zij het lekker hapje
en het brood, dat zij klaargemaakt had, haar zoon Jakob
18 in de hand. Zoo gekleed en toegerust begaf hij zich naar
zijn vader. Om diens aandacht op zijn aanwezigheid te
vestigen, zei hij: Vader! Deze antwoordde: Ja wat is er?
Omdat hij echter niet zien kon, wie er voor hem stond,
voegde hij er meteen de vraag aan toe: Wie zijt gij, mijn
19 zoon? Toen zei Jakob tegen zijn vader: Wel ik ben Ezau,
uw eerstgeborene. Ik heb gedaan, zooals u mij gezegd hebt.
Kom nu overeind, ga gemakkelijk zitten en doe u te goed
aan mijn wildbraad, opdat u mij van harte zegent.
20 Het viel den blinden Izak bijzonder op, dat de jager zoo

ongewoon vlug in staat was, aan zijn verzoek te voldoen. Daarom zei hij tegen zijn zoon: Hoe is 't mogelijk, dat ge zoo gauw iets hebt kunnen vinden, jongen! Deze ontzag zich niet ter bevrediging van zijn vromen vader met een vrome verklaring aan te komen. Prompt antwoordde hij: Omdat de HEERE uw God het mij heeft laten tegenkomen.
21 Deze verwijzing naar hooger bestiering kon echter toch Izaks wantrouwen niet geheel wegnemen. Daartoe was de klank van de stem te ongewoon. Omdat zijn oogen hem niet ten dienste stonden, greep Izak naar een ander middel, om zich zekerheid te verschaffen. Hij zei tegen Jakob: Kom toch eens hier vlak bij mij! Dan kan ik u betasten, mijn zoon, om te weten, of ge inderdaad mijn zoon Ezau
22 zijt, of niet. Zonder aarzelen trad Jakob op zijn vader Izak toe. Deze betastte hem. En het resultaat van het onderzoek was, dat hij zei: De stem is Jakobs stem, maar de handen zijn Ezau's handen.
23 Hij herkende hem niet, omdat zijn handen even harig waren als die van Ezau. Daarom besloot hij, hem te zegenen.
24 Doch nogmaals waakte de achterdocht in hem op, waarom hij rechtstreeks vroeg: Zijt gij werkelijk mijn zóon Ezau? Maár hierop antwoordde Jakob ook zonder eenige wanke-
25 ling: Ja zeker. Toen moest Izak het wel gelooven. Hij aarzelde dan ook niet langer, maar zei: Zet het dan maar dicht bij mij. Dan zal ik van het wildbraad van mijn zoon genieten om u daarna van harte te zegenen. Toen diende hij het hem op en hij at. Ook schonk hij hem wijn in, en hij
26 dronk. Nadat Izak gesmuld had van zijn lievelingsgerecht, had hij nog behoefte aan een blijk van kinderliefde en innige verwantschap. Daarom zei hij als vader tot zijn zoon:
27 Kom toch bij mij, en geef mij een kus, mijn zoon! Toen Jakob bij hem kwam en hem kuste, rook Izak de geur van zijn kleederen en ging hij over tot het uitspreken van den zegen. Hij begon met den uitroep: Zie de geur van mijn zoon is als de geur van het veld, dat de HEERE gezegend heeft!
28 Maar ineens veranderde de gedachtengang van Izak. Van de jacht sprong hij over op den landbouw, ja den vollen zegen sprak hij uit, toen hij, door den Geest des HEEREN gedreven en beheerscht, aldus voortging: God geve u van

den dauw des hemels en van de vette landouwen der aarde,
en overvloed van koren en most.
29 Volkeren moeten u dienstbaar zijn en natiën zich voor
u nederbuigen. Wees heer over uw broeders. Dat de zonen
uwer moeder zich voor u nederbuigen.
Vervloekt wie u vervloeken, maar gezegend wie u zegenen!
30 Nog maar nauwelijks was Izak aan het einde van zijn
zegen gekomen, en had Jakob daardoor kans gezien, zich
uit de voeten te maken, of zijn broer Ezau kwam terug van
de jacht. Snel had hij in het vooruitzicht van den zegen
31 's vaders opdracht uitgevoerd. Hij bereidde eveneens het
lievelingsgerecht van zijn vader en bracht het hem met de
voldoening, dat hij voorspoedig in de vervulling van zijn
taak geslaagd was. Opgewekt zei hij tegen zijn vader:
Vader, kom nu overeind; doe u te goed aan het wildbraad
van uw zoon, opdat u mij van harte zegent.
32 Maar zijn vader had juist smakelijk gegeten en den zegen
uitgesproken. Geen wonder dus, dat hij niet zoo gauw vat-
ten kon, wat hem nu overkwam, en slechts antwoordde met
de vraag: Wie zijt gij? Deze vraag had Ezau heelemaal niet
verwacht. Door zijn gedachten schoot ineens de herinnering
aan zijn verkoop van het eerstgeboorterecht. En nu hij vaag
reeds zich bedreigd gevoelde in zijn verwachting, antwoord-
de hij met vollen nadruk op zijn positie en recht: Ik ben uw
zoon, uw eerstgeborene, Ezau.
33 Toen Izak dit hoorde, begon hij van schrik over al zijn
leden te beven. En in zijn verwarring zei hij: Wie is *hij*
dan, die reeds wild geschoten en mij gebracht heeft? Ik
heb ook al van alles genoten, eer gij kwaamt, en ik heb
hem gezegend. Ook zal hij gezegend zijn. De laatste woor-
den zei Izak met bijzonderen klemtoon. Want al sprekende
was hij tot helderheid gekomen. Nu zag hij in, dat hij den
verkeerde had willen zegenen, maar dat de HEERE het
door het bedrog van Jakob heen zoo geleid had, dat de
ware erfgenaam den zegen verkregen had. En daarom wilde
hij Ezau geen oogenblik meer in het onzekere laten, maar
de harde boodschap aanstonds hem onverbloemd mede-
deelen.
34 Ezau stond verplet bij het hooren van de woorden van
zijn vader. Zijn felle smart schreeuwde hij uit in zeer luid en

bitter geschrei. En in onbeheerscht verlangen smeekte hij zijn vader: Zegen mij, ook mij, mijn vader!

35 Deze veroordeelde echter wel de zonde, maar hield de zaak voor afgedaan. Daarom zei hij slechts: Uw broeder is met bedrog gekomen en heeft den zegen, dien ik u toegedacht had, aan zich getrokken.

36 Wild bruiste de woede in Ezau op, toen hij dit hoorde. Omdat hij het eerstgeboorterecht verkocht had, was zijn woede tegen Jakob te heviger. Berouw over de verachting van het eerstgeboorterecht kende hij niet. Erkennen, dat hij feitelijk zijn recht op den zegen verspeeld had, wilde hij niet. Willekeurig onderscheidde hij ter zelfhandhaving tusschen het eerstgeboorterecht en den zegen. Eigen zonde voorbijziend zag hij de zonde van zijn broer te scherper. En zoo sprak hij het hoonende woord: Is het niet, omdat men hem Jakob [1]) noemt, dat hij mij nu tweemaal bedrogen heeft? Mijn eerstgeboorterecht heeft hij zich toegeëigend, en nu heeft hij mij zoo waar ook nog mijn zegen afhandig gemaakt!

Maar ineens kwam de gedachte weer in hem op, dat het toch mogelijk moest zijn, dat hij ook nog een zegen ontving. En hij gaf daaraan uiting in de vraag: Hebt gij dan geen zegen voor mij overgehouden?

37 Doch Izak gaf Ezau ten antwoord: Ik heb hem immers tot heer over u gesteld en al zijn broeders heb ik hem tot knechten gegeven. Bovendien heb ik er ten zijnen voordeele koren en most aan toegevoegd. Wat zou ik dan nog voor u kunnen doen, mijn zoon?

38 Maar Ezau kon niet gelooven, dat de zegen ondeelbaar was. En het scheen hem verschrikkelijk, ongezegend te moeten heengaan. Daarom waagde hij een laatste poging en zei tot zijn vader: Hebt gij dan slechts dezen éénen zegen, vader? Zegen mij, ook mij, mijn vader! Toen kon Ezau zich niet meer inhouden en hij begon luidkeels te weenen.

39 Dit kon zijn vader Izak niet langer aanhooren. Hij wist, dat de ondeelbaarheid van den zegen onaantastbaar was. Maar hij zag toch de mogelijkheid, om Ezau de toekomst te voorzeggen. Hij wilde tot geen prijs de waarheid krenken,

---

[1]) Zie de noot op Gen. 25 : 26 over de beteekenis van dezen naam.

maar toch ook Ezau tegemoet komen. En omdat deze mogelijkheid hem uit de moeilijkheden kon uithelpen, antwoordde hij Ezau en zei tot hem:

Zie buiten de vette landouwen der aarde zal uw woonplaats zijn, en zonder den dauw des hemels, die van boven afdaalt.

40 Van uw zwaard zult gij moeten leven en uw broeder dienstbaar zijn. Maar het zal gebeuren, als gij in een ongebonden leven uw vrijheid zoekt, dat gij zijn juk van uw hals zult afrukken.

41 Ezau had heel goed begrepen, dat de echte zegen hem ontgaan was. Hij legde zich daar niet zoo maar bij neer. Hoewel hij weten kon, dat vloek was toegezegd aan allen, die Jakob vloekten, bewoog dit hem niet tot verteedering noch tot verzoening met zijn broeder. Integendeel hij was Jakob vijandig gezind om den zegen, waarmee zijn vader hem gezegend had. Dit ging zelfs zoover, dat Ezau met moordplannen rondliep. Hij zei bij zichzelf: Mijn vader zal, hoe droevig dit ook is, het wel niet lang meer maken. Zoodra hij in het graf ligt en hij er dus niet meer om kan treuren, zal ik mijn broer Jakob om het leven brengen.

42 Hij kon evenwel dit plan niet heelemaal voor zich houden. Daardoor lekte het uit en konden aan Rebekka de woorden van haar oudsten zoon Ezau worden overgebracht. Deze was ook nu weer van zessen klaar. Zij liet haar jongsten zoon Jakob roepen en zei tegen hem: Ik kan je meedeelen, dat je broer Ezau op wraak zint en erop zit te broeden,
43 je van het leven te berooven. Luister daarom naar mij, jongen. Maak je klaar om te vluchten naar mijn broeder
44 Laban, naar Haran. Je zult bij hem eenige dagen moeten
45 blijven, totdat de drift van je broer bekoeld is. Zoodra de toorn van je broer zich van je heeft afgewend en hij vergeten is, wat je hem hebt aangedaan, zal ik je daar vandaan laten halen. Waarom zou ik ook jullie beiden verliezen op één dag?

Zoo zuchtte Rebekka reeds onder de gevolgen van de zonde. Zij moest nu al vreezen voor verlies van beide zonen door doodslag en doodstraf op één dag. En moeder en lievelingszoon moesten zich reeds gereed maken voor gedwongen scheiding door Jakobs vlucht, wie weet voor hoe

lang? Wel sprak zij ter geruststelling van zichzelf en haar zoon van enkele dagen. Maar heimelijk bekroop haar de vrees voor een langeren duur.

46 Nu moest zij echter haar man nog winnen voor Jakobs noodzakelijk vertrek. Zij had geen lust, om met hem ook maar een enkel woord te wisselen over het bedrog en de gevolgen daarvan. Wat had hij noodig met haar optreden in deze zaak? En waartoe zou het dienen, elkander verwijten te gaan maken? Bovendien was het de vraag, of Izak de reden, die zij had, wel afdoende zou achten. Neen zij had wel een heel ander motief, dat natuurlijk ook op haar overwegingen terdege zijn invloed oefende, maar dat zij toch nu speciaal naar voren bracht, om haar man te overtuigen van de noodzakelijkheid, dat Jakob hen voor een tijd verliet. Zij zei tegen Izak: Ik raak al mijn levenslust kwijt, als ik kijk naar die Hethietische vrouwen. Stel dat Jakob nu ook nog eens met zoo'n Hethietische vrouw, een van de dochters des lands, voor den dag komt, wat heb ik dan nog aan mijn leven?

JAKOBS VLUCHT OVER BETHEL NAAR HARAN MET DE OPDRACHT EEN VROUW TE ZOEKEN.

28 : 1 Rebekka deed niet tevergeefs een beroep op Izaks afkeer van alle verwantschap met de dochteren des lands. Zij wist wel, hoezeer het hem een doorn in het oog was, dat Ezau Hethietische vrouwen genomen had. Toen zij hem wees op het gevaar, dat ook Jakob zijn oog kon laten vallen op een Hethietisch meisje, was hij het dan ook terstond met zijn vrouw eens, dat dit moest voorkomen worden. Daartoe was hij wel bereid, Jakob voor een tijd naar zijn familie te laten vertrekken. Hij riep Jakob, toen hij met Rebekka hierin van gelijk gevoelen bleek te zijn, om hem zijn zegen mee te geven en hem dienaangaande een opdracht te verstrekken. Hij zei tegen hem: Neem geen vrouw
2 uit de dochteren van Kanaän! Maak u gereed voor de reis naar Paddan-Aram, naar het huis van Bethuel, den vader van uw moeder, en haal u vandaar een vrouw uit de doch-
3 ters van Laban, den broeder van uw moeder. God de Almachtige zegene u. Hij make u zoo vruchtbaar en talrijk,
4 dat gij tot een menigte van volken wordt, ja Hij geve u den zegen van Abraham, aan u en aan uw nageslacht met u, zoodat gij in eigendom moogt ontvangen het land, waarin gij een leven van vreemdelingschap hebt geleid, maar dat God toch aan Abraham gegeven heeft.

5 Met deze opdracht en dezen zegen zond Izak Jakob weg, toen deze heenging naar Paddan-Aram naar Laban, den zoon van Bethuel, den Arameeër, den broeder van Rebekka, de moeder van Jakob en Ezau.

6 Ezau hoorde al gauw, dat Izak Jakob gezegend en hem naar Paddan-Aram gezonden had met de opdracht, die feitelijk uit dien zegen voortvloeide, zich vandaar een vrouw te halen. Ja woordelijk werd hem daarbij overgebracht het

bevel, dat zijn vader aan Jakob gegeven had: Neem geen
7 vrouw uit de dochteren van Kanaän. Ook zag hij, dat Jakob
naar zijn vader en moeder geluisterd had en naar Paddan-
8 Aram vertrokken was. Dit alles maakte het hem wel over-
duidelijk, dat de dochters van Kanaän slecht bij zijn vader
9 Izak aangeschreven stonden. Hij wilde evenwel gaarne zijn
vader tegemoet komen. Omdat hij echter in deze aange-
legenheid alleen een zaak van bloed en niet van godsdienst
zag, meende hij in den geest van zijn vader te handelen,
als hij ook met een bloedverwante trouwde. Hij begreep
niet, dat dit slechts neerkwam op vermeerdering van het
aantal vrouwen en dus in geen enkel opzicht kon dienen
ter tegemoetkoming aan de bezwaren van zijn vader. Zoo
ging hij naar Ismaël en nam bij de vrouwen, die hij reeds
had, Machalath, de dochter van Ismaël, Abrahams zoon,
de zuster van Nebajoth, zich tot vrouw.
10 Intusschen was Jakob uit Berseba vertrokken en op weg
11 gegaan naar Haran. Als eenzaam reiziger bracht hij ook de
nachten onder den blooten hemel door. Daartoe zocht hij
telkens een geschikte gelegenheid, om te kunnen over-
nachten. Toen hij eens weer na het ondergaan van de zon
een als voor de nachtrust aangewezen plaats gevonden had,
nam hij een van de steenen, die daar verspreid lagen, legde
dien aan zijn hoofdeinde en begaf zich daar ter ruste.
12 Nadat hij ingeslapen was, droomde hij. En zie een ladder
stond op de aarde waarvan het boveneinde reikte tot aan
den hemel. En zie de engelen Gods klommen en daalden
13 daarlangs op en neder. En zie de HEERE stond daar boven
op, die zeide: Ik ben de HEERE, de God van uw vader
Abraham en de God van Izak. Het land, waarop gij ligt te
14 slapen, dat zal Ik u geven en aan uw nakroost. Uw na-
komelingschap zal zijn als het stof der aarde. Gij zult u
uitbreiden naar het Westen, naar het Oosten, naar het
Noorden en naar het Zuiden. Ook zal in u Mijn zegen uit-
gaan tot alle geslachten van den aardbodem, en in uw
15 Nazaat, in den weg des geloofs. Zie, Ik ben met u, Ik zal
u behoeden overal waar gij gaat, en u terugbrengen op
dezen bodem. Want Ik zal u niet verlaten, tot Ik vervuld
heb, wat Ik u heb toegezegd.
16 Toen ontwaakte Jakob uit zijn slaap. Spontaan gaf hij

uiting aan zijn spijt, dat de slaap hem geen gelegenheid
geboden had, welbewust en eerbiedig den HEERE te ont-
moeten, in de woorden: Waarlijk de HEERE was aan deze
plaats en ik heb het niet geweten!
17 Daarna drong pas recht tot hem door, wat hem weder-
varen was. De majesteit van den hoogverheven God met
zijn heilige engelen en Zijn nederbuigende goedheid in
Zijn verschijning, de verbinding tusschen hemel en aarde,
en Zijn heerlijke beloften vervulden zijn ziel met diep ont-
zag. En in heilig beven zei hij: Hoe ontzagwekkend is deze
plaats. Dit is niet dan een huis Gods, en dit is de poort des
hemels.
18 Niet meer in staat den slaap te vatten stond Jakob vroeg
in den morgen op. Zijn eerste daad was een daad van ge-
dachtenis: hij nam den steen, dien hij 's avonds tevoren
aan zijn hoofdeinde gelegd had, en zette dien overeind tot
een gedenkteeken. Om dien te wijden tot een teeken ter
herinnering aan de verschijning des HEEREN, goot hij er
19 olie boven over uit. Opdat blijvend uitdrukking zou wor-
den gegeven aan hetgeen hier geschied was, noemde hij die
plaats Bethel[1]), terwijl toch de stad, tot welker gebied
20 deze plaats behoorde, tevoren Luz heette. En de belofte
des HEEREN beantwoordde hij met de gelofte: Indien
God met mij is, mij behoedt op deze reis, die ik onderneem,
mij brood geeft om te eten en kleeding om aan te trekken,
21 indien ik behouden en wel mag terugkeeren tot mijns
vaders huis, en de HEERE zoo in alles toont, dat Hij mijn
22 God is, dan zal deze steen, dien ik als gedenkteeken heb
opgericht, een huis Gods wezen, en van al wat Gij mij geven
zult, zal ik U zonder eenige terughouding de tienden geven.

---

[1]) Beth—El = Huis Gods.

JAKOBS KOMST EN VERBLIJF IN HARAN. HUWELIJK, GEZIN, LOON.

29 : 1 Nadat Jakob de gelofte had afgelegd, dat hij bij behouden terugkeer juist hier bij dezen steen den HEERE zou ontmoeten met dankzegging en dankoffer, hief hij zijn voeten op en toog door het Noorden naar het land van de kinderen van het Oosten.
2 Toen hij eindelijk het doel van zijn tocht naderde, viel zijn oog ineens op een put in het veld, waaromheen bij nader toezien drie kudden kleinvee gelegerd waren. Omdat men gewoon was, uit dien put de kudden te laten drinken, maar de steen, die op de opening van den put lag, groot was,
3 wachtte men geregeld tot alle kudden daar samengekomen waren. Dan wentelde men met vereende krachten den steen van de opening van den put en gaf men het vee water. Daarna bracht men dan den steen weer op zijn plaats op de opening van den put.
4 Jakob, die door de aanwezigheid der herders gelegenheid vond, inlichtingen in te winnen, zei tegen hen: Vrienden, waar zijt gij vandaan? Zij antwoordden: Wij zijn uit Haran.
5 Toen hij hoorde, dat zij uit de woonplaats van zijn familie kwamen, informeerde hij nader met de vraag: Kent gij
6 Laban, den kleinzoon van Nahor? Zij zeiden: Jawel. Daarop vroeg hij weer: Maakt hij het goed? waarop zij antwoordden: Best; daar komt trouwens juist zijn dochter Rachel
7 aan met het vee. Deze laatste mededeeling maakte verder navragen overbodig. Hij wachtte nu vanzelf op Rachel, die hem uit de eerste hand kon inlichten en in contact met haar familie brengen. Om den tijd te korten kwam hij nu met de opmerking voor den dag, die hij al terstond als bekwaam herder bij zichzelf gemaakt had, maar nog niet eerder had kunnen uitspreken: Het is immers nog klaarlichte dag. Het is nog geen tijd voor het verzamelen van het vee. Geeft toch de kudde water en gaat ze dan weer weiden.

8 Maar zij zeiden: Dat kunnen wij niet, voordat alle kudden bijeen zijn en zij den steen van de opening van den put gewenteld hebben. Dan pas kunnen wij het vee laten drinken.
9 Hij was nog met hen in gesprek, toen Rachel aankwam met het vee van haar vader; want zij was een herderin.
10 Zoodra Jakob Rachel de dochter van zijn oom Laban en het vee van zijn oom Laban zag, trad hij, hulpvaardig en sterk als hij was, toe, wentelde den steen van de opening van den put en gaf het vee van zijn oom Laban te drinken.
11 Na door deze krachtprestatie een goeden indruk te hebben gewekt, begroette Jakob Rachel met een kus, waarbij hij, zijn ontroering niet meer meester, hoorbaar begon te
12 weenen. Jakob liet Rachel natuurlijk ook niet in onwetendheid, maar vertelde haar, dat hij een naë bloedverwant van haar vader, immers een zoon van Rebekka, was. Toen zij dat wist, maakte zij zich haastig uit de voeten, om het haar vader te vertellen, terwijl Jakob haar op eenigen afstand
13 volgde. Zoodra Laban de tijding over Jakob, zijn zusters zoon, vernam, liep hij hem met gezwinden pas tegemoet, omhelsde en kuste hem op ietwat overdreven wijze, en nam
14 hem mee in zijn huis. Deze vertelde hem toen alles, wat dienstig kon zijn, om de situatie op te helderen. En aangezien door dit verhaal alle mogelijkheid van twijfel uitgesloten was, zei Laban in de zekerheid, dat hij een zoon van zijn zuster voor zich had: Inderdaad, gij zijt mijn eigen vleesch en bloed. En zoo bleef hij een volle maand bij hem, waarin hij zich verdienstelijk maakte door het weiden van
15 de kudde. Toen besloot Laban, eens met hem te praten. Hij kon hem toch niet al maar door zonder eenige vergoeding voor zich laten werken. Wat zijn neef in het bedrijf waard was, had hij nu wel gezien. Maar omdat hij toch graag niet te veel betalen wilde, begon hij het onderhoud met de woorden: Al ben je nu mijn neef, daarom behoef je toch niet voor niets voor mij te werken. Zeg mij maar, wat je zou willen verdienen!
16 Nu had Laban twee dochters: de oudste heette Lea en de
17 jongste Rachel. Lea had fletse oogen, maar Rachel was een beeldschoon meisje met sprekende trekken.
18 Jakob, die reeds liefde voor Rachel had opgevat en

bovendien zich zijn opdracht wel herinnerde, bedacht zich
geen oogenblik. Hij zei: Wel laat ik u dan zeven jaren
19 dienen om uw jongste dochter Rachel. Laban zag onmiddellijk zijn voordeel in dit voorstel. Maar hij liet dat natuurlijk niet merken. Hij nam in zijn geslepenheid de houding van den goedgunstige aan, die beider voordeel gaarne wil behartigen, door te antwoorden: Het is beter, dat jij haar krijgt dan dat ik haar aan een vreemde geef. Laten we het dus zoo maar afspreken.
20 Zoo diende Jakob om Rachel zeven jaren, doch die waren
21 in zijn oogen als enkele dagen, zoo lief had hij haar. Maar hij had ook geen dag langer geduld. Zoodra hij zich het recht verworven had, wendde hij zich tot Laban met den eisch: Geef mij mijn vrouw, want mijn tijd is om, ik wil
22 nu tot haar komen. Laban kon hier natuurlijk niets op tegen hebben. Hij noodigde alle burgers van die plaats op de
23 bruiloft en richtte een feestmaal aan. Intusschen was hij niet van plan, Rachel thans uit te huwelijken. Hij zag er zijn belang in, Jakob te nopen, nog langer bij hem te werken zonder vergoeding in loon. Omdat hij wel wist, dat het Jakob om Rachel te doen was, durfde hij het aan, des avonds Lea te nemen en haar tot hem te brengen. En aangezien Jakob haar gelaat niet kon zien en Lea zich niet bekend maakte, kwam hij tot haar zonder ook maar iets
24 te vermoeden. Daarbij gaf Laban haar zijn slavin Zilpa, aan zijn dochter Lea wel te verstaan, als persoonlijke slavin.
25 Maar toen het morgenlicht begon te gloren, kwam Jakob tot de ontstellende ontdekking, dat het Lea was. Verontwaardigd riep hij Laban ter verantwoording met de woorden: Wat hebt gij mij nu geleverd? Ik heb u toch zeker om Rachel gediend? Waarom hebt gij mij dan bedrogen?
26 Maar Laban, die dit wel voorzien had, had zijn verontschuldiging gereed. Met een beroep op de volkszede zei hij: Het is ten onzent geen gebruik, dat men de jongste vóór de
27 oudste ten huwelijk geeft. En schijnbaar slechts ter kalmeering van den bedrogene voegde hij er onmiddellijk aan toe: Breng eerst de bruiloftsweek met deze ten einde, dan zal ik je ook die geven op voorwaarde, dat ge nog zeven
28 jaar erbij bij mij werkt. Jakob begreep nu heel goed, waar het zijn oom om te doen geweest was. Omdat hij echter

geen keus had, accepteerde hij Labans voorstel. Hij bracht,
zooals betaamde, de bruiloftsweek met Lea ten einde. Daar-
29 na gaf Laban hem zijn dochter Rachel tot vrouw. Laban
schonk daarbij aan zijn dochter Rachel zijn slavin Bilha
30 tot haar persoonlijke slavin. Zoo kwam Jakob ook tot
Rachel. En hij beminde ook Rachel boven Lea. Daarna bleef
hij volgens overeenkomst nog zeven jaar bij Laban in dienst.
31 Toen de HEERE zag, dat Lea leed onder het gemis aan
liefde bij haar man, schonk Hij haar moederweelde in
onderscheiding van Rachel, die de smart en den smaad der
onvruchtbaarheid moest dragen.
32 Lea werd zwanger en baarde een zoon, dien zij Ruben [1])
noemde. Want zij zei: Gewis de HEERE heeft acht ge-
slagen op mijn ellende, want nu zal mijn man mij beminnen.
33 Daarna werd zij weer zwanger en baarde een zoon. Daar-
door te zekerder van het winnen van de liefde van haar
man zei zij: Omdat de HEERE gehoord heeft, dat ik de
liefde van mijn man moet ontberen, heeft Hij mij ook dezen
34 gegeven. En zij noemde hem Simeon [2]). Weer werd zij zwan-
ger en baarde een zoon. In het vaste vertrouwen, dat haar
wensch nu zeker in vervulling zou gaan, zei zij: Nu zal
ditmaal mijn man zich aan mij hechten, want ik heb hem
drie zonen geschonken. Daarom noemde zij [3]) hem Levi [4]).
35 Nogmaals werd zij zwanger en baarde een zoon. Vervuld
van lof over 's HEEREN weldadigheid en gunst, aan haar
bewezen, zei zij: Ditmaal zal ik den HEERE loven. Daarom
noemde zij hem Juda [5]). Daarna kreeg zij een tijdlang geen
kinderen meer.
30 : 1 Toen Rachel zag, dat zij Jakob geen kinderen schonk,

---

[1]) *Ruben* beteekent: *ziet een zoon.* De veronderstelling ligt echter voor de hand, dat Lea heeft bedoeld, door den klank blijvend te herinneren aan hetgeen zij ter kenschetsing zei *Ra'ah bèonji* = *Hij heeft acht geslagen op mijn ellende.*

[2]) *Simeon* is een naam, die gevormd is van *sjamà* = *hooren.* De beteekenis kan zijn: *Die hoort, Verhoorder,* maar ook: *vrucht* van *de verhooring.* Lea hedoelt hierdoor in gedachtenis te houden het hooren van den HEERE.

[3]) In den Hebreeuwschen text staat: noemde *hij,* maar oude vertalingen lezen: noemde *zij.*

[4]) *Levi is* gevormd van *lawah* = *zich hechten.* De beteekenis is dus: *hechter, binder* of ook: *band, binding.*

[5]) *Juda* is gevormd van *jadah* = *loven, prijzen.* De naam beteekent: *Hij wordt geloofd, geprezen,* of: *die oorzaak is van lof,* misschien ook: *lover, prijzer.*

vlamde de jaloerschheid in haar op jegens haar zuster. En
alsof Jakob het helpen kon, stelde zij hem den onredelijken
2 eisch: Geef mij zonen en anders ga ik dood. Het bloed
vloog Jakob naar het hoofd, toen Rachel dit zei. En in zijn
toorn gaf hij op heftigen toon het rake antwoord: Kan *ik*
het dan veranderen, als God je naar Zijn wil den kinder-
3 zegen onthoudt? Hiervan had zij niets terug. Zij bedacht
echter, dat er toch nog een mogelijkheid was, om zonder
eigen moederschap toch moederrechten te verkrijgen. En
zooals ook Sara in haar tijd gedaan had, zoo greep ook zij
thans deze mogelijkheid aan. Daarom zei zij: Hier heb je
mijn dienstmaagd Bilha: kom tot haar en laat zij op mijn
knieën baren, opdat ik ook kinderen krijg door haar moeder-
4 schap. Jakob maakte geen tegenwerpingen. Zoo gaf zij hem
haar dienstmaagd Bilha tot vrouw en Jakob kwam tot haar.
5, 6 Bilha werd zwanger en baarde Jakob een zoon. Rachel
aanvaardde dit kind als het hare en eigende zich dies als van-
zelfsprekend de naamgeving toe. Omdat zij in deze geboorte
een rechtvaardige bestiering Gods ten gunste van haar in
haar kinderloosheid zag, zei zij, toen het kind geboren was:
God heeft mij recht gedaan en mij ook verhoord door mij
7 een zoon te geven. Daarom noemde zij hem Dan [1]). Nog-
maals werd Rachels dienstmaagd Bilha zwanger en baarde
Jakob een tweeden zoon.
8 In de meening, dat zij de victorie bevochten had, zei
Rachel bij de geboorte van dit kind: Bovenmenschelijke
worstelingen heb ik met mijn zuster doorworsteld om Gods
zegen. Ook heb ik de overhand verkregen. Dies noemde zij
hem Nafthali [2]).
9 Toen Lea zag, dat zij geen kinderen meer kreeg, volgde
zij het voorbeeld van haar zuster: zij nam haar dienst-
10 maagd Zilpa en gaf haar Jakob tot vrouw. En ook Lea's
dienstmaagd Zilpa baarde Jakob een zoon.

---

[1]) *Dan* is gevormd van *din* = *rechtspreken, richten* en beteekent dus zooveel als: *rechter,* of: *in wien recht verkregen wordt.*

[2]) *Naphthulim* is het woord voor *worstelingen,* dat hier gebruikt wordt, terwijl het werkwoord *niphthal* = *worstelen* wordt gebezigd. *Naphthali* is in verband hiermede gevormd en beteekent dus zooiets als: *worstelaar* of: *resultaat van worsteling.*

11 Lea, die dit kind natuurlijk als het hare beschouwde,
riep in haar vreugde uit: Wat een geluk! In aansluiting
12 hieraan noemde zij hem Gad [1]). Vervolgens schonk Lea's
13 dienstmaagd Zilpa Jakob een tweeden zoon. Nog inniger
verheugd riep Lea uit: Ik gelukzalige! Want dochters zul-
len mij gelukkig prijzen. Dies noemde zij hem Aser [2]).
14 Toen Ruben eens het veld in ging in de dagen van den
tarweoogst, vond hij al spelende en ronddartelende op het
land liefdesappels, die hij natuurlijk, zoodra hij thuis kwam,
aan zijn moeder Lea gaf. Rachel hoorde van deze vondst.
Dadelijk kwam de begeerte bij haar op, daarvan iets te
mogen bezitten. Want zij zag er een middel in tot opwek-
king en bevordering van de vruchtbaarheid. Daarom zei
zij tegen Lea: Geef mij toch wat van de liefdesappels, die
15 je zoon gevonden heeft. Maar vinnig gaf Lea haar ten be-
scheid: Is het nog niet genoeg, dat je mij mijn man hebt
afgehaald, dat je nu ook nog de liefdesappels van mijn zoon
naar je toehalen wilt? Maar Rachel antwoordde: O als
't daaraan ligt, hij mag vannacht bij je slapen, als je mij de
liefdesappels van je zoon maar geeft.
16 Hoewel Lea het feitelijk beneden haar waardigheid vond,
op deze wijze zich de gemeenschap van haar man te ver-
zekeren, had de liefde het laatste woord en gaf zij de lief-
desappels aan haar zuster. Zelf zorgde zij er voor, dat zij
kreeg, wat haar beloofd was. Toen Jakob in den avond van
het veld kwam, liep zij hem tegemoet en zei met bitteren
spot in haar stem: Tot *mij* mag je nu komen. Want ik heb
eerlijk de volle huur voor je betaald in den vorm van de
liefdesappels, die mijn zoontje gevonden heeft. Jakob, die
gewoon was zooveel mogelijk aan de luimen van zijn
vrouwen toe te geven, deed, wat Lea van hem verwachtte.
17 Hij sliep dien nacht bij haar. En God verhoorde Lea. Zij
18 werd zwanger en schonk Jakob een vijfden zoon. In de
meening, dat er verband bestond tusschen het feit, dat zij
Zilpa Jakob als bijvrouw gegeven had, en de gunst Gods,

---

[1]) *Gad* beteekent: *geluk.*

[2]) *Aser* is gevormd van *isjer: gelukzalig, gelukkig prijzen* en van *osjer: geluk, gelukzaligheid, heil.* De naam beteekent dus: *gelukzalig* of *gelukzaligheid* of *heil.*

haar bewezen in de geboorte van dit kind, zei Lea: God
heeft er mij een belooning voor gegeven, dat ik mijn dienst-
maagd aan mijn man heb afgestaan. In aansluiting hier-
19 aan gaf zij haar zoon den naam Issaschar [1]). Nogmaals werd
20 Lea zwanger en zij baarde Jakob een zesden zoon. Diep
dankbaar zei zij: God heeft mij een heerlijk geschenk ge-
schonken. Van nu af zal mijn man bij mij zijn woning
zoeken, want ik heb hem zes zonen gebaard. Dies noem-
21 de zij hem Zebulon [2]). Later baarde zij nog een dochter,
die zij Dina [3]) noemde.
22 Ook gedacht God aan Rachel. Zij had geleerd, dat kunst-
middelen niet baten, dat het alleen aan Gods zegen gelegen
is. God hoorde de vurige gebeden die steeds inniger smeek-
ten om de moederweelde, en ontsloot haar moederschoot.
23 Zij werd zwanger en baarde een zoon. Verheugd en innig
dankbaar voor de verhooging, die haar thans gewerd in de
vervulling van haar hartewensch, zei zij: God heeft den
24 smaad, die op mij rustte, weggenomen. Zij noemde hem
Jozef [4]), daarmede haar begeerte uitsprekend: De HEERE
voege er mij nog een zoon bij.
25 Nadat Rachel Jozef ter wereld gebracht had, was de
diensttijd van Jakob om. Hij achtte nu den tijd gekomen,
om het punt van mogelijk vertrek aan te roeren. Hij zei
tegen Laban: Sta mij toe, dat ik vertrek en terugkeer naar
26 mijn plaats en naar mijn land. Geef mij mijn vrouwen en
kinderen, waarvoor ik u gediend heb en laat mij gaan.
Want gij weet, hoe ik in mijn dienst geweest ben en dat ik
aan de gestelde voorwaarden volledig heb voldaan.

---

[1]) *Issaschar* beteekent zooveel als: *Er is belooning.*

[2]) *Zebulon* is een naam, die gevormd is van het door Lea gebruikte werkwoord *zabal* = *wonen*, door ons omschreven als: *zijn woning zoeken. Zebulon* beteekent dus zoo ongeveer: *die woning neemt, vertoever* of: *woning, woonplaats.*

[3]) Ter verklaring van den naam *Dina* wordt niets medegedeeld. De naam is na verwant aan dien van *Dan,* komt van hetzelfde werkwoord en beteekent zooveel als: *die recht verleent* of *in wie men recht ontvangt.*

[4]) *Jozef* is gevormd van het werkwoord *iasaph* = *bij-* of *toevoegen* en beteekent ongeveer: *Hij voege er aan toe.*

Omdat er in klank veel overeenkomst is met *'asaph* = *wegnemen,* het werkwoord, dat Rachel eerst gebruikte, is het niet onwaarschijnlijk, dat door den klank ook daarop nog eenigszins wordt gezinspeeld.

27 Maar Laban, die er groot voordeel in zag, dat Jakob bij hem in het werk bleef, zei tegen hem: Als ik op je welwillendheid mag rekenen, doe dat dan niet. Ik heb waarge-
28 nomen, dat de HEERE mij om jou gezegend heeft. Hij begreep echter heel goed, dat hij den arbeid van Jakob zou moeten vergoeden. Maar omdat het hem het voordeeligst leek, Jakob zelf de voorwaarden te laten noemen, zei hij: Zeg maar, hoeveel je bij mij verdienen moet, en ik zal het geven.
29 Maar Jakob was ook op zijn voordeel bedacht. Hij had nu door, hoe sterk zijn schoonvader prijs stelde op zijn arbeid. Daarom vond hij het het meest profijtelijk, nog eens extra den nadruk te leggen op de zegeningen, die deze onder zijn dienst verkregen had. Dit deed hij in de woorden: Gij weet zelf, hoe ik u gediend heb en hoe uw veestapel onder mijn
30 hoede gegroeid is. Want weinig was het, dat gij hadt, toen ik kwam, maar het heeft zich van dat oogenblik af enorm uitgebreid. De HEERE heeft u gezegend overal waar ik mijn voet zette. Wordt het dan niet meer dan tijd, dat ik eindelijk ook eens voor mijn eigen huisgezin ga werken?
31 Maar Laban ging op hetgeen Jakob zei niet in. Hij hield zijn eigen koers. Hij had thans slechts het oog op hetgeen hij tot zijn eigen voordeel zich voorgenomen had. Hij wilde Jakob laten zeggen, wat deze dacht te moeten verdienen. Dies antwoordde hij slechts met de vraag: Wat moet ik je geven? Toen zei Jakob onder den schijn van algeheele onbaatzuchtigheid en groote bescheidenheid: U behoeft mij niets te geven. Op deze voorwaarde zal ik uw vee weer
32 met de uiterste waakzaamheid weiden: vandaag nog ga ik heel de kudde door, om daaruit te verwijderen elk schaap, dat gespikkeld of gevlekt is, en elk zwart schaap onder de lammeren, en het gevlekte en gespikkelde onder de geiten.
33 Want dat zal dan in 't vervolg mijn loon zijn. Deze regeling heeft ook dit voor, dat gij u van mijn eerlijkheid kunt overtuigen, als gij later eens gaat controleeren, wat ik als loon gekregen heb: al wat niet gespikkeld of gevlekt is onder de geiten en niet zwart is onder de lammeren, is dan immers
34 gestolen, als het zich onder mijn kudde bevindt. Laban onthield zich van eenige opmerking, die zijn oordeel zou kunnen verraden. Hij zei slechts, zich houdend aan wat hij

Jakob had beloofd: Goed, we spreken het zoo maar af.
35 Maar hij gaf er de voorkeur aan, dat hij zelf de scheiding naar de kleur tot stand bracht, omdat hij er dan zeker van was, dat zij niet tot zijn nadeel was uitgevoerd. Hij verwijderde daarom nog op dienzelfden dag de gestreepte en gevlekte bokken en alle gespikkelde en gevlekte geiten, alles waaraan iets wits was, alsook al het zwarte onder de lam-
36 meren, en zette die onder de hoede van zijn zonen. Ter voorkoming van alle vermenging en schadelijken invloed stelde hij een afstand van drie dagreizen tusschen zich en Jakob. Daarna kreeg Jakob de dagelijksche zorg over het overige vee van Laban.
37 Doch deze voorzorg van Laban kon in het minst niet verhinderen, dat Jakob dit contract ten eigen bate exploiteerde. Zoodra de scheiding tot stand gekomen was, toonde hij, wat hij in zijn schild voerde, toen hij zijn oogenschijnlijk voor Laban zoo voordeelig voorstel deed. Hij sneed versche takken van populieren, amandelboomen en platanen en schilde daarin witte strepen, door het witte van
38 het hout van de bast te ontdoen. Hij legde vervolgens deze aldus bewerkte takken in de drinkbakken en watergoten, waaruit het vee kwam drinken, vlak vóór het vee, dat bron-
39 stig pleegt te worden, als het komt drinken. Zoo werden de beesten bronstig met het gezicht op de takken en wierpen
40 zij gestreepte, gespikkelde en gevlekte jongen. Deze lammeren zonderde Jakob af, opdat hij den blik van het vee kon richten op het gestreepte en al het zwarte, dat er nu onder Labans kudde was. Daarna vormde hij afzonderlijke kudden voor zichzelf, die hij van het vee van Laban af-
41 scheidde. Telkens wanneer de sterkere beesten bronstig werden legde Jakob de takken voor de oogen van de beesten in de drinkbakken, opdat zij zich zouden paren terwijl zij
42 onder den invloed waren van deze takken. Maar bij het zwakke vee, dat later bronstig werd, deed hij dit niet. Daardoor bereikte Jakob, dat Laban de zwakke en hij zelf de
43 krachtige dieren kreeg. Zoo werd die man onnoemelijk rijk. Hij verkreeg veel kudden en slavinnen en slaven en kameelen en ezels.

JAKOBS HEIMELIJK VERTREK. ACHTERHALING DOOR LABAN EN VERBONDSSLUITING.

31 : 1 Toen het bezit van Jakob zich zienderoogen uitbreidde,
hoorde hij, dat de zonen van Laban onder elkander zeiden:
Jakob heeft zich toegeëigend al wat onzen vader toebehoor-
de. Uit hetgeen van onzen vader was heeft hij immers al
2 dezen rijkdom verworven. Door deze woorden, die op zich-
zelf al duidelijk genoeg waren, opmerkzaam geworden,
zag hij ook aan Labans gezicht, dat dit jegens hem niet
stond als gisteren en eergisteren. Hierdoor begon hij te be-
grijpen, dat de situatie langzamerhand onhoudbaar werd.
3 Terwijl hij in zijn gedachten hiermee bezig was, kwam de
HEERE tot hem met het bevel, dat met een belofte gepaard
ging: Keer terug naar het land uwer vaderen en naar uw
4 maagschap, en Ik zal met u zijn. Dit bevel gaf terstond
leiding aan Jakobs overleggingen, omdat het besluit tot
vertrek nu vaststond. Waar hij echter in het geheim wilde
vertrekken, daar zag hij wel in, dat hij de instemming van
zijn vrouwen noodig had. Opdat het onderhoud zoo onopval-
lend mogelijk zou zijn en hij vrij met haar zou kunnen
samenspreken zonder vrees voor ontdekking, liet hij Rachel
5 en Lea bij zich roepen op het veld achter de kudde. Daar
zei hij tegen haar: Het valt mij telkens weer op, dat het
aangezicht van jullie vader tegen mij niet meer is als giste-
ren en eergisteren, hoewel de God van mijn vader met mij
6 geweest is, en gij ook heel goed weet, dat ik met den inzet
7 van al mijn kracht jullie vader gediend heb. Maar jullie
vader heeft mij bedrogen en mijn loon tienmaal veranderd;
doch God heeft hem toch niet toegelaten, mij te benadeelen.
8 Als hij zei: Gespikkelde zullen uw loon zijn, dan wierp heel
de kudde gespikkelde. En als hij zei: Gestreepte zullen uw
9 loon zijn, dan wierp heel de kudde gestreepte. Zoo heeft

10 God het vee jullie vader afgenomen en mij gegeven. Het is
nu geschied in den tijd, toen het vee bronstig werd, dat ik
mijn oogen opsloeg en in den droom zag, dat de bokken,
die de beesten besprongen, gestreept, gespikkeld en bont
11 waren. Toen zeide tot mij de Engel Gods in den droom:
12 Jakob! waarop ik antwoordde: Ja hier ben ik. Daarop
zeide Hij: Sla toch uw oogen op en zie: alle bokken, die
de beesten bespringen, zijn gestreept, gespikkeld en bont.
13 Want ik heb gezien al wat Laban u aandoet. Ik ben de
God van Bethel, waar gij een gedenksteen gezalfd hebt en
waar gij Mij een gelofte gedaan hebt. Nu dan, maak u op,
ga uit dit land en keer terug naar uw geboorteland.
14 Met zorgvuldigheid had Jakob zijn woorden gekozen, omdat hij zijn vrouwen wilde bewegen, met hem uit heur geboorteland weg te vluchten. Terwijl hij scherp de onvriendelijkheid, vrekkigheid en zelfzuchtige veranderlijkheid van Laban hekelde, prees hij eigen optreden en arbeid. Van zijn kunstgrepen zweeg hij geheel. Zijn welvaren schreef hij zonder eenig voorbehoud aan Gods zegen toe. En tenslotte liet hij er het volle licht op vallen, dat die God, die hem gezegend had, nu eischte, dat hij terugkeerde.
Maar het bleek, dat Rachel en Lea wel zooveel grieven tegen haar vader hadden, dat zij ook zonder deze toespraak van haar man wel geheel aan Jakobs zijde stonden. In heur felle verontwaardiging antwoordden zij hem, in dit opzicht volkomen eensgezind, met de hartstochtelijke woorden: Hebben wij nog deel of erve in het huis van onzen vader?
15 Zijn wij niet als vreemden door hem beschouwd? Want
feitelijk heeft hij ons verkocht en daarbij zelfs het voor ons
16 ontvangen geld heelemaal opgeslokt. Doch al de rijkdom,
dien God onzen vader afgenomen heeft, die behoort aan ons
en aan onze kinderen. Doe daarom zonder mankeeren al
wat God je gezegd heeft.
17 Nu de vrouwen zich geheel achter hem stelden, voegde
Jakob terstond de daad bij het woord. Hij maakte zich snel
gereed. Hij tilde zijn kinderen en zijn vrouwen op de
18 kameelen. Ook dreef hij voor zich uit al zijn vee en al zijn
have, die hij verworven had, het vee, dat zijn bezit vormde,
dat hij in Paddan-Aram verkregen had, om zich te begeven
naar zijn vader Izak, naar het land Kanaän.

19 Laban nu was heengegaan, om zijn schapen te scheren. Hier-
van trok Rachel profijt, door de terafim [1]), die van haar
20 vader was, te stelen. En Jakob beschouwde dit als een
welkome gelegenheid, om hetgeen, waaraan het hart van
den Arameeër Laban hing, te stelen, doordat hij hem niet
21 mededeelde, dat hij de vlucht nam. Zoo vluchtte hij, hij en
al wat hem toebehoorde. Uit voorzorg stak hij zoo vlug dit
mogelijk was de rivier [2]) over en sloeg de richting in naar
het gebergte van Gilead.
22 Al was Laban afwezig, er werd wel voor gezorgd, dat hij
niet onkundig bleef van hetgeen zich tijdens zijn afwezig-
heid afspeelde. Op den derden dag bereikte hem het be-
23 richt, dat Jakob gevlucht was. Hij nam toen zijn maat-
regelen, om den vluchteling te kunnen nazetten. Hij riep
zijn verwanten bijeen. Zoodra zij zich rondom hem ver-
zameld hadden zette hij de achtervolging in, die een tijd van
zeven dagen vroeg. Toen zat hij hem op de hielen op het
24 gebergte van Gilead. Bijna had hij dus zijn doel bereikt.
Maar God kwam tot den Arameeër Laban in den droom
des nachts, en zeide tot hem: Wacht u, dat gij met Jakob
van hetgeen gij u voorgenomen hebt goed noch kwaad
spreekt!
25 Toen Laban Jakob ingehaald had, terwijl Jakob zijn tent
had opgeslagen in het gebergte, toen sloeg ook Laban met
26 zijn verwanten de zijne op in het gebergte van Gilead. Zoo-
dra hij Jakob zag, zei hij tegen hem: Hoe kwam je er bij,
mij te ontstelen waaraan mijn hart hangt, door mijn doch-
27 ters als krijgsgevangenen weg te voeren? Waarom heb je
heimelijk de vlucht genomen en je aan mij ontstolen,
zonder mij er iets van te zeggen? Ik zou je uitgeleide ge-
daan hebben met feestvreugde en liederen, met tamboerijn
28 en harp. Je hebt mij niet eens gelegenheid gegeven, mijn

---

[1]) Over de beteekenis van de *teraphim* zijn de meeningen verdeeld. Er zijn er, die er maskers in zien, afbeeldingen van de goden. Anderen houden ze voor godenbeelden. Met zekerheid is in dezen niet te beslissen. Het meest waarschijnlijk achten wij, dat Rachel het beeld van een huisgod stal. Groot was het niet, want zij kon het verbergen in een kameelzadel. En het was hard en stevig, anders had zij er niet op kunnen zitten. Zij hing nog eenigszins aan dezen afgod, al blijkt niet, dat zij afgoderij bedreef.

[2]) De Eufraat.

kleinkinderen en mijn dochters te kussen. Ik moet zeggen:
29 je hebt dwaas gehandeld! Ik zou het in mijn hand hebben, jullie kwaad te doen, maar de God van je vader heeft in den afgeloopen nacht tot mij gezegd: Wacht u, dat gij daarover
30 noch goed noch kwaad met Jakob spreekt. Ik neem aan, je bent alleen vertrokken, omdat je zoo sterk verlangde naar je vaders huis, maar waarom heb je dan mijn goden gestolen?

31 Jakob had geduldig naar deze strafrede geluisterd. De vriendelijke voornemens, die zijn schoonvader nu voorwendde, liet hij stil rusten. Op de vragen, die Laban gesteld had, wilde hij echter het antwoord niet schuldig blijven. Maar vooral wilde hij de felle beschuldiging, die aan het slot als een scherpe pijl plotseling op hem was afgeschoten, niet op zich laten zitten. Hij antwoordde Laban rechtuit, zooals hij gedacht had: Wel ik was bevreesd, want ik zei bij mijzelf,
32 dat gij mij mijn vrouwen niet moest kunnen afnemen. Bij wien gij uw goden vindt, die verbeurt zijn leven. Stel ten overstaan van onze verwanten een nauwkeurig onderzoek in naar hetgeen ik bij mij heb en neem wat daarbij van u is weer in uw bezit! Dat Jakob zich zoo sterk durfde uitdrukken, dat kwam doordat hij niet wist, dat Rachel ze gestolen had.

33 Laban greep natuurlijk Jakobs aanbod met beide handen aan. Hij ging terstond op onderzoek uit, maar in de tenten van Jakob, Lea en de beide dienstmaagden vond hij niets. Toen hij uit de tent van Lea kwam, ging hij in de tent
34 van Rachel. Maar Rachel had met het oog op het dreigend gevaar van ontdekking van haar diefstal de terafim genomen, ze in een kameelzadel gelegd en daarop plaats genomen. Laban haalde de heele tent overhoop en vond
35 niets. Toen haar vader in haar nabijheid kwam, zei zij tegen hem: Mijnheer neme het mij niet kwalijk, dat ik niet in staat ben, voor u op te staan, want het gaat mij juist naar de wijze der vrouwen. Zoo kwam het, dat hij spijt zijn zorgvul-
36 dig onderzoek de terafim niet vond. Het negatief resultaat van Labans nasporingen wekte Jakobs toorn, waardoor hij niet kon nalaten, Laban verwijten naar het hoofd te slingeren. In de zegevierende bewustheid, dat Labans felle beschuldiging door diens eigen onderzoek ontzenuwd was,

antwoordde hij nu op Labans scherpen aanval, dien deze
zich bij de eerste ontmoeting na de vlucht veroorloofd had:
Wat is nu mijn vergrijp en waarin bestaat mijn zonde, dat
37 gij mij zoo verwoed hebt nagezet? Gij hebt al mijn gerei
nu onderstboven gezet. Wat hebt gij gevonden, dat ook
maar in de verte iets met uw huisraad had te maken? Leg
het hier neer ten overstaan van uw verwanten en mijn
38 verwanten, opdat die tusschen ons beslissen! Twintig jaren is
het nu, dat ik bij u geweest ben: uw ooien en geiten hebben
geen misdracht gehad en de rammen van uw kudde heb ik
39 niet opgegeten. Wat verscheurd was heb ik u niet in reke-
ning gebracht, ik heb zelf de schade vergoed. Van mijn hand
hebt gij het opgeëischt, onverschillig of het overdag of bij
40 nacht geroofd was. Ik ben geweest, dat mij bij dag
de hitte verteerde en de koude des nachts, en dat de slaap,
41 dien ik zoo noodig had, van mijn oogen week. Zoo zijn die
twintig jaar in uw huis mij voorbijgegaan: veertien jaar
heb ik u gediend om uw beide dochters en zes jaar voor een
deel van uw kudde, waarbij gij wel tienmaal mijn loon
42 veranderd hebt. Zoo niet de God mijns vaders, de God van
Abraham en de Vreeze van Izak, mij had ter zijde gestaan,
gij zoudt mij nu gewis nog met leege handen hebben laten
heengaan. Maar God heeft acht geslagen op mijn ellende
en den moeizamen arbeid mijner handen en in den afgeloo-
pen nacht recht gedaan.
43 Hoewel Laban geen verweer had tegen Jakobs verwijten,
was hij toch niet van plan zich gewonnen te geven. Hij ging
zonder eenig wederwoord eenvoudig daaraan voorbij. Om
zich te handhaven speelde hij nu de rol van den grootmoe-
dige, die van zijn rechten afstand wil doen, door Jakob ten
antwoord te geven: Deze dochters zijn mijn dochters, en deze
zonen mijn zonen, en dit vee is mijn vee, ja al wat gij
hier ziet, dat is van mij. Maar hoe zou ik nu vandaag deze
mijn dochters hier eenig leed kunnen aandoen, of ook haar
44 kinderen, aan wie zij het leven hebben geschonken? Kom-
aan, laten we daarom nu toch een verbond sluiten,
gij en ik, opdat dit tot een getuige zij tusschen ons beiden.
45 Als blijk van instemming met dit voorstel nam Jakob een
46 steen en zette dien overeind tot een gedenkteeken. Daarop
zei Jakob tot zijn verwanten: Verzamelt steenen! Deze

brachten op zijn verzoek aanstonds steenen aan en maakten
een steenhoop. Toen aten zij ter inleiding op het sluiten van
47 het verbond samen daar op dien steenhoop. Laban noemde
dien Jegar-Sahaduta [1]), maar Jakob gaf daaraan den naam
48 Gal-Ed [1]). Laban zei bij deze gelegenheid: Deze steenhoop
zij heden tot een getuige tusschen u en mij. Daarom noemde
49 hij dien Gal-Ed. En den naam Mizpa [2]) voegde hij er aan
toe, om uitdrukking te geven aan zijn wensch, dien hij in
deze woorden uitte: De HEERE houde de wacht tusschen
u en mij, wanneer wij na uiteengegaan te zijn geen toezicht
50 meer op elkander kunnen houden. Als gij mijn dochters
slecht behandelt of als gij bij mijn dochters nog andere
vrouwen neemt, al is er dan geen mensch bij ons, bedenk
dan, dat God getuige is tusschen u en mij.
51 Nadat Laban aldus God als getuige had aangeroepen met
het oog op de behandeling van zijn dochters in het verre
land, nam hij opnieuw het woord. Nu kwam hij tot den
eigenlijken inhoud van het verbond, dat hij met Jakob
wilde sluiten, door te zeggen: Zie dezen steenhoop en zie
het gedenkteeken, dat ik opgericht heb tusschen u en mij:
52 getuige zij deze steenhoop, getuige zij ook dit gedenkteeken,
dat ik tot u niet voorbij dezen steenhoop zal trekken noch
gij tot mij voorbij dien steenhoop en dit gedenkteeken zult
komen met kwade bedoelingen.
53 De God van Abraham en de God van Nahor mogen in
dezen recht doen tusschen u en mij, de God van hun
vader!
Toen legde Jakob in antwoord hierop den eed af bij de
54 Vreeze van zijn vader Izak. Ook offerde Jakob een slacht-
offer op het gebergte en noodigde zijn verwanten op den

---

[1]) *Jegar-Sahaduta* is een naam in de Arameesche taal, die *(steen)hoop der getuigenis* beteekent. *Gal-Ed* is een naam in de Hebreeuwsche taal met de beteekenis: *de (steen)hoop is getuige.* Hoewel de beteekenis dus niet precies dezelfde is, is het toch naar ons oordeel duidelijk, dat de namen hetzelfde bedoelen. Dat Laban de tweede maal van *Gal-Ed* spreekt, komt zeker van den invloed van Jakobs taal, hetzij op Laban, die zich dan aansluit bij zijn schoonzoon, hetzij op den verhaler, die dan wel even den naam in beide talen vermeld heeft, maar daarna als ongemerkt weer is overgegaan op den naam in de Hebreeuwsche taal, omdat hij in die taal schreef en de beteekenis toch vrijwel gelijk was.

[2]) *Mizpa* beteekent *wacht(post)* of: *(plaats van) toezicht.*

offermaaltijd, om brood te eten. Zoo aten zij door het verbond vereenigd samen brood en overnachtten op het gebergte.

55 Vroeg in den morgen stond Laban op, nam met vele kussen afscheid van de kleinkinderen, aan wie zijn hart als grootvader hing, kuste vervolgens ook zijn dochters, die hij niet meer terugzien zou, en zegende hen. Daarna ging Laban heen en keerde terug naar zijn plaats.

JAKOBS VERDERE TERUGKEER, WORSTELING MET GOD EN ONTMOETING MET EZAU. MACHANAIM, PNIEL, SUKKOTH, SICHEM.

32 : 1 Nadat Laban afscheid genomen had, ging ook Jakob zijns weegs. Hij keerde terug naar het land, waaruit hij gevlucht was, in het vooruitzicht van de vreesaanjagende ontmoeting met Ezau. Maar God, die hem ook behoed had voor de wraakplannen van Laban, zond Zijn engelen voor Zich uit, die hem op dezen tocht ontmoetten. Jakob verstond hierdoor, dat God in de naderende benauwdheid hem zou sterken, dat de heirscharen des hemels gereed stonden, om voor hem te strijden. Engelen Gods hielden over hem de
2 wacht. Dies zeide Jakob bij hun aanblik: Dit is Gods heirleger. En die plaats noemde hij Machanaïm [1]).
3 Jakob, die gezien had, hoe God zich door boden liet voorafgaan en dienen, volgde dit voorbeeld in zijn precaire positie na. Hij zond boden voor zich uit naar zijn broeder Ezau
4 naar het land Seïr, het gebied van Edom, met de opdracht: Aldus zult gij spreken tot mijnheer Ezau: Uw dienaar Jakob laat u zeggen: Bij Laban heb ik als vreemdeling verkeerd
5 en mij tot nu toe opgehouden. Ik heb runderen en ezels, kleinvee en dienstknechten en dienstmaagden. Ik zend thans deze boodschap aan mijnheer, opdat gij mij welge-
6 zind moogt zijn. Nadat de boden hun taak hadden volbracht, keerden zij tot Jakob terug met de tijding: Wij zijn tot uw broeder Ezau gekomen. Hij is nu reeds op weg u

---

[1]) *Machanaïm* beteekent *dubbel heirleger* of *dubbele legerplaats*. Deze stad was gebouwd op twee heuvels. Dit kan in de naamgeving meegesproken hebben. Het ligt echter voor de hand, dat Jakob de engelen in twee legers vereenigd heeft gezien. Zonder dat hier eenig speciaal verband moet gezocht worden, kan dit hem, toen de ontmoeting met Ezau meer en meer nabij kwam, mee op de gedachte gebracht hebben, ook zijn stoet in twee legers te verdeelen.

7 tegemoet, en vierhonderd man met hem. Dat Ezau zulk
een groot geleide met zich nam, vervulde Jakob met vrees
en beangstigde hem zeer. Want hij duchtte nu vijandige be-
doelingen met den inzet van een naar verhouding groote
troepenmacht. Uit voorzorg verdeelde hij de menschen, die
bij hem waren, benevens het kleinvee, het rundvee en de
8 kameelen, in twee legers. Hij overlegde namelijk bij zich-
zelf: Als Ezau op het eene leger afkomt en het verslaat,
dan heeft het overblijvende leger gelegenheid te ont-
9 komen. Maar aangezien hij erkende, dat onze zorg en
arbeid zonder Gods zegen ons niet gedijen, begaf hij zich
in zijn nood tot God in het gebed. Pleitend op Gods gebod
en belofte, roemend in Gods rijken zegen en bekennend
eigen onwaardigheid smeekte hij: O God van mijn vader
Abraham en God van mijn vader Izak, o HEERE, die tot
mij gezegd hebt: Keer weder naar uw land en naar uw
10 maagschap, zoo zal Ik u weldoen! ik ben te gering voor
al deze weldadigheden en voor al deze trouw, die Gij uw
knecht bewezen hebt; want slechts met dezen stok in mijn
hand ben ik over dezen Jordaan gegaan en nu ben ik tot
11 twee legers geworden. Red mij toch uit mijns broeders
hand, uit Ezau's hand. Want ik vrees, dat hij komen
12 en mij verslaan zal, de moeder met de kinderen. Gij hebt
immers zelf gezegd: Ik zal u met milde hand weldoen en
uw nageslacht zoo talrijk maken als het zand der zee, dat
vanwege de menigte niet geteld kan worden.
13 Hij bracht dien nacht door, waar hij tot God zijn gebed
had opgezonden. Zoodra het morgenlicht begon te gloren,
stond hij met een nieuw plan op. Kennend de verlokkende
kracht van het geschenk koos hij uit hetgeen hij in bezit
14 verkregen had als cadeau voor zijn broeder Ezau: twee-
15 honderd geiten en twintig bokken, tweehonderd ooien en
twintig rammen, dertig zoogende kameelen met haar veu-
lens, veertig koeien en tien stieren, twintig ezelinnen en
16 tien ezelsveulens. Hij zette die onder de hoede van zijn
knechten, elke kudde afzonderlijk. En hij gaf hun de op-
dracht mee: Trekt voor mij heen, een voor een met een
17 tusschenruimte tusschen de kudden. Hij gebood den voor-
ste: Wanneer mijn broeder Ezau je tegenkomt en je vraagt:
Wien behoort gij toe en waar gaat gij heen en van wien is

18 dat vee, dat gij voor u uitdrijft? dan moet je zeggen: Van
uw dienaar Jakob. Dit is een geschenk, gezonden aan mijn-
19 heer Ezau. En zelf komt hij ook achter ons aan. Dezelfde
opdracht gaf hij aan den tweede, aan den derde, ja aan
allen, die achter de kudden aangingen, met de woor-
den: Zoo moet gij spreken tot Ezau, wanneer gij hem
20 aantreft. Hij legde er den nadruk op, dat zij vooral niet
mochten vergeten te zeggen: Uw dienaar Jakob komt achter
ons aan. Want hij zei bij zichzelf: Ik moet zien hem te ver-
zoenen door het geschenk, dat vóór mij uit gaat. Wanneer
ik eerst daarna hem onder de oogen kom, zal hij mij mis-
21 schien vriendelijk bejegenen. Zoo ging dus het geschenk
voorop, om Ezau gunstig te stemmen, vóór hij hem per-
soonlijk ontmoette. Maar zelf verbleef hij dien nacht in de
legerplaats.
22 Hij kon echter den slaap niet vatten. De nadering van
Ezau liet hem geen rust. Midden in den nacht stond hij op.
Want hij bedacht ineens, dat het veiliger was, de zijnen
over de rivier te brengen, eer Ezau aangekomen was. Hij
nam dies zijn beide vrouwen, zijn beide dienstmaagden en
zijn elf zonen, en trok over den Jabbok, waar deze gemak-
23 kelijk te doorwaden was. Hij nam hen mee en voerde hen
over den stroom. Ook bracht hij hetgeen hij bezat aan de
overzijde.
24 Maar toen alles overgebracht was, bleef hij zelf alleen
achter. Hij zonderde zich af, om nogmaals Gods aangezicht
te zoeken.

Terwijl in de eenzaamheid zijn gebed uitging naar zijn God in ootmoedige smeeking, was hij plotseling niet meer alleen. Een Man trad hem tegen en worstelde met hem tot aan het aanlichten van den dageraad.

25 Toen deze zag, dat hij hem niet kon overwinnen, gaf hij
een geweldigen ruk aan zijn heupgewricht, waardoor Jakobs
26 heupgewricht al worstelende werd ontwricht. Hoewel de
Aanvaller hierdoor zijn onweerstaanbare kracht toonde, liet
Jakob hem niet los. Het verwringen van de heup bracht in
dit opzicht geen resultaat. Daarom wendde de Worstelaar
zich daarna met het woord tot Jakob, door hem toe te
voegen: Laat mij gaan, want de dageraad is aangebroken.

Maar Jakob, die den Man had leeren kennen als God,

verschijnend in menschengestalte, wilde aan dezen wensch niet voldoen, tenzij hij den prijs der overwinning mocht wegdragen. Van zichzelf had hij in den nood, die hem tot zijn loutering gezonden was, geheel leeren afzien. Aangezien hij dus nu alleen streed in Gods kracht en steunend op Gods belofte, hield hij den Worstelaar vast, en antwoordde hij op den eisch der bevrijding uit deze omklemming: Ik laat u niet gaan, tenzij dat Gij mij zegent.

Geloofs-, gebeds- en lichaamskracht spanden in de mogendheid Gods zich samen tot het uiterste in, want het ging om Gods zegen, waaraan dood of leven hing. Het betrouwen op God, het geloof in Zijn beloften, het pleiten op Gods ontferming maakte Jakob onoverwinnelijk.

27 Maar vóór de Aanvaller zich bereid toonde, aan de voorwaarde van den aangevallene te voldoen, stelde Hij hem de vraag: Hoe heet gij? Hij antwoordde: Jakob[1]).

28 Toen Jakob door het uitspreken van zijn naam ook uitdrukkelijk belijdenis had gedaan van zijn bedriegelijkheid, die hem in zijn vroeger leven had aangekleefd, en hij zich aldus openbaarde als een berouwvol zondaar, ontving hij ten bescheid: Gij zult voortaan niet meer Jakob heeten, maar Israël[2]), want gij hebt kloek gestreden met God en met menschen en hebt de overhand behouden.

29 Hoewel zijn hart juichte over de behaalde overwinning, had hij toch nog behoefte aan meer zekerheid en licht. En waar de waarde van het woord mede bepaald wordt door de waardigheid van den spreker, daar vroeg hij in navolging van den Worstelaar, maar met diepen eerbied: Geef mij toch uw naam te kennen?

Doch Hij antwoordde, om Jakob te doen verstaan, dat deze vraag onnoodig geworden was en dies geen goede reden

---

[1]) Men moet hier terdege letten op de *beteekenis* van den naam. Daar gaat het immers in dit verband jùist om. De naam geeft aan, wat de drager van den naam is. Toen Jakob hier naar zijn naam gevraagd werd, heeft hij ongetwijfeld begrepen, wat met die vraag bedoeld werd. Temeer treedt dit in het licht, nu er naamsverandering plaats heeft. Voor de beteekenis van den naam *Jakob* zie men de desbetreffende noot op Genesis 25 : 26.

[2]) *Israël* kan beteekenen: *God strijdt,* maar ook: *die strijdt met God.* Het is in het verband duidelijk, dat we moeten kiezen voor de beteekenis: *die met God strijdt.*

had, met de wedervraag: Waarom vraagt gij nu nog naar mijn naam? Niettemin schonk Hij hem ook metterdaad een antwoord, doordat Hij hem daar zegende. Want hierdoor openbaarde Hij zich opnieuw als God, die alleen in waarheid zegenen kan.

30 Dit zag Jakob ook duidelijk in. Hij noemde die plaats Pniël [1]). Want, zoo zei hij jubelend, ik heb God gezien van aangezicht tot aangezicht en mijn leven behouden.

31 Toen Jakob den zegen, waarom hij geworsteld had, ontvangen had, liet hij den Aanvaller, die zijn God was, gaan. Verblijd door het licht, dat over hem ontstoken was in de zege en den zegen, trok hij verder. En de natuur werkte mede, om alles met blijden glans te overtrekken. De zon ging voor hem op, juist toen hij Pniël [2]) doorgetrokken was. Maar als teeken van Gods onweerstaanbare kracht, die hem had aangeraakt, liep hij kreupel aan zijn heup.

32 Om ter herinnering hieraan in verstand en hart in te griffen, dat in den strijd met God menschelijke kracht moet falen en de overwinning slechts in Gods kracht wordt bevochten met afzien van zichzelf en met verlies van hetgeen God noodig acht te nemen, eten de kinderen Israëls de dijspier niet, die op het heupgewricht ligt, tot op dezen dag. Want Hij had aan Jakobs heupgewricht, en wel aan de dijspier, zulk een ruk gegeven, dat zij was ontwricht.

33 : 1 Nadat Jakob zich weer bij de zijnen gevoegd had, hief hij zijn oogen op en zag in de verte Ezau aankomen met de vierhonderd man, die hij bij zich had. Toen de ontmoeting zoo nabij was, bracht hij een rangschikking aan onder zijn huisgezin, waarin de voorkeur zich krachtig deed gelden. Hij verdeelde de kinderen onder Lea, Rachel en de beide dienstmaagden op zulk een wijze, dat zij allen
2 bij hun eigen moeder waren. Hij zette de dienstmaagden met haar kinderen voorop, Lea met haar kinderen daar-
3 achter, en Rachel met Jozef heelemaal achteraan. Toen hij

---

[1]) *Pniël* beteekent: *aangezicht Gods.*

[2]) In den Hebreeuwschen text staat hier *Pnuël.* Omdat klaarblijkelijk dezelfde plaats is bedoeld, lezen we ook hier *Pniël.* Enkele oude vertalingen lezen èn hier èn in vs 30 *Pnuël.*

overeenkomstig zijn voorliefde de volgorde had vastgesteld, ging hij zelf in vertrouwen op Gods bescherming en in het besef van zijn verantwoordelijkheid als man, vader en bezitter voor hen uit. In diepe onderdanigheid boog hij zich zevenmaal ter aarde, onderwijl hij zijn broeder tegemoet ging, tot hij bij hem was.

4 In dit critiek moment bleek God de Hoorder der gebeën, de Vervuller van Zijn beloften en de Waarmaker van Zijn woord. Onder Zijn bestier sprak bij Ezau nu de stem des bloeds, terwijl zijn eigen stoffelijk gewin ook alle persoonlijke haatdragendheid had weggenomen.

Spontaan liep hij op Jakob toe, omhelsde hem, viel hem om den hals en kuste hem. Door aandoening en ontroering overmand gaven zij aan hun tranen den vrijen loop.

5 Zoodra Ezau zichzelf weer meester was, hief hij zijn oogen op en zag van verre de vrouwen en de kinderen. Terstond informeerde hij belangstellend, onder den indruk van het groote getal: Wie hebt ge daar bij u? Jakob antwoordde: De kinderen, die God in Zijn genade aan uw dienaar geschonken heeft.

6 Toen de vrouwen bemerkten, dat zij de aandacht van Ezau getrokken hadden, traden zij naderbij, om eerbiedig te groeten. Eerst naderden de dienstmaagden, zij
7 met haar kinderen, en bogen zich neder. Daarop kwam ook Lea naderbij met haar kinderen, en zij bogen zich neder. Tenslotte naderde Jozef met Rachel, en ook zij bogen zich neder.

8 Daarna vroeg Ezau, die het punt der geschenken wel even moest aanroeren: Wat bedoelt ge toch met dat heele leger, dat ik tegengekomen ben? Jakob antwoordde: Dat is, om gunst te vinden in de oogen van mijnheer.

9 Maar Ezau weerde dit af met de woorden: Ik heb al veel, broeder! Houd gij maar wat gij hebt!

10 Jakob voelde echter wel, dat Ezau niet ongenegen zou zijn, het geschenk aan te nemen, als hij het hem nogmaals met aandrang aanbood. Met het oog op een goede verstandhouding ook voor de toekomst had hij er belang bij, dat Ezau accepteerde, wat hij hem had gepresenteerd. Daarom zei hij tegen Ezau: Beslist niet. Als ik werkelijk mag aannemen, dat er niets meer tusschen ons is, dan moet ge dit

geschenk van mij aanvaarden. Want daarmee wil ik juist toonen, hoe blij en dankbaar ik ben, dat ik uw aangezicht mocht aanschouwen als aanschouwde ik Gods aangezicht vanwege de vriendelijkheid en goedgunstigheid, waarmede
11 gij mij tegemoet getreden zijt. Aanvaard toch mijn geschenk, dat u ter begroeting als deel van hetgeen mij onder Gods zegen gewerd is geoffreerd. Ge behoeft het ook nergens om te laten, want God heeft mij genade bewezen, en ik heb van alles.

Door deze herhaalde en dringende noodiging bracht hij er Ezau toe, dat hij het accepteerde.

12 Ezau, die er behoefte aan had een tegenprestatie te leveren, zei nu: Laten we opbreken en verder trekken, dan
13 wil ik u daarbij begeleiden. Maar Jakob begeerde geen gunst van Ezau. Bovendien zag hij in Ezau's aanbod bezwaar met het oog op de gevaren, die er voor het welzijn van zijn gezin en zijn kudde aan verbonden waren. Daarom gaf hij zoo beleefd mogelijk ten bescheid: Mijnheer bedenke, dat de kinderen nog weinig weerstand hebben, en dat ik zoogende schapen en koeien bij mij heb. Als men die ook maar één dag te sterk drijft, dan gaat de heele
14 kudde er aan. Mijnheer trekke toch vóór zijn dienaar uit, dan kan ik op mijn gemak verder trekken naar den gang van het werk, dat ik te doen heb, en naar den tred van de kinderen, totdat ik bij mijnheer in Seïr kom.

15 Ezau moest wel erkennen, dat Jakobs bezwaren niet denkbeeldig waren. Maar om toch iets te doen als blijk van zijn hulpvaardigheid zei hij: Laat ik dan tenminste toch eenige van de manschappen, die ik bij mij heb, bij u achterlaten. Doch Jakob zei: Waarom toch? Mijnheer neme het mij niet kwalijk, maar het is beter van niet.

16 Na deze even hoffelijke als besliste afwijzing van het aanbod zag Ezau van het oefenen van verderen aandrang af. Hij keerde nog op denzelfden dag terug langs den weg, dien hij gekomen was, naar Seïr.

17 Maar Jakob trok naar Sukkoth. Hij bouwde daar voor zich een huis, maar voor zijn vee maakte hij hutten. Daarom noemde hij die plaats Sukkoth [1]).

---

[1]) *Sukkoth* beteekent: *hutten.*

18 Daarna kwam Jakob behouden bij de stad Sichem, die
in het land Kanaän ligt, toen hij uit Paddan-Aram terug-
keerde. En hij sloeg zijn legerkamp op ten Oosten van de
stad.
19 Hij kocht voorts het stuk land, waarop hij zijn tent had
opgeslagen, van de zonen van Hemor, den vader van
20 Sichem, voor honderd kesita's [1]). Uit dankbaarheid voor
den behouden terugkeer in het land der belofte richtte hij
daar een altaar op, waaraan hij den naam gaf: God is de
God van Israël.

---

[1]) De *kesita* vertegenwoordigde in later tijd een waarde van *10 zilveren sikkelen*. De zilveren sikkel had ongeveer een waarde van 40 cent.

DINA EN SICHEM.

34 : 1 Tijdens het verblijf te Sukkoth waren de kinderen van
Jakob opgegroeid, zoodat zij tot den volwassen leeftijd ge-
komen waren. Toen Jakob zich nu vestigde in de nabijheid
van een stad, werd de nieuwsgierigheid van Dina, de doch-
ter van Lea, die zij aan Jakob geschonken had, geprikkeld,
zoodat zij eens uitging, om de dochteren des lands te be-
2 zien. Terwijl zij daar rondwandelde, om te zien, werd zij
ook zelve gezien. Zij trok zelfs de aandacht van Sichem,
den zoon van Hemor, den Heviet, den landsvorst, die, door
hartstocht vervoerd, zich niet wist te bedwingen. Hij nam
3 haar mee, lag bij haar en verkrachtte haar. Het was echter
niet alleen hartstocht, die hem dreef, neen ook ontwaakte
met kracht de liefde voor haar in zijn hart, zoodat hij met
heel zijn ziel verknocht was aan Dina, Jakobs dochter. Hij
beminde het meisje en gaf aan zijn liefde uiting in zulke
liefelijke woorden, dat ook het hart van het meisje in gloed
4 ontstoken werd. Toen hij de overtuigende bewijzen had,
dat zijn liefde met wederliefde werd beantwoord, richtte
Sichem zich tot zijn vader Hemor met den wensch: Vraag
voor mij deze jonkvrouw ten huwelijk!
5 Jakob had wel gehoord, dat Sichem zijn dochter Dina
onteerd had. Maar zijn zonen waren met het vee in het
veld. En aangezien hij met hen raad wilde houden, vóór
hij in deze aangelegenheid een stap deed, hulde hij zich
in stilzwijgen, totdat zij teruggekomen waren.
6 Hemor, de vader van Sichem, ging de stad uit naar Jakob,
7 om met hem te spreken, toen zijn zonen op het hooren
van hetgeen gebeurd was van het veld naar huis gekomen
waren. De mannen voelden zich diep gekrenkt en gloeiden
van verontwaardiging, omdat hij een dwaasheid in Israël
begaan had, door met de dochter van Jakob ontucht

te bedrijven, hetgeen in het geheel niet betaamde.
8 Toen Hemor in gezelschap van zijn zoon hun kring was
binnengetreden, sprak hij hen in de volgende bewoordin-
gen toe: Mijn zoon Sichem houdt zielsveel van uw dochter.
9 Geeft haar toch aan hem tot vrouw, en verzwagert u met
ons. Geeft ons uw dochters en neemt u onze dochters
10 ten huwelijk. Dan kunt gij u bij ons vestigen en ligt het
land voor u open. Blijft er wonen, doorkruist het en ver-
11 werft er u vaste bezittingen. Sichem oordeelde het noodig,
er nog iets aan toe te voegen, om toch maar allen moge-
lijken invloed aan te wenden ter bereiking van het beoog-
de doel. Hij zei tot haar vader en haar broers: Laat toch
mijn hartewensch in vervulling gaan. Ik zal u dan gaarne
12 geven, wat gij maar van mij vraagt. Legt mij gerust een
grooten bruidsschat met rijke geschenken op, ik zal vol-
ledig geven, wat gij van mij eischt — als ge mij maar het
meisje tot vrouw geeft.
13 De zonen van Jakob namen hierop het woord. Zij ant-
woordden echter Sichem en diens vader Hemor met be-
driegelijke woorden, omdat hij hun zuster Dina onteerd
14 had. Zij zeiden tot hen: Wij kunnen in deze zaak niet
treden, dat wij onze zuster geven aan een man, die de
15 voorhuid heeft. Want dat is voor ons een schande. Slechts
op deze voorwaarde kunnen wij aan uw verlangen tegemoet
komen, namelijk indien gij wordt als wij doordat bij u al
16 wat mannelijk is besneden wordt. Dan zullen wij onze doch-
ters aan u uithuwelijken en uw dochters ons tot vrouwen
nemen, ons in uw midden vestigen en met u tot één volk
17 samensmelten. Maar accepteert gij onze voorwaarde inzake
de besnijdenis niet, dan halen wij onze dochter op en gaan
hier vandaan.
18 Hun woorden vonden echter ingang bij Hemor en bij
19 Sichem, den zoon van Hemor. Ja de jongeman aarzelde geen
oogenblik, om diensvolgens te handelen. Want hij hield dol-
veel van Jakobs dochter en hij ging bovendien in aanzien
en invloed uit boven heel zijns vaders huis.
20 Dies kwam Hemor met zijn zoon Sichem naar de poort
van hun stad, waar de publieke zaken behandeld werden.
En zij richtten zich tot de burgers van hun stad met deze
21 toespraak: Die mannen daarginds stellen er prijs op, goede

betrekkingen met ons te onderhouden. Daarom komt het
ons gewenscht voor, dat zij zich in dit land vestigen en vrij
daarin rondtrekken. Het land ligt immers ruim en wijd
naar alle kanten voor hen open. Laten wij ook hun dochters
ons tot vrouwen nemen en onze dochters hun ten huwelijk
22 geven. Er is echter één voorwaarde, waaraan absoluut vol-
daan moet worden, zullen die mannen er in toestemmen
zich onder ons te vestigen en met ons tot één volk te ver-
smelten, dat namelijk bij ons al wat mannelijk is besneden
23 wordt, evenals zij zelf besneden zijn. Hun vee, hun have en
al hun beesten zullen dan immers onze zijn. Alleen moeten
wij aan hun wensch tegemoet komen, zullen zij zich onder
24 ons vestigen. Het voordeel, dat er in dit voorstel lag, sprong
in het oog. Bovendien hadden zij, die met dit voorstel
kwamen, door hun positie en kwaliteit groot gezag. Daar-
om ontmoette de voorwaarde, die gesteld werd, geen tegen-
stand. Alle burgers, die door de stadspoort naar buiten
gingen, stemden met het woord van Hemor en zijn zoon
Sichem in. Al wat mannelijk was liet zich besnijden, allen
25 die door de stadspoort gingen. Daarop hadden de zonen
van Jakob in hun arglistigheid gewacht. Want zij zonnen
op wraak en dachten er niet aan, zich te verzwageren met
de bewoners van Sichem. En onder hen namen in deze aan-
gelegenheid door hun heftige woede Simeon en Levi de lei-
ding. Zoo geschiedde het op den derden dag, toen de Siche-
mieten hevige pijn leden van de wond en de wondkoorts
en zij dus niet in staat waren, eenigen weerstand te bieden,
dat de twee zonen van Jakob Simeon en Levi, broeders van
Dina, elk zijn zwaard namen, de stad binnendrongen, die
onverdedigd was, omdat men geen gevaar bevroedde, en al
26 wat mannelijk was vermoordden. Ook Hemor en zijn zoon
Sichem joegen zij over de kling. Zij haalden meteen Dina
27 uit Sichems huis en gingen de stad uit. Zij keerden
daarna met hun broers terug. De zonen van Jakob kwamen
toen op de verslagenen af en plunderden de stad, omdat
zij hun zuster onteerd hadden. Zij rekenden de stad toe,
28 wat Sichem had gedaan. Hun kleinvee, hun rundvee, hun
ezels, zoowel wat in de stad als op het veld was, namen zij
29 in bezit, ja heel hun vermogen en al hun kinderen en vrou-
wen voerden zij als buit weg. En zij roofden ook al wat in

30 de huizen was. Dit alles was buiten Jakob omgegaan. Hij
hoorde eerst van deze schanddaad, nadat zij was gepleegd.
Diep geschokt en hevig verontwaardigd richtte hij zich tot
Simeon en Levi met de woorden: Gij hebt mij in het onge-
luk gestort door mij in een kwaden reuk te brengen bij de
inwoners van het land, bij de Kanaänieten en Ferezieten,
terwijl ik maar over een gering getal mannen beschik. Als
zij zich tegen mij verzamelen, dan zullen zij mij verslaan
31 en zal ik met mijn huis verdelgd worden. Maar Simeon en
Levi hadden op dit moment geen oog voor de gevaren, die
zij door hun daad opgeroepen hadden, noch voor de be-
driegelijkheid en boosheid van hun optreden. Zij zagen
slechts op de geschonden eer van Dina. Daarom antwoord-
den zij zonder een spoor van berouw stug en nog steeds
verontwaardigd: Zou hij dan met onze zuster als met een
hoer doen?

JAKOB BEEINDIGT ZIJN TERUGKEER. BETHEL, WEG NAAR EFRATH, MIGDAL-EDER, HEBRON.

35 : 1 Door de uitmoording van de mannen van Sichem was Jakob in een impasse geraakt. Wel was door dit verraderlijk optreden van zijn zonen zijn geslacht voor ontoelaatbare vermenging bewaard, maar hij moest nu duchten den bloedwraak van de bewoners van het land. Doch God waakte spijt de zonde zijner zonen over Jakob en zijn gezin. Hij gaf weer richting aan zijn leven, doordat Hij in deze omstandigheden hem herinnerde aan de gelofte, die nog steeds niet was vervuld. Hij zeide tot hem: Maak u op, trek naar Bethel en vestig u daar. Richt daar dan een altaar op voor dien God, die u verschenen is, toen gij vluchttet voor uw broeder Ezau.

2 Deze herinnering aan zijn gelofte stelde Jakob voor een dure roeping, die hij al te lang verzaakt had. Met den waren dienst Gods verdroeg zich echter geen enkele toegeeflijkheid jegens afgoderij en beeldendienst. Hij trad thans overeenkomstig zijn roeping, die hij vrijwillig in zijn gelofte had aanvaard, kordaat en krachtig op. Hij zei tegen zijn huisgezin en tegen allen, die onder hem stonden: Doet de vreemde goden weg, die gij bij u hebt. Reinigt u daarna en
3 trekt andere kleederen aan. Laten we dan zoo ons opmaken en naar Bethel gaan. Ik ben van plan, daar een altaar op te richten voor dien God, die mij verhoord heeft, toen ik in benauwdheid was, en die mij ter zijde heeft gestaan op den weg, dien ik ben gegaan.

4 Jakob vond bij allen een willig oor. Zij gaven hem al de vreemde goden, die zij in hun bezit hadden, en de ringen, die zij in hun ooren droegen, en hij begroef ze onder den eik, die bij Sichem staat.

5 Nadat zij alles, wat naar afgoderij zweemde, hadden weg-

gedaan, en zij zich voorts als teeken van een nieuw leven gereinigd en in een ander gewaad gestoken hadden, braken zij op. En God toonde klaar Zijn bewarende hand. Want er viel een verschrikking Gods op de omliggende steden, zoodat zij de zonen van Jakob niet achtervolgden.

6 Zoo kwam Jakob te Luz, dat in het land Kanaän ligt, te weten Bethel, hij en al de lieden, die met hem waren.

7 Daar bouwde hij overeenkomstig de gelofte, die hem door het woord Gods in herinnering was gebracht, een altaar, waarop hij offeranden offerde als uiting van den dank zijns harten. Hij gaf bij herhaling, en dan nu ter nadere bevestiging, die plaats den naam Bethel [1]). Want daar had God zich aan hem geopenbaard toen hij vluchtte voor zijn broeder.

8 In de nabijheid van deze plaats is Debora, de voedster van Rebekka, gestorven. Zij werd begraven beneden Bethel onder een eik. Hoewel zij niet tot de familie behoorde, bracht haar dood toch rouw in de harten van hen, in wier midden zij verkeerd en haar teederen arbeid verricht had. Daarom noemt men dezen eik Allon Bakuth [2]).

9 Nogmaals verscheen God aan Jakob bij zijn terugkomst
10 uit Paddan-Aram en zegende hem. Bij deze verschijning legde God den nadruk op de naamsverandering, die bij Pniël had plaatsgehad. Want Hij zeide tot hem: Uw naam is Jakob. Voortaan zult gij echter niet meer Jakob genoemd worden maar Israël heeten. Zoo gaf Hij hem nu
11 definitief den naam Israël. Verder zeide God tot hem bij deze gelegenheid: Ik ben God de Almachtige. Wees vruchtbaar en vermenigvuldig u. Een volk, ja een menigte van volken zal uit u stammen. Ook zullen koningen uit uw
12 lendenen voortkomen. Het land, dat Ik aan Abraham en Izak geschonken heb, dat zal Ik u geven, en aan uw nageslacht zal Ik dit land geven.

13 Daarna voer God van hem op ter plaatse waar Hij met
14 hem gesproken had. Ter herinnering aan deze gewijde stonde en deze heerlijke verschijning zette Jakob een ge-

---

[1]) Wij lezen in plaats van *El Beth-El,* dat in den Hebreeuwschen text en b.v. in de Statenvertaling gevonden wordt, met enkele oude vertalingen *Beth-El.*

[2]) Deze naam beteekent: *Eik van geween,* of wel: *Treureik.*

denkteeken op de plaats, waar God met hem gesproken had, een gedenkteeken van steen, waarop hij wijn
15 plengde en olie uitgoot. Nadat hij den God der openbaring op de plaats, waar Hij met hem gesproken had, gehuldigd had, gevoelde hij behoefte, deze plaats, die door Gods verschijning en woord geheiligd was, nogmaals den naam Bethel te geven.
16 Maar ook Bethel kon niet het eindpunt van den terugkeer zijn. Hij moest nog verder, om zich te voegen bij zijn vader in diens woonplaats. Toen zij van Bethel opbraken en zij nog maar een eind weegs van Efrath verwijderd waren, werd Rachel door barensweeën overvallen, zoodat zij het zwaar te verantwoorden had.
17 Toen de verlossing met intense moedersmart gepaard ging, zei de vroedvrouw tot haar, om haar in dezen nood moed in te spreken: Vrees maar niet, want gij hebt ook nu weer een zoon.
18 Het geschiedde echter, toen haar leven heenvlood — want zij stierf — dat zij met haar laatsten ademtocht ook al haar smart uitsprak over haar vroegen dood tengevolge van de geboorte van den met zooveel vreugde verbeiden zoon in den naam Ben-oni [1]), dien zij nog juist aan haar kind kon geven. Maar zijn vader, hoezeer in diepen rouw gedompeld door het zoo vroeg en aangrijpend verscheiden van zijn innig geliefde vrouw, wilde de gedachtenis aan dit leed niet doen voortleven in den naam van zijn kind. Hij wenschte integendeel, dat in den naam de blijde verwachting over zijn toekomst en de vreugde van dit bezit bij zijn onherstelbaar verlies zou blijven doorklinken. Daarom
19 noemde hij hem Benjamin [2]). Zoo stierf Rachel in den bloei der jaren, diep beweend door haar man. Zij werd niet bijgezet in het familiegraf. Lea was en bleef immers de eerste vrouw en uit haar was de erfgenaam der belofte geboren. Jakob dolf voor Rachel een graf, waar zij gestorven was. Zoo werd zij begraven aan den weg naar Efrath, het tegenwoordige Bethlehem.
20 En de gedachtenis aan deze doode hield hij levendig,

---

1) *Ben-oni* beteekent: *zoon van mijn onheil, ongelukskind.*
2) *Ben-jamin* beteekent: *zoon der rechterhand,* of wel: *gelukskind.*

door een gedenkteeken op haar graf te plaatsen. Dit is het gedenkteeken van Rachels graf, dat daar nu nog staat.
21 Vandaar brak Israël op en sloeg zijn tent op aan de
22 overzijde van Migdal-Eder[1]). Ook aan deze plaats behield Israël een droeve herinnering, maar van geheel anderen aard. Het geschiedde namelijk, terwijl hij in deze landstreek verblijf hield, dat Ruben het bestond, gemeenschap te houden met zijns vaders bijzit Bilha. Israël hoorde dit. En wat hem toen door de ziel gegaan is, laat zich zonder meer verstaan!
23 De zonen van Jakob waren twaalf in getal: de zonen van Lea: Jakobs eerstgeborene Ruben, voorts Simeon, Levi,
24 Juda, Issaschar en Zebulon; de zonen van Rachel: Jozef en
25 Benjamin; de zonen van Bilha, de dienstmaagd van Rachel:
26 Dan en Nafthali; en de zonen van Zilpa, de dienstmaagd van Lea: Gad en Aser. Dit zijn de zonen van Jakob, die hem in Paddan-Aram geboren zijn, met deze uitzondering natuurlijk, dat Benjamin in Kanaän het levenslicht zag, maar toch vóór Jakob officieel tot zijn vader was teruggekeerd.
27 Eindelijk kwam Jakob tot zijn vader Izak te Mamre bij Kirjath-Arba, het tegenwoordige Hebron, waar Abraham zoowel als Izak als vreemdelingen hadden verkeerd. In deze omgeving vestigde hij zich, zoodat Izaks laatste levensjaren verlicht werden door de nabijheid van zijn
28 zoon Jakob. Toen Izak honderd en tachtig jaar oud was,
29 kwam hij tot zijn levenseinde. Hij stierf en werd vergaderd tot zijn voorgeslacht, oud en der dagen zat. In den rouw waren de broeders weer één. Verbonden door den band des bloeds en door de droefheid over het verscheiden van Izak begroeven zijn zonen Ezau en Jakob samen hun vader, waartoe Ezau was overgekomen.

---

[1]) *Migdal-Eder* beteekent: *kudde-toren.* Deze plaats lag blijkens haar naam midden in weideland, waar de kudden graasden, bewaakt vanuit den toren.

DE GESLACHTSLIJST VAN EZAU.

36 : 1 Dit is de geslachtslijst van Ezau, die ook Edom werd genoemd.
2 Ezau nam zich vrouwen uit de Kanaänietische meisjes, namelijk Ada, de dochter van den Hethiet Elon, en Oholibama, de dochter van Ana en kleindochter van den Heviet
3 Zibeon, benevens Basmath, de dochter van Ismaël, de zuster van Nebajoth.
4 Ada schonk aan Ezau Elifaz, Basmath bracht Reuël ter
5 wereld, en Oholibama schonk het levenslicht aan Jeüs, Jaëlam en Korach. Dit zijn de zonen van Ezau, die hem in het land Kanaän geboren zijn.
6 Daarna nam Ezau zijn vrouwen, zijn zonen en zijn dochters, met alle personen, die verder nog tot zijn huishouding behoorden, zijn kudden, al zijn vee, en al zijn bezit, dat hij in het land Kanaän bijeengegaard had, en ging naar een land uit de omgeving van zijn broeder Jakob.
7 De reden, die tot deze scheiding noopte, was gelegen in de talrijkheid van hun have, die zoo groot was, dat zij onmogelijk bij elkander konden wonen. Het land, waar zij als vreemdelingen vertoefden, bood eenvoudig niet voldoende voedsel voor hun vee, dat de hoofdbron van hun in-
8 komsten vormde. Dies vestigde Ezau zich voorgoed op het gebergte Seïr. Ezau is dezelfde als Edom.
9 Nu volgt de geslachtslijst van Ezau, den stamvader der Edomieten op het gebergte Seïr.
10 Dit zijn de namen van Ezau's zonen: Elifaz, de zoon van Ezau's vrouw Ada, Reuël, de zoon van Ezau's vrouw Basmath.
11 De zonen van Elifaz waren Teman, Omar, Zefo, Gaëtham en Kenaz.
12 Timna was een bijvrouw van Ezau's zoon Elifaz. Deze

schonk aan Elifaz Amalek. Dit zijn de afstammelingen van
Ezau's vrouw Ada.
13 En dit waren de zonen van Reuël: Nachath en Zerach,
Samma en Mizza. Dit zijn de afstammelingen van Ezau's
vrouw Basmath.
14 En dit waren tenslotte de zonen van Oholibama, de
dochter van Ana en kleindochter van Zibeon, de vrouw van
Ezau: zij schonk aan Ezau Jeüs, Jaëlam en Korach.
15 Thans volgen de stamhoofden der nakomelingen van
Ezau. Allereerst de zonen van Ezau's eerstgeborene Elifaz:
16 de stamhoofden Teman, Omar, Zefo, Kenaz, (Korach) [1]),
Gaëtham, Amalek. Dit zijn de stamhoofden van Elifaz, in
het land Edom, de afstammelingen van Ada.
17 Vervolgens de zonen van Ezau's zoon Reuël: de stam-
hoofden Nachath, Zerach, Samma, Mizza. Dit zijn de stam-
hoofden van Reuël, in het land Edom, de afstammelingen
van Ezau's vrouw Basmath.
18 Tenslotte nog de zonen van Ezau's vrouw Oholibama:
de stamhoofden Jeüs, Jaëlam, Korach. Dit zijn de stam-
hoofden van Oholibama, de dochter van Ana, de vrouw
van Ezau.
19 Dit zijn de nakomelingen van Ezau, die tevens stam-
hoofden zijn. Dit is Edom.
20 Dit zijn de afstammelingen van Seïr, den Horiet, die
de oorspronkelijke bewoners van dit land zijn: Lotan, Sobal,
21 Zibeon, Ana, Dison, Ezer en Disan. Zij zijn de stamhoofden
van de Horieten, de nakomelingen van Seïr in het land
Edom.
22 De zonen van Lotan waren Hori en Hemam. De zuster
van Lotan heette Timna.
23 De zonen van Sobal waren Alwan, Manachath, Ebal,
Sefo en Onam.
24 Die van Zibeon waren Ajja en Ana. Dit is die Ana, die
heete bronnen in de woestijn vond, toen hij bezig was de
ezels te weiden voor zijn vader Zibeon.
25 De kinderen van Ana waren zijn zoon Dison en zijn
dochter Oholibama.

---

[1]) De Hebreeuwsche text bevat ook den naam Korach. In den *Samaritaanschen Pentateuch* ontbreekt deze echter. De naam zal wel bij vergissing in den text geraakt zijn, waarom we dien tusschen haakjes geplaatst hebben.

26 De zonen van Dison waren Hemdan, Esban, Jithran en
Keran.
27 Die van Ezer Bilhan, Zaäwan en Akan.
28 En tenslotte die van Disan Uz en Aran.
29 Dit zijn de stamhoofden der Horieten: de stamhoofden
30 Lotan, Sobal, Zibeon, Ana, Dison, Ezer en Disan. Dit zijn
de stamhoofden der Horieten naar hun stammen [1]) in het
land Seïr.
31 Nu volgen nog de koningen, die in het land Edom ge-
regeerd hebben, voordat er een koning regeerde over de
32 kinderen Israëls. Eerst regeerde in Edom Bela, de zoon
van Beor, wiens residentie Dinhaba heette.
33 Toen Bela gestorven was, regeerde in zijn plaats Jobab,
34 de zoon van Zerach, uit Bozra. Na den dood van Jobab
regeerde in zijn plaats Husam, uit het land der Temanieten.
35 Toen Husam gestorven was, regeerde in zijn plaats Hadad,
de zoon van Bedad, die Midian versloeg in de vlakte van
36 Moab, en die resideerde in de stad Awith. Na den dood
van Hadad werd in zijn plaats Samla, uit Masreka, koning.
37 Na Samla's dood regeerde in zijn plaats Saul uit Rehoboth,
38 aan de rivier [2]). Toen Saul gestorven was, werd Baäl-Hanan,
39 de zoon van Achbor, koning in zijn plaats. Na den dood
van Baäl-Hanan, den zoon van Achbor, regeerde in zijn
plaats Hadar, wiens residentie den naam Paü droeg en
wiens gemalin heette Mehetabeël, de dochter van Matred,
geboortig uit Me-Zahab.
40 Tenslotte volgen nu nog de namen der stamhoofden van
Ezau naar hun geslachten, naar hun plaatsen met hun
41 namen: de stamhoofden Timna, Alwa, Jetheth, Oholibama,
42, 43 Ela, Pinon, Kenaz, Teman, Mibzar, Magdiël en Iram.
Dit zijn de stamhoofden van Edom naar hun woon-
plaatsen in het land, dat zij in bezit genomen hadden. Tot
zoover over Ezau, den stamvader der Edomieten.

---

[1]) Zoo lezen we in navolging van de Grieksche vertaling.
[2]) Welke rivier dit was. is niet met zekerheid uit te maken.

JOZEFS DROOMEN EN ZIJN VERKOOP ALS SLAAF NAAR EGYPTE.

37 : 1 Terwijl Ezau zich in Seïr vastzette, bleef Jakob wonen in het land, waar ook zijn vader als vreemdeling verkeerde, in het land Kanaän. Hier zette hij als drager der belofte de traditie der vreemdelingschap voort.

2 Hier volgt nu de geschiedenis van Jakob.

Jozef was, toen hij den leeftijd van zeventien jaar bereikt had, gewoon, met zijn broers de kudde te weiden. Hij verkeerde als herdersknaap speciaal in gezelschap van de zonen van Bilha en Zilpa, zijns vaders vrouwen. Door zijn verblijf bij het vee bleef hem natuurlijk niet verborgen, wat zijn broers uithaalden. Omdat hij reeds in zijn jeugd God in oprechtheid vreesde en een afkeer had van de zonde, kon hij er niet toe besluiten, het kwaad gerucht, dat over hen in omloop was, te verzwijgen. Hij achtte zich integendeel verplicht, daarvan zijn vader op de hoogte te brengen. Het laat zich echter verstaan, dat dit bij zijn
3 broers niet in goede aarde viel. Daarbij kwam, dat Israël meer van Jozef hield dan van een van zijn andere kinderen, omdat hij voor hem een zoon des ouderdoms was. Hij was bovendien zoo onverstandig, deze voorliefde te toonen, door voor hem een mooi veelkleurig gewaad te vervaardigen.
4 Toen zijn broers bemerkten, dat hun vader meer van hem hield dan van een van hen allen, kregen zij zoo'n hekel aan hem, dat zij hem geen vriendelijk woord meer konden toespreken.
5 Eens droomde Jozef een droom, en hij vertelde dien aan zijn broers, met het gevolg, dat zij hem nog meer gingen
6 haten. Want hij zei toen tegen hen: Zeg, hooren jullie eens,
7 wat ik vannacht gedroomd heb. Wij waren aan het schoven binden midden op het veld, toen opeens mijn schoof over-

eind kwam en ook bleef staan, terwijl jullie schoven zich
8 om mijn schoof verzamelden en daarvoor neerbogen. Hij had blijkbaar geen besef van de gespannenheid der verhoudingen en rekende er niet mee, dat deze droom zijn broers wel zeer prikkelen moest. Deze maakten echter onmiddellijk hun gevoelen kenbaar. Met onverholen ergernis vroegen zij: Wil je soms koning over ons worden of in elk geval over ons heerschen? Zoo kwam het, dat zij hem nog meer gingen haten zoowel om zijn droomen als om zijn
9 woorden. Hij droomde ook nog een anderen droom. Hoewel hij nu kon weten, wat de uitwerking moest zijn, vertelde hij toch ook dezen droom aan zijn broers. Vol van hetgeen hij gezien had en niet zonder eenigen trots zei hij: Zeg, ik heb weer een droom gehad. En nu bogen zich zoo waar de zon, de maan en elf sterren voor mij neder.
10 Hij vertelde dit aan zijn vader en aan zijn broers. Maar ook zijn vader kon dit niet waardeeren. Hij berispte hem en zei tegen hem: Wat is dit nu voor een droom, dien je gedroomd hebt? Zouden nu werkelijk je moeder, je broers en ik komen, om zich voor je ter aarde neder te buigen?
11 Er was echter een groot verschil in houding jegens den droom. Jozefs broers waren sindsdien afgunstig op hem, maar zijn vader, die bedacht, dat droomen dikwijls als openbaringsmiddel dienden, hield de zaak in gedachten.
12 Een heelen tijd later — inmiddels was Rachel gestorven en had Jakob zich gevestigd in het Zuiden des lands — waren de broers van Jozef eens het kleinvee van hun vader
13 gaan weiden bij Sichem. Toen zij al geruimen tijd erop uit waren, zei Israël tegen Jozef: Je weet zeker, dat je broers aan het weiden zijn bij Sichem. Welnu, ik zou wel willen, dat je er eens voor mij heenging. Gehoorzaam antwoordde
14 Jozef: Dat is goed. Nu preciseerde Jakob zijn verlangen en zei tegen hem: Ga dan heen en zie, hoe het gaat met je broers en of de kudde het goed maakt en breng mij dan bericht terug. Zoo zond hij hem heen uit de vallei van Hebron. Maar toen Jozef te Sichem kwam, kon hij daar zijn broers niet vinden.
15 Gelukkig kwam hem iemand tegen, toen hij daar zoo ronddoolde in het wijde veld. Omdat zijn houding verried, dat hij iets zocht, zei die man tegen hem: Wat zoekt gij?

16 Jozef antwoordde: Ik zoek mijn broers. Vertel mij toch,
17 waar zij aan het weiden zijn. Aangezien de man terstond begreep, wie hij slechts op het oog kon hebben, zei hij: Zij zijn van hier opgebroken. Want ik heb hen hooren zeggen: Laten we naar Dothan gaan. Dankbaar voor deze aanwijzing ging Jozef zijn broers achterna en vond hen te Dothan.
18 Het wijde uitzicht op het vrije veld maakte, dat deze hem reeds van verre zagen. Zoo werd hij terstond het onderwerp van hun gesprek. En eer hij in hun nabijheid gekomen was, hadden zij het plan gereed, om hem van het leven te
19 berooven. Al pratende onder elkander begon de reeds lang smeulende haat te branden. De hartstochten kwamen los, toen zij de herinneringen aan zijn droomen ophaalden. Zij zeiden tegen elkaar: Daar komt die meesterdroomer aan.
20 Dat treft! Laten we hem nu vermoorden en hem in den eersten den besten put werpen. Wij zeggen dan: Een wild dier heeft hem verslonden. En dan zullen wij eens zien, wat er van zijn droomen terecht komt!
21 Toen Ruben dit hoorde, ging hem dit veel te ver. Hij zon terstond op middelen, om Jozef uit hun hand te redden. In zijn afkeer van den broedermoord zei hij: Wij moeten
22 in geen geval hem van het leven berooven. Toen hij even nagedacht had, zag hij voor zich een oplossing. Daarom stelde hij hun voor: Vergiet toch geen bloed! Werpt hem dan in dezen put hier in de steppe, maar slaat de hand niet aan hem! Maar hij zei dit met de heimelijke bedoeling, hem uit hun hand te redden om hem naar zijn vader te
23 doen terugkeeren. De broeders luisterden naar zijn woord. Zoodra Jozef bij hen gekomen was, keerde zich hun woede allereerst tegen het teeken van de voorliefde van hun vader: zij trokken hem zijn gewaad uit, dat mooie veel-
24 kleurige gewaad, dat hij aanhad. Daarna pakten zij hem beet en wierpen hem in den door Ruben aangewezen put. Gelukkig was de put leeg. Er stond heelemaal geen water
25 in. Alsof er niets gebeurd was, gingen zij daarna zitten, om hun brood op te eten. Terwijl zij op het land gezeten hun maaltijd hielden, zagen zij, toen zij opkeken en in de verte blikten, ineens, dat er een karavaan Ismaëlieten uit Gilead aan kwam zetten. Hun kameelen waren beladen

met gom, balsem en welriekend hars. En zij waren op weg
26 om het naar Egypte te brengen. Dit deed in Juda's geest
een nieuw plan geboren worden. Nu zij toch feitelijk
voor moord terugschrikten en een weg zochten, om van
hem af te komen, deed hij hun de gewenschte oplossing
aan de hand. Hij zei tegen zijn broers: Wat hebben wij er
aan, als wij onzen broeder vermoorden en zijn bloed ver-
27 bergen? Laten we hem liever aan de Ismaëlieten verkoopen.
Wij moeten immers niet zelf de hand aan hem slaan, want
hij is onze broeder, ons eigen vleesch. Dit voorstel verwierf
terstond aller instemming.
28 En toen Midianietische mannen, die kooplui waren, voor-
bij kwamen, trokken zij Jozef op uit den put en verkochten
hem voor twintig zilverlingen aan deze Ismaëlieten [1]). En
deze brachten Jozef naar Egypte.

---

[1]) De afwisseling tusschen *Midianieten* en *Ismaëlieten*, die wij hier aantreffen, is wel opvallend, maar toch niet meer zoo erg opmerkelijk, zoodra wij gelet hebben op den verhaaltrant van den auteur der verhalen over Jozef. Deze schrijver houdt bijzonder veel van afwisseling. Men lette b.v. op het verschil tusschen de beschrijving van Farao's droom (Gen. 41 : 1—7) en Farao's weergave van den droom (Gen. 41 : 17—24). Telkens treft het ons, dat hij voorliefde voor synoniemen heeft (vgl. als voorbeeld slechts Gen. 42 : 27), over een rijken woordenschat beschikt, en variatie in aanduiding en uitbeelding mint.

Omdat *Midianieten* en *Ismaëlieten* verwant waren, konden deze namen door elkaar worden gebruikt. Dat dit ook metterdaad geschiedt, blijkt wel hieruit, dat volgens Gen. 37 : 36 *de Midianieten*, maar volgens Gen. 39 : 1 *de Ismaëlieten* Jozef naar Egypte aan Potifar verkochten.

Ismaëlieten is in Gen. 37 : 28 het algemeene woord, *Midianieten* het speciale. Omdat de broeders het er blijkens Gen. 37 : 27 over eens waren, Jozef te verkoopen, kunnen *zij* slechts het onderwerp in vers 28 zijn, tenzij een ingrijpende wijziging in de situatie of de berusting van de broeders in de daad der Midianietische kooplieden uitdrukkelijk zou zijn medegedeeld. Nu dit niet het geval is, wijst het engere verband de broeders als de verkoopers van Jozef aan. Ook andere uitspraken der H. Schrift schrijven deze daad aan hen toe. Men zie Gen. 45 : 4,5 en Hand. 7 : 9. Wanneer Jozef in Gen. 40 : 15 volgens *de Statenvertaling* zegt: „Want ik ben diefelijk ontstolen uit het land der Hebreeën", dan bedenke men, dat hij hier tegen den schenker spreekt en dus geen roeping noch eenige reden heeft, om over de schuld van zijn broeders te spreken, voorts dat hij er slechts den nadruk op wil laten vallen, dat hij zich wederrechtelijk zoowel in Egypte als in de gevangenis bevindt, en tenslotte, dat *ganab*, het werkwoord dat hij gebruikt, naast *stelen* ook de beteekenis heeft van *ontvoeren*. Hier spreekt hij in het algemeen, maar tegen zijn broeders zegt hij wel rechtuit en tot tweemaal toe, als geldt het een zaak, die voor iedereen vaststaat, dat zij hem verkocht hebben, Gen. 45 : 4, 5.

29 Dit alles was buiten Ruben, die tijdens den maaltijd afwezig was geweest, omgegaan. Toen de anderen weer bij de kudde waren, ging Ruben terug naar de plaats, waar de broeders Jozef aangepakt hadden. Hij begaf zich terstond naar den put, omdat hij nu de gelegenheid schoon zag, Jozef stilletjes te bevrijden. Maar men stelle zich zijn ontsteltenis voor, toen Jozef niet meer in den put was! Hij scheurde
30 zijn kleederen, liep naar zijn broers terug, en riep, als oudste broer tevens zijn bijzondere verantwoordelijkheid gevoelend, in wanhoop uit: De jongen is er niet meer! O wee, waar zal ik mij nu bergen?
31 Maar de broeders wisten wel raad. Zij namen eenvoudig het gewaad van Jozef, slachtten een geitenbok en doopten
32 het gewaad in het bloed. Toen zij zoo den schijn gewekt hadden, dat Jozef verscheurd was, lieten zij het mooie veelkleurige gewaad, dat nu verfomfaaid en met bloed doorweekt was, naar hun vader brengen met de boodschap er bij: Dit hebben wij gevonden. Kijk toch eens goed! Is dit niet het gewaad van uw zoon?
33 De vader nam het van alle kanten op en kwam toen tot de verpletterende conclusie: Het is het gewaad van mijn
34 zoon. Een wild dier heeft hem verslonden. Gewis, Jozef is verscheurd! Bitter bedroefd scheurde hij zijn kleederen, deed een zak om zijn heupen en bedreef vele dagen rouw over zijn zoon.
35 Toen zijn zonen en dochters den diepen rouw van hun vader zagen, poogden zij allen hem te troosten. Maar hij weigerde zich te laten troosten met de woorden: Neen, ik zal rouwend tot mijn zoon in het graf neerdalen. Zoo diep beweende hem zijn vader.
36 Intusschen verkochten de Midianieten Jozef naar Egypte aan Potifar, een hoveling van Farao, den bevelhebber van de lijfwacht.

JUDA EN THAMAR.

38 : 1 Omstreeks denzelfden tijd, waarin Jozef uit boosaardigheid uit den kring der broeders uitgestooten werd, ging Juda uit eigen vrijen wil bij zijn broeders weg. Hij wendde zich tot een burger van Adullam, genaamd Hira, met wien hij vriendschap sloot.

2 Daar kwam Juda onder de bekoring van de dochter van een zekeren Kanaäniet, die Sua heette. Eenmaal in dit verkeerd milieu, kwam hij er door de verlokkende macht, die van dit meisje uitging, als vanzelf toe, de scheidslijn uit te wisschen, die God getrokken had tusschen het uitverkoren geslacht en het volk des lands. De drager van de belofte, in wien de heilige linie zich voortzette, liet zich verleiden tot het sluiten van een huwelijk, dat indruischte tegen Gods geboden. Op de eerste stap volgde helaas dra de tweede. Hij nam het meisje tot vrouw en kwam tot haar.

3 Zij werd zwanger en baarde een zoon, dien zij[1]) Er
4 noemde. Daarna werd zij opnieuw zwanger en baarde een
5 zoon. Dezen noemde zij Onan. Tenslotte bracht zij nog een zoon ter wereld, aan wien zij den naam Sela gaf. Hij was te Kezib, toen zij dien baarde.

6 Zoodra zijn eerstgeborene Er oud genoeg was, nam Juda voor hem een vrouw, die den naam Thamar droeg. Hij bevorderde hierdoor weer de uitbreiding van de vermenging met het volk des lands.

7 Er was echter zelf een verdorven jongmensch. En hij zette ook in het huwelijk zijn zondig leven voort. Omdat hij door zijn boosheid den toorn des HEEREN opwekte, trof de HEERE hem met den dood.

---

[1]) Wij lezen op grond van een 12 tal handschriften, den Samaritaanschen Pentateuch en den Targum van Jonathan *zij* in plaats van *hij*.

8 Toen Er als straf op de zonde in de volle kracht van het leven kinderloos uit het leven was weggerukt, zei Juda, die bedacht was op de voortzetting van zijn geslacht, in overeenstemming met de heerschende zeden tegen Onan: Trouw jij nu met je schoonzuster, vervul je plicht als zwager bij haar, en zorg er voor, dat je broer nakomelingschap krijgt.

9 Onan trad naar den wensch van zijn vader in het huwelijk met Thamar. Maar hij was liefdeloos en schaamteloos. Nu hij wist, dat het zaad hem niet zou worden toegerekend, ontzag hij zich niet, zoo dikwijls als hij tot zijn schoonzuster kwam, in strijd met alle zedelijkheid het op den grond te loor te laten gaan, om maar geen nakroost te schenken aan zijn broeder.

10 Deze handelwijze was een gruwel in de oogen des HEEREN. Dies deed Hij hem ook in den bloei der jaren sterven.

11 Juda was verslagen door deze schokkende sterfgevallen van zijn zonen, zoo kort na hun huwelijk met Thamar. De vrees kwam bij hem boven, dat er van zijn schoondochter wel eens een geheimzinnige schadelijke invloed kon uitgaan. Hij was nu reeds van twee zijner zonen beroofd, terwijl er nog steeds geen kleinzoon was, die zijn geslacht in stand kon houden. Hij mocht echter ook den derden en laatsten zoon aan Thamar niet onthouden.

Gelukkig was Sela nog te jong, om nu reeds een huwelijk aan te gaan. Daarom zei hij tegen zijn schoondochter Thamar: Trek nu maar als weduwe weer bij je vader in, totdat mijn zoon Sela volwassen zal zijn. Hij was echter blij, dat de jeugd van zijn zoon als reden voor uitstel kon worden aangegrepen, omdat hij van plan was, het er op aan te sturen, dat van uitstel afstel kwam. Want hij zei bij zichzelf: Ik moet zorgen, dat ook deze niet sterft, evenals zijn broers.

Thamar schikte zich naar den wensch van haar schoonvader. Zij ging na al haar wederwaardigheden weer bij haar vader inwonen. Maar zij hield Juda's belofte in gedachten en had zich voorgenomen, zich van den smaad der kinderloosheid indien eenigszins mogelijk te ontdoen. Zij begeerde, hoe ook, de moederweelde.

12 De tijd van wachten werd lang. En langzamerhand begon

tot haar door te dringen, dat de jeugd van Sela wel eens
een voorwendsel geweest kon zijn, om hem aan haar te
onthouden. Intusschen stierf de dochter van Sua, de vrouw
van Juda.

Door deze belangrijke wijziging in Juda's leven begon
bij Thamar het plan te rijpen, de gelegenheid te zoeken,
om zich ongemerkt door vereeniging met Juda te verschaf-
fen, wat haar onthouden werd door zijn nalatigheid inzake
het huwelijk met Sela, die zij wel voor gewilde onachtzaam-
heid moest gaan houden.

Deze gelegenheid deed zich voor, toen Juda, nadat hij
den rouwtijd had volbracht, zich met zijn vriend Hira, den
Adullamiet, naar Timna begaf, om naar het scheren van
zijn schapen te kijken.

13 Van bevriende zijde werd haar bericht: Denk er om,
uw schoonvader gaat naar Timna, om zijn schapen te
scheren.

14 Fluks legde zij haar weduwkleed af, hulde zich in een
sluier, waardoor zij zich onkenbaar maakte, en ging zitten
in de poort van Enaïm, waar hij door heen moest, om in
Timna te komen.

Zij nam tot deze handelwijze de toevlucht, omdat zij ge-
constateerd had, dat Sela wel volwassen geworden was,
maar zij hem toch niet tot vrouw gegeven was.

15 Toen Juda haar opmerkte, hield hij haar voor een hoer,
16 omdat zij haar gelaat bedekt had. Aan zijn zinnelust toe-
gevend ging hij naar haar toe ter zijde van den weg en zei:
Toe sta mij toe, dat ik tot je kom. Want hij wist niet, dat
hij zijn schoondochter voor zich had.

Zij antwoordde, de rol spelend van een echte hoer: Wat
17 heb je er voor over, om tot mij te komen? Hij zei: Ik zal
je een geitenbokje uit de kudde sturen. Zij zei daarop,
omdat het haar juist om een onderpand als bewijsstuk te
doen was: Als je mij dan maar een pand geeft, tot ik dat
18 geitenbokje gekregen heb. Hij zei: Welk pand wil je van
mij? Zij antwoordde: Je zegelring, je snoer en den stok,
dien je in je hand hebt. Hij gaf het haar en kwam tot haar.
En zij werd zwanger bij hem.

19 Toen zij haar doel bereikt had, stond zij op en maakte,
dat zij weg kwam. Zij deed haar sluier af en trok haar

weduwkleed weer aan. Omdat zij het pand als bewijsstuk wilde bewaren, moest immers de overeengekomen ruil onmogelijk worden gemaakt. En zij had er tevens voor te waken, dat zij geen enkele reden voor argwaan gaf. Daarom haastte zij zich weg, en leefde daarna weer alsof er niets gebeurd was.

20 Juda's eerste daad, toen hij bij de kudde kwam, was natuurlijk het uitzoeken van het beloofde geitenbokje. Hij liet het door zijn vriend uit Adullam brengen naar de door hem aangeduide plaats, om het onderpand van de vrouw terug te krijgen. Maar deze kon haar nergens ontdekken.

21 Toen hij tevergeefs alles afgezocht had, vroeg hij de mannen van de plaats, waar hij dacht dat zij woonde: Waar is die gewijde [1]) gebleven, die hier te Enaïm aan den weg gezeten heeft? Maar zij antwoordden: Hier is heelemaal geen gewijde geweest.

22 Toen keerde hij maar onverrichter zake tot Juda terug en zei: Ik heb haar niet kunnen vinden. En de mannen van die plaats zeggen ook, dat daar geen gewijde is geweest.

23 Juda, die begreep, dat er niets meer aan te doen viel, zei: Laat ze het dan maar houden. Want wij moeten er voor oppassen, dat wij niet tot een voorwerp van bespotting worden. Ik ga in ieder geval vrijuit: ik heb dit bokje gezonden, maar gij hebt haar niet kunnen vinden.

24 Ongeveer drie maanden later brachten ze Juda het opzienbarende bericht: Uw schoondochter Thamar heeft ontucht gepleegd en zij is ook nog wel zwanger als gevolg van hoererij.

Juda, die als schoonvader nu haar lot in handen had, was terstond met zijn oordeel klaar. Hij liet zich in geen enkel opzicht matigen door het feit, dat hij zelf ook verre van onberispelijk geleefd had. Hard in de veroordeeling van den misstap van een ander sprak hij het scherpe vonnis uit: Brengt haar naar den brandstapel, opdat zij verbrand worde.

25 Maar juist dit strenge optreden werkte er toe mede, dat zijn eigen zondig verleden niet verborgen bleef. Terwijl zij

---

[1]) Een gewijde is een meisje, dat zich aan de goden gewijd heeft en daartoe het offer der kuischheid brengt.

opgehaald werd voor den brandstapel, zond zij aan haar
schoonvader de boodschap: Bij den man, van wien deze
dingen zijn, ben ik zwanger. En zij liet er bij zeggen: Kijk
toch eens goed, van wien deze zegelring, dit snoer en deze
stok zijn.
26 Juda bekeek ze nauwkeurig en begreep toen heel de
situatie. Hij bekende zijn schuld en zei: Zij staat meer in
haar recht dan ik. Want ik heb haar immers niet aan mijn
zoon Sela gegeven. Hij erkende zijn vaderschap, maar ont-
hield zich verder van gemeenschap met haar.
27 Toen de tijd, dat zij baren moest, gekomen was, bleek,
28 dat zij tweelingen in haar schoot droeg. Bij haar bevalling
stak de één een hand uit. Om een onderscheidingsteeken
aan te brengen nam de vroedvrouw gauw een scharlaken
draad en bond dien om zijn hand onder de woorden: Deze
is het eerst te voorschijn gekomen.
29 Maar wonder boven wonder trok deze zijn hand terug
en kwam zijn broeder eerst te voorschijn. Toen zei zij in
haar verbazing: Hoe is 't mogelijk, dat je een bres voor
je hebt weten te breken! Ter herinnering aan deze geheel
ongewone wijze, waarop hij het eerstgeboorterecht ver-
30 kregen had, noemde men hem Perez [1]). Daarna kwam zijn
broeder te voorschijn, dien men Zerah [2]) noemde.

In dezen weg werd door zonde en ongerechtigheid heen toch onder Gods bestier de heilige linie voortgezet. Maar klaar trad aan het licht, hoe de vermenging het uitverkoren geslacht met ondergang bedreigde. Zoo laat het zich verstaan, dat de HEERE het alzoo leidde, dat de kinderen Israëls voor langen tijd Kanaän zouden moeten verlaten.

---

[1]) *Perez* beteekent: *breuk* of *bres*.
[2]) *Zèrach* beteekent: *(zons)opgang*, misschien ook: *rood*.

JOZEFS GEZEGENDE DIENST IN POTIFARS HUIS, DIE IN GEVANGENSCHAP EINDIGT. DE VERLEIDING VAN POTIFARS VROUW WEERSTAAN.

39 : 1 Thans keeren wij tot Jozef terug. Hij was, gelijk reeds medegedeeld is, naar Egypte gebracht, waar Potifar, een hoveling van Farao, de bevelhebber van de lijfwacht, een Egyptisch man, hem gekocht had van de Ismaëlieten, die hem daarheen gevoerd hadden.

2 Maar al scheen het nu, dat hij geheel van Gods zegen was beroofd, de werkelijkheid was geheel anders. De HEERE was met Jozef. Zoo was hij een voorspoedig man en mocht hij wonen in het huis van zijn Egyptischen heer.

3 Zoodra zijn heer bemerkte, dat de HEERE met Jozef was, en dat de HEERE al wat deze aanvatte door Zijn hulp

4 deed gelukken, kwam Jozef bij hem in de gunst en mocht hij hem persoonlijk bedienen. Hij verleende hem ook al spoedig het opzicht over zijn huis, en in goed vertrouwen stelde hij al wat hij had onder zijn beheer.

5 En van het oogenblik af, dat hij zijn huis en al wat hij bezat onder zijn toezicht had gesteld, zegende de HEERE het huis van den Egyptenaar om Jozefs wil, ja de zegen des HEEREN rustte op alles wat hij had, zoowel binnenshuis als op het veld.

6 Hij ging in zijn vertrouwen zelfs zoo ver, dat hij het zich zoo gemakkelijk mogelijk maakte. Hij liet de zorg over heel zijn bezit aan Jozef over, zoodat hij zich persoonlijk met niets meer inliet behalve met zijn eigen maaltijden.

Jozef nu had een sierlijke gestalte en een fijn besneden gelaat.

7 Na verloop van tijd liet de echtgenoote van zijn heer het oog op Jozef vallen, die in hun huis immers een vertrouwenspositie bekleedde en daardoor telkens met haar in

aanraking kwam. Geboeid door zijn mannelijke schoonheid, trachtte zij hem te verleiden met de lokkende noodiging: Lig toch bij mij!
8 Doch hij bood in fierheid weerstand en antwoordde de vrouw van zijn meester als een geestelijk en zedelijk hoogstaand man: Zie mijn heer bemoeit zich met niets hier in huis, maar laat alles aan mij over. Al wat hij bezit heeft
9 hij onder mijn beheer gesteld. Zelf oefent hij hier in huis niet meer macht dan ik. En hij heeft mij niets onthouden behalve natuurlijk u, omdat gij zijn vrouw zijt.
Zou ik dan zoo groot kwaad doen en zondigen tegen God? [1])
10 Zijn eerlijk woord ter verdediging van oprechtheid, zedelijkheid en trouw had echter geen vat op haar. Haar zinnelijke begeerte dreef haar aan, dag aan dag Jozef met haar verleidende woorden lastig te vallen. Maar ook onder deze gedurig weerkeerende verleiding bezweek hij niet. Hij bleef volstrekt onwillig, om zich naast haar neer te vlijen en in ongeoorloofde verhouding met haar te leven.
11 Op zekeren dag gebeurde het nu, dat hij in huis kwam, om zijn arbeid te verrichten, terwijl juist niemand van het
12 andere huispersoneel daar in huis aanwezig was. Toen nam zij haar kansen waar en aarzelde niet, tot handtastelijkheden over te gaan. Zij greep hem bij zijn kleed en zei in haar minnelust: Lig toch bij mij! Maar hij liet, om in dit gevaarlijk moment zich aan de vangarmen der verleiding te ontworstelen, zijn kleed in haar hand, vluchtte weg en liep naar buiten.
13 Toen zij zag, dat hij zijn kleed in haar hand had achtergelaten en het huis uit gevlucht was, verkeerde haar liefde in haat. Geraakt in haar geweten en gekrenkt in haar eer, die zij zelve had weggegooid, greep zij de gelegenheid aan, om hem zijn halsstarrige weigering betaald te zetten en hem
14 onmogelijk te maken. Zij had in zijn kleed een kostelijk bewijsstuk in handen, om overtuigend het omgekeerde van de waarheid als waarheid voor te stellen, en hem te be-

---

[1]) Men lette op het verschil in zedelijk opzicht tusschen *Juda* en *Jozef*. *Juda* begaf zich in verzoeking en viel. *Jozef* werd in verzoeking geleid, maar bleef staande. Niettemin is *Juda* de drager der belofte, en is *Thamar* een der moeders van den Heere Jezus Christus naar het vleesch.

tichten van hetgeen waaraan zij zich zelf schuldig wist.
Daarom riep zij de huisbedienden en zei tegen hen: Kijk eens! Hij heeft een Hebreeuwsch man bij ons binnen gebracht, om met ons grappen uit te halen. Hij kwam notabene op mij af, om bij mij te liggen, maar ik begon luid-
15 keels te schreeuwen. En toen hij hoorde, dat ik zoo'n keel opzette en begon te schreeuwen, toen heeft hij zijn kleed bij mij achtergelaten en is er van door gegaan en het huis uitgevlucht.
16 Nadat zij zich hierdoor van getuigen had voorzien, legde zij het kleed naast zich neer, om het ook zijn heer te kunnen toonen, als hij thuis kwam.
Nu de hartstocht was uitgedoofd, brandde de vlam van
17 haat met ziedend geweld. Zoodra haar man binnenkwam, vertelde zij hem ook het heele verhaal met de woorden: Die Hebreeuwsche slaaf, dien gij in ons huis gebracht hebt, heeft het bestaan, om op mij af te komen met het doel,
18 grappen met mij uit te halen. Maar toen ik een keel begon op te zetten en te roepen, toen heeft hij zijn kleed bij mij achtergelaten en is naar buiten gevlucht.
19 Zoodra Jozefs heer het verhaal van zijn vrouw hoorde, dat zij hem opdischte en dat eindigde met de woorden: Zoo
20 heeft mij uw slaaf behandeld, gloeide hij van toorn. Zonder ook maar een oogenblik aan een nader onderzoek te denken — het kleed lag daar immers als bewijsstuk —, greep hij Jozef en zette hem in de strafgevangenis, de plaats waar ook de gevangenen des konings opgesloten zaten, waarover hij ambtshalve het oppertoezicht had. En zoo zat hij daar in de strafgevangenis.
21 Maar de HEERE was met Jozef. Hij deed hem ook daar de harten winnen, ja zelfs de bijzondere gunst verwerven
22 van den directeur der strafgevangenis. Deze directeur schonk hem zooveel vertrouwen, dat hij alle gevangenen, die in de gevangenis zaten, onder zijn bewaking stelde. Jozef was verantwoordelijk voor al wat daar geschiedde. Al wat zij deden, geschiedde onder zijn leiding en onder zijn naam.
23 De directeur der strafgevangenis zag naar niets om, dat Jozef in handen gegeven was, omdat de HEERE met hem was. En wat hij aanvatte, deed de HEERE wel gelukken.

JOZEF EN DE DROOMEN VAN DEN SCHENKER EN DEN BAKKER.

40 : 1 Na deze dingen gebeurde het, dat de schenker en de bakker van den koning van Egypte zich misdroegen tegen
2 hun heer, den koning van Egypte. Daarom werd Farao zeer vergramd op zijn twee hovelingen, den opperschenker en
3 den opperbakker. Hij zette hen in verzekerde bewaring ten huize van den bevelhebber van de lijfwacht, in de strafgevangenis, de plaats waar ook Jozef gevangen zat.
4 Omdat deze gevangenen hooggeplaatste ambtenaren waren, bemoeide de bevelhebber van de lijfwacht zich zelf met hun verzorging in de gevangenis, waarbij hij woonde. Zoekend naar den meest geschikten bewaker werd zijn aandacht gevestigd op Jozef, die de vertrouwde helper van den directeur was. Daarom stelde de bevelhebber hem bij hen aan, om hen te bedienen. Zij bleven nogal eenige dagen in hechtenis, waardoor Jozef gelegenheid had, nader met hen
5 in kennis te komen. Toen kregen zij beide een droom, ieder zijn eigen droom, in een en denzelfden nacht, maar ook ieder zijn droom met bijzondere beteekenis, zoowel de schenker als de bakker, die in dienst waren van den koning van Egypte, maar nu gevangen zaten in de strafgevangenis.
6 Diep had de droom hen aangegrepen, omdat zij geloofden, dat in droomen de toekomst wordt voorzegd. Zij waren echter verslagen, omdat zij niet konden uitvinden, wat de droom beteekende. Hun verslagenheid was zoo groot, dat zij zich afteekende in heel hun houding en gelaatsuitdrukking. Toen Jozef dan ook des morgens bij hen kwam, zag hij met één oogopslag, dat zij mistroostig waren.
7 Uit pure belangstelling vroeg hij, om zijn medeleven te toonen en zoo mogelijk hen op te monteren, aan de hovelingen van Farao, die thans het lot der gevangenschap met

hem deelden in het huis van zijn heer: Waarom kijkt u zoo
somber vandaag?
8 Zij antwoordden hem: Wij hebben een droom gehad en
er is niemand, die hem kan uitleggen.
Jozef kon nu niet zwijgen van zijn geloof. En omdat hij
ineens de verwachting koesterde, dat God hem wellicht als
zijn instrument zou willen gebruiken, zei hij tot hen: Uit-
leggen is immers alleen met Gods hulp mogelijk? Mag ik
misschien eens hooren wat u gedroomd hebt?
9 Deze vriendelijke uitnoodiging gaf hun eenige hoop. Om-
dat zijn droom niets onheilspellends scheen te bevatten, nam
de opperschenker het eerst het woord, om Jozef te ver-
tellen, wat hij gedroomd had. Hij deed dit in de volgende
bewoordingen: In mijn droom stond ineens een wijnstok
10 vóór mij. En aan dien wijnstok hingen drie ranken; en
nauwelijks botte hij uit, of er kwam al bloesem aan, en
11 zijn trossen droegen ook al rijpe druiven. Ik stond daarbij
met den beker van Farao in mijn hand, ik nam de druiven
en perste ze uit in den beker van Farao en zette den beker
12 Farao op de hand. Terstond zei Jozef tot hem: Dit is de
13 uitlegging: de drie ranken die beteekenen drie dagen. Bin-
nen drie dagen zal Farao u verhoogen en u weer in uw
rang herstellen. Gij zult Farao den beker weer overhan-
digen naar de etiquette, die gij vroeger in acht naamt, toen
14 gij zijn schenker waart. Maar wil toch aan mij denken, als
het u goed gaat. En toon uw goede gezindheid jegens mij,
door bij Farao een goed woord voor mij te doen, en te
15 zorgen, dat ik uit dit huis kom. Want ik ben absoluut
wederrechtelijk ontvoerd [1]) uit het land der Hebreeën. En
ook hier heb ik niets gedaan, waarom zij mij in dit hol
konden zetten.
16 Toen de opperbakker zag, dat Jozef een gunstige uit-
legging gegeven had, kreeg ook hij weer wat meer moed, en
zei tegen Jozef: Ook ik zag in mijn droom iets dergelijks:
17 ineens droeg ik drie gebakkorven op mijn hoofd. In den
bovensten korf had ik allerhande lekkernijen voor Farao,
iets fijns van den bakker. Maar het gevogelte pikte het weg
uit den korf boven op mijn hoofd.

---

[1]) Zie de noot op Gen. 37 : 28.

18 Zonder omwinden antwoordde Jozef: Dit is de uitleg-
19 ging: de drie korven dat zijn drie dagen. Binnen drie dagen zal Farao u in den meest letterlijken zin des woords verhoogen door u aan de galg te hangen, waar het gevogelte uw vleesch van u zal wegpikken.
20 Het is gebeurd op den derden dag, den verjaardag van Farao, toen hij een feestmaal voor heel zijn hofhouding aanrichtte, dat hij den opperschenker en den
21 opperbakker verhoogde te midden van zijn dienaren. Hij herstelde den opperschenker in zijn schenkersambt, zoodat
22 hij den beker weer op Farao's hand mocht zetten. Maar den opperbakker hing hij op. Het kwam alles precies uit, zooals Jozef het hun had uitgelegd.
23 Doch de opperschenker, eenmaal weer hersteld in zijn hooge ambt, dacht aan Jozef niet, maar vergat hem. Zoo scheen ook door deze ondankbare vergeetachtigheid voor Jozef weer niets te zijn bereikt. De tijd voor de verhooging was nog niet aangebroken. Jozef moest ook door de aanhoudende vernedering ootmoed leeren en nog dieper leeren verstaan, dat de verwachting alleen op God gevestigd moet zijn.

JOZEFS BEVRIJDING EN VERHOOGING DOOR UITLEGGING VAN FARAO'S DROOM.

41 : 1 Volle twee jaar later gebeurde het, dat Farao droomde,
2 dat hij aan den Nijl stond. Toen stegen tot zijn verbazing
uit de rivier zeven mooie vleezige koeien op, die in het
3 riet gingen grazen. Maar tot zijn ontsteltenis stegen daarna
zeven andere koeien uit den Nijl op, die leelijk en mager
waren. Deze gingen naast de eerste koeien aan den oever
der rivier staan.
4 En die leelijke en magere koeien aten de zeven mooie en
vette koeien op. Daarna ontwaakte Farao.
5 Hij sliep echter weer in en droomde andermaal. Nu zag
6 hij zeven aren opschieten in één halm, dik en gaaf. Maar
daarna sproten tot zijn schrik zeven spichtige en door den
7 Oostenwind verzengde aren uit. En de spichtige aren ver-
slonden de zeven dikke en volle aren. Daarna ontwaakte
Farao en zie, het was een droom.
8 Wat hij in den droom gezien had, liet hem echter nu
geen oogenblik meer los. Omdat zijn geest door onrust
werd verteerd, liet hij in den vroegen ochtend reeds al de
geleerden en wijzen van Egypte tot zich roepen. En Farao
vertelde hun den droom, dien hij gehad had. Maar er was
niemand, die hem Farao kon uitleggen.
9 In deze pijnlijke situatie wist de opperschenker ontspan-
ning te brengen. Ineens herinnerde hij zich klaar, wat hem
was overkomen, toen hij zich indertijd in hechtenis bevond.
Hij was blij, dat hij nu een vingerwijzing kon geven, al
moest hij behoedzaam zijn in zijn spreken. Voorzichtig
bracht hij zijn verleden bij Farao in herinnering. Op zeer
onderdanigen toon zei hij tot hem: Thans moet ik wel mijn

10 zonden in herinnering brengen. Farao was eens erg ver-
gramd op zijn dienaren en leverde mij in verzekerde be-
waring over ten huize van den bevelhebber van de lijf-
11 wacht, mij en den opperbakker. Daar kregen wij in een en
denzelfden nacht een droom, hij en ik. Wij droomden ieder
onzen eigen droom met zijn speciale beteekenis.
12 Toen was daar bij ons een Hebreeuwsche jonge man, een
slaaf van den bevelhebber van de lijfwacht. Dien ver-
telden wij onze droomen en hij legde ze ons uit. Aan
ieder gaf hij de bizonder door zijn droom vereischte uit-
13 legging. En alles is precies uitgekomen, zooals hij het ons
had uitgelegd: mij heeft men in mijn rang hersteld, en hem
opgehangen.
14 Onmiddellijk zond Farao om Jozef en ontbood hem. Om-
dat de heerscher haast had en ongeduldig was, haalde men
hem zoo snel mogelijk uit het kerkerhol. Hij moest, om voor
den koning te kunnen verschijnen, nog een heele gedaante-
verwisseling ondergaan. Vlug schoor hij zich en trok andere
kleeren aan. Zoo kwam hij tot Farao.
15 Farao viel terstond met de deur in huis. Onrustig en on-
geduldig als hij was richtte hij zich zonder eenige inleiding
tot Jozef met de woorden: Ik heb een droom gedroomd en
er is niemand die hem kan uitleggen. Maar nu heb ik van
u hooren zeggen, dat gij slechts een droom behoeft te
hooren, om er onmiddellijk de uitlegging van te geven.
16 Maar Jozef weerde die eer af, omdat deze aan God alleen
toekwam. Vrijmoedig kwam hij ook in dezen kring voor zijn
geloof uit, hoewel hij de eischen der hoffelijkheid tegelijk
geen oogenblik uit het oog verloor. Met ernst en met eer-
bied antwoordde hij Farao: U moet het niet van *mij* ver-
wachten, *God* is bezig, Farao's welzijn te openbaren.
17 Farao ging op deze woorden niet nader in. Het was
hem genoeg, te mogen rekenen op uitlegging van den
droom. Daarom ging hij nu onmiddellijk over tot het ver-
tellen van hetgeen hij gedroomd had. Hij zei tot Jozef:
In mijn droom stond ik zonder eenigen overgang zoo maar
18 aan den oever van den Nijl. Toen zag ik ineens uit de rivier
opstijgen zeven vleezige mooie koeien, die gingen grazen in
19 het riet. Maar daarna stegen zeven andere koeien op, die
schraal, foeileelijk en mager waren. Ik heb in heel

20 Egypteland nooit zulke leelijke gezien. En die magere en
21 leelijke koeien aten die zeven eerste vette koeien op. En toen ze in haar buik verdwenen waren, kon men niet merken, dat zij die opgegeten hadden. Zij zagen er nog precies
22 even leelijk uit als eerst. Toen werd ik wakker. Doch daarna zag ik, weer in den droom, hoe zeven aren opschoten
23 in één halm, vol en gaaf. Maar direct daarna sproten zeven dorre, spichtige en door den Oostenwind verzengde aren
24 uit. En die spichtige aren verslonden die zeven gave aren. Dat heb ik aan de geleerden meegedeeld, maar niet één kan mij uitsluitsel geven.
25 Terwijl aller aandacht gespannen was zei Jozef, door God daartoe in staat gesteld, terstond zonder eenigen opsmuk tot Farao: De droom van Farao is een en dezelfde. Wat
26 God gaat doen, heeft Hij Farao willen bekend maken. De zeven beste koeien dat zijn zeven jaren en de zeven gave aren dat zijn eveneens zeven jaren. Het is één en dezelfde
27 droom. De zeven magere slechte koeien, die na deze opstegen, dat zijn ook zeven jaren. En de zeven looze door den Oostenwind verzengde aren zullen zeven jaren van hongersnood wezen.
28 Dit is wat ik zoo even Farao gezegd heb: Wat God gaat doen, heeft Hij Farao geopenbaard.
29 Zie gedurende de zeven komende jaren zal er groote
30 overvloed in gansch Egypteland zijn. Maar daarna zullen zeven jaren van hongersnood aanbreken, waarin al de overvloed in Egypteland zal vergeten worden en de honger het
31 land zal verteren. Ja men zal van den overvloed in het land niets meer bespeuren, zoo onnoemelijk zwaar zal de hongersnood zijn, die daarop volgt.
32 Wat echter het feit betreft, dat de droom zich voor Farao twee maal heeft herhaald, dit beteekent, dat de zaak bij God vast besloten is en dat God zich haast, haar ten uitvoer te brengen.
33 Farao zie daarom uit naar een verstandig en wijs man,
34 om dien over Egypteland te stellen. Farao neme ook verder zijn maatregelen en benoeme opzichters over het land, opdat die voor hem het vijfde deel van de opbrengst van
35 Egypteland in de zeven jaren van overvloed heffen. Zij moeten alle beschikbare levensmiddelen van die komende

goede jaren opzamelen en koren opslaan ter beschikking van
Farao als mondvoorraad in de steden, om het als reserve
36 zorgvuldig op te leggen. Dan kunnen deze levensmiddelen
dienen tot voorziening van het land in de zeven jaren van
hongersnood, die over Egypteland komen zullen. En zoo
zal het land niet door den hongersnood te gronde gaan.
37 Met gespannen aandacht en klimmende belangstelling
had Farao naar Jozefs woorden geluisterd. Zijn voorstel
viel terstond in goede aarde bij Farao zoowel als bij heel
zijn hofhouding.
38 Het was echter voor Jozef wel een ongekende verrassing,
toen Farao tot zijn ministers zeide: Zou er wel ergens een
man te vinden zijn als deze, in wien de Geest van God
woont?
39 Toen allen door hun houding hun instemming verrieden,
richtte Farao, die geheel onder den indruk verkeerde van
de bovennatuurlijke macht, waarover Jozef naar zijn oor-
deel beschikte, zich tot Jozef met de woorden: Nademaal
God u dit alles heeft doen weten, is er niemand zoo ver-
40 standig en wijs als gij. Gij zult voortaan mijn huis besturen
en naar uw bevel zal heel het volk zich gewillig en gehoor-
zaam schikken. Slechts de koninklijke waardigheid zal ik
op u vóór hebben en daardoor boven u staan.
41 Duizelingwekkend was wel deze plotselinge promotie
van gevangen slaaf tot onderkoning van Egypte. Toen Jozef
even gelegenheid had gehad, om zich hierop eenigszins in
te stellen, en zich de verandering in te denken, ging Farao
meteen tot de installatie over. Zich wendend tot Jozef ver-
klaarde hij op plechtigen toon: Zie ik stel u over gansch
Egypteland.
42 Daarna verleende Farao Jozef de teekenen zijner waar-
digheid. Hij trok zijn zegelring van zijn vinger en schoof
hem aan Jozefs hand. Hij liet hem fijne linnen kleederen
aantrekken en hing hem een gouden keten om zijn hals.
43 Vervolgens liet hij hem rijden in den op één na besten
wagen, dien hij had, terwijl men voor hem uitriep: Op zij!
Op deze wijze stelde hij hem over gansch Egypteland.
44 Toen Farao Jozef na dezen eeretocht in den staatsiewagen
in particuliere audiëntie ontving, zei hij tegen hem: *Ik*
ben Farao, maar buiten *u* om zal niemand in gansch

45 Egypteland zijn hand of voet verroeren. Farao verleende
Jozef voorts den naam Zafnath Paänéach [1]). En hij gaf hem
Asnath, de dochter van Potifera, den priester van On, tot
vrouw. Nadat hij aldus in zijn positie bevestigd was en door
zijn huwelijk in het Egyptisch leven een eigen plaats ge-
kregen had, maakte hij een aanvang met de vervulling van
de hem opgedragen taak. Daartoe trok hij er op uit, om
Egypteland in oogenschouw te nemen en overal de ver-
zameling van de korenreserve te regelen.
46 Jozef was dertig jaar oud, toen hij voor Farao, den
koning van Egypte, stond en hij Farao's hof verliet, om een
inspectiereis door gansch Egypteland te maken.
47 Gelijk door den droom en zijn uitlegging was voorzegd,
droeg het land in de zeven jaren van overvloed volop
48 vrucht. Dies verzamelde hij alle levensmiddelen, die het
volk opbrengen moest, gedurende de zeven jaren, dat er
overvloed in Egypte was, en legde die op in de steden.
En zijn practischen zin toonde hij ook daarin, dat hij overal
de levensmiddelen, die het bouwland rondom een stad op-
49 leverde, in die stad opsloeg. Zoo hoopte Jozef zooveel
graan op als het zand der zee, zoo groote massa's, dat men
op moest houden te tellen, want het was onmetelijk veel.
50 Ook werden Jozef twee zonen geboren, nog voor er een
jaar van hongersnood kwam, welke hem Asnath, de doch-
51 ter van Potifera, den priester van On, baarde. Dankbaar
voor de zegeningen, die God hem na tijden van diepe ver-
nedering had willen schenken, waardoor ook het heimwee
naar zijn familie niet meer kwelde als voorheen, noemde hij
den eerstgeborene Manasse [2]). Want — zoo zeide hij —
God heeft mij al mijn moeite en heel mijns vaders huis
52 doen vergeten. En den tweede noemde hij Efraïm [3]). Want
— zoo zeide hij toen — God heeft mij vruchtbaar gemaakt
in het land mijner ellende.
53 Na afloop van de zeven jaren van den overvloed, die in

---

[1]) Over de beteekenis van dezen naam heeft men nog steeds geen zekerheid verkregen, noch eenstemmigheid bereikt. Het komt ons voor, dat *onderhouder* of *behouder des levens* wel het meest den zin benaderen zal.

[2]) *Menasjèh (Manasse)* beteekent: *Die doet vergeten.*

[3]) De naam *Ephraïm* is gevormd van het werkwoord *pharah* = *vruchtbaar zijn.*

54 Egypteland geheerscht had, begonnen de zeven jaren van
hongersnood te komen, gelijk Jozef gezegd had. Toen
was er hongersnood in alle landen, maar in gansch Egypte-
55 land was brood. Want toen geheel Egypteland honger begon
te lijden en het volk tot Farao om brood riep, zei Farao
tot alle Egyptenaren: Wendt u tot Jozef en doet wat hij
u zegt.
56 Toen de hongersnood zich deed gevoelen over de heele
aarde heen, opende Jozef alle opslagplaatsen en verkocht
koren aan de Egyptenaren, want de hongersnood was zwaar
57 in Egypteland. Ook kwamen alle landen naar Egypte, om
van Jozef koren te koopen. Want de hongersnood woedde
hevig in de geheele wereld.

JAKOBS ZONEN OM KOREN NAAR EGYPTE. ONTMOETING MET JOZEF. TERUGKOMST ZONDER SIMEON.

42 : 1 Toen de hongersnood zich deed gevoelen, ging al spoedig
het gerucht van mond tot mond, dat er in Egypte groote
voorraden graan opgeslagen lagen. Zoodra Jakob dit vernam,
zei hij tegen zijn zonen: Waarom staat gij elkaar zoo hulpe-
2 loos aan te staren? Ter nadere verklaring van zijn vraag,
die in dit verband geheel onbegrijpelijk scheen, voegde hij
er aan toe: Zie ik heb gehoord, dat er in Egypte koren is.
Trekt daar dus heen en koopt daar koren voor ons, opdat
wij het leven houden en niet behoeven te sterven.
3 Omdat de zonen van Jakob wel begrepen, dat dit de
eenige oplossing was, maakten zij zich onmiddellijk gereed
voor den tocht. Juda was weer in hun kring teruggekeerd.
De honger bond hen samen in een gemeenschappelijke be-
hoefte. Zoo trokken tien broeders van Jozef er op uit, om
4 koren te koopen in Egypte. Want Benjamin, Jozefs eenigen
vollen broeder, liet Jakob niet met zijn broeders meegaan,
omdat hij bij zichzelf zei: Hem mocht eens een ongeluk
overkomen!
5 Zoo waren ook Israëls zonen onder hen, die kwamen om
koren te koopen. Want de hongersnood heerschte in het
land Kanaän.
6 En aangezien Jozef, gelijk wij weten, de gebieder was
over het land, die persoonlijk ging over den verkoop van
koren aan al het volk des lands, kwamen Jozefs broeders
en bogen zich voor hem met het aangezicht ter aarde.
Zonder het in het minst te bevroeden, deden zij nu, wat
door Jozefs droomen voorspeld was, maar toen hun spot
en afgunst had gewekt.
7 Toen Jozef zijn broeders zag, herkende hij hen onmiddel-
lijk, maar hij hield zich, alsof hij hen in het geheel niet

kende. Hij sprak hen op barschen toon aan en zei tegen
hen: Waar komt gij vandaan? Zij antwoordden: Uit het
8 land Kanaän om voedsel te koopen. Jozef herkende name-
9 lijk zijn broeders wel, maar zij herkenden hem niet. Toen
moest Jozef wel denken aan de droomen, die hij eens over
hen gedroomd had. En dit sterkte hem in zijn voornemen,
zich op een afstand te houden en hen op de proef te
stellen. Daarom zei hij tegen hen: Gij zijt spionnen! Gij
zijt gekomen, om de zwakke plek van het land te ont-
10 dekken! Maar zij wierpen deze beschuldiging met veront-
waardiging van zich met de woorden: Heelemaal niet,
mijnheer! uw dienaren zijn slechts gekomen, om voedsel
11 te koopen. Wij zijn allemaal zonen van één man, wij zijn
12 eerlijke menschen, uw dienaren zijn geen spionnen. Maar
al noemden zij in hun verweer een enkele bijzonderheid,
om hun woorden te geloofwaardiger te maken, dit baatte
hun niet. Jozef hield voet bij stuk en herhaalde slechts te
krasser zijn beschuldiging door hun toe te voegen: Ik ge-
loof er niets van. Gij zijt gekomen, om de zwakke steê van
's lands verdediging op te sporen.
13 Toen voelden zij zich gedrongen, ter legitimatie nog
verder in bijzonderheden te treden. Zij zeiden: Uw dienaren
waren met zijn twaalven als broeders, zonen van één man in
het land Kanaän. De jongste is op dit oogenblik bij onzen
vader, en één is er niet meer.
14 Jozef, die door het noemen van den jongsten broeder de
mogelijkheid geopend zag, over hem te gaan spreken en
daardoor hen in het nauw te drijven, deed, alsof hij in het
geheel niet overtuigd was, maar hen toch in de gelegenheid
wilde stellen, hun woorden waar te maken. Hij zei tegen
15 hen: Ik blijf bij wat ik gezegd heb: gij zijt spionnen. Hierin
zult gij echter op de proef gesteld worden: zoo waar Farao
leeft, gij zult vanhier niet vertrekken, tenzij uw jongste
16 broeder hierheen komt. Laat één van u teruggaan, om uw
broeder te halen, terwijl gij zoo lang gevangen blijft. Dan
zal blijken, of gij de waarheid spreekt. En zoo niet, zoo
waar Farao leeft, dan zijt gij spionnen.
17 Om hen van den ernst der situatie te doordringen, zette
hij hen drie dagen lang met elkaar in verzekerde bewaring.
18 Maar op den derden dag kwam hij op zijn woorden terug.

Hij bracht eenige verzachting aan in den eisch, dien hij hun gesteld had, waarbij hij er den nadruk op legde, dat hij door zijn godsvrucht zich hiertoe gedrongen gevoelde. Hij zei tegen hen: Het volgende moet gij doen om uw leven te behouden — ik vrees ook den waarachtigen God
19 —: als gij eerlijke menschen zijt, laat er dan één van u in de gevangenis achterblijven, maar gaat gij heen, om koren weg te brengen tot het stillen van den honger van uw huis-
20 gezinnen. Brengt dan uw jongsten broeder mee terug, dan worden uw beweringen waar bevonden en ontkomt gij aan de doodstraf.

Omdat dit voorstel voor hen een bevel beteekende, waaraan zij zich eenvoudig hadden te onderwerpen, deden zij,
21 wat hij van hen verwachtte. Zij konden zich echter niet meer stil houden, omdat hun geweten begon te spreken en zij behoefte hadden hun gemoed te ontlasten. Zij meenden, dat zij in hun eigen taal wel vrij onder elkander konden praten, al was de vreemde heerscher ook in hun nabijheid. Daarom zeiden zij tot elkaar: Gewis, wij staan schuldig jegens onzen broer, wiens zielsbenauwdheid wij zagen, toen hij ons om genade smeekte maar wij ons niet lieten vermurwen. Daarom komt deze benauwdheid thans over ons.

22 Deze consciëntiekreet wekte Rubens verontwaardiging weer op over het vruchtelooze van zijn poging, die hij indertijd ondernomen had, om de broeders van verkeerde daden terug te houden. Hij antwoordde op hun schuldbelijdenis, die de nood op hun lippen bracht, met de bezwarende herinnering: Ik zei immers nog wel tegen jullie: Bezondigt je niet aan den jongen! Maar jullie wilden niet luisteren. En ja, nu wordt zijn bloed ons afgeëischt!

23 Zij konden niet weten, dat Jozef verstond, wat zij zeiden. Want hij had een tolk gebruikt, toen hij met hen sprak.
24 Maar hij hoorde alles en werd daardoor zoo aangegrepen, dat hij zich van hen moest afwenden, om in de afzondering onbespied zijn tranen den vrijen loop te kunnen geven.

Zoodra hij zijn ontroering weer meester was, keerde hij tot hen terug en richtte weer het woord tot hen. Omdat Ruben als oudste de leiding had en deze bovendien, gelijk nu gebleken was, onschuldig was aan den verkoop, koos hij

den op een na oudste uit, om dien gevangen te houden. Om
nogmaals indruk op hen te maken, nam hij Simeon uit
hun midden weg en liet hem voor hun oogen boeien.
25 Daarop gaf Jozef bevel, dat men hun bergruimten met
koren zou vullen, ieders geld weer in zijn zak zou leggen,
en hun proviand zou meegeven voor onderweg. Stipt werden
zijn bevelen ten hunnen behoeve opgevolgd.
26 Toen laadden zij hun koren op hun ezels en vertrokken.
27 Zoodra echter een van hen zijn zak open deed, om in het
eerste nachtkwartier zijn ezel voeder te geven, kwam hij
tot de ontstellende ontdekking, dat zijn geld boven in zijn
28 graanzak lag. Terstond zei hij tegen zijn broeders: Mijn
geld is weer terug, ja heusch, zie het ligt in mijn graanzak!
Zij bestierven het bijna van schrik. Onwillekeurig bevreesd
voor nieuwe bezoekingen als straf voor hun vroeger ver-
grijp jegens Jozef zeiden zij bevend tegen elkander: Wat
heeft God ons nu weer aangedaan?
29 Bij hun vader in het land Kanaän gekomen verhaalden
30 zij hem al wat hun wedervaren was in de woorden: Die
man, de heer van het land, heeft ons harde woorden toe-
gevoegd en ons behandeld als spionnen, die het land
31 kwamen verkennen. Maar wij hebben tegen hem gezegd:
32 Wij zijn eerlijke menschen. Wij zijn geen spionnen. Wij
waren met zijn twaalven als broers, zonen van één vader.
De een is er niet meer en de jongste is op dit oogenblik
33 bij onzen vader in het land Kanaän. Toen zei die man,
de heer van dat land, tot ons: Hieraan zal ik weten of gij
eerlijke menschen zijt. Laat één broeder van u bij mij
achter, neemt mee wat gij noodig hebt voor het stillen van
34 den honger van uw huisgezinnen en trekt weg! Neemt dan
uw jongsten broeder mee naar mij terug, opdat ik weet, dat
gij geen spionnen maar eerlijke menschen zijt! Dan geef
ik u ook uw broeder terug en moogt gij vrij overal in dit
land handel drijven.
35 Nadat zij verslag van hun bevindingen hadden uitge-
bracht, gingen zij in het bijzijn van hun vader over tot de
lediging van hun zakken. Toen zij daarmee bezig waren,
vond ieder tot zijn schrik zijn geldbuidel in zijn zak. Zoo-
dra zij hun geldbuidels zagen, zij en hun vader, trilden zij
36 van vrees. En hun vader Jakob zei tegen hen: Gij berooft

mij van kinderen: Jozef is er niet meer en Simeon is weg. Nu wilt gij mij Benjamin ook nog afnemen. Al deze dingen zijn tegen mij!

Hoezeer deze beschuldiging op zichzelf onredelijk was, durfde niemand een woord van protest te laten hooren, omdat hun geweten wakker geschud was en zij zich schuldig wisten.

37 Maar Ruben, die onschuldig was en zich als oudste geroepen gevoelde iets ter geruststelling te zeggen, nam het woord en stelde aan zijn vader voor: Gij moogt mijn beide zonen dooden, als ik hem niet tot u terugbreng. Vertrouw hem aan mij toe en ik zal zorgen, dat hij bij u terugkomt.

38 Omdat dit aanbod geen houvast bood en de nood nog niet in erge mate neep, antwoordde zijn vader: Mijn zoon gaat niet met u mee, want zijn volle broeder is dood, zoodat hij maar alleen overgebleven is. Als hem een ongeluk overkwam op den weg, dien gij gaan moet, dan zoudt gij mijn grijze haren met kommer ten grave doen dalen.

JUDA'S BORGSTELLING. BENJAMIN GAAT MEE. MAALTIJD IN JOZEFS HUIS.

43 : 1 Maar de hongersnood drukte zwaar op het land. Dies
moest vanzelf de kwestie van den tocht naar Egypte wel
2 opnieuw aan de orde komen. Toen zij het koren, dat zij uit
Egypte gehaald hadden, heelemaal opgegeten hadden, zei
hun vader dan ook tot hen: Gaat toch weer heen, om ons
wat voedsel te koopen!
3 Maar Juda nam nu het woord, om de bezwaren nog eens
duidelijk uiteen te zetten. Hij zei tegen zijn vader: Die man
heeft ons zoo nadrukkelijk mogelijk verzekerd: Gij zult mij
niet meer te zien krijgen, als uw broeder niet bij u is.
4 Wanneer u er toe kunt besluiten, onzen broeder met ons
mee te laten gaan, dan zijn wij bereid om op staanden voet
5 weg te trekken en voedsel voor u te koopen. Maar kunt u
daar niet toe komen, dan gaan wij niet. Want die man heeft
immers tegen ons gezegd: Gij zult mij niet meer te zien
krijgen, als uw broeder niet bij u is.
6 In het nauw gedreven verweerde Israël zich thans tegen
den onontkoombaren eisch met de verzuchting: Waarom
hebt gij mij dit leed ook aangedaan, dien man te vertellen,
dat gij nog een broeder hadt?
7 Maar zij wezen terstond deze aanmerking op hun handel-
wijze terug door te antwoorden: Die man informeerde tot
in de finesses naar ons en naar onze afkomst door vragen
te stellen als: Is uw vader nog in leven? Hebt gij nog een
broeder? Toen hebben wij het hem natuurlijk verteld
precies zooals het is. Konden wij ook maar eenigszins
weten, dat hij dan zou zeggen: Brengt uw broeder mee hier
naar toe?
8 Juda had echter heel goed bemerkt, dat achter deze aan-
merking van zijn vader verscholen was het inzicht, dat

het meegeven van Benjamin niet zou zijn te ontgaan. Hij begreep, dat zijn vader behoefte had aan een toezegging, die hem heen kon helpen over de bezwaren, die hem beletten, tot dezen stap te besluiten. Hij wist toen het verlossende woord te spreken, door tot zijn vader Israël te zeggen: Geef den jongen maar met mij mee! Dan kunnen wij ons op weg begeven, opdat wij in leven blijven en niet sterven, zoo wij als gij alsook onze kinderen.

9 *Ik* stel mij borg voor hem, van mij kunt u hem terugvorderen. Indien ik hem niet tot u terugbreng en hem niet weer voor uw oogen stel, dan zal ik mijn leven lang bij u
10 in de schuld staan. Want hadden wij niet getalmd, wij waren nu al wel twee maal heen en terug geweest!

11 Juda had de rechte snaar getroffen. Het borgschap, dat Juda op zich nam, moest zijn vader Israël immers wel het gewenschte steunpunt bieden. Wat zou sterker kunnen spreken en beter garantie verstrekken dan het borgschap, dat aan het ware borgschap herinnerde?

Daarom gaf hun vader Israël zich gewonnen, maar kwam tegelijk met een plan voor den dag, dat hij bedacht had, om den heer van Egypte gunstig te stemmen. Hij zei tot zijn zonen: Als het dan toch gebeuren moet, handelt dan als volgt: neemt wat van de edelste voortbrengselen des lands in uw bergruimten mee en brengt dit ten geschenke aan dien man: een weinig balsem en wat honig, gom en
12 welriekend hars, terpentijnnoten en amandelen. Neemt voorts dubbel geld met u mee, want het geld, dat boven in uw graanzakken mee teruggekomen is, moet gij weer
13 teruggeven, misschien was dat een vergissing. En neemt dan ook uw broeder mede en maakt dat gij weer bij dien man
14 komt. God de Almachtige moge u barmhartigheid geven bij dien man, dat hij uw anderen broeder en Benjamin weer met u mee laat gaan. Wat mij zelf aangaat, moet ik dan van kinderen beroofd worden, welnu dan heeft dat zoo moeten zijn.

15 Toen namen de mannen dat geschenk, ook namen zij dubbel geld met zich en Benjamin, en zij gingen op reis naar Egypte en stonden weldra weer voor Jozef.

16 Zoodra Jozef Benjamin in hun gezelschap zag, zei hij tot het hoofd van zijn huishouding: Breng die mannen in mijn

huis, zorg voor voldoende vleesch en maak een fijnen maaltijd gereed. Want die mannen zullen vanmiddag met mij eten.
17 Die man handelde naar Jozefs aanwijzingen. De man bracht die mannen in Jozefs huis, om daarna het verdere te kunnen verzorgen.
18 Maar die mannen werden bevreesd, omdat zij in Jozefs huis gebracht werden. Onmiddellijk dachten zij aan het geld, dat zoo mysterieus in hun zakken gekomen was. In hun angst voor gevaren, die zij meenden te moeten duchten, zeiden zij: Het is om het geld, dat den eersten keer weer in onze graanzakken gekomen is, dat wij hierheen gebracht worden, om ons te kunnen overrompelen, ons te overvallen en ons tot slaven te maken met onze ezels.
19 Om zoo mogelijk door een opheldering, eigener beweging verstrekt, nog tijdig dreigend onheil af te wenden, traden zij op den man toe, die over Jozefs huis gesteld was, en
20 spraken hem aan bij den ingang van het huis. Zij zeiden op beleefden toon: Met uw verlof, mijnheer! wij zijn werkelijk den eersten keer hier naar toe gekomen, om voedsel
21 te koopen. Maar toen wij in het nachtkwartier waren aangekomen en onze graanzakken opendeden, toen ontdekten wij, dat ieders geld boven in zijn graanzak lag, ons volle
22 geld. Maar wij hebben het weer mee teruggebracht en bovendien ander geld meegenomen, om voedsel te koopen. Het is ons volkomen duister, wie ons geld in onze graanzakken kan gelegd hebben.
23 Doch hij antwoordde: Gij zijt te feliciteeren! Zit daar maar niet over in! Uw God, de God van uw vader, heeft u een geheimen schat in uw graanzakken gelegd. Uw geld is tot mij gekomen. Vóór hij hen binnen liet treden, bracht
24 hij nu ook Simeon bij hen. Daarna liet die man de mannen in Jozefs huis. Hij gaf hun water, om hun voeten te was-
25 schen, en hij verstrekte ook voeder voor hun ezels. Zij legden vervolgens het geschenk gereed in afwachting van Jozefs komst tegen den middag. Want zij hadden gehoord, dat zij daar den maaltijd zouden gebruiken.
26 Toen Jozef thuis kwam, brachten zij hem het geschenk, dat zij bij zich hadden, in huis en bogen zich voor hem
27 ter aarde. Wellevend vroeg hij hen naar hun welstand en

zeide: Is het wel met uw vader, den oude, over wien gij gesproken hebt? Leeft hij nog?
28 Zij antwoordden: Uw dienaar, onze vader, maakt het goed, hij is nog in leven. Zij lieten hun woorden vergezeld gaan van een diepe eerbiedige buiging, waarbij hun knieën den grond raakten.
29 Toen nam hij hen nauwkeurig op en liet zijn oog rusten op Benjamin, zijn broeder, den zoon van zijn moeder. En hij zeide: Dit is dan zeker uw jongste broeder, over wien gij tegen mij gesproken hebt? Meteen richtte hij zich tot hem en zeide: God zij u genadig, mijn zoon!
30 Haastig brak hij af, want een brandend verlangen naar zijn broeder maakte zich van hem meester. Tranen drongen zich naar zijn oogen. Dies ging hij snel naar zijn privévertrek en schreide zich daar uit.
31 Daarna wiesch hij zijn gelaat, om alle sporen van tranen af te wisschen, trad weer te voorschijn, bedwong zich en
32 zeide: Dient de spijze op! Toen diende men op, voor hem afzonderlijk, voor hen afzonderlijk en voor de Egyptenaren, die met hem aten, afzonderlijk. Want de Egyptenaren mogen niet tezamen brood eten met de Hebreeën, omdat dit voor de Egyptenaren een gruwel is.
33 Zij zaten vóór hem op volgorde naar hun leeftijd van den eerstgeborene af tot den jongste toe. Met verwonderde oogen maakten de mannen elkander daarop opmerkzaam.
34 Hij liet aan hen voorzetten van de voor hem staande gerechten, maar het gerecht van Benjamin was vijfmaal zoo groot als de gerechten van hen allen. Ook dronken zij, waardoor een ongedwongen stemming ontstond, die er krachtig toe medewerkte, dat zij zich in zijn gezelschap zeer vermaakten.

DE ZILVEREN BEKER IN BENJAMINS ZAK. JUDA'S PLEITREDE ALS BORG.

44 : 1 Na den maaltijd werd Jozef terstond weer zakelijk. Hoewel hij zijn broeders het goede in zijn gezelschap had doen genieten, was hij niet van plan, zich nu reeds bekend te maken. Hij had zich voorgenomen, hen nogmaals te beproeven, door hen in groote benauwdheid te brengen. En omdat zij vroeger hem hadden verkocht, wilde hij nu onderzoeken, hoe zij zich houden zouden, als Benjamin in gevaar kwam.

Daarom gaf hij den beheerder van zijn huis bevel: Doe zooveel voedsel in de graanzakken van deze mannen als zij maar houden kunnen en leg ieders geld weer boven in zijn
2 graanzak. En mijn beker, ge weet wel den zilveren, moet gij boven in den graanzak van den jongste leggen bij het geld voor zijn koren. De opdracht, die Jozef verstrekte, werd punctueel uitgevoerd.
3 Bij het aanbreken van de eerste stralen van het morgen-
4 licht liet men de mannen gaan, hen met hun ezels. Zij hadden nog maar nauwelijks de stad verlaten, zoodat zij nog niet ver weg konden zijn, of Jozef beval zijn intendant: Zet zonder tijd te verliezen die mannen achterna. En als gij hen ingehaald hebt, dan moet gij tot hen zeggen: Waarom hebt
5 gij kwaad voor goed vergolden? Is deze het niet, waaruit mijn heer gewoon is te drinken en waardoor hij ongetwijfeld aanwijzingen ontvangt? Gij hebt u slecht gedragen door zoo te handelen.
6 De intendant begreep terstond de bedoelingen van zijn heer. Zonder uitstel ging hij hen achterna, haalde hen zonder moeite in en bracht hun die woorden over.
7 Maar deze konden niet begrijpen, hoe men tot zulk een beschuldiging komen kon. Zij verdedigden zich tegen deze

aanklacht met een beroep op hun verleden. Zij zeiden tot hem in het besef van hun onschuld: Hoe kan mijnheer nu zoo iets zeggen? Uw dienaren denken er in de verste verte
8 niet aan zulks te doen. Het geld, dat wij boven in onze graanzakken gevonden hadden, hebben wij u immers teruggebracht uit het land Kanaän. Hoe zouden wij dan uit het
9 huis van uw heer zilver of goud stelen? Maar wij weten het goed gemaakt: wordt hij bij één van uw dienaren gevonden, dan wordt die met den dood gestraft en tevens zullen wij uw heer tot slaven zijn.
10 Doch hij zeide: Ik ga met uw voorstel accoord maar dan in dezen zin: bij wien hij gevonden wordt, die zal mijn slaaf zijn, maar gij moogt vrijuit gaan.
11 Toen zette ieder gezwind zijn graanzak op den grond en maakte dien open. Hij stelde daarop zijn onderzoek in, waarbij hij, om geen enkele reden voor achterdocht te geven, begon bij den oudste en eindigde bij den jongste. Steeds sterker steeg de spanning, wanneer weer een zak zonder resultaat doorzocht was! Maar eindelijk, toen hij bij den laatsten zak kwam en zij zich reeds schitterend gerehabiliteerd waanden, haalde hij tot hun ontzetting triomfantelijk den beker uit Benjamins graanzak te voorschijn!
13 Toen scheurden zij hun kleederen, ieder bevrachtte weer
14 zijn ezel, en zij keerden naar de stad terug. Zoo kwam Juda met zijn broeders in het huis van Jozef, terwijl hij daar nog was, en zij vielen voor hem ter aarde.
15 Jozef ontving hen, nu zij als schuldigen voor hem verschenen, met het verwijt: Wat is dit voor een daad, die gij bedreven hebt? Wist gij dan niet, dat een man als ik dit zeker waarnemen moest?
16 De broeders waren geheel verslagen. Zij zagen in dezen gang der dingen Gods hand, die hen trof om hun zondige daad van den verkoop van Jozef. Daarom poogden zij ook niet, zich ook maar eenigszins vrij te pleiten, al waren zij voor zichzelf van Benjamins onschuld overtuigd. Juda was thans hun woordvoerder. Hij antwoordde: Wat zullen wij tot mijnheer zeggen? Wat zullen wij tot onze rechtvaardiging in het midden brengen? God heeft de schuld van uw dienaren gevonden! Zie wij zijn slaven van mijnheer, wij evengoed als hij, in wiens bezit de beker is gevonden.

In Juda's laatste woorden kwam duidelijk uit, dat de broeders niet bereid waren, Benjamin los te laten en zonder hem te vertrekken. Zij maakten zich met hem lotgemeen, hoewel zij naar het recht gerekend de vrijheid konden behouden, die Benjamin zou moeten missen. Uitdrukkelijk was immers vastgesteld, dat de schuldige niet met den dood maar met de slavernij zou gestraft worden en hij ook slechts alleen.
17 Maar Jozef wilde toch de proef nog verder voortzetten en hen als het ware pressen, om Benjamin in den steek te laten. Hij beriep zich daartoe juist op het recht, dat door Juda was prijsgegeven, en zei: Ik denk er niet aan, dit te doen. De man, in wiens bezit de beker gevonden is, die zal mijn slaaf zijn, maar gij kunt ongehinderd naar uw vader trekken.
18 Nu was het oogenblik aangebroken, waarop Juda in gebondenheid aan zijn belofte zich geroepen gevoelde, als borg voor zijn broeder zijn pleitrede te houden, opdat hij zou worden gesteld in de plaats van Benjamin. Hij trad op Jozef toe en zei: Met uw verlof, mijnheer! sta toch uw dienaar toe, een enkel woord ten aanhooren van mijnheer te spreken, zonder dat uw toorn tegen uw dienaar ontbrandt, want gij staat met Farao gelijk.
19 Mijnheer heeft tot zijn dienaren de vraag gericht: Hebt
20 gij nog een vader of een broeder? Toen hebben wij tot mijnheer gezegd: Wij hebben een ouden vader met een in zijn ouderdom geboren nog jongen zoon, wiens broeder dood is, zoodat hij de eenig overgeblevene van zijn moeder
21 is; hij is de lieveling van zijn vader. Daarop hebt gij tot uw dienaren gezegd: Brengt hem hier, opdat ik hem met
22 eigen oogen kan zien. Wij antwoordden mijnheer: De jongen kan niet weg van zijn vader. Want als hij bij zijn
23 vader vandaan gaat, zal deze het besterven. Maar gij zeidet tot uw dienaren: Als uw jongste broeder niet met u meekomt, dan moogt gij mij niet meer onder de oogen komen.
24 Zoo is het gebeurd, toen wij weer bij uw dienaar mijn vader gekomen waren, dat wij hem de woorden van mijn-
25 heer hebben overgebracht. En toen onze vader zei: Gaat
26 weer wat voedsel voor ons koopen, hebben wij gezegd: Wij kunnen niet gaan. Slechts als onze jongste broeder bij ons is zullen wij heentrekken, want wij kunnen dien man

niet weer onder de oogen komen, zonder dat onze jong-
27 ste broeder bij ons is. Hierop zei uw dienaar onze vader
tot ons: Gij weet, dat mijn vrouw mij slechts twee zonen
28 geschonken heeft. De eene is bij mij weggegaan en ik
heb moeten zeggen: Hij is zeker verscheurd, en ik heb
29 hem tot hier toe niet weergezien. Indien gij nu ook dezen
bij mij wegneemt en hem een ongeluk overkomt, dan zult
gij mijn grijze haren met jammer ten grave doen dalen.
30 Kom ik derhalve weer bij uw dienaar mijn vader, zonder
dat de jongen bij ons is, aan wien hij met heel zijn ziel ver-
31 knocht is, dan zal het gebeuren, zoodra hij ziet dat de
jongen er niet is, dat hij sterven zal en uw dienaren zullen
de grijze haren van uw dienaar onzen vader met kommer
32 ten grave doen dalen. Maar uw dienaar heeft zich voor den
jongen borg gesteld bij mijn vader met de woorden: Als
ik hem niet bij u terugbreng, dan zal ik mijn leven lang
33 bij mijn vader in de schuld staan. Laat daarom toch uw
dienaar in plaats van den jongen slaaf blijven bij mijnheer,
34 maar laat den jongen met zijn broeders wegtrekken. Want
hoe zou ik naar mijn vader kunnen gaan zonder dat de
jongen bij mij is? Ik zou de ellende niet kunnen aanzien,
die mijn vader dan zal overkomen.

JOZEF MAAKT ZICH BEKEND.
JAKOB BESLUIT NAAR EGYPTE TE VERTREKKEN.

45 : 1 De pleitrede van Juda raakte de diepste roerselen van Jozefs ziel. Dat Juda, die eens het voorstel deed, hem aan de Ismaëlieten te verkoopen, zich nu als borg aanbood, om in Benjamins plaats als slaaf in Egypte te blijven, overtuigde hem op aangrijpende wijze van den algeheelen omkeer, die in de gezindheid der broeders had plaats gegrepen.

In zijn teederste gevoelens getroffen kon hij zich niet meer goed houden voor al de omstanders. Daarom riep hij, toen hij zijn zelfbeheersching dreigde te verliezen: Ieder moet terstond uit mijn tegenwoordigheid vertrekken!

Daardoor bereikte Jozef nog juist op tijd, dat niemand er bij tegenwoordig was, toen hij zich aan zijn broeders
2 bekend maakte. Maar hij barstte in zoo luid geween uit, dat de Egyptenaren het hoorden, waardoor de mare hier-
3 van ook doordrong tot Farao's hof. En Jozef zei tot zijn broeders: Ik ben Jozef! Leeft mijn vader nog?

Sprakeloos van verbazing luisterden de broeders toe. Ontsteltenis en schrik maakten zich van hen meester, zoodat zij niet in staat waren hem te antwoorden. Geheel ontdaan weken zij van hem terug.

4 Maar Jozef behoefde ook geen antwoord op zijn in groote ontroering gestelde vraag. Hij wist immers wel, dat zijn vader nog in leven was. Hij wilde echter den afstand wegnemen, zijn broeders op hun gemak zetten en den ban breken die hen gevangen hield. Daarom zei hij nu tot zijn broeders: Komt toch eens wat dichter bij mij!

Toen zij eenige passen naar voren gekomen waren, zei hij: Ik ben Jozef, uw broeder, dien gij naar Egypte verkocht hebt.

5 Weest er echter maar niet bedroefd en ontdaan van, dat gij mij hierheen verkocht hebt, want tot behoud van het
6 leven heeft God mij voor u uit laten gaan. Want wij hebben nu al twee jaren lang hongersnood in het land, maar er

komen nog vijf jaren, waarin niet geploegd noch geoogst
7 zal worden. Dies heeft God mij voor u uit gezonden, om u
voortbestaan in de geslachten te verzekeren op de aarde
en u in het leven te behouden als voorwaarde voor groote
verlossing, die daarin besloten ligt.
8 Gij zijt het dus feitelijk niet, die mij hierheen hebt doen
gaan, maar God, die mij verheven heeft tot een vader voor
Farao, tot heer over heel zijn huis, en tot heerscher van
gansch Egypteland.
9 Trekt nu met spoed naar mijn vader en zegt tot hem:
Zoo zegt uw zoon Jozef: God heeft mij verheven tot heer
10 over heel Egypte, kom zonder dralen tot mij over. Dan
kunt gij wonen in het land Gosen, zoodat gij dicht bij mij
zijt, gij met uw zonen en uw kleinzonen, met uw kleinvee
11 en uw rundvee en al wat gij bezit. Daar zal ik in uw onder-
houd voorzien, — want er komen nog vijf jaren van
hongersnood — opdat gij niet tot armoede vervalt, gij met
12 uw huis en al uw bezit. Gij ziet nu toch zelf met eigen oogen
en ook voor mijn broeder Benjamin is het onmiskenbaar,
13 dat ik in eigen persoon tot u spreek. Vertelt dan ook aan
mijn vader van al de eer, die ik in Egypte geniet, en van
al wat gij gezien hebt, en maakt er haast mee, mijn vader
hierheen te brengen.
14 Nadat hij zijn plan ontvouwd had, hernam de natuur
haar rechten. Hij viel Benjamin, zijn vollen broeder, om
den hals en schreide van ontroering. Ook Benjamin kon
15 onder deze omarming zijn tranen niet meester blijven. Daar-
na kuste hij ook zijn andere broeders onder tranen van
vreugde. Na deze hartelijke begroeting was alle stroefheid
geweken en spraken zij ongedwongen met hem van het-
geen hun hart vervulde. Zij hadden immers nu elkander
zooveel te vragen en te vertellen!
16 Toen het gerucht tot het hof van Farao doordrong, dat
de broeders van Jozef gekomen waren, werd dit goed op-
17 genomen door Farao en zijn dienaren. Van zijn ingenomen-
heid liet Farao blijken, door tot Jozef te zeggen: Zeg tot
uw broeders: Doet dit: bevracht uw lastdieren, gaat met
18 bekwamen spoed naar het land Kanaän, haalt uw vader en
uw huisgezinnen en komt dan weer tot mij. Dan zal ik u het
beste van Egypteland geven en gij zult het vette van dit

19 land eten. Gij ontvangt hierbij volledig mandaat hun aan
te bieden, dat zij wagens meenemen voor hun kinderen en
hun vrouwen, waardoor het ook mogelijk zal zijn hun vader
20 te vervoeren, en zonder bezwaren over te komen. Zij be-
hoeven ook hun huisraad niet te ontzien, want het beste
van gansch Egypteland staat hun ter beschikking.
21 De zonen van Israël namen dit vriendelijk aanbod dank-
baar aan. Jozef gaf hun wagens mee overeenkomstig het
bevel van Farao. Ook dacht hij er om, dat zij proviand mee
22 kregen voor onderweg. Hij wilde echter ook door persoon-
lijke geschenken zijn blijdschap en ingenomenheid met de
hereeniging na zooveel jaren van scheiding toonen. Ook
hierbij maakte hij weer onderscheid tusschen zijn vollen
broeder en de andere broeders. Hij gaf aan ieder van hen
een stel kostbare kleederen, maar aan Benjamin schonk
hij drie honderd sikkelen zilver en vijf stel kostbare kleede-
23 ren. Aan zijn vader zond hij als geschenk: tien ezels beladen
met het beste van Egypte en tien ezelinnen, die koren en
brood en spijze droegen voor zijn vader voor de reis.
24 Zoo liet hij zijn broeders gaan. Bij hun vertrek voelde hij
zich echter gedrongen, gezien hun verleden en de gebeurte-
nissen, die nu hadden plaats gegrepen, hun op het hart te
binden, dat zij zich onderweg voor oneenigheid zouden
wachten.
25 Met deze vermaning, die zij zonder protest aanvaardden,
omdat zij moesten erkennen, dat zij daarvoor vroeger wel
reden gegeven hadden, trokken zij uit Egypte weg. Het
groote nieuws, dat zij te brengen hadden, dreef hen voort.
Na een voorspoedigen tocht recht op het doel af kwamen
26 zij in het land Kanaän tot hun vader Jakob. Brandend van
begeerte, het nieuws te vertellen, zeiden zij tegen hem:
Jozef leeft nog en hij is zoo waar heerscher over gansch
Egypteland. Toen hun vader Jakob dit hoorde, verstijfde
27 zijn hart, want hij kon het niet gelooven. Maar toen zij hem
overbrachten alles wat Jozef tot hen gezegd had, en hij
de wagens zag, die Jozef meegezonden had om hem te ver-
voeren, toen leefde de geest van hun vader Jakob weer op.
28 En Israël zeide: Het is genoeg, mijn zoon Jozef leeft nog!
Ik zal gaan en hem zien eer ik sterf.

DE VESTIGING VAN JAKOB EN DE ZIJNEN IN EGYPTE.

46 : 1 Israël talmde niet met de volvoering van zijn voornemen, naar Egypte te trekken, om zijn dood gewaanden zoon te ontmoeten. Hij brak op met al wat hij bezat, omdat hij van woonplaats ging veranderen. Hij reisde over Berseba, waar zijn vader Izak indertijd een altaar had gebouwd. Aangezien het verlaten van het beloofde land een zaak van ingrijpende beteekenis was, had hij behoefte, vóór hij de grens overschreed, nog bizonder Gods aangezicht te zoeken. Daartoe onderbrak hij op deze plaats, waar de historie tot hem sprak, zijn tocht en bracht er offeranden aan den God van zijn vader Izak.

2 Aan zijn begeerte, God te ontmoeten en Zijn zegen over zijn vertrek te ontvangen, werd op heerlijke wijze voldaan. God verscheen Israël in een gezicht des nachts en zeide tot hem: Jakob, Jakob! Hij antwoordde: Zie hier ben ik.
3 Toen zeide Hij: Ik ben God, de God van uw vader. Huiver er maar niet voor terug, naar Egypte af te trekken, want
4 aldaar zal Ik u tot een groot volk maken. Ik zal zelf met u naar Egypte afdalen en u ook gewis weer vandaar opvoeren.
5 En Jozef zal u de oogen toedrukken. Door deze heerlijke belofte Gods bemoedigd vertrok Jakob met blijden moed uit Berseba. Daarbij vervoerden de zonen van Israël hun vader Jakob met hun kleine kinderen en hun vrouwen op de wagens, die Farao daartoe ter beschikking gesteld had.
6 Ook namen zij hun vee mee en hun have, die zij in het land Kanaän verworven hadden. Zoo kwamen zij in Egypte,
7 Jakob en zijn geheele nakomelingschap met hem. Zijn zonen en zijn kleinzonen, zijn dochters en zijn kleindochters, ja heel zijn nageslacht bracht hij mede naar Egypte.
8 Dit nu zijn de namen van Israëls zonen, die in Egypte gekomen zijn, Jakob en zijn zonen: de eerstgeborene van

9 Jakob Ruben en de zonen van Ruben: Hanok, Pallu,
10 Hezron en Karmi; de zonen van Simeon: Jemuël, Jamin,
Ohad, Jakin, Zohar, en Saul, de zoon van een Kanaänieti-
11, 12 sche; de zonen van Levi: Gerson, Kehath en Merari; de
zonen van Juda: Er, Onan, Perez en Zerah; Er en Onan
waren echter reeds in het land Kanaän gestorven en de
13 zonen van Perez waren Hezron en Hamul; de zonen van
14 Issaschar: Tola, Puwa, Job[1]) en Simron; de zonen van
15 Zebulon: Sered, Elon en Jahleël. Dit zijn de zonen van Lea,
die zij Jakob gebaard heeft in Paddan-Aram, benevens zijn
dochter Dina. Het geheele getal van zijn zonen en dochters
16 bedroeg drie en dertig.
17 De zonen van Gad: Zifjon en Haggi, Suni en Ezbon, Eri
en Arodi en Areli; de zonen van Aser: Jimna, Jiswa, Jiswi,
Beria en hun zuster Serah; de zonen van Beria waren
18 Heber en Malkiël. Dit zijn de zonen van Zilpa, die Laban
aan zijn dochter Lea gegeven heeft. Zij baarde deze aan
Jakob: zestien personen.
19 De zonen van Jakobs vrouw Rachel: Jozef en Benjamin.
20 Aan Jozef werden kinderen in Egypteland geboren, die
hem Asnath, de dochter van Potifera, den priester van On,
baarde, Manasse en Efraïm.
21 De zonen van Benjamin: Bela, Beker en Asbel, Gera en
22 Naäman, Echi en Ros, Muppim, Huppim en Ard. Dit zijn
de zonen van Rachel, die aan Jakob geboren werden: in
het geheel veertien personen.
23, 24 De zonen van Dan: Husim; de zonen van Nafthali:
Jahzeël, Guni, Jezer en Sillem.
25 Dit zijn de zonen van Bilha, die Laban aan zijn dochter
Rachel gegeven heeft. Zij baarde deze aan Jakob: in het
geheel zeven personen.
26 Alle afstammelingen van Jakob, die met hem in Egypte
kwamen, de vrouwen zijner zonen dus niet meegerekend,
27 waren in het geheel zes en zestig personen. De zonen van
Jozef, die hem in Egypte geboren waren, waren twee in
getal. Het geheele getal personen van Jakobs huis, toen het
in Egypte kwam, bedroeg dus zeventig.
28 Juda zond hij voor zich uit naar Jozef, om hem van te

---

[1]) Vrij zeker zal in plaats van *Job* de naam *Jaschub* moeten worden gelezen.

voren te berichten, dat hij op weg was naar Gosen. Intusschen trokken zij verder en kwamen in het land Gosen.
29 Zoodra Juda de tijding van de nadering van zijn vader had overgebracht, liet Jozef zijn wagen inspannen en ging hij zijn vader Israël tegemoet naar Gosen. Hij bereidde hem hier het wederzien, waarnaar hun hart uitging. Diep ontroerd viel hij zijn vader om den hals en gaf bij deze om-
30 helzing langen tijd aan zijn tranen den vrijen loop. En Israël zeide tot Jozef: Nu kan ik rustig sterven, nadat ik u nog levend heb mogen terugzien.
31 Na deze ontmoeting, die hen tot in het diepst der ziel ontroerd had, toonde Jozef zich weder de man van kloek beraad en wijs beleid. Hij zei tot zijn broeders en tot het huis zijns vaders: Ik zal Farao bericht gaan brengen en tot hem zeggen: Mijn broeders en het huis mijns vaders, die
32 in het land Kanaän woonden, zijn tot mij gekomen. Die mannen zijn schaapherders, want het zijn veebezitters, en zij hebben hun kleinvee en rundvee en al wat zij bezitten
33 meegebracht. Wanneer Farao u dan ontbiedt en u vraagt,
34 wat uw bedrijf is, dan moet gij zeggen: Uw dienaren zijn veebezitters van onze jeugd af tot nu toe, zoo wij als onze vaderen — opdat gij u moogt vestigen in het land Gosen, want al wat schaapherder is, is den Egyptenaren een gruwel.
47 : 1 Jozef deed zoo spoedig mogelijk wat hij gezegd had. Hij kwam bij Farao en deelde hem officiëel mede: Mijn vader en mijn broeders zijn met hun schapen en hun runderen en al wat zij bezitten uit het land Kanaän overgekomen en zij bevinden zich nu in het land Gosen.
2 Daarna nam hij maatregelen, om zijn familie haar opwachting te doen maken bij Farao. Daartoe koos hij uit de broeders een vijftal mannen, die hij aan Farao voorstelde.
3 Op deze audiëntie stelde Farao aan Jozefs broeders de vraag: Wat is uw bedrijf? Prompt antwoordden zij overeenkomstig het advies van Jozef: Uw dienaren zijn schaap-
4 herders zoo wij als onze vaderen. In het verdere onderhoud, dat Farao hun toestond, vonden zij gelegenheid, het doel van hun komst en hun wensch betreffende hun woonplaats onder zijn aandacht te brengen. Zij zeiden tot hem: Wij zijn gekomen, om in dit land gastvrijheid te genieten, want uw dienaren hadden in het land Kanaän geen weide meer

voor hun vee, omdat daar zware hongersnood heerscht. Sta
daarom uw dienaren toe, dat zij zich in het land Gosen
vestigen.
5 Farao nam dit verzoek in welwillende overweging en be-
sloot daaraan te voldoen. Om hiervan te doen blijken zei
hij tot Jozef: Nu uw vader en uw broeders tot u gekomen
6 zijn, staat Egypteland tot uw beschikking. Uw vader en uw
broeders mogen in het beste deel van het land wonen. Laten
zij zich in het land Gosen vestigen. En indien gij weet, dat
onder hen flinke mannen zijn, stel die dan aan tot opper-
herders over mijn eigen veestapel.
7 Toen Farao te kennen gaf, ook den vader van Jozef
gaarne in bizonder gehoor te willen ontvangen, begeleidde
Jozef persoonlijk zijn vader Jakob naar het paleis en
stelde hem aan Farao voor. Zegenend trad Jakob in
8 Farao's tegenwoordigheid. Onder den indruk van de
eerbiedwaardige verschijning van den grijsaard zeide
9 Farao tot Jakob: Hoe hoog is uw leeftijd reeds? Jakob ant-
woordde Farao: Mijn leeftijd, dien ik in den vreemde door-
gebracht heb, is honderd en dertig jaar. Weinig en kwaad
zijn mijn levensjaren geweest, en zij hebben ook niet be-
reikt den levensduur van mijn vaderen ten tijde van hun
10 vreemdelingschap. Na afloop van het onderhoud ging Jakob
ook weer zegenend heen uit de tegenwoordigheid van Farao.
11 Nu Farao het verordend had, zooals Jozef had gewenscht,
wees Jozef zijn vader en zijn broeders de plaats ter woning.
Hij gaf hun vast bezit in Egypteland, in het beste deel van
het land, in het land Ramses, zooals Farao bevolen had.
12 Ook voorzag Jozef zijn vader, zijn broeders en heel zijns
vaders huis van brood naar den maatstaf van het kindertal.

JOZEFS BROODDISTRIBUTIE IN EGYPTE.

47 : 13 Inmiddels ontstond er broodsgebrek in het geheele land,
want de hongersnood was zeer zwaar, zoodat Egypteland
14 en het land Kanaän uitgeput raakten van den honger. Aan-
gezien de inwoners derhalve geheel op de rijksvoorraad-
schuren waren aangewezen, was Jozef in de gelegenheid al
het geld, dat zich in Egypteland en in het land Kanaän
bevond, te verzamelen in ruil voor het koren, dat zij koch-
ten. Maar Jozef verrijkte zichzelf hiermede niet, doch stort-
te het in de schatkist van Farao.
15 Toen het geld uit Egypteland en het land Kanaän ge-
heel verbruikt was, kwamen alle Egyptenaren tot Jozef met
het dringende verzoek: Geef ons brood! Waarom zouden
16 wij voor uw oogen sterven? Want het geld is op! Jozef ant-
woordde: Geeft uw bezit aan vee, dan zal ik u daarvoor
17 brood leveren, als het geld op is. Zij brachten daarop hun
vee tot Jozef, en Jozef gaf hun brood in ruil voor de paar-
den, de kudden kleinvee, de kudden rundvee en de ezels.
Hij verzorgde hen gedurende dat jaar met brood tegen be-
taling van heel hun veebezit.
18 Maar toen dat jaar ten einde was, kwamen zij tot hem in
het tweede jaar, nadat zij al hun geld voor brood uitgegeven
hadden, en zeiden tot hem: Wij willen het voor mijnheer
niet verbergen, dat, nu het geld op is en het veebezit aan
mijnheer gekomen is, er voor mijnheer niets is overgebleven
19 dan ons lichaam en ons land. Waarom zouden wij voor uw
oogen omkomen zoo wij als ons land? Koop ons en ons land
voor brood, zoo zullen wij met ons land aan Farao dienst-
baar worden. Geef ons toch zaaikoren, opdat wij in leven
blijven en niet sterven en het land niet braak komt te
liggen!
20 Toen kocht Jozef al den bouwgrond van Egypte voor
Farao. Want de Egyptenaren verkochten ieder zijn akker,
omdat de hongersnood zwaar op hen drukte. En zoo kwam
21 het land aan Farao. Het volk maakte [1]) hij tot slaven van
het eene einde van Egypte's grondgebied tot aan het andere
einde.

[1]) Wij lezen met den *Samaritaanschen Pentateuch* en de *Septuaginta: maakte hij tot slaven* in plaats van: *deed hij overgaan in de steden.*

22 Alleen het grondbezit der priesters kocht hij niet. Farao had voor hen speciaal gezorgd, door hun een vast rantsoen toe te wijzen. Zij konden nu immers in leven blijven van het rantsoen, dat Farao hun gegeven had. Daarom kwamen zij niet in de noodzakelijkheid, hun grondbezit te verkoopen.
23 Maar Jozef zeide tot het volk, om het recht van Farao op den bodem vast te leggen, doch tevens het gebruik van den grond onder bepaalde voorwaarden aan het volk toe te kennen: Zie ik heb heden u en uw landbezit gekocht voor Farao. Hier hebt ge nu zaaikoren, om den bouwgrond in
24 het zaad te brengen. Maar van de opbrengst moet gij het vijfde deel aan Farao afstaan, terwijl de overige vier deelen voor u zelf zullen zijn tot zaaizaad voor den akker en tot spijze voor u en uw huisgenooten en om uw kleine kinderen te onderhouden.
25 De dienstbaarheid verkiezend boven den hongerdood aanvaardden zij dankbaar de beschikking van Jozef met de woorden: Gij hebt ons het leven gered! Indien het mijnheer belieft, dan zullen wij slaven van Farao zijn.
26 Zoo maakte Jozef dit tot een vaste instelling, die nog heden voor den bodem van Egypte geldt, dat het vijfde deel voor Farao is. Dit gold alleen niet voor den grond der priesters, die immers Farao niet toebehoorde.

JAKOB TREFT BESCHIKKINGEN INZAKE ZIJN BEGRAFENIS EN ZEGENT DE ZONEN VAN JOZEF.

47 : 27 Israël vestigde zich dus in Egypteland, in het land Gosen. Zij verwierven daar vast bezit, waren vruchtbaar en vermeerderden zeer.
28 Jakob leefde in Egypteland nog zeventien jaar. Zoo bereikte Jakob den leeftijd van honderd zeven en veertig jaar.
29 Toen Israël voelde, dat zijn einde naderde, wilde hij vóór zijn dood beschikkingen treffen ten aanzien van zijn begrafenis. Hij ontbood daartoe zijn zoon Jozef, die alleen door zijn machtige positie in staat was zijn laatste wilsbeschikking uit te voeren, en zei tot hem: Indien gij mij een bijzondere gunst wilt bewijzen, leg dan uw hand onder mijn heup en betoon mij daarin uw liefde en trouw, dat gij
30 mij niet in Egypte begraaft. Het is namelijk mijn uitdrukkelijk verlangen, te liggen bij mijn vaderen. Daarom moet gij mij uit Egypte voeren en in hun graf begraven.

Jozef antwoordde zonder ook maar eenig bezwaar te opperen: Ik zal uw laatste wilsbeschikking volbrengen.

31 Maar met deze toezegging was Israël nog niet tevreden. Hij zag in zijn begrafenis in de erfbegraafplaats in het beloofde land een daad des geloofs, die moest spreken nadat hij gestorven was van de gewisheid der vervulling van de beloften Gods. Daarom wenschte hij absolute zekerheid en zeide: Doe er mij een eed op! Onmiddellijk legde Jozef den gevraagden eed af. Daarna boog zich Israël in aanbidding op het hoofdeinde van het bed, om den God zijns levens te danken en te loven in het aangezicht van den dood, die hem spoedig zou doen neerdalen in het graf.

48 : 1 Niet lang daarna ontving Jozef dan ook het bericht: Uw vader is ziek! Terstond ging hij naar zijn vader vergezeld
2 van zijn beide zonen Manasse en Efraïm. Van zijn komst

verwittigde men Jakob door tot hem te zeggen: Uw zoon
Jozef komt u een bezoek brengen! Toen verzamelde Israël
3 zijn krachten en kwam overeind in bed. Na de begroeting
zei Jakob tot Jozef: God de Almachtige is mij verschenen
4 te Luz in het land Kanaän en heeft mij gezegend. Hij heeft
toen tot mij gezegd: Zie Ik maak u vruchtbaar en talrijk
en Ik stel u tot een menigte van volken en geef dit land
5 aan uw nageslacht tot een eeuwige bezitting. Nu dan, uw
beide zonen, die u in Egypteland geboren zijn, eer ik tot
u in Egypte kwam, die reken ik als de mijne: Efraïm en
Manasse zullen voor mij gelijk staan met Ruben en Simeon.
6 Maar uw nakomelingschap, die gij na hen nog verwekt,
zullen de uwe zijn, naar den naam hunner broeders zullen
7 zij in hun erfdeel genoemd worden. En wat mij zelf betreft,
toen ik uit Paddan kwam, is mij Rachel door den dood ontvallen in het land Kanaän, onderweg, toen wij nog een
eind weegs van Efrath verwijderd waren, en ik heb haar
daar begraven aan den weg naar Efrath (het tegenwoordige
Bethlehem).
8 Nadat Israël Jozef in kennis had gesteld van zijn besluit,
in verband met de belofte Gods inzake nakomelingschap
en erfland Efraïm en Manasse de plaats van eigen kinderen
te doen innemen, waaraan hij een herinnering aan Rachels
dood verbond, bemerkte hij, dat Jozef zijn zonen bij zich
9 had. Hij zeide: Wie zijn dat? Jozef antwoordde zijn vader:
Dit zijn mijn zonen, die God mij hier gegeven heeft. De
aanwezigheid van Jozefs zonen schonk hem nu de gelegenheid, hen ook in feite als zijn kinderen te behandelen.
Daarom zei hij: Breng hen bij mij, dan zal ik hun mijn
zegen geven.
10 Men moet weten, dat Israëls oogen verzwakt waren van
ouderdom, zoodat hij niet goed meer onderscheiden kon.
Toen Jozef hen dicht bij hem gebracht had, kuste en om-
11 helsde hij hen. Ontroerd door deze omhelzing, die hem herinnerde aan Gods wondere bestiering en verblijdende verrassing, zeide Israël tot Jozef: Ik had niet gedacht, dat ik
u ooit weer zou zien, en zie, nu heeft God mij nog gegeven,
dat ik uw kroost mocht zien.
12 Jozef liet hen nu weer bij de knieën van hun vader, waartegen zij bij de omhelzing gedrukt stonden, weggaan en

13 boog zich in aanbidding op zijn aangezicht ter aarde. Daarna nam Jozef hen beide, Efraïm met de rechterhand, en Manasse met de linkerhand, en bracht hen bij Israël, zoodat Efraïm tegenover diens linker- en Manasse tegenover diens
14 rechterhand stond. Maar Israël strekte zijn rechterhand uit en legde die op het hoofd van Efraïm, hoewel deze de jongste was, en zijn linkerhand legde hij op het hoofd van Manasse. Hij legde zijn handen kruiselings, want Manasse was de eerstgeborene.
15 Toen zegende hij in hen Jozef en zeide: De God voor Wiens aangezicht mijn vaderen Abraham en Izak gewandeld hebben, de God, die als herder over mij gewaakt heeft van
16 mijn geboorte af tot op dezen dag, de Engel, die mij verlost heeft uit allen nood, zegene deze jongelingen. In hen moge mijn naam en de naam mijner vaderen Abraham en Izak met eere genoemd worden. Dat zij als de visschen in de zee op de aarde vermenigvuldigen!
17 Vóór het recht tot Jozef doordrong, dat de rechterhand van zijn vader op het hoofd van Efraïm rustte, was Israël reeds overgegaan tot het uitspreken van den zegen. Hoewel zijn vader reeds bij de mededeeling, dat Jozefs beide zonen als eigen kinderen ten opzichte van het erfdeel zouden worden beschouwd en behandeld, den naam van Efraïm vóór dien van Mannasse genoemd had, had hij niet het minste vermoeden, dat het diens bedoeling was, den jongste boven den oudste stellen. Zoodra zijn aandacht er op viel, dat zijn vader zijn rechterhand op het hoofd van Efraïm gelegd had, keurde hij dit af en poogde hij correctie aan te brengen, vóór het te laat zou zijn. Daarom onderbrak hij de zegenspreuk van zijn vader, greep diens hand om die van het hoofd van Efraïm op het hoofd van Manasse over
18 te brengen onderwijl hij tot zijn vader zei: Zoo niet vader! want deze is de eerstgeborene, leg uw rechterhand op zijn
19 hoofd! Maar zijn vader wilde daar niet van weten en zei: Ik weet het, mijn zoon! ik weet het. Ook deze zal tot een volk worden en ook hij zal groot worden. Zijn jongere broeder evenwel zal grooter worden dan hij en diens na-
20 geslacht zal een volheid van volken worden. En hij zegende hen te dien dage met de woorden: Aan u zal Israël een zegenwensch ontleenen door te zeggen: God make u gelijk

Efraïm en gelijk Manasse. Hij plaatste aldus Efraïm uitdrukkelijk vóór Manasse.
21 Na het uitspreken van den zegen richtte Israël zich weer tot Jozef. In vast vertrouwen op de zekerheid der vervulling van Gods beloften wilde hij hem nog een bijzondere toewijzing voor de toekomst verleenen in verband met zijn persoonlijk bezit in Kanaän. Hij zei daartoe tot hem: Zie ik ga sterven. Maar God zal met u zijn en u naar het land
22 uwer vaderen terugbrengen. Ik vermaak u dan bij dezen één landrug boven uw broeders, dien ik op de Amorieten met mijn zwaard en mijn boog veroverd heb.

DE ZEGEN VAN JAKOB.

49 : 1 Toen Jakob ziek was en zijn einde nabij wist, ontbood hij ook zijn zonen en zeide: Schaart u om mij heen, dan zal ik u verkondigen wat u in de toekomst zal overkomen.
2 Verzamelt u en luistert, gij zonen van Jakob! ja luistert naar Israël, uw vader!
3 Ruben, gij zijt mijn eerstgeborene, mijn kracht en de eersteling van mijn vermogen, zoowel in hoogheid als in
4 sterkte van den eersten rang. Omdat gij opbruist als water, moet gij echter van den voorrang afstand doen, want gij hebt uws vaders bed beklommen; toen hebt gij het ontwijd. Hij heeft mijn sponde beklommen!
5 Simeon en Levi zijn wapenbroeders: werktuigen van geweld zijn hun gereedschap!
6 Mijn ziel kome niet in hun raad, met hun samenrotting vereenige zich mijn persoon niet! Want in hun toorn hebben zij mannen vermoord en in hun moedwil runderen de
7 pezen doorgesneden. Vervloekt zij hun toorn, want die is hevig, en hun verbolgenheid, die zoo geweldig is.
8 Ik zal hen verdeelen over Jakob en verspreiden in Israël.
9 Juda! u ja u loven uw broeders. Gij grijpt met uw hand uw vijanden in den nek. Voor u buigen zich uws vaders zonen neder. Een leeuwenwelp is Juda! Na den roof klimt gij omhoog, mijn zoon! Hij kromt zich, legt zich neder als een leeuw of als een leeuwin: wie zal hem doen opstaan?
10 De scepter zal van Juda niet wijken noch de heerschersstaf van tusschen zijn voeten, totdat Silo [1]) komt, wien de volkeren gehoorzaamheid zullen bewijzen.

---

[1]) Juda ontvangt van Jakob den eerstgeboortezegen. Deze zegen vindt zijn kern in de toezegging van de komst van den Messias, die uit Juda zal voortkomen. De Heerscher, die in Juda verborgen is en uit hem spruit, wordt hier *Sjiloh* genoemd, een naam, die wel gevormd zal zijn van het werkwoord *sjalah*

11 Deze bindt zijn ezel aan den wijnstok, zijn ezelsveulen
aan den edelen wingerd. Hij wascht zijn kleed in wijn,
12 zijn gewaad in druivenbloed. Donkerder dan wijn zijn zijn
oogen, zijn tanden zijn witter dan melk.
13 Zebulon zal wonen aan het strand der wijde zee, en wel
aan het strand, waar de schepen aanleggen, met zijn achter-
zijde naar Sidon gekeerd.
14 Issaschar is gelijk een beenige ezel, die rustig neerligt
15 tusschen de stallingen. Als hij ziet, dat de rust zoet is en
het land liefelijk, dan buigt hij zijn schouder gewillig onder
den last en is bereid tot onderdanigen heerendienst.
16 Dan zal zijn volk richten als een der stammen Israëls.
17 Dan zij gelijk een slang op den weg, een hoornslang op
het pad, die het paard in de verzenen bijt, zoodat zijn be-
rijder achterover stort.
18 Op uw zaligheid wacht ik, HEERE!
19 Gad: een krijgsbende dringt op hem aan, maar straks
zit hij hen [1]) op de hielen.
20 Aser: zijn brood is vet, terwijl hij koninklijke lekkernijen
levert.
21 Nafthali is in het voortbrengen van schoone woorden vlug
en vaardig als een voortsnellende hinde.
22 Een jonge vruchtboom is Jozef, een jonge vruchtboom
aan een bron; zijn takken klimmen over den muur heen.
23 Boogschutters benarden, beschoten en belaagden hem,
24 maar zijn boog bleef krachtig en zijn armen en handen
lenig door de handen van den Machtige Jakobs, door den
25 naam [2]) van den Herder, den Steenrots Israëls, door den
God uws vaders, die u helpen zal, en door den Al-

= *rustig, gelukkig, vrij van zorgen en gevaren zijn.* Het is dan een persoonsnaam, die aanduidt, dat de drager van den naam *veilige, vredige, zalige rust brengt.* De verzen 11 en 12 bieden hiervan een hooggestemde poëtische beschrijving. De Messias neemt den vloek van de aarde weg. Dat blijkt uit den weelderigen groei, en den overvloed, die hier geteekend worden. Deze rijkdom en heerlijkheid zijn slechts daar mogelijk, waar de vloek, die om der zonde wil binnendrong, weer geheel is opgeheven en tenietgedaan. Men kan hierover een breedere uiteenzetting vinden in mijn *De Messiaansche Profetie in den tijd vóór Israëls volksbestaan,* Hoogeveen, 1932

[1]) Met enkele oude vertalingen volgen we een lezing, die slechts iets van den Hebreeuwschen text verschilt.

[2]) Ook hier volgen we een eenigszins andere lezing.

machtige, die u zal zegenen met zegeningen des hemels van
boven, met zegeningen uit de diepte, die beneden ligt, met
26 zegeningen van borsten en moederschoot. De zegeningen
van uw vader, die uitgaan boven de zegeningen der eeuwige
bergen, het begeerenswaardige der eeuwige heuvelen, mo-
gen dalen op Jozefs hoofd, op den schedel van den uitver-
korene onder zijn broederen.
27 Benjamin is gelijk een verscheurende wolf, die des mor-
gens roof eet en des avonds buit verdeelt.
28 Al deze zijn de stammen Israëls, twaalf in getal. En dit
is het wat hun vader tot hen zeide, terwijl hij hen zegende.
Hij deed ieder van hen zijn bizonderen zegen toekomen.

JAKOBS DOOD EN BEGRAFENIS.

49 : 29 Nadat Jakob den zegen over zijn zonen had uitgesproken,
dien hij reeds plotseling even onderbroken had door uiting
te geven aan zijn hoop op de zaligheid, die hem spoedig
wachtte, bracht hij hen ook in kennis met zijn beschikking
aangaande zijn begrafenis. Hij gaf hun het bevel: Ik word
nu tot mijn voorgeslacht vergaderd; begraaft mij dan bij
mijn vaderen in de spelonk op den akker van Efron den
30 Hethiet, in de spelonk op den akker van Machpela, tegen-
over Mamre, in het land Kanaän, welken akker Abraham
gekocht heeft van Efron, den Hethiet, tot een erfbegraaf-
31 plaats. Daar heeft men Abraham begraven en zijn vrouw
Sara, daar heeft men Izak begraven en zijn vrouw Rebekka,
32 en daar heb ik Lea begraven, in den akker met de zich
daarin bevindende spelonk, afkomstig van de Hethieten.
33 Toen Jakob aan het einde gekomen was van de bevelen,
die hij zijn zonen nog te geven had, trok hij zijn voeten op
het bed terug, gaf den geest en werd vergaderd tot zijn
voorgeslacht.
50 : 1 Overmand door droefheid over dit verscheiden, dat teere
liefdebanden verbrak, viel Jozef op het aangezicht van
zijn vader, weende over hem en kuste hem.
2 Zoodra hij echter zijn smart had uitgeschreid, nam hij
terstond zijn maatregelen ter verzorging van het lichaam
van zijn vader. Hij gaf aan de geneesheeren, die onder zijn
bevelen stonden, opdracht zijn vader te balsemen. Zoo bal-
3 semden de geneesheeren Israël. Daaraan besteedden zij
volle veertig dagen, want zooveel tijd vordert de balseming.
En de Egyptenaren beweenden hem zeventig dagen.
4 Toen deze rouwtijd verstreken was, sprak Jozef tot het
hof van Farao: Indien gij mij een dienst wilt bewijzen,
5 brengt dan Farao deze woorden van mij over: Mijn vader

heeft mij bezworen: Zie ik ga sterven. In mijn graf, dat ik
mij uitgehouwen heb in het land Kanaän, daarin moet gij
mij begraven. Sta mij derhalve toe, dat ik heenga en
6 mijn vader begraaf, om daarna weder te keeren. Farao
liet terstond antwoorden: Ga maar heen en begraaf uw
vader overeenkomstig den eed, dien hij u heeft laten af-
7 leggen. Zoo trok Jozef heen om zijn vader te begraven. En
met hem gingen mee alle hovelingen van Farao, de oudsten
8 van zijn hof en alle oudsten van Egypteland, voorts heel
het huis van Jozef, en zijn broeders en het huis zijns vaders.
Alleen hun kleine kinderen en hun kleinvee en hun rund-
vee lieten zij in het land Gosen achter.
9 Farao eerde niet alleen de nagedachtenis van den doode
door de afvaardiging der hoogwaardigheidsbekleeders, die
hem bij de begrafenis vertegenwoordigden, hij gaf ook een
geleide mee van wagens en ruiters ter bescherming op den
weg en tot versterking van den stoet, zoodat deze geweldig
groot werd.
10 Toen zij gekomen waren tot aan Goren-Haätad,[1]) dat
aan de overzijde van den Jordaan ligt, hieven zij daar een
groote en zware weeklacht aan, en Jozef hield voor zijn
vader een rouwplechtigheid van zeven dagen.
11 Toen de inwoners des lands, de Kanaänieten, de rouw-
plechtigheid te Goren-Haätad zagen, zeiden zij: Dit is een
zware rouw bij de Egyptenaren. Daarom noemt men die
plaats Abel-Mizraïm[2]), gelegen aan de overzijde van den
Jordaan.
12 Zijn zonen deden met hem geheel zooals hij hun bevolen
13 had. Zijn zonen droegen hem nu naar het land Kanaän en
begroeven hem in de spelonk van den akker van Machpela,
den akker, dien Abraham gekocht had tot een erfbegraaf-
14 plaats van Efron, den Hethiet, tegenover Mamre. Na de be-
grafenis van zijn vader keerde Jozef naar Egypte terug, hij
en zijn broeders en allen die met hem opgetogen waren, om
zijn vader te begraven.

[1]) Deze naam beteekent *Doornendorschvloer*. Hier was zeker wel een dorschvloer, die omgeven was door een doornheg, waaraan de plaats den naam te danken had.

[2]) Deze naam beteekent *Oord* of *Plaats der Egyptenaren*. *Abel* = *oord, (weide) plaats* gelijkt veel op *èbel* = *rouw*. We zullen hier hebben te denken aan een zinspeling door klankovereenkomst.

JOZEFS VERGEVINGSGEZINDHEID, NAKROOST, LAATSTE WILSBESCHIKKING, DOOD EN BEGRAFENIS.

50 : 15 Toen de broeders van Jozef zagen, dat hun vader gestorven was, vreesden zij voor de gevolgen, die dit sterfgeval voor hen kon hebben. Zij waren bezorgd en verontrust, omdat zij nu moesten ontberen den steun en de bescherming van hun vader, die zulk een grooten invloed gehad had op zijn tot eer en macht gekomen zoon. Zij zeiden onder elkander: Als Jozef zich nu maar niet in felheid tegen ons keert en zich op ons wreekt over al het kwaad dat wij hem hebben aangedaan!

16 In hun begeerte, alle reden voor wraakgedachten bij Jozef weg te nemen, besloten zij een beroep te doen op den wensch van hun overleden vader en op hun gemeenschappelijken godsdienst. Daarom lieten zij, nu zij zelf niet durfden verschijnen, aan Jozef zeggen: Uw vader heeft
17 vóór zijn dood dit bevel gegeven: In dezer voege moet gij tot Jozef spreken: Och vergeef toch het misdrijf van uw broeders en hun zonde, want zij hebben u kwaad aangedaan. Welnu, vergeef dan nu het misdrijf van de dienaren van uws vaders God!

Toen Jozef deze woorden hoorde, was hij tot tranen toe
18 bewogen. Door deze uitwerking van hun woorden aangemoedigd kwamen zij ook persoonlijk en vielen voor hem neder en zeiden in hun berouw over den verkoop van Jozef als slaaf naar Egypte: Wij willen u tot slaven zijn!

19 Maar Jozef wilde hiervan in het geheel niet weten. Hij had hun sinds lang vergeven en zag in den gang der dingen Gods genadige bestiering en bizondere beschikking. Daaraan gaf hij ook nu weder uiting door tot hen te zeggen: Weest niet bevreesd! Want zou ik mij in plaats van
20 God stellen? Gij hebt ongetwijfeld kwaad tegen mij ge-

dacht, maar God heeft dat ten goede gedacht, opdat Hij in dezen weg tot stand zou brengen, wat thans ook metterdaad het geval is, namelijk een groot volk in het leven te behouden.

21 Weest dus werkelijk maar niet bang: ik zal u en uw kleine kinderen onderhouden. Zoo troostte hij hen en sprak naar hun hart.

22 Jozef bleef dus in Egypte wonen, hij en zijns vaders huis.

23 En Jozef werd honderd en tien jaren oud. Hij mocht van Efraïm zien de kinderen van het derde geslacht. Ook werden de zonen van Makir, den zoon van Manasse, op Jozefs knieën geboren.

24 Maar al genoot Jozef in Egypte rijke zegeningen zoowel wat zijn macht en eer als wat zijn nakomelingschap betreft, zijn hart hing aan den dienst Gods en zijn verlangen ging uit naar den Beloofde, die in het land der belofte het recht op leven en land voor de in Hem gezegenden verwerven zal.

In het vaste geloof, dat het nageslacht het beloofde land op Gods tijd in bezit zou nemen, met de bedoeling, dat zijn geloof ook de geslachten zou opwekken tot geloof en vertrouwend wachten, en onder opzien tot den God des levens, die over dood en leven, over geschiedenis en eeuwigheid gebiedt, zeide Jozef tot zijn broeders: Ik ga sterven, maar God zal u gewis in Zijn gunst bezoeken en u uit dit land opvoeren naar het land, hetwelk Hij aan Abraham, Izak en Jakob onder eede beloofd heeft.

25 Opdat hij zeker zou mogen zijn van de vervulling van zijn laatsten wensch en tevens de onder eede gedane toezegging de gedachten der geslachten telkens weer bij den komenden uittocht zou bepalen, heeft Jozef de kinderen Israëls bezworen: God zal u zeker bezoeken, dan moet gij mijn gebeente van hier meevoeren.

26 Daarna stierf Jozef, honderd en tien jaren oud. Men balsemde hem en met het oog op de toekomstige uitvaart werd hij in Egypte in een kist gelegd.

INHOUD.

Nageslacht en dood van Ismaël 7
Geboorte, jeugd en eerstgeboorterecht van Jakob en Ezau . . 8
Izak en Abimelech 11
De zegen der eerstgeboorte en de strijd daarover 16
Jakobs vlucht over Bethel naar Haran met de opdracht een vrouw te zoeken 24
Jakobs komst en verblijf in Haran. Huwelijk, gezin, loon . . 27
Jakobs heimelijk vertrek. Achterhaling door Laban en verbondssluiting 36
Jakobs verdere terugkeer, worsteling met God en ontmoeting met Ezau. Machanaïm, Pniël, Sukkoth, Sichem . . . 43
Dina en Sichem 51
Jakob beëindigt zijn terugkeer. Bethel, Weg naar Efrath, Migdal-Eder, Hebron 55
De geslachtslijst van Ezau 59
Jozefs droomen en zijn verkoop als slaaf naar Egypte . . . 62
Juda en Thamar 67
Jozefs gezegende dienst in Potifars huis, die in gevangenschap eindigt. De verleiding van Potifars vrouw weerstaan . . 72
Jozef en de droomen van den schenker en den bakker . . . 75
Jozefs bevrijding en verhooging door uitlegging van Farao's droom 78
Jakobs zonen om koren naar Egypte. Ontmoeting met Jozef. Terugkomst zonder Simeon 84
Juda's borgstelling. Benjamin gaat mee. Maaltijd in Jozefs huis 89
De zilveren beker in Benjamins zak. Juda's pleitrede als borg 93
Jozef maakt zich bekend. Jakob besluit naar Egypte te vertrekken 97
De vestiging van Jakob en de zijnen in Egypte 100
Jozefs brooddistributie in Egypte 104
Jakob treft beschikkingen inzake zijn begrafenis en zegent de zonen van Jozef 106
De zegen van Jakob 110
Jakobs dood en begrafenis 113
Jozefs vergevingsgezindheid, nakroost, laatste wilsbeschikking, dood en begrafenis 115